

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ

РІЧНИЙ ЗВІТ

2 0 0 5

Шановні добродіі!

Вашій увазі пропонується Річний звіт Національного банку України за 2005 рік, підготовлений відповідно до Закону України "Про Національний банк України".

Основними здобутками макроекономічного розвитку України у 2005 році насамперед стали зростання реальних доходів громадян, зниження рівня безробіття, уповільнення темпів інфляції, а також прискорення темпів залучення в Україну іноземного капіталу.

Банки України суттєво збільшили кредитування економіки, безпрецедентно зросли депозити фізичних осіб. Майже вдвічі зросли міжнародні резерви Національного банку України.

Грошово-кредитна політика Національного банку України у 2005 році була спрямована на підтримання стабільності гривні як монетарної передумови економічного зростання, на досягнення довгострокових соціальних, структурних та інституційних цілей.

Вважаємо, що оприлюднення інформації про підсумки діяльності Національного банку України за звітний рік сприятиме забезпеченню прозорості його діяльності та збереженню довіри до національної грошової одиниці.

Запевняю Вас, що Національний банк продовжуватиме здійснювати виважену грошово-кредитну політику, спрямовану на стримування темпів інфляції, забезпечення економічного піднесення та підвищення добробуту населення.

З глибокою повагою

**Голова
Національного банку України**

A handwritten signature in black ink, consisting of stylized, cursive letters that appear to be 'В.С.' followed by a horizontal line.

Володимир Стельмах

Члени Ради

Національного банку України (за станом на 01.01.2006 р.)

**Геєць
Валерій Михайлович**
Голова Ради

Директор Державної установи
"Інститут економіки
та прогнозування"

**Альошин
Валерій Борисович**
Заступник Голови Ради

Перший заступник
Голови Комітету
Верховної Ради України
у справах пенсіонерів,
ветеранів та інвалідів

**Буряк
Сергій Васильович**

Голова Комітету Верховної
Ради України з питань
фінансів і банківської
діяльності

**Даниленко
Анатолій Іванович**

Заступник директора
Державної
установи "Інститут економіки
та прогнозування"

**Дубров
Олександр Миколайович**

Президент спільного Українсько-
американського підприємства у
формі товариства з обмеженою
відповідальністю "Керос-Київ"
Голова Ради директорів групи
компаній "Керос"

**Оніщук
Микола Васильович**

Перший заступник Голови
Комітету Верховної Ради
України з питань
правової політики

**Порошенко
Петро Олексійович**

Голова "Благодійного фонду
Петра Порошенка"

**Саблук
Петро Трохимович**

Директор Національного
наукового центру
"Інститут аграрної економіки"
Української академії
аграрних наук

**Стельмах
Володимир Семенович**

Голова
Національного банку України

**Тимошенко
Юлія Володимирівна**

Голова політичної партії
"Всеукраїнське об'єднання
"Батьківщина"

**Федоренко
Анатолій Васильович**

Віце-президент
Відкритого акціонерного
товариства "КІНТО"

**Шемшученко
Геннадій Юрійович**

Заступник директора
Центру банківського права при
Інституті держави і права імені
В.М. Корецького НАН України

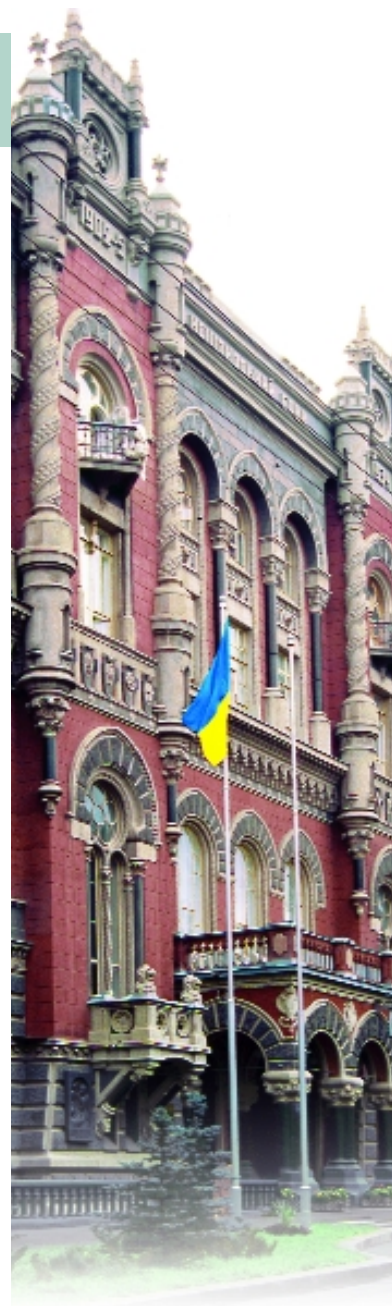
**Шпиг
Федір Іванович**

Член Комітету Верховної
Ради України з питань фінансів
і банківської діяльності

**Юшко
Ігор Олегович**

Віце-президент корпорації
"Інтерпайп"

Члени Правління

Національного банку України (за станом на 01.01.2006 р.)

**Стельмах
Володимир Семенович**
Голова
Національного банку України

**Шаповалов
Анатолій Васильович**
Перший заступник Голови

**Кротюк
Володимир Леонідович**
Заступник Голови

**Савченко
Олександр
Володимирович**
Заступник Голови

**Сенищ
Павло Миколайович**
Заступник Голови

**Кравець
Віктор Михайлович**
Виконавчий директор
з питань платіжних систем
та розрахунків

**Лаврук
Микола Павлович**
Виконавчий директор
з адміністративних питань

**Толстой
Олександр Микитович**
Виконавчий директор
з питань готівково-грошового
обігу

**Шумило
Ігор Анатолійович**
Виконавчий директор
з економічних питань

**Гребеник
Наталія Іванівна**
Директор департаменту
монетарної політики

**Іванюк
Ігор Михайлович**
Директор департаменту
персоналу

**Кандибка
Ольга Михайлівна**
Директор фінансового
департаменту

**Пасічник
Василь Васильович**
Директор юридичного
департаменту

**Ричаківська
Віра Іванівна**
Головний бухгалтер –
директор департаменту
бухгалтерського обліку

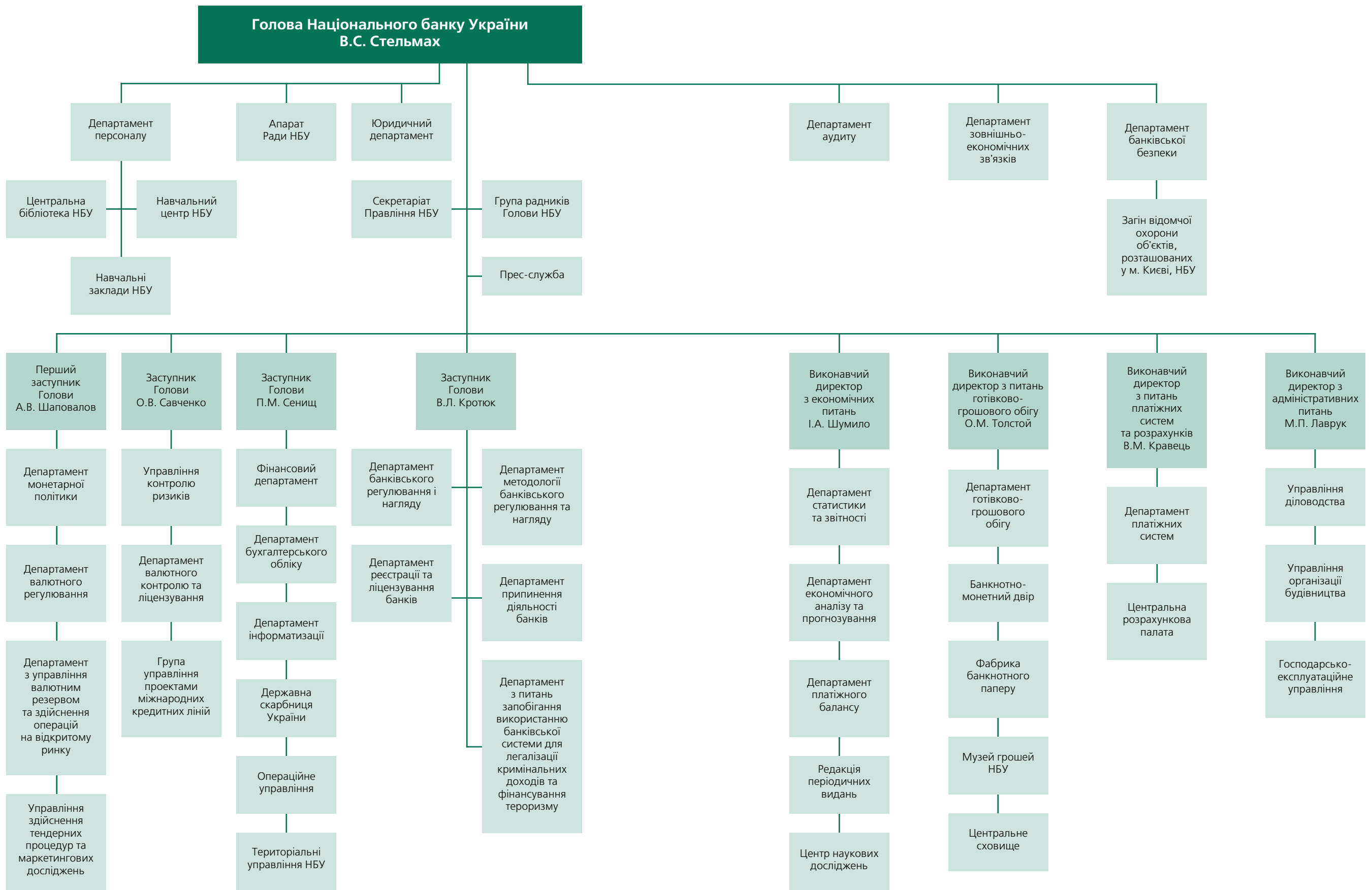
**Савченко
Анатолій Стефанович**
Директор департаменту
інформатизації

**Степаненко
Анатолій Іванович**
Начальник Головного
управління
Національного банку України
по місту Києву і Київській
області

Структура

Національного банку України (за станом на 01.01.2006 р.)

ВСТУП

Очікування позитивних змін від нових політичних та економічних умов в Україні визначали відповідальність органів центральної влади як перед населенням, так і суб'єктами господарювання. У 2005 році було розпочато демократичні процеси "нової хвилі", що позитивно вплинуло на прозорість економіки України, яка була визнана ринковою з боку ЄС та США. У цих умовах потрібно віддати належне банківському сектору України, що в 2005 році показав кращі порівняно з іншими секторами економіки кількісні та якісні показники розвитку в Україні.

Зменшення приросту реального ВВП у 2005 році майже у чотири рази насамперед визначалося значними структурними перетвореннями в економіці, а також зниженням інвестиційної активності та погіршенням зовнішньої кон'юнктури. Внутрішній попит зростав в основному за рахунок збільшення наявних доходів населення, яке було додатково підкріплене бюджетною політикою, спрямованою на поточне споживання.

Розвиток інфляційних процесів протягом 2005 року значною мірою визначався факторами, що мали немонетарний характер. Серед них і надалі залишаються тимчасова нестача важливих товарів на ринку України (що викликала цінові шоки на окремих товарних ринках), зростання соціальних витрат (бюджетних та пенсійних), що випереджають зростання валового національного продукту, зростання цін на енергоносії за умови значної енерго- та матеріалоємності виробництва.

Національний банк України проводив монетарну політику відповідно до Основних засад грошово-кредитної політики на 2005 рік, узгоджену з урядовою економічною політикою. Вона насамперед спрямовувалася на стримання інфляційних процесів. Із цією метою Національний банк проводив виважену політику на валютному ринку, постійно здійснював операції зі стерилізації шляхом випуску депозитних сертифікатів, посилював вимоги до формування обов'язкових резервів та підвищив облікову ставку до 9.5% річних.

Додатковим антиінфляційним заходом монетарної політики виступила одномоментна корекція обмінного курсу гривні до долара США, яку було здійснено в квітні 2005 року після утримання протягом п'яти років стабільного номінального обмінного курсу. Цей крок був викликаний різким збільшенням пропозиції валюти на міжбанківському валютному ринку внаслідок додаткового припливу спекулятивного короткострокового капіталу в результаті випуску державних цінних паперів на фоні недооціненої національної валюти стосовно іноземних валют.

Таким чином вдалося забезпечити дотримання цільового орієнтиру з рівня інфляції – зростання споживчих цін за підсумками року було нижчим, ніж у 2004 році (10.3 проти 12.3%).

Збільшення кількості грошей в обігу залишалося незмінною передумовою економічного зростання. Монетарна база збільшилася за 2005 рік на 53.9% (за 2004 рік – на 34.1%). Загальний обсяг грошової маси в обігу збільшився на 54.3%, у тому числі в національній валюті – на 55.4% (у 2004 році – відповідно на 32.4 та 26.8%). Зростання грошової маси відбувалося насамперед через операції на валютному ринку внаслідок значного припливу іноземної валюти при необхідності підтримання стабільності обмінного курсу гривні. Обмінний курс гривні щодо долара США впродовж 2005 року підвищився на 4.8%, реальний ефективний обмінний курс гривні – на 15.3%. Основними чинниками реального зміцнення гривні у 2005 році було номінальне посилення гривні відносно долара США, євро та російського рубля.

Упродовж 2005 року Національним банком України здійснено кілька принципових кроків у напрямі подальшої лібералізації окремих операцій на валютному ринку, серед яких – нові правила торгівлі іноземною валютою, скасування вимоги обов'язкового продажу надходжень в іноземній валюті на користь резидентів України, скасування

обмеження граничного відхилення курсу купівлі та продажу за готівковими операціями з іноземною валютою від офіційного курсу гривні до іноземних валют тощо.

Збільшення соціальних та інших виплат населенню у 2005 році призвело до прискорення темпів зростання обсягу готівки поза банками на 42.2% (у 2004 році – на 27.9%). Водночас протягом 2005 року зберігалася позитивна тенденція до формування структури грошової маси. На кінець 2005 року питома вага готівки в структурі грошової маси становила 31.0 порівняно з 33.7% на початок звітнього року.

З іншого боку, підвищення доходів населення та відновлення довіри до банківської системи, після політичної нестабільності наприкінці 2004 року, сприяли високим темпам зростання депозитів у 2005 році.

Обсяг зобов'язань банків за коштами суб'єктів господарювання та фізичних осіб, залученими у банківську систему, за 2005 рік збільшився на 60.0% (за 2004 рік – на 34.6%). У 2005 році приріст зобов'язань банків за коштами фізичних осіб становив 75.9% і був найвищим за останні 6 років. Зростання депозитів фізичних осіб забезпечило 63.5% від загального приросту депозитів за 2005 рік і було потужним стримуючим інфляційним чинником. Кошти суб'єктів господарювання збільшилися за звітний рік на 44.0%. Більшість депозитів становили кошти в національній валюті, які за рік зросли на 65.3%, їх частка в структурі депозитів за видами валют зросла до 65.7%, або на 2.1 процентного пункту. У 2005 році зберігалася позитивна динаміка зростання довгострокових депозитних зобов'язань банків, обсяг яких за рік збільшився на 62.4%. Поточні вклади фізичних осіб за 2005 рік зросли у 2.2 раза, у тому числі в національній валюті – у 2.3 раза. Слід зазначити, що майже половину приросту залишків коштів на поточних рахунках фізичних осіб було забезпечено зростанням обсягів коштів на карткових рахунках населення.

Діюча система гарантування вкладів також сприяла залученню депозитних коштів. Відповідно до рішення адміністративної ради Фонду гарантування вкладів фізичних осіб від 21.04.2005 р. № 38 було збільшено розмір відшкодування коштів вкладникам у разі банкрутства банку до 5 тис. грн. (у січні 2006 року – до 8 тис. грн.).

Завдяки суттєвому зростанню ресурсної бази банки продовжували нарощувати обсяги кредитування. Вимоги банків за кредитами, наданими в економіку України, за 2005 рік збільшилися на 61.9% (за 2004 рік – на 30.6%). Найбільший приріст вимог банків за наданими кредитами (65.8% від загального приросту заборгованості за кредитами, наданими в економіку України) забезпечило зростання заборгованості за кредитами, наданими суб'єктам господарювання. На позитивну динаміку кредитних вкладень банків вплинули й значні темпи зростання заборгованості за кредитами, наданими фізичним особам (у 2.3 раза), що зумовило збільшення її частки у загальному обсязі кредитних вкладень в економіку України на 6.7 процентного пункту до 23.4%. У структурі вимог банків за кредитами, наданими в економіку, як і в попередні роки, переважала заборгованість за кредитами у національній валюті. На кінець 2005 року її частка дорівнювала 56.7% від загального обсягу кредитних вкладень в економіку. Упродовж 2005 року зберігалася позитивна тенденція до зростання довгострокових кредитних вкладень банків, вимоги за якими порівняно з 2004 роком збільшилися на 84.6%. Позитивною тенденцією у 2005 році було суттєве зростання обсягів кредитів, наданих в інвестиційну діяльність суб'єктів економіки, заборгованість за якими за рік збільшилася в 2.7 раза (торік – у 1.9 раза). Нарощування обсягів кредитування позитивно вплинуло на розвиток економіки України. При цьому нарощування обсягів кредитування не вплинуло на якість кредитного портфеля банків – частка прострочених та сумнівних кредитів у загальному кредитному портфелі банків зменшилася за 2005 рік з 3.8 до 2.5%.

Незважаючи на складні стартові умови 2005 року, вже в I кварталі вдалося повністю подолати негативні наслідки погіршення ситуації у кінці 2004 року – вплив коштів не лише припинився, але й було відновлено обсяги їх залучення, подолана тенденція до погіршення якості кредитного портфеля. У 2005 році суттєво поліпшилися якісні

характеристики розвитку банківського сектору – на кінець 2005 року капітал банків становив 5.8% до ВВП, загальні активи – 50.2% до ВВП, зобов'язання – 42.6% до ВВП.

У 2005 році продовжувалося зростання капіталу банків України. Балансовий капітал банків України збільшився на 38.2% і на 01.01.2006 р. становив 25.5 млрд. грн. Регулятивний капітал банків збільшився за 2005 рік до 26.4 млрд. грн. (на 43.6%), або до 4.4 млрд. євро, в якому основний капітал дорівнював 75.5%, а додатковий – 24.5%.

Одним з важливих завдань для банків України залишалося забезпечення прибутковості та підвищення ефективності діяльності банків. За підсумками 2005 року банки України отримали прибуток у розмірі 2.2 млрд. грн., що на 71.9% більше проти попереднього року. Темпи зростання чистого прибутку банків за 2005 рік були значно вищі, ніж доходів (137.2%) та витрат (134.9%). Співвідношення витрат банків і їх доходів дорівнювало 92.1% (за 2004 рік – 93.7%). Рентабельність активів підвищилася до 1.31% (з 1.07% у 2004 році), рентабельність капіталу – до 10.4% (з 8.4% відповідно).

Динамічне зростання обсягу банківських операцій вимагало активізації роботи з удосконалення міжбанківських розрахунків. У 2005 році було виконано основну частину технологічних робіт зі створення робочого проекту системи електронних міжбанківських переказів нового покоління (умовна назва СЕП-2). У вересні 2005 року було розпочато дослідну експлуатацію системи на стенді Центральної розрахункової палати.

Загальна кількість платіжних карток, емітованих банками України (за якими була здійснена хоча б одна операція протягом року), у звітному році збільшилася на 45.0%. Кількість емітованих платіжних карток у розрахунку на одну тисячу мешканців України на 01.01.2006 р. становила близько 528 од., або зросла протягом 2005 року на 168 од. За станом на 01.01.2006 р. кількість операцій із застосуванням платіжних карток, емітованих банками України, збільшилася на 36.1% порівняно з 2004 роком, а сума операцій за рік зросла на 56.3%.

Продовжено розбудову Національної системи масових електронних платежів (НСМЕП). За станом на 01.01.2006 р. її членами було 23 банки. Загальна кількість карток НСМЕП, емітованих банками України, на 01.01.2006 р. становила 1.1 млн. од. (у 2005 році було емітовано 239.6 тис. од.), мережа обслуговування карток НСМЕП налічувала 2.4 тис. од. термінального обладнання (на 576 більше, ніж у 2004 році). У 2005 році проводилися роботи з розширення сфери застосування технологій та компонентів НСМЕП за рахунок розробки та реалізації "Транспортної картки", "Соціальної картки", "Митної картки", "Картки страхувальника".

Зовнішньоекономічні умови продовжували суттєво впливати на економіку України внаслідок її зростаючої інтегрованості у світову економіку. Визначальною рисою платіжного балансу 2005 року став значний приплив валюти за статтями фінансового рахунку, який компенсував скорочення позитивного сальдо поточного рахунку та дозволив вдвічі збільшити рівень міжнародних резервів країни. На 01.01.2006 р. міжнародні резерви Національного банку України становили 19.4 млрд. дол. США і збільшилися за рік на 9.9 млрд. дол. США. Зростання міжнародних резервів у 2005 році було найбільшим за роки незалежності України.

Обсяги чистого припливу прямих іноземних інвестицій у 2005 році становили 7.5 млрд. дол. США, що у 4.4 раза перевищувало показник 2004 року. Зафіксовані рекордні обсяги чистого припливу прямих іноземних інвестицій пояснюються насамперед надходженням коштів від приватизації металургійного заводу ВАТ "Криворіжсталь" у листопаді 2005 року та продажем банку АППБ "Аваль" іноземному інвесторові.

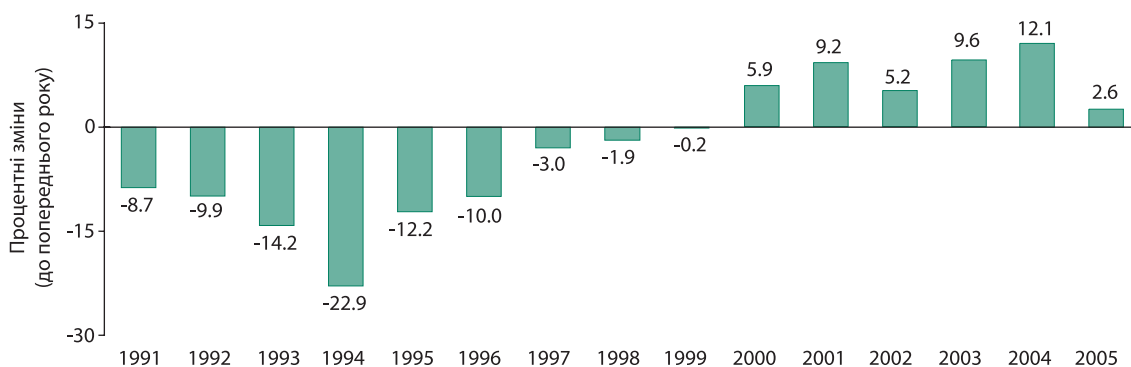
У річному звіті Національного банку України за 2005 рік представлені результати діяльності Національного банку України в контексті аналізу внутрішніх та зовнішніх економічних умов розвитку країни, що є важливим елементом транспарентності в діяльності та умовою зростання довіри до центрального банку. Фінансова звітність, підтверджена аудиторським висновком, є невід'ємною частиною цього документа.

Розділ 1
ЗАГАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА
СИТУАЦІЯ

1.1. ВАЛОВИЙ ВНУТРІШНІЙ ПРОДУКТ

У 2005 році макроекономічна динаміка зазнала значного сповільнення – приріст реального ВВП України порівняно з 2004 роком скоротився майже в 5 разів і становив 2.6%, що є найнижчим показником за останні 5 років. Протягом року найвищі темпи зростання спостерігались у січні з переважно низхідною траєкторією. Стримане економічне зростання зумовлювалося скороченням інвестиційних видатків бюджету на користь соціальних, погіршенням зовнішньоекономічної кон'юнктури (зниження рівня цін та попиту на світових ринках на традиційні товари українського експорту), різким зростанням цін на імпортовані в Україну газ та нафту, а також певною політичною невизначеністю.

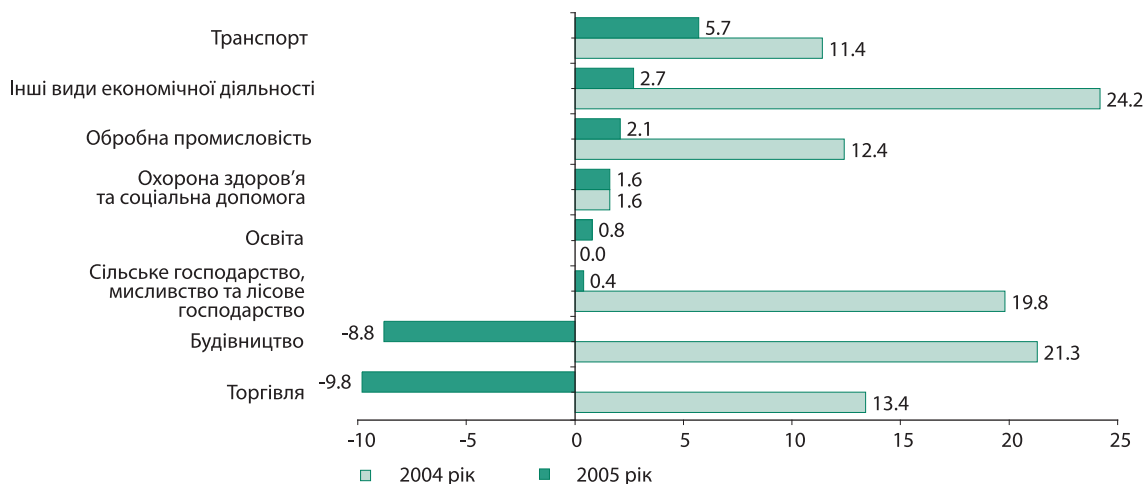
Реальний валовий внутрішній продукт України в 1991–2005 роках

У 2005 році номінальний ВВП становив 424.7 млрд. грн. і порівняно з 2004 роком зріс на 23.1%. Зазначене зростання було зумовлене негативним впливом цінового фактора (індекс-дефлятор ВВП за 2005 рік становив 120.0%). У розрахунку на одну особу населення номінальний ВВП дорівнював 9017 грн. (1760 дол. США¹), або був на 1744 грн. більшим, ніж у 2004 році.

Невисокі річні темпи зростання ВВП були зумовлені низькими приростами валової доданої вартості: в обробній промисловості – 2.1% (у 2004 році – 14.7%), сільському та лісовому господарстві і мисливстві – 0.4% (у 2004 році – 19.5%), на транспорті – 5.7% (торгівля – 10.3%) і в добувній промисловості – 3.9% (у 2004 році – 4.2%).

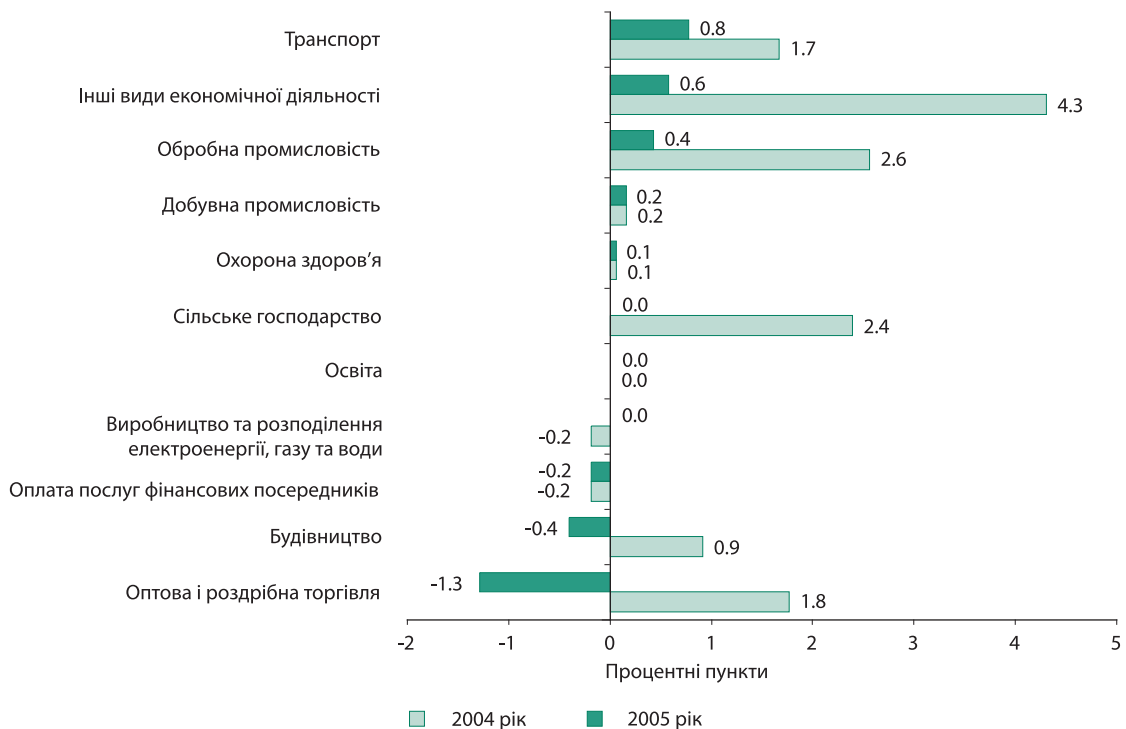
Валова додана вартість за основними видами економічної діяльності (темпи змін до попереднього року, %)

¹Перераховано за офіційним курсом гривні до долара США, в середньому за 2005 рік.

Крім того, у звітному році спостерігався спад обсягів оптової і роздрібною торгівлі та будівництва, в яких було зафіксовано від'ємне значення валової доданої вартості (мінус 9.8 та 8.8% відповідно). Скорочення валової доданої вартості в торгівлі зумовило насамперед усунення тінювих схем посередництва та зниження обсягів оптового продажу основних видів енергетичних ресурсів і продуктів переробки нафти. Падіння валової доданої вартості в будівництві зумовило зменшення інвестицій та бюджетного фінансування інвестиційних проектів, а також невизначеність щодо підтвердження прав власності на раніше приватизовані об'єкти, що вплинуло на призупинення реалізації проектів щодо розвитку реального сектору за рахунок коштів нерезидентів.

Внесок окремих видів економічної діяльності у загальний приріст валової доданої вартості (у порівнянних цінах)

Агрегований внесок всіх видів економічної діяльності до економічного зростання за 2005 рік з боку виробництва становив лише 0.2%. Фактично зростання ВВП відбулося за рахунок суттєвого зростання чистих податків на продукти, внесок яких становив 2.4 процентного пункту приросту ВВП, що засвідчило про підвищення податкового тиску на економіку.

СТРУКТУРА ВВП ЗА КАТЕГОРІЯМИ ВИКОРИСТАННЯ

(у фактичних цінах)

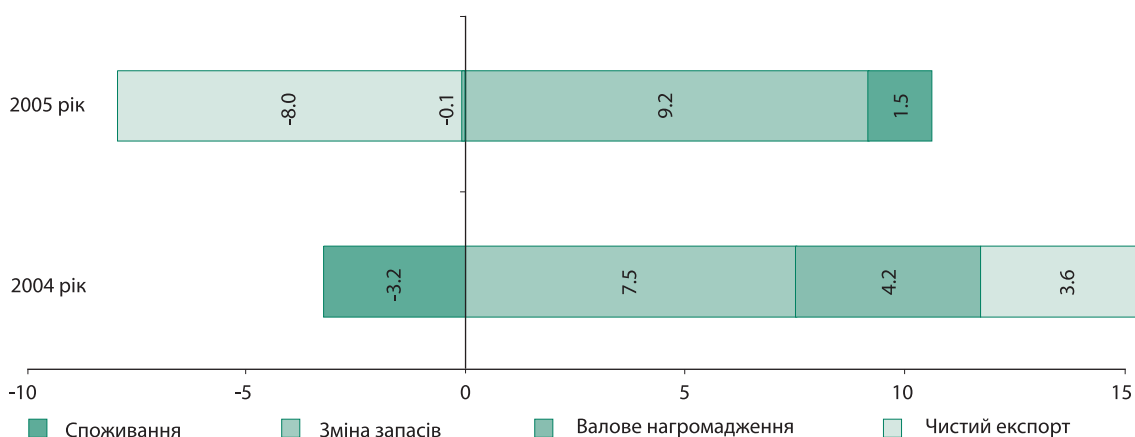
Показники	2005 рік		Довідково: 2004 рік	
	загальний обсяг, млрд. грн.	питома вага, % до підсумку	загальний обсяг, млрд. грн.	питома вага, % до підсумку
ВВП	424.7	100.0	345.1	100.0
у тому числі:				
кінцеві споживчі витрати	326.9	76.9	246.1	71.3
валове нагромадження	94.0	22.2	73.1	21.2
чистий експорт товарів та послуг	3.7	0.9	25.9	7.5

Аналіз структури ВВП за методом кінцевого використання свідчить про те, що економічне зростання в 2005 році відбувалося в основному за рахунок підвищеного споживчого попиту, але значно нижчими темпами, ніж у попередні роки. Водночас незначним був внесок державного споживання та інвестицій.

У структурі ВВП за використанням питома вага кінцевих споживчих витрат у 2005 році порівняно з 2004 роком зросла на 5.6 процентного пункту і становила 76.9%.

Споживчі витрати сектору домашніх господарств зросли на 16.6% і становили 56.3% до ВВП. Таке зростання відбулось унаслідок підвищення реальних наявних доходів населення на 20.1% і було основним чинником підтримання внутрішнього попиту.

Внесок у зростання ВВП за методом кінцевого використання (процентні пункти)*

* Розрахунки Національного банку України.

Частка споживчих витрат сектору загального державного управління становила 19.3%, або зросла порівняно з 2004 роком на 1.7 процентного пункту.

Уперше за останні роки негативний внесок у зростання ВВП (мінус 0.1 процентного пункту) мала інвестиційна складова. Приріст валового нагромадження основного капіталу в 2005 році був від'ємним – на рівні мінус 0.3%.

Найбільший негативний внесок у приріст ВВП (мінус 8.0 процентного пункту) дав чистий експорт, частка якого у структурі ВВП за категоріями кінцевого використання скоротилася порівняно з попереднім роком на 6.6 процентного пункту і становила 0.9%. Це відбулося внаслідок погіршення зовнішньоекономічних умов. Експорт товарів та послуг за 2005 рік порівняно з 2004 роком знизився на 11.2%, а імпорт зріс на 2.1%.

СТРУКТУРА ВВП ЗА КАТЕГОРІЯМИ ДОХОДУ

Показники	(у відсотках до підсумку)	
	2005 рік	2004 рік
ВВП	100.0	100.0
у тому числі:		
оплата праці найманих працівників	47.0	45.6
чисті податки на виробництво	13.5	10.2
валовий прибуток, змішаний дохід	39.5	44.2

Значні зміни відбулись у структурі ВВП за доходами. Через збільшення податкового навантаження на підприємства (на 3.3 процентного пункту) та оплати праці (на 1.4 процентного пункту) суттєво зменшилася частка валового прибутку підприємств (на 4.7 процентного пункту), що також було фактором зниження інвестиційної діяльності підприємств.

1.2. ДИНАМІКА ЦІН СПОЖИВЧОГО РИНКУ ТА ВИРОБНИКІВ ПРОМИСЛОВОЇ ПРОДУКЦІЇ. ІНФЛЯЦІЯ, ОСНОВНІ ЇЇ ЧИННИКИ

У 2005 році відбулось уповільнення інфляційних процесів. Індекс споживчих цін у 2005 році становив 110.3 проти 112.3% у 2004 році.

Показники	(у % до грудня попереднього року)	
	2005 рік	Довідково: 2004 рік
Індекс споживчих цін	110.3	112.3
Продовольчі товари	110.7	115.3
Непродовольчі товари	104.0	105.4
Послуги	115.8	107.9
Індекс цін виробників промислової продукції	109.5	124.1
Добувна промисловість	127.7	126.0
Обробна промисловість	106.9	125.8
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	113.1	113.0

Основними чинниками зростання споживчих цін були "м'яка" фіскальна політика 2004 року та зростання доходів населення, а стримуючим фактором – зниження темпів зростання цін виробників.

Зміна цін у 2002–2005 роках (річна зміна, %)

Розвиток інфляційних процесів протягом року на споживчому ринку характеризувався такими тенденціями:

– протягом I кварталу спостерігалось зростання інфляційного тиску (12-місячна плинна інфляція зросла до 14.7 з 12.3%), додатковим чинником якої було значне прискорення зростання цін виробників у 2004 році (на 24.1%);

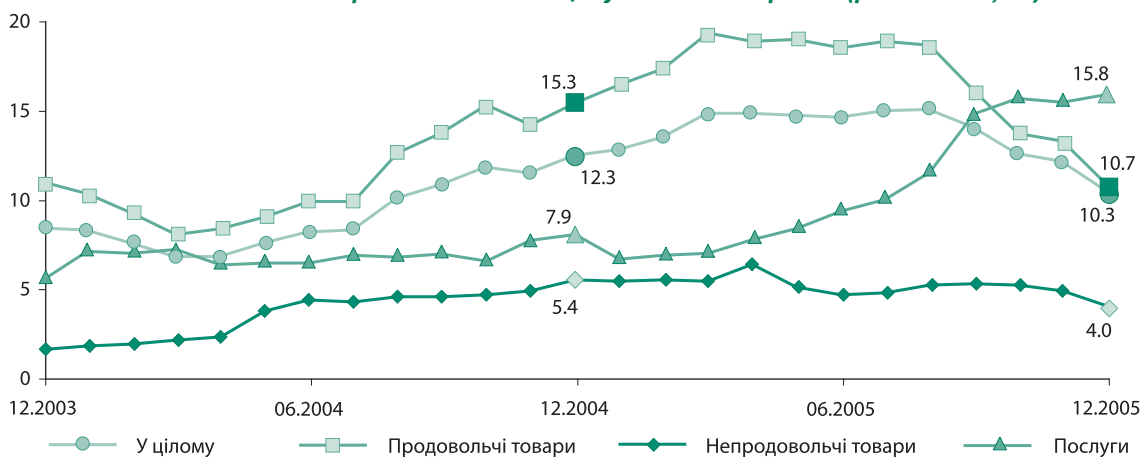
– у квітні – вересні зберігався інфляційний тиск, який підтримувався зростанням цін на продовольчі товари (за рік на 10.7%). Значною мірою зростання цін на продовольчі товари було зумовлене підвищенням цін на м'ясо та м'ясопродукти (у січні – вересні – на 19.8%, за рік – на 15.8%) за рахунок зменшення обсягів виробництва м'яса, а також стрімким зростанням цін на цукор упродовж березня – липня (на 65.1%);

у вересні – грудні суттєвим зниженням інфляційного тиску до 10.3% на кінець року та зростанням цін на послуги.

Ціни на непродовольчі товари у 2005 році зросли на 4.0% (торік – на 5.4%). Найбільше подорожчали паливно-мастильні матеріали (на 24.5%), що відбулося насамперед через шокове зростання цін на паливо на світових ринках.

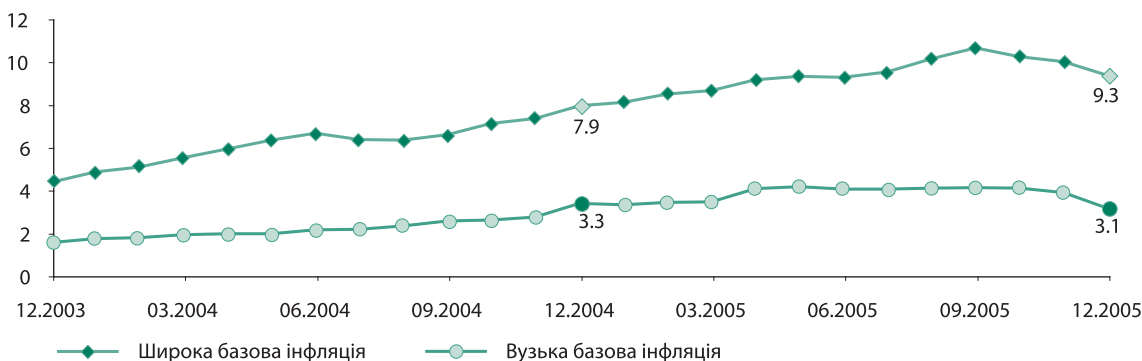
Ціни з надання послуг підвищилися в середньому на 15.8% (торік – на 7.9%), темпи зростання яких були найбільшими за останні п'ять років. Найбільше вплинуло на зростання інфляції підвищення цін на житлово-комунальні послуги (зростання на 10.1%). Через подорожчання житла значно зросла (на 38%) вартість здавання під найм власної нерухомості. Зростання цін на транспортні послуги на 25.5% в основному було пов'язане з підвищенням цін на паливо.

Зміна рівня споживчих цін у 2003–2005 роках (річна зміна, %)

Протягом року зростала базова інфляція, проте в останньому кварталі намітилася тенденція до її зниження. Підвищення споживчого попиту, стимульоване значним реальним зростанням доходів домогосподарств (у 2005 році – на 20.1%), підкріплених підвищенням соціальних виплат, а також негативні інфляційні очікування зумовили підвищення цін на споживчі товари, про що свідчить висхідна динаміка 12-місячної плинної широкої базової інфляції (до 9.3 з 7.9%). Однак уповільнення темпів зростання сукупного попиту, яке відбулося наприкінці року, вплинуло на зниження динаміки базової інфляції.

Рівень базової інфляції (річна зміна, %)

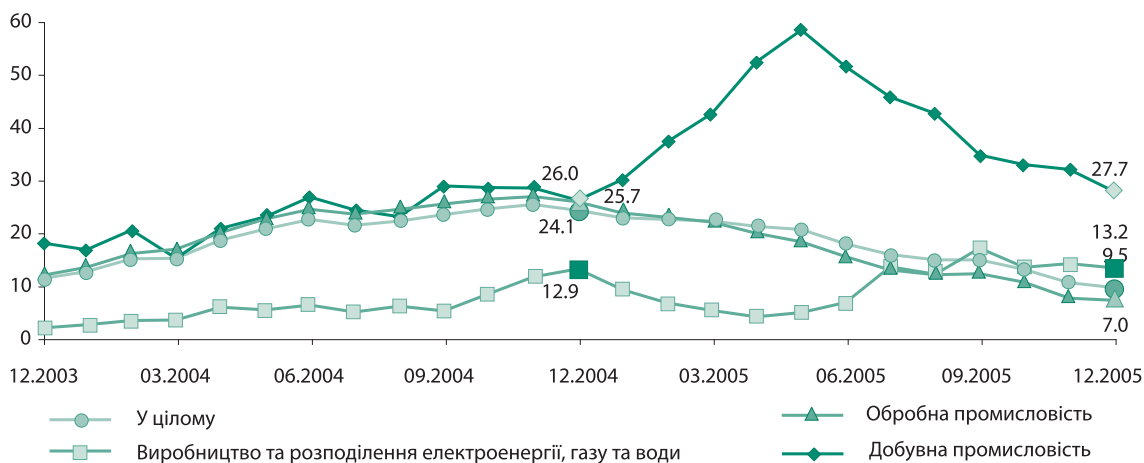
Стабілізації цінових процесів у країні сприяла зважена грошово-кредитна та валютно-курсова політика Національного банку України, зокрема:

- одномоментна ревальвація гривні у квітні (на 2.7%) та подальше збереження стабільного обмінного курсу гривні до долара США дозволили обмежити приплив спекулятивного капіталу та зменшити інфляційний тиск;
- постійне проведення операцій зі стерилізації грошової маси шляхом випуску депозитних сертифікатів;

- посилення вимог до формування банками обов'язкових резервів;
- підвищення з 10.08.2005 р. облікової ставки до 9.5 з 9.0% річних.

Ціни виробників промислової продукції у 2005 році зросли на 9.5% (торік – на 24.5%).
Таке уповільнення підвищення цін виробників проти минулого року відбулося в основному через скорочення зовнішнього попиту на метал. Світові ціни на сталь знизилися за рік на 11% після прискореного зростання протягом 2002–2004 років. Проте стрімке зменшення темпів зростання цін виробників було частково призупинене за рахунок значного підвищення цін у добувній промисловості.

Річна зміна індексу цін виробників у 2003–2005 роках, %

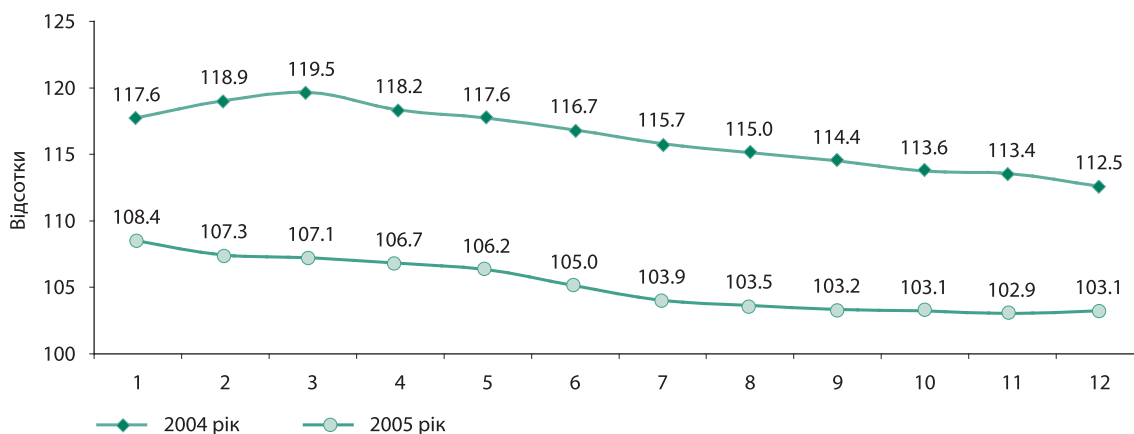

1.3. РЕАЛЬНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ

1.3.1. Промислове виробництво

У 2005 році не вдалося подолати тенденцію до сповільнення зростання промислового виробництва, що намітилася наприкінці 2004 року. За рік приріст виробництва у промисловості становив 3.1%, що у 4 рази менше, ніж за попередній рік. Уповільнення темпів зростання промислового виробництва зумовлювалося слабкою інвестиційною активністю, погіршенням зовнішньої кон'юнктури (зокрема через зниження цін на товари традиційно українського експорту), високим рівнем цін на енергоносії та кризою на ринку палива. Відповідно скоротився до 21.3 із 28.3% у 2004 році і внесок промисловості у приріст ВВП.

Темпи зростання обсягів промислової продукції у порівнянних цінах (наростаючим підсумком у % до відповідного періоду попереднього року)

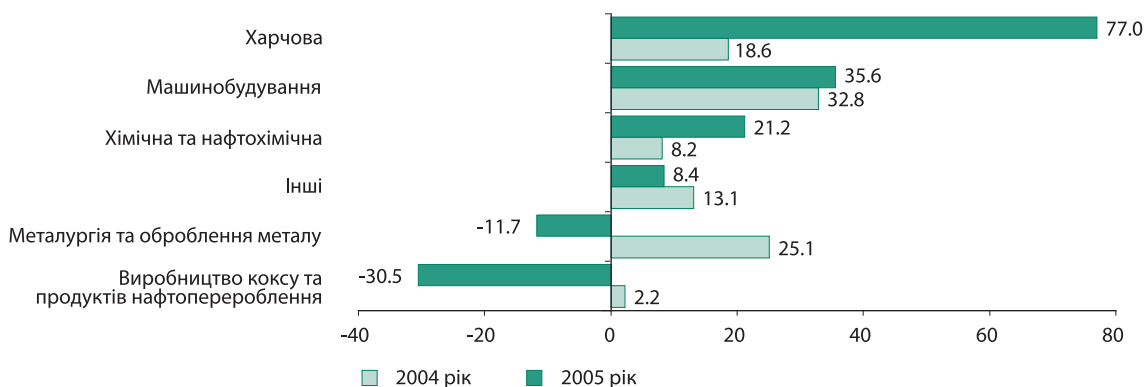
Промисловими підприємствами України за звітний рік було реалізовано продукції на суму 385.4 млрд. грн. При цьому 77.5% від загального обсягу становила продукція обробної промисловості, у тому числі металургії й обробки металу – 25.2%, харчової промисловості й обробки сільгосппродукції – 15.7%, машинобудування – 12.8%, підприємств з виробництва коксу та продуктів нафтопереробки – 9.3%, хімічної та нафтохімічної промисловості – 6.7%.

ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ ПРОМИСЛОВОСТІ У 2005 РОЦІ²

Показники	Реалізація продукції, млрд. грн.	Частка у загальному обсязі реалізованої продукції, %	Індекс промислового виробництва, % до попереднього року довідково:	
			2005 рік	2004 рік
Промисловість	385.4	100.0	103.1	112.5
у тому числі:				
добувна	35.0	9.1	104.4	104.1
обробна	298.7	77.5	103.0	114.6
виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	51.7	13.4	102.9	98.9

Позитивну динаміку промислового виробництва упродовж усього року найбільшою мірою визначали види промислової діяльності, зорієнтовані на задоволення потреб внутрішнього ринку, що зумовлювалося стабільним підвищенням попиту внаслідок реального зростання наявних доходів населення. Зокрема, зростання виробництва у харчовій промисловості та переробленні сільгосппродуктів становило 13.7%, яке забезпечило 77.0% від загального приросту промисловості. Виробництво деревини та виготовлення виробів з неї збільшилося на 19.5%, а його внесок до загального приросту промислового виробництва становив 4.8%.

Внесок окремих видів промислової діяльності у загальний приріст промислового виробництва, %

На підтримку позитивної динаміки промислового виробництва суттєво вплинуло зростання виробництва у машинобудуванні на 7.1%. Починаючи з II кварталу темпи виробництва у машинобудуванні суттєво уповільнилися через зменшення обсягів експорту. Проте у IV кварталі попит на машинобудівну продукцію зріс, і за підсумками року цей вид промислової діяльності забезпечив 35.6% від загального приросту промисловості.

² За попередніми даними.

У хімічній та нафтохімічній промисловості збільшенню обсягів виробництва порівняно з 2004 роком на 9.8% сприяло зростання експорту продукції хімічної промисловості на 10.4%, так і зростання внутрішнього попиту на деякі види продукції, зокрема на добрива (приріст виробництва мінеральних калійних добрив становив 42.3%, азотних – 9.4%). За підсумками 2005 року внесок хімічної промисловості до загального приросту промислового виробництва становив 21.2%.

У металургії та обробленні металу впродовж вересня – грудня 2005 року спостерігалось зростання виробництва, зокрема у грудні воно становило 5.3%. Проте цього було недостатньо для подолання від'ємної кумулятивної динаміки виробництва, яка спостерігалась впродовж усього року і була зумовлена значним скороченням зовнішнього попиту. За підсумками року виробництво металопродукції скоротилося на 1.5%. У виробництві нафтопродуктів також відмічалось суттєве падіння обсягів виробництва продукції (на 13.4%) насамперед через зупинку на реконструкцію Одеського та Херсонського нафтопереробних заводів та скорочення постачання російської нафти на нафтопереробні заводи України. Враховуючи, що виробництво цих двох видів економічної діяльності становить близько однієї третини загального обсягу промислового виробництва, спад в них став основною складовою загального уповільнення промислового зростання в 2005 році. Внески цих видів промислової діяльності мали від'ємне значення і становили мінус 11.7 та 30.6% відповідно.

Дещо прискорилися темпи зростання виробництва у добувній промисловості (104.4 проти 104.1% у 2004 році), що було пов'язане зі зростанням з 1.9% у 2004 році до 3.1% у 2005 році темпів приросту видобування енергетичних матеріалів, яке компенсувало уповільнення темпів приросту видобування неенергетичних матеріалів (з 7.6% у 2004 році до 5.7% у 2005 році).

На підприємствах з виробництва та розподілення електроенергії зростання на 2.9% було зумовлене збільшенням виробленої електроенергії тепловими електростанціями і теплоелектроцентралями на 1.7%, атомними станціями – на 2.0% та гідроелектростанціями – на 5.1%. У цілому було вироблено 185.0 млрд. кВт·год електроенергії (на 2.1% більше, ніж у 2004 році), у тому числі 88.8 млрд. кВт·год – на атомних та 83.8 млрд. кВт·год – на теплових електростанціях.

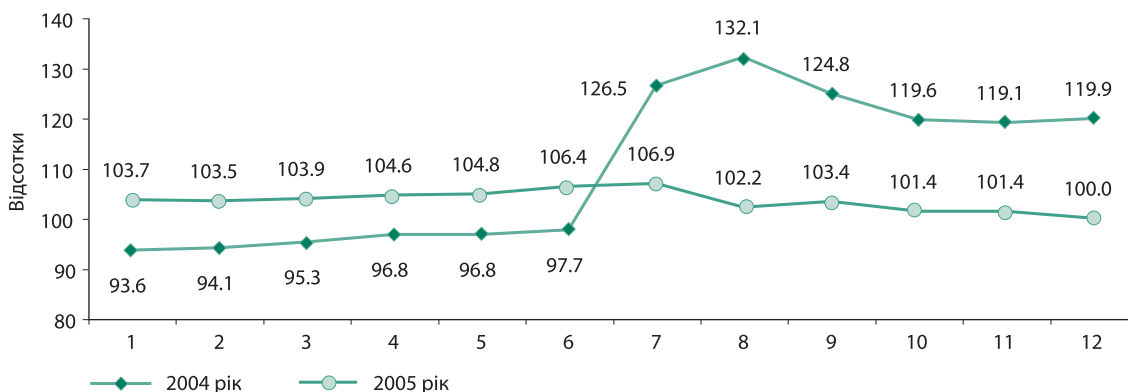
1.3.2. Сільське господарство

У 2005 році обсяг виробництва сільськогосподарської продукції залишився на рівні попереднього року і становив у фактичних цінах (за розрахунками) 92.5 млрд. грн. При цьому в сільськогосподарських підприємствах виробництво продукції сільського господарства зросло на 1.5%, а у господарствах населення – скоротилося на 1.0%. На відміну від попереднього року зростання обсягів виробництва сільськогосподарської продукції було зумовлене зростанням обсягів виробництва тваринництва. Негативний внесок рослинництва був зумовлений затяжною посухою та високими цінами на паливно-мастильні матеріали.

Виробництво продукції тваринництва зросло на 4.4% через його збільшення на 16.1% в сільськогосподарських підприємствах. У господарствах населення обсяги виробництва зменшилися на 0.5%. У тваринництві підвищилася продуктивність худоби і птиці на 22.3%, у тому числі птиці – на 39.7%, свиней – на 25.5%, а великої рогатої худоби – зменшилася на 1.4%. Відношення загального обсягу вирощування худоби та птиці до їх реалізації на забій у поточному році становило 109.6 проти 100.1% у 2004 році. Поголів'я свиней збільшилося на 7.3% насамперед за рахунок збільшення його на 23.0% у сільськогосподарських підприємствах. У господарствах населення поголів'я свиней скоротилося на 0.2%. Поголів'я птиці збільшилося на 6.6% в основному за рахунок збільшення його в сільськогосподарських підприємствах на 29.9%. Проте в господарствах населення поголів'я птиці скоротилося на 4.1%. Поряд з цим в усіх

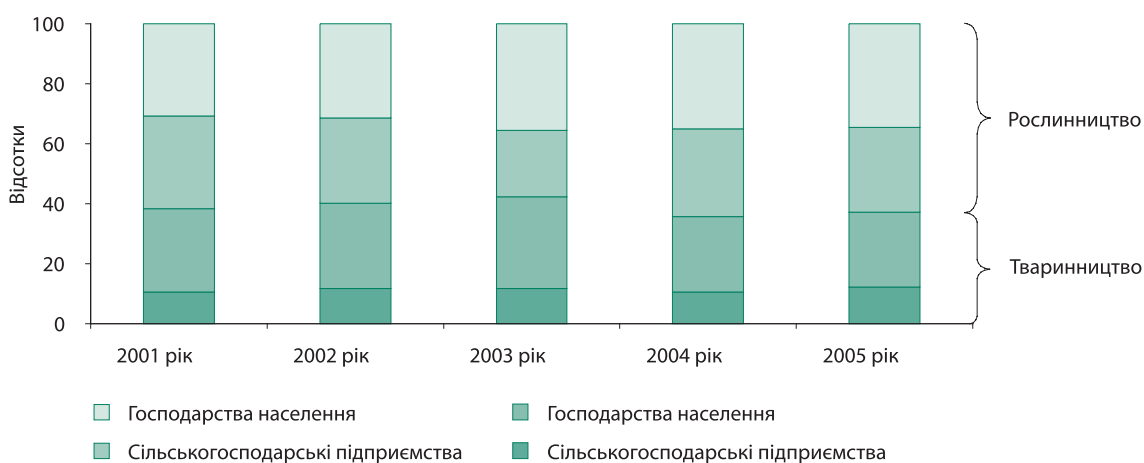
категоріях господарств поголів'я великої рогатої худоби зменшилося на 5.6%. При цьому зменшення поголів'я великої рогатої худоби в сільськогосподарських підприємствах було суттєвішим, ніж у господарствах населення (відповідно на 7.5 та 1.1%).

Темпи зростання обсягів сільськогосподарської продукції у порівнянних цінах (наростаючим підсумком у % до відповідного періоду попереднього року)

Скорочення поголів'я великої рогатої худоби сталося внаслідок нестачі кормів для його утримання в осінньо-зимовий період. За станом на 01.01.2006 р. було в наявності кормів усіх видів вагою 4.5 млн. т кормових одиниць, що на 9.9% менше, ніж на 1 січня 2005 року. Виробництво м'яса скоротилося на 2.0%. У господарствах населення обсяги виробництва м'яса зменшилися на 7.8%, у сільськогосподарських підприємствах – збільшилися на 10.8%. Виробництво яєць зросло на 9.0% завдяки збільшенню їх виробництва в сільськогосподарських підприємствах на 16.4% та в господарствах населення – на 2.6%.

Питома вага основних категорій господарств у виробництві валової продукції сільського господарства

Для підтримки тваринництва державою було надано дотації сільськогосподарським підприємствам за рахунок податку на додану вартість на суму понад 724.0 млн. грн., надбавок за високоваговий молодняк великої рогатої худоби, кондиційних свиней, курей-бройлерів – на суму 229.0 млн. грн.

Обсяг валової продукції рослинництва порівняно з попереднім роком скоротився на 2.5%, у тому числі в сільськогосподарських підприємствах – на 3.7%, а в господарствах населення – на 1.4%.

У 2005 році виробництво зерна зменшилося на 9.1%, що було зумовлене скороченням площ збирання (на 1.2%), а також зниженням врожайності (на 8.1%). При цьому фуражного зерна було зібрано на 18.8% менше, а продовольчого зерна – на 1.5% більше. Валовий збір картоплі зменшився на 6.2% за рахунок зниження урожайності на 3.7% через несприятливі погодні умови у період визрівання, а також скорочення площ збирання на 2.6%. Виробництво цукрових буряків скоротилося на 5.9% через зменшення на 10.2% їх площ збирання, незважаючи на підвищення їх врожайності. Водночас виробництво соняшнику зросло у 1.5 раза за рахунок підвищення врожайності при середній врожайності 12.8 ц з га (у 2004 році – 8.8 ц з га) та розширення площі збирання на 7.6%.

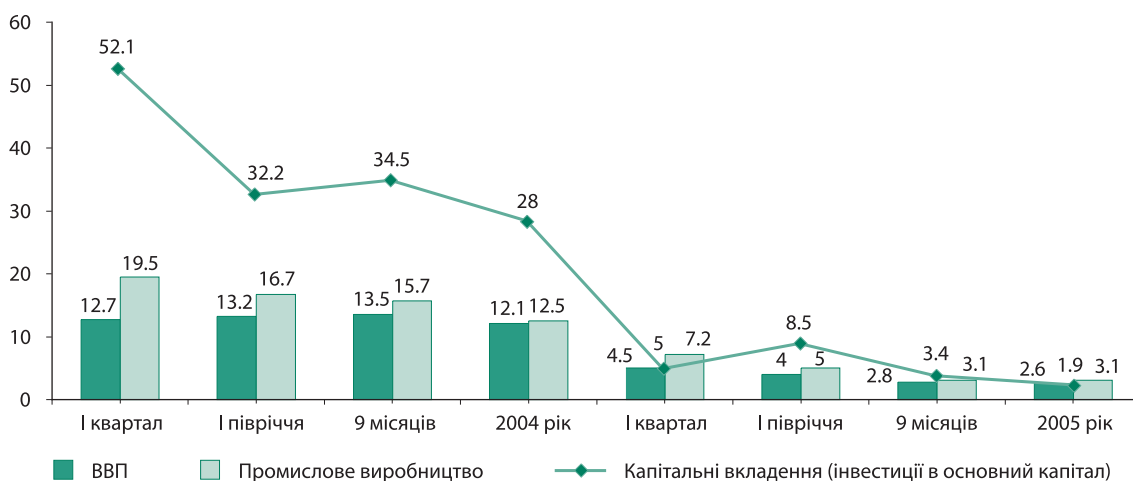
Загальний обсяг реалізації сільськогосподарської продукції за 2005 рік збільшився на 7.0%, що було зумовлене зростанням реалізації як продукції рослинництва (на 8.0%), так і продукції тваринництва (на 6.0%). Середні ціни продажу продукції сільськогосподарських підприємств за всіма напрямками реалізації у 2005 році зросли на 9% за рахунок зростання цін на продукцію тваринництва на 29%. Ціни на продукцію рослинництва, навпаки, знизилися на 4%.

Для підтримки агропромислового комплексу через механізм здешевлення короткострокових та довгострокових кредитів за рахунок бюджетних коштів державою виплачено компенсацій за процентними ставками в сумі 221.6 млн. грн. Вимоги банків за кредитами, наданими підприємствам сільського господарства, мисливства та лісового господарства, у звітному році зросли порівняно з попереднім роком на 56% і на 01.01.2006 р. становили 8.1 млрд. грн., з них за пільговими кредитами – 4.9 млрд. грн.³, у тому числі 3.5 млрд. грн. – за короткостроковими та 1.4 млрд. грн. – за довгостроковими. Переважна більшість короткострокових кредитів була направлена в першу чергу на придбання насіння, мінеральних добрив та засобів захисту рослин, а довгострокових – на придбання техніки сільськогосподарського призначення.

1.3.3. Інвестиції

У 2005 році в Україні помітно погіршився інвестиційний клімат. Істотне уповільнення інвестиційної діяльності стало одним із найвагоміших чинників уповільнення загальноекономічного розвитку.

Зміни реального ВВП, промислового виробництва та капітальних вкладень у 2005 році (у % до відповідного періоду попереднього року)

³ Дані Міністерства аграрної політики України.

За 2005 рік капітальні інвестиції на створення та відновлення основних засобів становили 111.2 млрд. грн., з яких 83.7% (93.1 млрд. грн.) було спрямовано на капітальні вкладення. Темпи приросту інвестицій в основний капітал підприємств України становили 1.9% (за 2004 рік – 28.0%) і були нижчими за темпи приросту реального ВВП на 0.8 процентного пункту, а промислового виробництва – на 1.2 процентного пункту (у 2004 році мало місце перевищення, яке становило 15.9 та 15.5 процентного пункту відповідно). У цілому ряді регіонів України відбулося абсолютне падіння обсягів капітальних вкладень, а найбільшим воно було в Рівненській області (на 48.3%). Приросту інвестицій досягнуто в 16 регіонах (у 2004 році – в 25). Найвища інвестиційна активність спостерігалась у Вінницькій та Луганській областях, де обсяги капіталовкладень зросли в 1.2 раза.

Основним джерелом фінансування капітальних вкладень були власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких за рік було освоєно 57.4% від загального обсягу вкладень (у 2004 році – 61.7%). Більш як у півтора раза порівняно з 2004 роком скоротилася частка вкладень, освоєних за рахунок бюджетних коштів усіх рівнів (9.7 проти 15.5% у 2004 році). Натомість частка капіталовкладень, освоєних за рахунок кредитів банків та інших позик, зросла до 14.8% (у 2004 році вона становила 7.6%). Частка вкладень, освоєних за рахунок коштів іноземних інвесторів, зросла до 5.0 із 3.6% за 2004 рік за рахунок повторної приватизації ВАТ "Криворіжсталь". У загальному обсязі фінансування частка коштів населення, використаних на індивідуальне житлове будівництво, майже не змінилася і становила 3.3%. За рахунок інвестиційних фондів та інших джерел фінансування було освоєно 9.8% від загального обсягу капітальних вкладень.

За видами економічної діяльності у 2005 році пріоритетними напрямками інвестування залишилися промисловість та транспорт і зв'язок, куди було спрямовано 37.6 та 18.1% відповідно від загального обсягу інвестицій в основний капітал. Проте, якщо обсяги вкладень у промисловість зросли на 4.1% порівняно з 2004 роком, то інвестиції, спрямовані у транспорт і зв'язок, скоротилися на 5.6%.

На 18% зросли темпи капітальних вкладень на підприємствах оптової та роздрібно торгівлі, куди було спрямовано кожен дванадцятю гривню освоєних інвестицій.

Структура інвестицій в основний капітал

Не вдалося зберегти позитивну динаміку обсягів капітальних вкладень в такі соціально важливі види економічної діяльності, як охорона здоров'я та освіта, де вони порівняно із 2004 роком скоротилися на 26.7 та 24.3% відповідно (у 2004 році вони зросли на 22.6 та 27.2% відповідно). Частки вкладень у ці види діяльності на рівні 1.4 та 0.9% зменшилися проти 2004 року, де вони становили 2 та 1.3% відповідно.

Інвестиції у сільське господарство, мисливство та лісове господарство, хоча і зросли на 25.8%, але становили у загальному обсязі капітальних вкладень лише 5.4%.

1.3.4. Фінанси підприємств

У 2005 році відбулося поліпшення фінансового стану підприємств та організацій. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування становив 57.6 млрд. грн. (загальна сума прибутку – 72.4 млрд. грн., збитків – 14.8 млрд. грн.), збільшившись порівняно з 2004 роком на 29.3%. Підприємства та організації в усіх сферах діяльності, крім будівництва, освіти і надання колективних, громадських та особистих послуг, отримали кращий результат. Найбільший фінансовий результат до оподаткування отримано підприємствами промисловості (26.8 млрд. грн.), який зріс порівняно з попереднім роком на 41.3%. Разом з тим погіршився фінансовий стан підприємств легкої промисловості, з яких 43.0% підприємств були збитковими через високу залежність від поставок давальницької сировини та запровадження авальованих векселів при її митному оформленні.

Поліпшилася фінансова дисципліна при розрахунках з бюджетом – надходження від податку на прибуток підприємств у Державному бюджеті України зросли порівняно з попереднім роком на 45.2%.

СТАН ПЛАТЕЖІВ І ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ПІДПРИЄМСТВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ

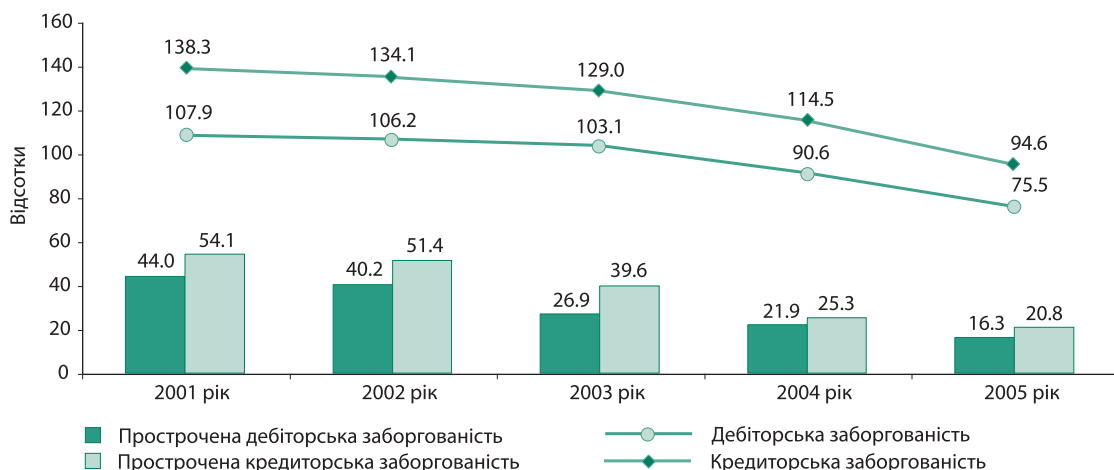
Показники	2005 рік, млрд. грн.	Зміна до попереднього року		довідково: 2004 рік, %
		млрд. грн.	%	
Дебіторська заборгованість,	320.6	7.8	+2.5	+13.9
у тому числі прострочена	69.3	-6.4	-8.4	+5.3
Кредиторська заборгованість,	401.9	6.8	+1.7	+14.6
у тому числі прострочена	88.2	1.0	+1.1	-17.6
Прибуток прибуткових підприємств	72.4	-1.3	-1.7	+67.9
Частка прибуткових підприємств, %	66.7	↑ 1.5 процентного пункту	↑ 2.4 процентного пункту	

У 2005 році прибуток отримало 66.7% підприємств проти 65.2% у 2004 році. Найбільшу кількість прибуткових підприємств зафіксовано в освіті (74.8% від загальної кількості підприємств), оптовій і роздрібній торгівлі; торгівлі транспортними засобами і послугами з ремонту (74.1%), охороні здоров'я та соціальній допомозі (73.3%), у фінансовій діяльності (73.1%). У розрізі видів економічної діяльності у промисловості прибутково працювало 61.2 проти 62.5% підприємств у 2004 році, з них у хімічній та нафтохімічній промисловості – 72.2% від загальної кількості підприємств, целюлозно-паперовій промисловості та видавничій справі – 70.5%, металургії та обробленні металу – 68.2%, виробництві інших неметалевих мінеральних виробів – 67.9%.

Знизився рівень бартерних операцій. На бартерних умовах за рік було реалізовано 0.6% (2.1 млрд. грн.) промислової продукції проти 0.9% (2.8 млрд. грн.) у 2004 році. Позитивна динаміка скорочення частки бартеру спостерігалася за всіма видами промислової діяльності, крім легкої промисловості (у текстильній промисловості та пошитті одягу частка бартеру зросла на 0.1 процентного пункту до 2.6%). У виробництві коксу та продуктів нафтоперероблення частка бартеру залишилася на рівні попереднього року – 0.2%. Найнижчий рівень бартерних операцій при реалізації промислової продукції відзначався у Дніпропетровській і Львівській (по 0.2%) областях, найвищий – у Сумській (2.3%) області.

За станом на кінець 2005 року, вперше за останні п'ять років, обсяг як дебіторської, так і кредиторської заборгованості був меншим за обсяг номінального ВВП (відповідно 75.5 і 94.6% до ВВП). У звітному році суттєво скоротився обсяг дебіторської та кредиторської заборгованості по відношенню до ВВП (на 15.2 і 19.9 процентного пункту).

Дебіторська і кредиторська заборгованість суб'єктів господарської діяльності по відношенню до ВВП

Загальний обсяг кредиторської заборгованості суб'єктів господарювання всіх форм власності (крім малих підприємств та установ, що утримувалися за рахунок бюджету) на 01.01.2006 р. становив 401.9 млрд. грн., дебіторської – 320.6 млрд. грн., збільшившись за 2005 рік відповідно на 1.7 та 2.5%. Обсяг кредиторської заборгованості перевищував обсяг дебіторської в 1.3 раза. Порівняно з 2004 роком зростання обсягів дебіторської заборгованості скоротилося у 4.9 раза, кредиторської – у 7.4 раза.

Стан платежів в економіці України

Прострочена дебіторська заборгованість за 2005 рік скоротилася на 6.4 млрд. грн. (на 8.4%) і на 01.01.2006 р. становила 69.3 млрд. грн. Прострочена кредиторська заборгованість зросла на 0.9 млрд. грн. (на 1.2%) відповідно і становила 88.2 млрд. грн.

Частка прострочених платежів у загальній сумі дебіторської заборгованості за 2005 рік становила 21.6% (торік – 24.2%), кредиторської – 22.0% (торік – 22.1%). Порівняно з початком року різниця між простроченою кредиторською та простроченою дебіторською заборгованістю зросла в 1.6 раза і за станом на 01.01.2006 р. дорівнювала 18.9 млрд. грн. При цьому прострочена кредиторська заборгованість в 1.3 раза перевищувала прострочену дебіторську проти 1.2 раза за станом на 01.01.2005 р.

Найбільшими залишалися суми заборгованості за розрахунками між підприємствами та установами України, питома вага яких у загальних обсягах дебіторської та кредиторської заборгованості становила відповідно 94.6 і 90.0%. За 2005 рік дебіторська заборгованість між підприємствами України збільшилася на 7.2 млрд. грн., або на 2.4% (торік – на 34.6 млрд. грн., або на 13.5%), кредиторська – на 8.9 млрд. грн., або на 2.5% (торік – на 47.4 млрд. грн., або на 15.5%). У звітному році відбулося зменшення простроченої дебіторської заборгованості між підприємствами України на 5.6 млрд. грн., або на 7.6% (торік вона зросла на 3.0 млрд. грн., або на 4.3%), кредиторської – на 0.8 млрд. грн., або на 1.0% (торік – зменшилася на 11.1 млрд. грн., або на 11.6%).

За видами економічної діяльності найбільшою залишалася питома вага кредиторської заборгованості суб'єктів господарювання промисловості – 41.9% (168.5 млрд. грн.). За 2005 рік кредиторська заборгованість суб'єктів господарювання промисловості збільшилася на 1.6 млрд. грн., або на 1.0% (торік – на 15.6 млрд. грн., або на 10.3%). Найбільші суми неплатежів зберігалися в обробній промисловості – 88.4 млрд. грн. (52.4% від усієї кредиторської заборгованості у промисловості) й у виробництві та розподіленні електроенергії, газу та води – 60.0 млрд. грн. (35.6%). Прострочена кредиторська заборгованість суб'єктів господарювання промисловості за 2005 рік скоротилася на 1.6 млрд. грн. (на 2.4%).

Обсяги дебіторської заборгованості між підприємствами та установами України за товари (роботи, послуги) становили 164.0 млрд. грн. (54.1% від заборгованості), кредиторської – 187.8 млрд. грн. (52.0%) і зросли за 2005 рік на 0.9 млрд. грн. (на 0.5%) та 4.1 млрд. грн. (на 2.2%) відповідно. Частка прострочених платежів у дебіторській заборгованості скоротилася на 1.0 процентного пункту, у кредиторській – на 1.7 процентного пункту до 24.5 і 28.5%.

Суб'єктами господарської діяльності на 01.01.2006 р. до бюджету не сплачено 20.0 млрд. грн. (5.4% від заборгованості між підприємствами та установами України), з яких 51.7% – прострочені неплатежі. За 2005 рік кредиторська заборгованість суб'єктів господарювання скоротилася на 0.8 млрд. грн., або на 4.1% (торік – зросла на 1.9 млрд. грн., або на 10.5%). Прострочена заборгованість з бюджетом зменшилася на 1.1 млрд. грн., або на 9.9%.

За видами економічної діяльності найбільшу заборгованість з бюджетом мали суб'єкти господарювання промисловості (53.9% від усієї заборгованості), яка на 01.01.2006 р. становила 10.5 млрд. грн., збільшившись за рік на 11.2%. Значна частка кредиторської заборгованості залишається у суб'єктів господарювання, що здійснюють операції з нерухомістю, здавання під найм та послуги юридичним особам (24.5%), яка зменшилася за рік на 35.8%.

1.3.5. Стан ринку праці

У 2005 році зберігалася тенденція останніх років до зниження рівня безробіття та навантаження на одне вільне робоче місце. Рівень зареєстрованого безробіття, розрахований до працездатного населення працездатного віку, на кінець року становив 3.1 проти 3.5% на кінець 2004 року.

Разом з тим утримувалася значна диференціація цього показника за регіонами, де його значення коливалося від 6.6% у Тернопільській області до 0.4% у м. Києві.

Чисельність зареєстрованих безробітних за рік скоротилася на 11.2%, у тому числі у сільській місцевості – на 3.0%. Рівень зареєстрованого безробіття сільського населення більш як у 2 рази перевищив аналогічний показник міського населення та на 01.01.2006 р. становив відповідно 5.5 і 2.1%.

Кількість вільних робочих місць порівняно з 2004 роком зросла до 186.6 тис. робочих місць, або на 12.1%.

Послугами державної служби зайнятості скористалися 2.9 млн. громадян, які не були зайняті трудовою діяльністю, з них 65.4% звернулися до цієї установи у 2005 році.

Чисельність незайнятих громадян, які перебували на обліку в державній службі зайнятості, зменшилася на 9.6% і на 1 січня 2006 року становила 903.5 тис. громадян, серед яких 97.6% мали офіційний статус безробітних і більш як двом третинам з них було призначено допомогу з безробіття.

Динаміка окремих показників ринку праці

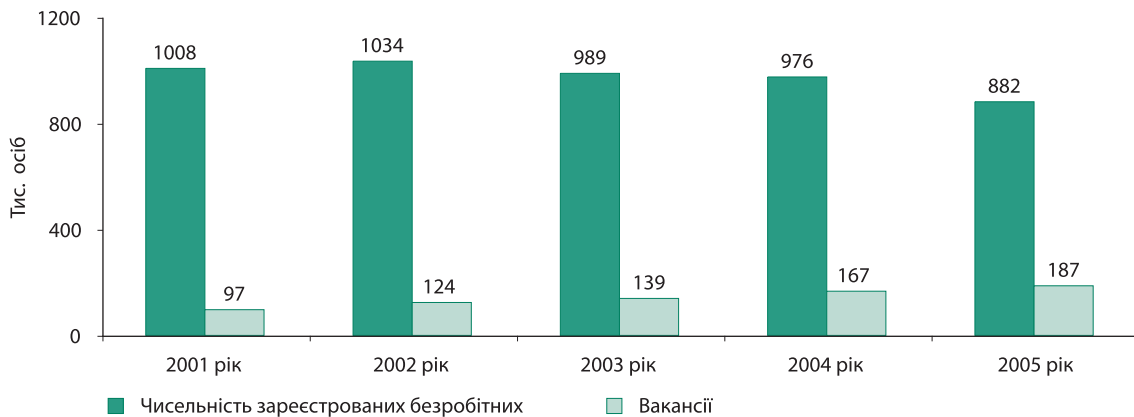
Чисельність безробітних працездатного віку, визначених за методологією Міжнародної організації праці, у середньому за січень – вересень 2005 року становила 1.5 млн. осіб, або 7.6% від чисельності економічно активного населення працездатного віку.

Серед незайнятих громадян, які шукали роботу через державну службу зайнятості, до звільнення 45.4% займали місця робітників, 25.5% – посади службовців, решту становили особи без професії, або такі, що займали місця, які не потребують спеціальної підготовки.

Зменшилося навантаження на вільні місця незайнятого населення, яке звернулося за сприянням у працевлаштуванні до державної служби зайнятості, і становило 5 осіб на одне вільне робоче місце (вакантну посаду) порівняно з 6 особами у 2004 році. Спостерігалось зменшення навантаження на вільні місця службовців (з 5 до 4), осіб без професії (з 18 до 12) та працівників сільського господарства (з 31 до 27).

Поряд з працевлаштуванням на постійній основі одним з напрямів соціального захисту незайнятого трудовою діяльністю населення є організація громадських робіт, які забезпечують тимчасове працевлаштування. На 01.01.2006 р. чисельність незайнятого населення, яке брало участь в організованих громадських роботах, становила 1.8 тис. осіб, або 0.2% від чисельності осіб, що перебували на обліку.

Важливим напрямом підвищення конкурентоспроможності безробітних на ринку праці була професійна підготовка та перепідготовка. За станом на 1 січня 2006 року з метою отримання нової професії або спеціальності за направленнями державної служби зайнятості у навчальних закладах усіх типів пройшли професійне навчання 33.0 тис. осіб (3.7% від загальної чисельності зареєстрованих безробітних).

Динаміка чисельності безробітних і потреба в робочій силі

Середній розмір допомоги з безробіття у грудні 2005 року порівняно з груднем 2004 року збільшився на 31.8% і становив 192.89 грн., що дорівнювало 58.1% від законодавчо встановленого мінімального рівня заробітної плати (починаючи з 1 вересня 2005 року законодавчо визначений розмір мінімальної заробітної плати становить 332.0 грн.).

1.3.6. Доходи та витрати населення

Номинальні доходи населення за 2005 рік порівняно з 2004 роком збільшилися на 35.1%, наявні доходи, які використовувалися населенням на придбання споживчих товарів та оплату послуг, зросли на 35.0%, а реальні наявні, визначені з урахуванням цінового фактора, – на 20.1%.

ДОХОДИ НАСЕЛЕННЯ У 2005 РОЦІ

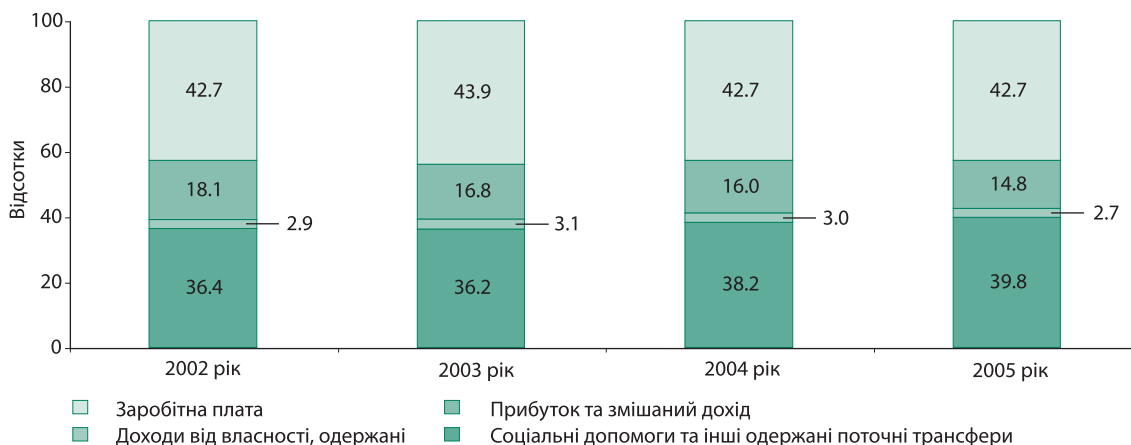
Види доходів	2005 рік, млрд. грн.	Питома вага, %	У відсотках до попереднього року довідково:	
			2005 рік	2004 рік
Номинальні доходи населення, усього	370.6	100.0	135.1	127.2
у тому числі:				
заробітна плата	158.2	42.7	134.9	123.9
прибуток та змішаний дохід	54.9	14.8	125.2	120.6
доходи від власності, одержані	10.1	2.7	121.2	124.3
соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти	147.5	39.8	140.7	134.4
з них:				
– соціальні допомоги	83.2	22.4	159.8	147.3
Довідково:				
наявні доходи	286.2	—	135.0	130.4
реальні наявні доходи	—	—	120.1	119.6

Зростання номінальних доходів населення за 2005 рік відбулося за рахунок збільшення соціальних допомог та інших одержаних поточних трансфертів на 40.7% (у

тому числі соціальних допомог – на 59.8%). Заробітна плата, прибуток та змішаний дохід, одержані доходи від власності зростали нижчими темпами, ніж доходи в цілому (на 26.4%, 25.5 та 9.0% відповідно).

Уперше за останні роки у структурі доходів населення частка соціальних допомог та інших одержаних поточних трансфертів перевищила частку заробітної плати.

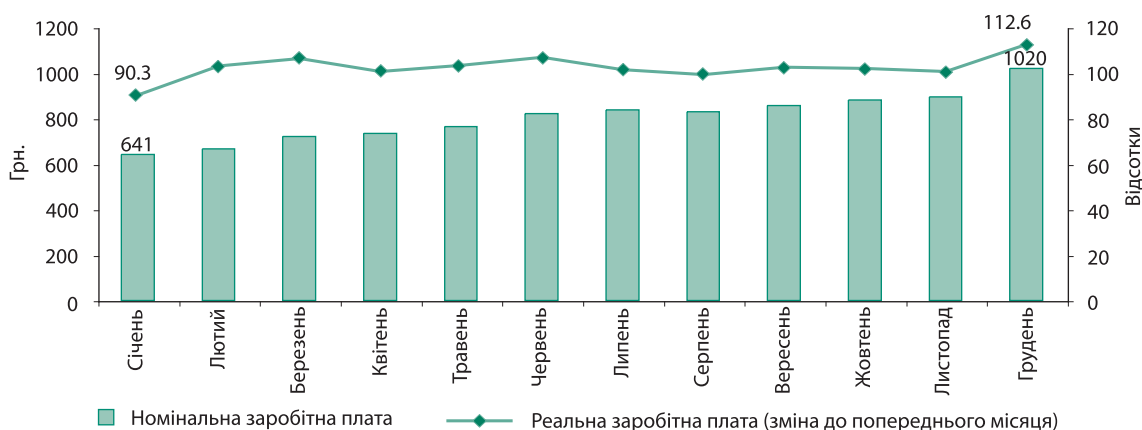
Структура доходів населення

У 2005 році зберігалася тенденція попередніх років до зростання заробітної плати. Номінальна середньомісячна заробітна плата, нарахована на одного штатного працівника, порівняно з попереднім роком зросла на 36.7% і становила 806.19 грн., що в 1.8 раза перевищувало розмір прожиткового мінімуму для працездатної особи (453 грн.) та у 2.4 раза перевищувало розмір мінімальної заробітної плати (332 грн.).

Середній розмір реальної заробітної плати за рік збільшився на 20.3%.

Динаміка номінальної та реальної середньомісячної заробітної плати у 2005 році

За рівнем середньої заробітної плати першість утримували працівники авіаційного транспорту, фінансових установ, допоміжних транспортних послуг, а серед промислових видів діяльності – працівники, зайняті на підприємствах з виробництва коксу, продуктів

нафтоперероблення, а також металургії та оброблення металу. Оплата праці на підприємствах цих видів діяльності перевищила середній показник по економіці в 1.5–2.0 раза. Водночас абсолютний розмір заробітної плати працівників сільського, рибного господарства, охорони здоров'я та соціальної допомоги, а також текстильної промисловості та пошиття одягу був значно нижчим і не перевищив 65% від середнього показника по економіці.

Зростання рівня заробітної плати у 2005 році порівняно з 2004 роком спостерігалось також в усіх регіонах країни – найбільше у Волинській (на 43.5%), Тернопільській (на 42.5%), Чернівецькій (на 40.7%), Івано-Франківській (на 40.6%) та Сумській (на 40.1%) областях.

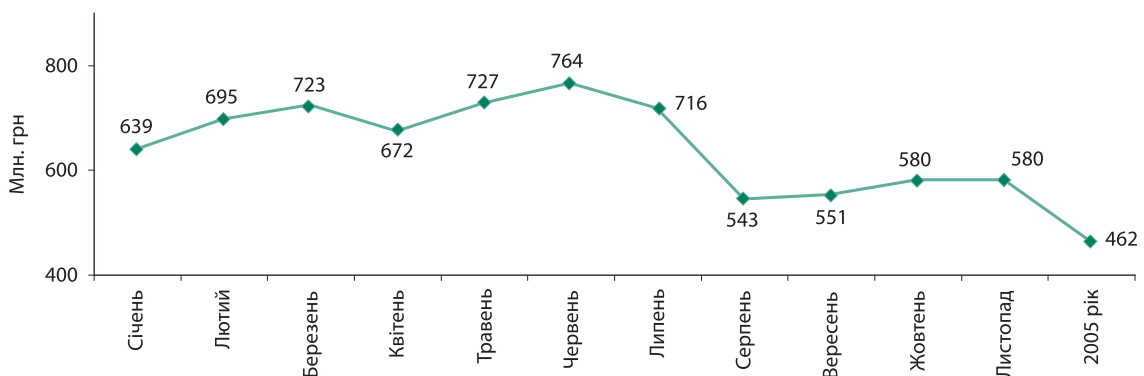
Заробітна плата у промислово розвинених регіонах – Дніпропетровській, Запорізькій, Донецькій областях на 13.3%, 6.7 і 19.3% перевищила середній рівень по економіці й становила 913.25 грн., 860.32 та 961.62 грн. відповідно, а у м. Києві – на 63.01% (1313.96 грн.).

Водночас про значну диференціацію регіонів за рівнем заробітної плати свідчить те, що у 22 регіонах України її рівень був нижчим від середнього.

Загальна сума заборгованості з виплати заробітної плати за рік зменшилася на 13.6% (торік – на 50.2%) і на 01.01.2006 р. становила 960.3 млн. грн.

Сума невиплаченої заробітної плати працівникам економічно активних підприємств становила майже половину (48.1%) від загальної суми заборгованості й за рік зменшилася на 21.0% (у 2004 році – на 67.4%) і на 01.01.2006 р. становила 461.4 млн. грн. При цьому 62.7% невиплаченої заробітної плати становив борг за роботи, виконані у січні – листопаді 2005 року.

Динаміка заборгованості з виплати заробітної плати на економічно активних підприємствах у 2005 році

Заборгованості із заробітної плати працівникам, оплата яких фінансувалася за рахунок місцевих бюджетів, на 01.01.2006 р. не було. Сума боргу за рахунок коштів державного бюджету становила 0.3 млн. грн., або 0.1% від обсягу боргу економічно активних підприємств.

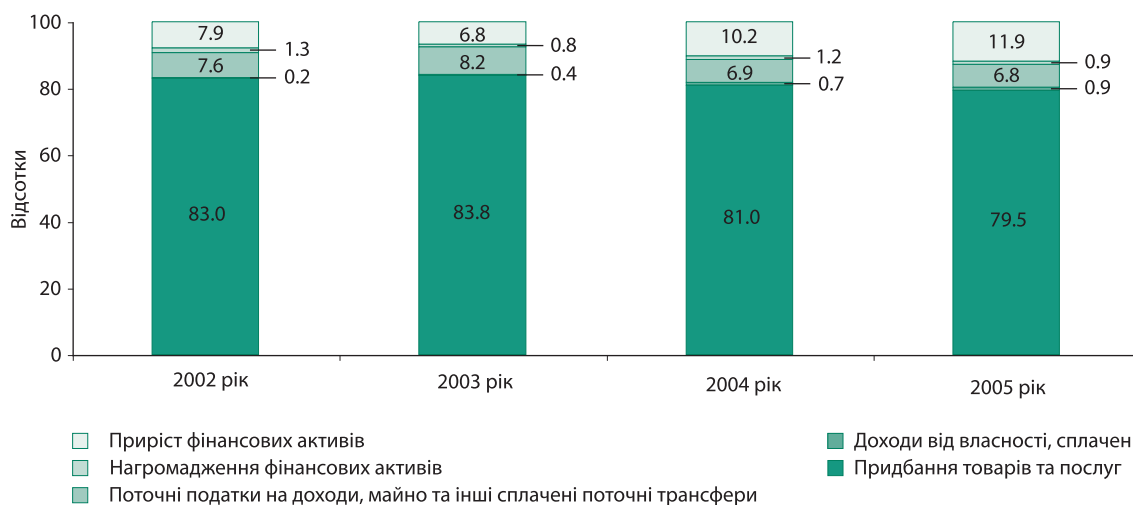
Обсяг витрат і заощаджень населення у 2005 році становив 370.6 млрд. грн., або збільшився на 35.1%, що відобразилося на зростанні сукупного внутрішнього попиту. За звітний рік оборот роздрібною торгівлю становив 157.5 млрд. грн., або зріс порівняно з попереднім роком на 22.4%. У структурі обороту роздрібною торгівлю частка обороту на організованих та неформальних ринках становила 23.9%.

ВИТРАТИ ТА ЗАОЩАДЖЕННЯ НАСЕЛЕННЯ

Показники	2005 рік, млрд. грн.	Питома вага, %	У відсотках до попереднього року	
			2005 рік	2004 рік
Витрати та заощадження населення, усього	370.6	100.0	135.1	127.2
у тому числі:				
придбання товарів та послуг	294.5	79.5	132.5	123.0
доходи від власності, сплачені	3.5	0.9	188.3	у 2.1 р.
поточні податки на доходи, майно та інші сплачені				
поточні трансферти	25.4	6.8	133.3	107.1
нагромадження нефінансових активів	3.2	0.9	98.6	193.7
приріст фінансових активів	44.1	11.9	158.4	190.6

У 2005 році порівняно з попереднім роком витрати населення зросли на 33.0%. Приріст заощаджень становив 16.2 млрд. грн., або 52.1%.

Структура витрат та заощаджень населення

Найбільша частина коштів (79.5%) була спрямована населенням на споживчі витрати, пов'язані з придбанням товарів та послуг. Проти попереднього року збільшилася частка приросту фінансових активів на 1.8 процентного пункту. При цьому на 0.1 процентного пункту скоротилася частка приросту поточних податків на доходи, майно та інші сплачені поточні трансферти, нагромадження фінансових активів – на 0.3 процентного пункту.

1.4. ДЕРЖАВНІ ФІНАНСИ

У 2005 році значно посилюється фіскальний тиск на економіку – за підсумками року частка перерозподілу ВВП через Зведений бюджет України становила 31.6 проти 26.5% у 2004 році.

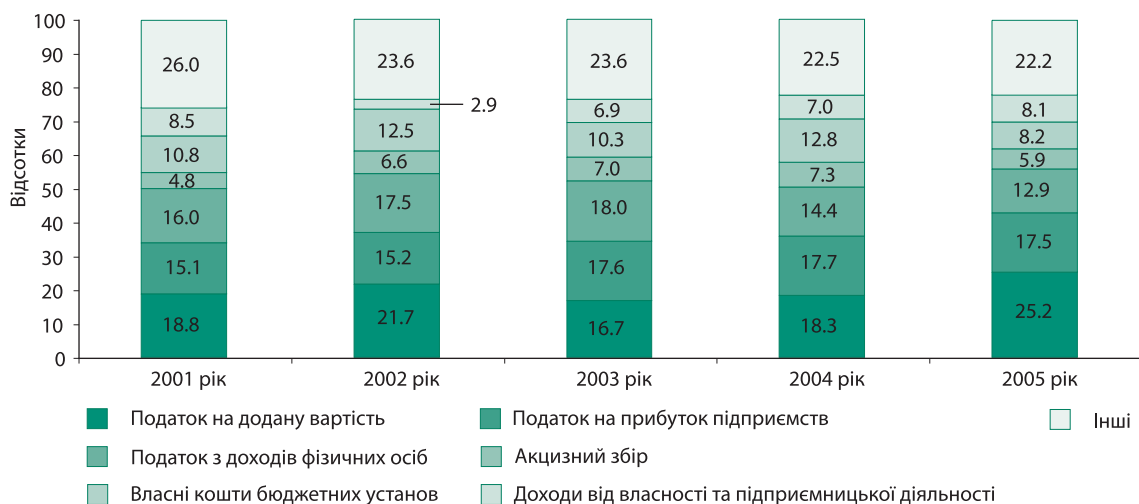
ВИКОНАННЯ ЗВЕДЕНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Показники	2005 рік, млрд. грн.	У відсотках до попереднього року	
		2005 рік	довідково: 2004 рік
Доходи	134 183	146.6	121.6
у % до ВВП	31.6	↑5.1 процентного пункту	↓1.6 процентного пункту
у тому числі:			
податкові надходження	98 065	155.3	116.3
у % до ВВП	23.1	↑4.8 процентного пункту	↓2.0 процентного пункту
Видатки	141 990	138.3	135.3
у % до ВВП	33.4	↑3.7 процентного пункту	↑1.4 процентного пункту
у тому числі:			
соціального спрямування	85 668	163.2	132.3
у % до ВВП	20.2	↑5.0 процентного пункту	↑0.4 процентного пункту
Сальдо ("+" – профіцит, "–" – дефіцит)	–7806	70.9	у 21.7 р.
у % до ВВП	–1.8	дефіцит зменшився на 1.4 процентного пункту	дефіцит зменшився на 3.0 процентного пункту

Доходи Зведеного бюджету України зросли на 46.6% (у реальному обчисленні – на 29.1%) і становили 134 183 млн. грн. (98.8% від річного плану). Доходи забезпечувалися в основному за рахунок надходжень від:

- податку на додану вартість (33 804 млн. грн., або 25.2% від усіх доходів);
- податку на прибуток підприємств (23 464 млн. грн., або 17.5%);
- податку з доходів фізичних осіб (17 325 млн. грн., або 12.9%);
- доходів від власності та підприємницької діяльності (10 868 млн. грн., або 8.1%);
- власних коштів бюджетних установ (10 946 млн. грн., або 8.2%).

Структура доходів Зведеного бюджету України

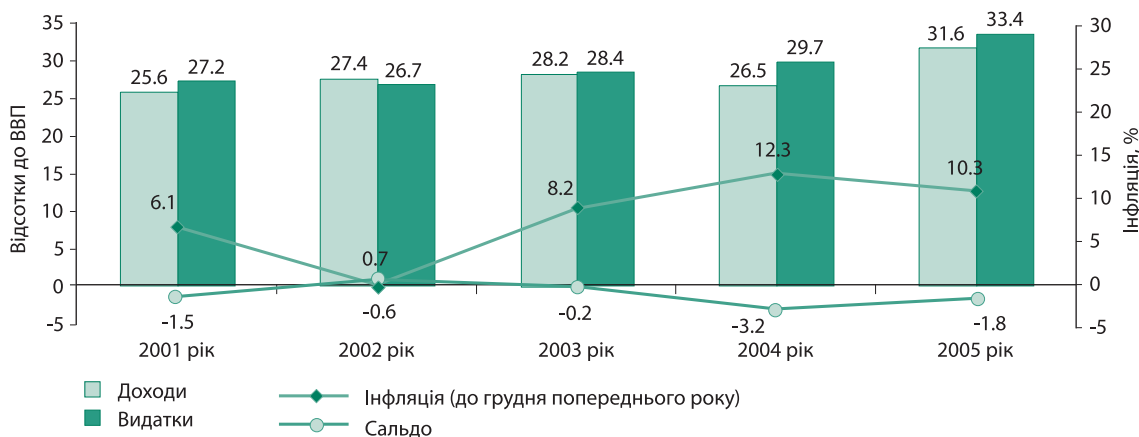

Надходження від податку на додану вартість зросли проти попереднього року більш як у 2 рази (у реальному вимірі – на 78.0%), податку на прибуток підприємств – на 45.2% (у реальному вимірі – на 27.9%), що пов'язано з розширенням бази оподаткування, скасуванням пільг унаслідок призупинення діяльності вільних економічних зон. Крім того, суттєво зросли надходження від податку з доходів фізичних осіб (на 31.1 та 15.5% відповідно), що у свою чергу зумовлено підвищенням поточних субсидій і трансфертів населенню.

Питома вага податкових надходжень зросла проти попереднього року на 4.1 процентного пункту до 73.1%.

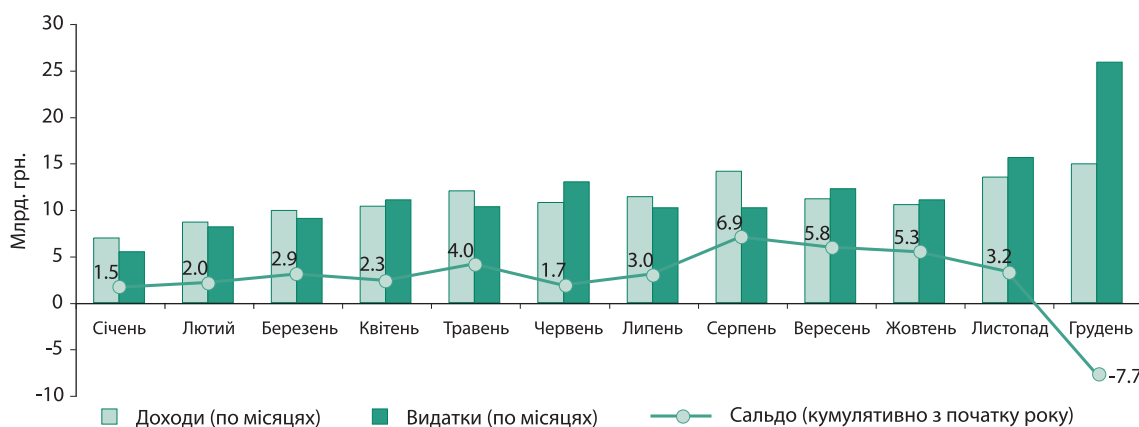
Видатки Зведеного бюджету України (включаючи кредитування за вирахуванням погашення) становили 141 990 млн. грн. (95.2% від плану на рік) і зросли порівняно з 2004 роком на 38.5% (у реальному обчисленні – на 22.0%). У 2005 році жодну з основних статей видатків не було профінансовано у повному обсязі. Найменший рівень виконання був за видатками на економічну діяльність (84.3% від плану на рік). Основною видатковою статтею протягом року залишалися видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення, які у структурі видатків Зведеного бюджету України становили на кінець року 28.1 проти 18.8% у 2004 році.

Показники Зведеного бюджету України та інфляція у 2001–2005 роках

Уперше за останні п'ять років видатки на заробітну плату були меншими за поточні трансферти населенню (25.7 проти 38.9 млрд. грн. у 2004 році).

Виконання Зведеного бюджету України у 2005 році

Після жорсткої бюджетної політики, яка здійснювалася протягом 2000–2003 років, у 2004 і 2005 роках відбулося її суттєве пом'якшення. Тенденції бюджетної політики звітного року визначалися необхідністю виконання соціальних гарантій, задекларованих у попередньому році. Проте вдалося втримати дефіцит Зведеного бюджету України у розмірі 1.8% до ВВП за умов зниження економічної активності.

Протягом січня – листопада звітного року уряд утримував профіцит Зведеного бюджету України. Основні видатки було здійснено в останній місяць року (видатки грудня у 2.5 раза перевищували середньомісячні доходи одинадцяти попередніх місяців). Як наслідок, дефіцит Зведеного бюджету України у грудні сягнув 11.0 млрд. грн., або 17.9% до ВВП, і становив майже дві третини доходів місяця (73.3%).

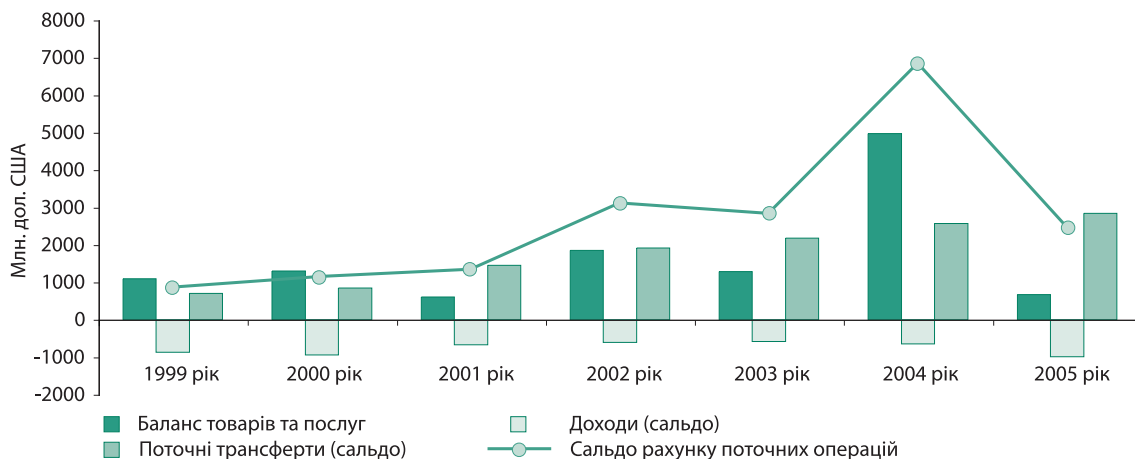
1.5. ЗОВНІШНІЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ

1.5.1. Платіжний баланс України

Визначальною рисою платіжного балансу 2005 року став значний приплив іноземної валюти за статтями фінансового рахунку, який компенсував скорочення позитивного сальдо поточного рахунку та дозволив удвічі збільшити рівень резервних активів країни.

Поточний рахунок. У 2005 році сальдо поточного рахунку платіжного балансу становило 2.5 млрд. дол. США (3.1% до ВВП), що у 2.7 раза менше, ніж торік.

Динаміка сальдо поточного рахунку платіжного балансу України

Погіршення умов торгівлі, зменшення світового попиту зумовили значне перевищення темпів зростання імпорту товарів (21.8%) над експортом (4.8%), що призвело до формування від'ємного сальдо товарного балансу в розмірі 1.1 млрд. дол. США та різкого скорочення позитивного сальдо зовнішньоторговельного балансу (з 4.9 до 0.8 млрд. дол. США).

Експорт товарів. Характерною ознакою 2005 року було суттєве уповільнення темпів зростання експорту товарів з 40.8% у 2004 році до 4.8% у 2005 році. Одним з чинників такої динаміки було скорочення обсягів експорту продукції машинобудування на 18.0% (на 1 млрд. дол. США) порівняно з попереднім роком.

З іншого боку, посилення конкуренції на світових ринках сталі та металопродукції внаслідок потужної експансії Китаю (виробництво чорних металів у Китаї зросло в 2005 році на 24.6%, тоді як світове виробництво збільшилося всього на 5.9%) призвело до уповільнення темпів зростання вартісних обсягів експорту металургійної продукції до 7.6 проти 53.5% у 2004 році. Зростання вартісних обсягів експорту було досягнуте за рахунок

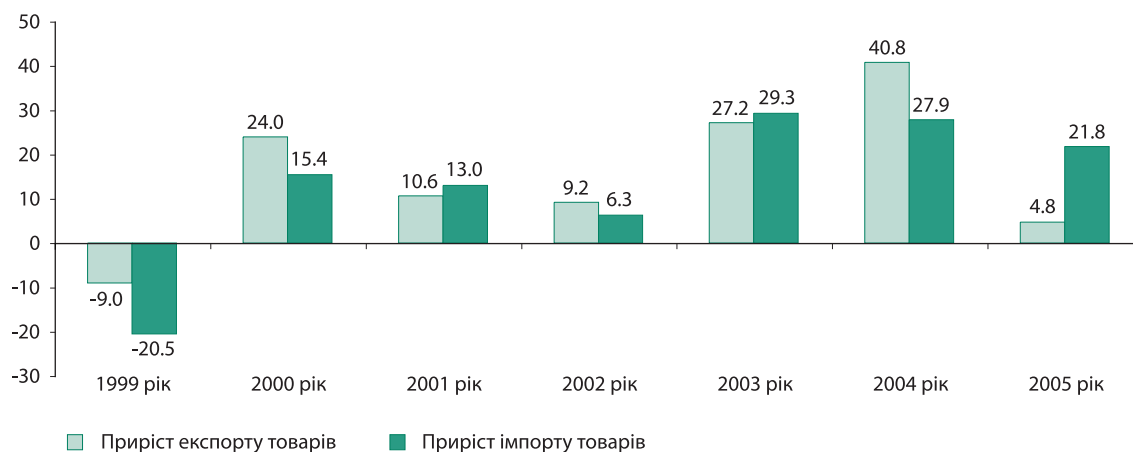
збереження високих цін на чорні метали у I півріччі 2005 року, тоді як фізичні обсяги експорту протягом року зменшилися на 9.0%.

Найвищими темпами у 2005 році зростали поставки продукції агропромислового комплексу (на 24.0% порівняно з попереднім роком) головним чином за рахунок зростання вартісних обсягів експорту зернових, алкогольних та безалкогольних напоїв у 1.6 раза, молочної продукції – на 24.0% та відновлення у IV кварталі поставок насіння соняшнику та олії.

Обсяги експорту мінеральних продуктів у 2005 році зросли на 8.0%. Зменшення обсягів переробки нафти внаслідок зупинки декількох нафтопереробних заводів у поточному році призвело до скорочення фізичних обсягів експорту нафтопродуктів, тоді як вартісні обсяги експорту нафтопродуктів збільшилися на 21.0% за рахунок зростання цін. Починаючи з липня 2005 року було припинено поставки природного газу на експорт.

У 2005 році експортні поставки до країн СНД збільшилися на 24.0%, а їх частка у загальному експорті зросла з 27.1 до 32.1%. Експортні поставки до Росії зросли на 27.3%, їх частка у загальному експорті збільшилася з 17.6 до 21.4%. Частка інших країн світу в експорті дещо зменшилась і становила 67.9 проти 72.9% у 2004 році. Це зумовлено скороченням експорту до країн Америки та країн ЄС-25 відповідно на 28.1 та 5.8%. Обсяги експорту до країн Африки, навпаки, збільшилися більш як на третину, а до країн Азії – на 4.6%.

Темпи приросту експорту-імпорту товарів (у відсотках до попереднього року)

Імпорт товарів. Політика уряду, спрямована на збільшення реальних доходів населення та внутрішнього споживання, разом з активізацією дій по боротьбі з контрабандою та зниженням митних тарифів, а також зміцненням реального ефективного валютного курсу з початку року на 15.9% стимулювали зростання у 2005 році обсягів неенергетичного імпорту вищими темпами, ніж у 2004 році (30.7 проти 26.5%).

Близько 60% приросту імпорту було отримано за рахунок надходжень продукції машинобудівної та хімічної промисловості. Внаслідок залучення значних обсягів інвестицій в економіку України в 2004 році та їх освоєння імпортом машин та устаткування в цілому за рік зріс на 29.1% переважно за рахунок зростання імпорту засобів наземного транспорту (на 34.6%) та машин і устаткування (на 33.8%).

Високі темпи зростання були характерні й для всіх інших груп та статей імпорту. Найвищими темпами у 2005 році зростали обсяги імпорту промислових товарів (на 54.3%) в основному за рахунок збільшення офіційно зареєстрованого імпорту взуття (в 6.9 раза) та одягу (в 3.4 раза). Зменшення ввізного мита на окремі сільськогосподарські та продовольчі

товари зумовило збільшення обсягів імпорту продукції агропромислового комплексу в 2005 році на 40.7%. Збільшення вартісних обсягів імпорту продукції хімічної промисловості на 37.2% відбувалося значною мірою за рахунок зростання фізичних обсягів.

Водночас у 2005 році зафіксовано різке уповільнення темпів приросту вартісних обсягів імпорту енергоносіїв – з 30.9% в 2004 році до 2.9%. Така динаміка зумовлена зменшенням поставок нафти в Україну на третину, природного газу – на 3.1% при зростанні цін на нафту за рік в середньому на 42.0%. Кризова ситуація на паливному ринку в 2005 році (різке скорочення поставок нафти з Росії на нафтопереробні підприємства України та зупинка декількох з них для переоснащення виробничого циклу) підштовхнула уряд України встановити нульові ставки митного тарифу та змінити ставки акцизного збору на деякі види нафтопродуктів, що сприяло зростанню імпорту нафтопродуктів у 1.6 раза (фізичні обсяги).

У географічному розподілі зберігалася тенденція до випередження темпів зростання обсягів імпорту з країн далекого зарубіжжя (32.0%) над імпортом з країн СНД (11.7%). Частка імпорту інших країн світу збільшилася з 49.8 до 54.0% від загального імпорту в основному за рахунок збільшення імпортичних надходжень з країн Азії, які зросли у 1.8 раза, та країн ЄС (на 27.7%).

Послуги⁴. Баланс послуг у 2005 році зведено з позитивним сальдо в 1.8 млрд. дол. США, що в 1.5 раза більше від рівня попереднього року. Експорт послуг становив 9.2 млрд. дол. США, збільшившись на 19.0% переважно за рахунок зростання двох головних складових цієї статті, у тому числі послуг з транспортування – майже на 11% та послуг, що пов'язані з подорожуванням, – на 22.0%. Обсяги імпорту послуг у 2005 році становили 7.6 млрд. дол. США, що на 14.0% більше, ніж у 2004 році. Найвищими темпами зростали обсяги імпорту фінансових послуг (у 2 рази), комп'ютерних та інформаційних і послуг за статтею "Роялті та ліцензійні платежі" (в 1.6 раза). Водночас імпорт страхових послуг скоротився у 3.5 раза, будівельних – на 38.0%.

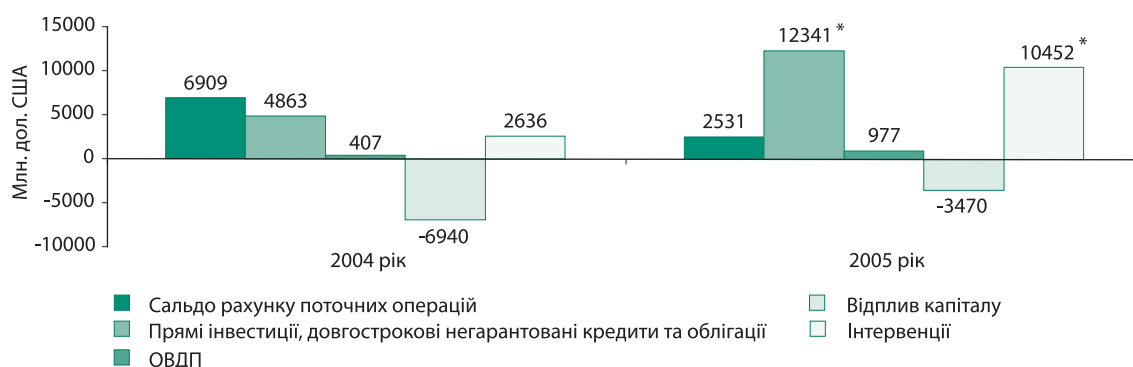
Доходи. Від'ємне сальдо балансу доходів за 2005 рік становило 985 млн. дол. США, що в 1.5 раза більше, ніж торік. Необхідність обслуговувати зростаючі обсяги залучень за приватними середньо- та довгостроковими кредитами, збільшення виплат дивідендів іноземним інвесторам та зростання платежів уряду України за прямим та гарантованим боргом були основною причиною зростання в 1.7 раза обсягів виплат. Одночасно зростання переказів на оплату праці громадян України за кордоном та зростання міжнародних резервів зумовили збільшення надходжень за доходами 2005 року в 2 рази.

Поточні трансферти. У 2005 році зберігалася тенденція до збільшення обсягів поточних трансфертів, баланс яких складено з позитивним сальдо у розмірі 2.8 млрд. дол. США, що на 10.4% більше, ніж у 2004 році. Основним чинником його зростання було збільшення на 23.6% обсягів приватних грошових переказів, які становлять 68.4% від загального обсягу отриманих трансфертів.

Визначальною рисою фінансового рахунку в 2005 році став значний приплив іноземної валюти за такими статтями, як прямі іноземні інвестиції, а також середньострокові та довгострокові негарантовані кредити при одночасному зменшенні відпливу капіталу. Це дозволило збільшити резервні активи до 19.4 млрд. дол. США, що забезпечувало фінансування імпорту товарів та послуг упродовж 4.9 місяця.

⁴Обсяги експорту/імпорту за статтею "Подорожі" за 2004 та 2005 роки були перераховані згідно з новою методикою, яка базується на квартальних даних про чисельність іноземців, які вїхали в Україну та громадян України, що виїхали за кордон (у розрізі країн світу та мети поїздки), середні витрати одного подорожуючого та середню тривалість поїздки. Джерелом інформації щодо чисельності осіб, які виїжджають або вїжджають, є дані статистичних спостережень Адміністрації державної прикордонної служби України, щодо середніх витрат та тривалості – законодавчі акти Кабінету міністрів України про норми відшкодування витрат на відрядження в межах України та за кордон, дані державних статистичних спостережень Держкомстату України, дані Державної служби туризму та курортів Міністерства культури та туризму України, дані ЗМІ та мережі Інтернет.

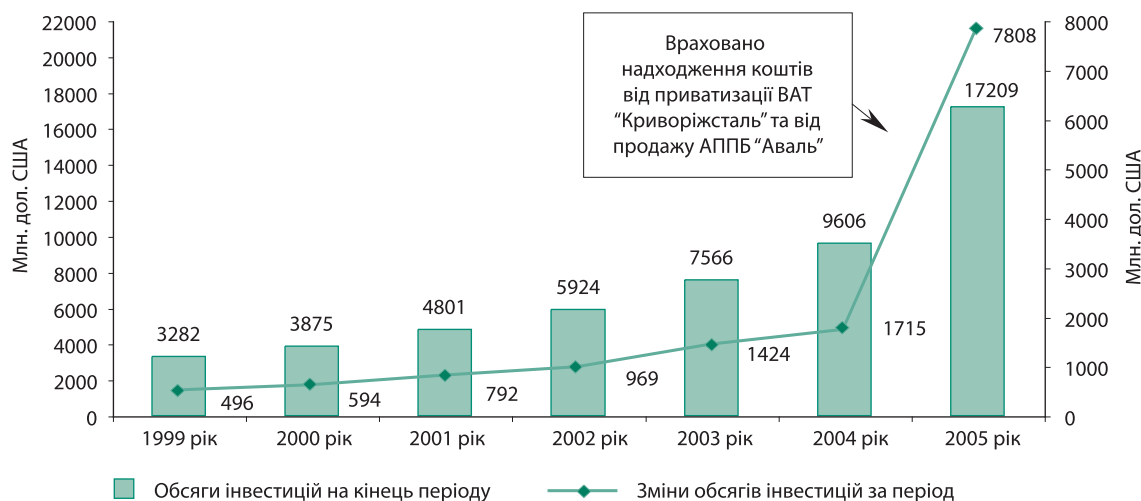
Динаміка окремих статей платіжного балансу та інтервенцій

* З урахуванням надходжень від приватизації ВАТ "Криворіжсталь".

Обсяги чистого припливу прямих іноземних інвестицій у 2005 році становили 7.5 млрд. дол. США, що у 4.4 раза перевищували показник 2004 року. Зафіксовані рекордні обсяги чистого припливу прямих іноземних інвестицій пояснювалися насамперед надходженням коштів від приватизації металургійного заводу ВАТ "Криворіжсталь" компанією Mittal Steel у листопаді 2005 року та продажем банку АППБ "Аваль" іноземному інвесторові.

Прямі інвестиції в Україну

Необхідно зазначити, що показник приросту прямих іноземних інвестицій в економіку України у 2005 році (7.8 млрд. дол. США) був найвищим за всю історію складання платіжного балансу України й становив 81% від їх загального обсягу, накопиченого протягом останніх десяти років.

Загальний обсяг накопичених прямих інвестицій в Україну за 2005 рік становив 17.2 млрд. дол. США і порівняно з початком року зріс на 79.2%, з них 16.4 млрд. дол. США – акціонерний капітал; 0.8 млрд. дол. США – кредити, надані прямими інвесторами. Інвестиції на одну особу населення, незважаючи на зростання за рік на 80.5%, у цілому залишаються невисокими – всього 367 дол. США.

Одночасно Україною було здійснено прямих інвестицій за кордон на суму 275 млн. дол. США (за 2004 рік – 4 млн. дол. США).

Обсяги чистого залучення недержавного сектору України за середньо- і довгостроковими кредитами та облігаціями за 2005 рік становили 4.8 млрд. дол. США (у 2004 році – 3.2 млрд. дол. США). Слід відзначити, що 75% від загального обсягу залучених коштів (або 3.6 млрд. дол. США) надійшли у другій половині року.

Коефіцієнт обслуговування довгострокового зовнішнього боргу (як співвідношення витрат на погашення основної суми боргу та відсотків до експорту товарів та послуг) становив у звітному періоді 14.7%, що на 4 процентні пункти вище, ніж у 2004 році.

Слід зазначити суттєве зростання у 2005 році обсягів чистого залучення короткострокових кредитів у економіку України – до 1.4 млрд. дол. США (в 2004 році вони становили 369 млн. дол. США).

За 2005 рік чиста купівля нерезидентами ОВДП та ОВДП-ПДВ становила близько 1 млрд. дол. США, з них більше 90% було куплено протягом січня – квітня 2005 року, натомість починаючи з травня інтерес нерезидентів до облігацій внутрішньої державної позики України значно зменшився у зв'язку з проведеною ревальвацією гривні (в 2004 році чиста купівля нерезидентами становила 407 млн. дол. США).

Ситуація у зовнішньому секторі економіки України у 2005 році характеризувалася суттєвим зменшенням обсягів відпливу капіталу з країни. У цілому за рік обсяги відпливу капіталу оцінено у 3.5 млрд. дол. США, що у 2 рази менше порівняно з 2004 роком (6.9 млрд. дол. США).

Дані платіжного балансу свідчать про відсутність у 2005 році тенденції до перевищення обсягів платежів за імпортом товарів над обсягами фактичного імпорту (у 2004 році таке перевищення, пов'язане з використанням резидентами України зовнішньоекономічних операцій, які передбачають імпортом товарів без їх ввезення на митну територію України, оцінено в 4.8 млрд. дол. США). Водночас обсяги відпливу капіталу за операціями з вітчизняними цінними паперами, що дають право на участь у капіталі, збільшилися майже у 2 рази⁵.

Протягом 2005 року спостерігалось суттєве зростання обсягів перепливу готівкової іноземної валюти з банківського сектору в інші сектори економіки України. Процес вибуття готівки з банківського сектору розпочався в II кварталі 2005 року, найбільші обсяги відпливу було зафіксовано у IV кварталі 2005 року (1.9 млрд. дол. США). В цілому за рік відплив готівкової іноземної валюти з банківської системи до інших секторів економіки оцінюється у 3.3 млрд. дол. США.

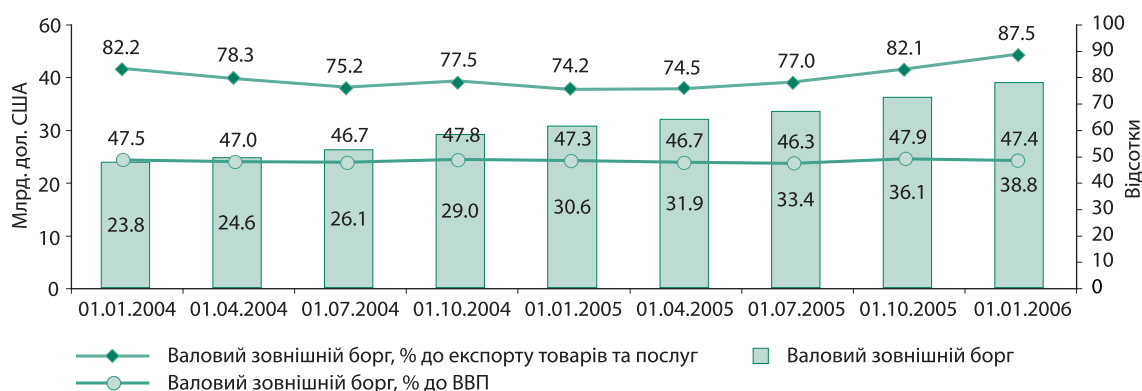
Суттєвий приплив середньо- та довгострокових кредитів і надходження коштів від приватизації ВАТ "Криворіжсталь" дозволили збільшити резервні активи України в 2005 році на 10.4 млрд. дол. США (за 2004 рік – на 2.2 млрд. дол. США).

1.5.2. Валовий зовнішній борг України

Валовий зовнішній борг України за 2005 рік зріс на 8.2 млрд. дол. США (26.6%) і на 01.01.2006 р. становив 38.8 млрд. дол. США (47.4% від ВВП). Приріст валових зовнішніх зобов'язань був спричинений суттєвим зростанням заборгованості за приватними запозиченнями (7.4 млрд. дол. США, в тому числі за єврооблігаціями – 1.1 млрд. дол. США) та значним припливом капіталу нерезидентів на ринок облігацій внутрішніх державних позик (1 млрд. дол. США).

⁵Відповідно до рекомендацій технічної місії МВФ з питань статистики платіжного балансу обсяги фіктивних операцій з акціями українських підприємств, які здійснювалися з метою вивезення капіталу, за 2004 та 2005 роки були перенесені зі статті "Портфельні інвестиції, вітчизняні цінні папери" до статті "Інші інвестиції, активи".

Динаміка окремих показників валового зовнішнього боргу України

За звітний період відбулося зростання заборгованості:

- державного сектору – на 1.2 млрд. дол. США (14.7% від загального приросту заборгованості);
- банківського сектору – на 3.6 млрд. дол. США (43.5% від загального приросту заборгованості);
- інших секторів економіки (включно з кредитами прямого інвестора) – на 3.8 млрд. дол. США (47.1% від загального приросту заборгованості).

Упродовж 2005 року заборгованість органів грошово-кредитного регулювання скоротилася на 0.4 млрд. дол. США (5.3% від загального приросту заборгованості).

Співвідношення валового зовнішнього боргу України до експорту товарів та послуг на кінець 2005 року дорівнювало 87.5%, тоді як на кінець 2004 року воно становило 74.2%.

У структурі зовнішнього боргу України за 2005 рік відбулися такі зміни:

- за секторами економіки зросла частка банківського сектору з 8.7 до 16% при одночасному зменшенні часток секторів державного управління з 36.6 до 31.9%, органів грошово-кредитного регулювання – з 5.5 до 3.2% та інших секторів – з 47.4 до 46.7%;
- за інструментами частка кредитів зросла з 38.9 до 50.2%, боргових цінних паперів – з 14.9 до 21.6%, а торгових кредитів, навпаки, – зменшилася з 19.5 до 18.3%;
- за початковим строком до погашення довгостроковий борг становив 26.7 млрд. дол. США (68.9%), а короткостроковий – 12.1 млрд. дол. США (31.1%).

У структурі довгострокового боргу на 01.01.2006 р. за фінансовими інструментами визначальними залишалися кредити (63.5%) та боргові цінні папери (31.3%), інші інструменти становили лише 5.2%.

Упродовж 2005 року зовнішній борг сектору державного управління збільшився на 1.2 млрд. дол. США (10.7%) і на 01.01.2006 р. становив 12.4 млрд. дол. США (15.1% від ВВП). Зміна обсягів заборгованості відбулася за рахунок зростання зобов'язань за:

- ОВДП, що знаходяться у власності нерезидентів (на 1 млрд. дол. США, або у 3.4 раза);
- єврооблігаціями органів місцевого самоврядування (Київська державна міська адміністрація) – на 0.2 млрд. дол. США, або в 1.7 раза.

Зобов'язання органів грошово-кредитного регулювання на 01.01.2006 р. становили 1.2 млрд. дол. США (3.2% від валового зовнішнього боргу України). В цілому за 2005 рік заборгованість зменшилася на 25.8% (436 млн. дол. США) головним чином за рахунок погашення кредитів Міжнародного валютного фонду.

Обсяги заборгованості банківського сектору протягом 2005 року зросли у 2.3 раза (за 2004 рік – в 1.5 раза) і становили на кінець звітного періоду 6.2 млрд. дол. США (16% від валового зовнішнього боргу). Абсолютний приріст зобов'язань банківського сектору перед нерезидентами впродовж 2005 року становив 3.5 млрд. дол. США, що зумовлено збільшенням заборгованості за:

- кредитами, наданими нерезидентами (на 1.8 млрд. дол. США, 49.8% від приросту);
- депозитами нерезидентів та залишками на їх рахунках в банках України (на 0.9 млрд. дол. США, 25.1% від приросту);
- єврооблігаціями банків (на 0.7 млрд. дол. США, 20.2% від приросту);
- 4.3% приросту заборгованості в банківському секторі припадало на корпоративні облігації та інструменти грошового ринку.

Зобов'язання інших секторів економіки перед нерезидентами (включно з кредитами від прямого інвестора) на кінець 2005 року становили 18.9 млрд. дол. США (23.1% від ВВП) та зросли впродовж звітного періоду на 3.8 млрд. дол. США (3.9 млрд. дол. США у 2004 році). Такий абсолютний приріст заборгованості був сформований внаслідок зростання зобов'язань за:

- коротко- та довгостроковими негарантованими кредитами (на 3.3 млрд. дол. США, 86.9% від приросту);
- єврооблігаціями компаній (на 0.4 млрд. дол. США, 10.6%);
- рештою фінансових інструментів (торгові кредити, прострочена заборгованість за негарантованими та торговими кредитами, а також корпоративні облігації – 2.5%).

Короткостроковий борг України на кінець 2005 року становив 12.1 млрд. дол. США (14.7% від ВВП). Протягом звітного періоду зафіксовано значний абсолютний приріст короткострокової заборгованості – 1.6 млрд. дол. США (19.9% від загального приросту заборгованості) головним чином за рахунок зростання:

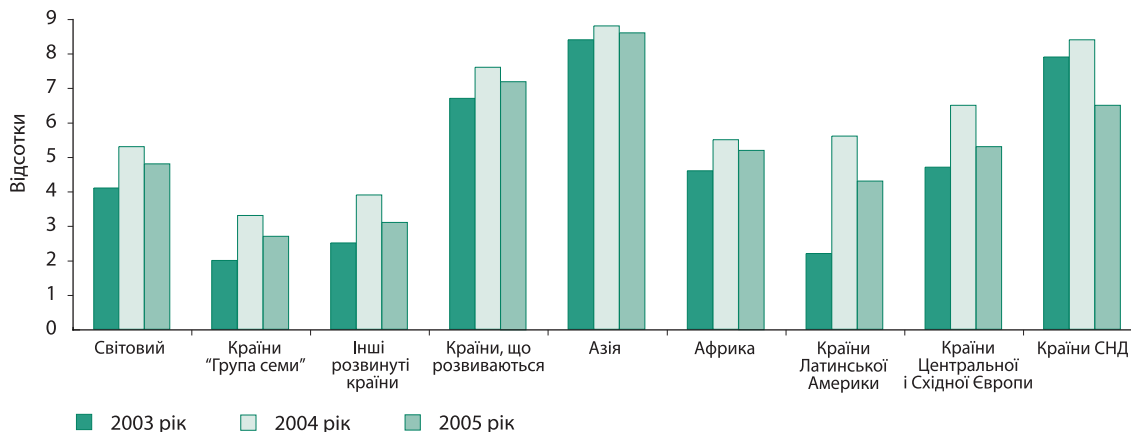
- заборгованості за міжбанківськими та негарантованими кредитами інших секторів економіки (на 1.2 млрд. дол. США, 71.6% від приросту);
- залишків коштів на рахунках нерезидентів та короткострокових депозитів нерезидентів, розміщених в банках України (на 0.4 млрд. дол. США, 25.6% від приросту);
- інших боргових зобов'язань (на 0.5 млрд. дол. США, 31.6% від приросту);
- при одночасному зменшенні заборгованості за торговими кредитами (на 0.5 млрд. дол. США, 28.8% від приросту).

Упродовж 2005 року суттєво поліпшилося співвідношення короткострокового боргу та резервних активів Національного банку України, про що свідчить зниження коефіцієнта співвідношення короткострокового боргу до резервних активів, який зменшився з 1.1 на початок року до 0.6 на кінець 2005 року.

1.6. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Економічне зростання світової економіки значно уповільнилося в 2005 році після активного піднесення в 2004 році. За попередніми даними приріст реального валового продукту світової економіки в 2005 році становив близько 3%, що відповідає середньому показнику за останнє десятиріччя. Економіка Сполучених Штатів Америки залишається і надалі локомотивом світової економіки, однак динамічне зростання Китаю, Індії та інших країн, що розвиваються, вносить значний внесок у виробництво світового продукту. У більшості розвинених країн, навпаки, темпи економічного зростання знизилися в 2005 році порівняно з 2004 роком.

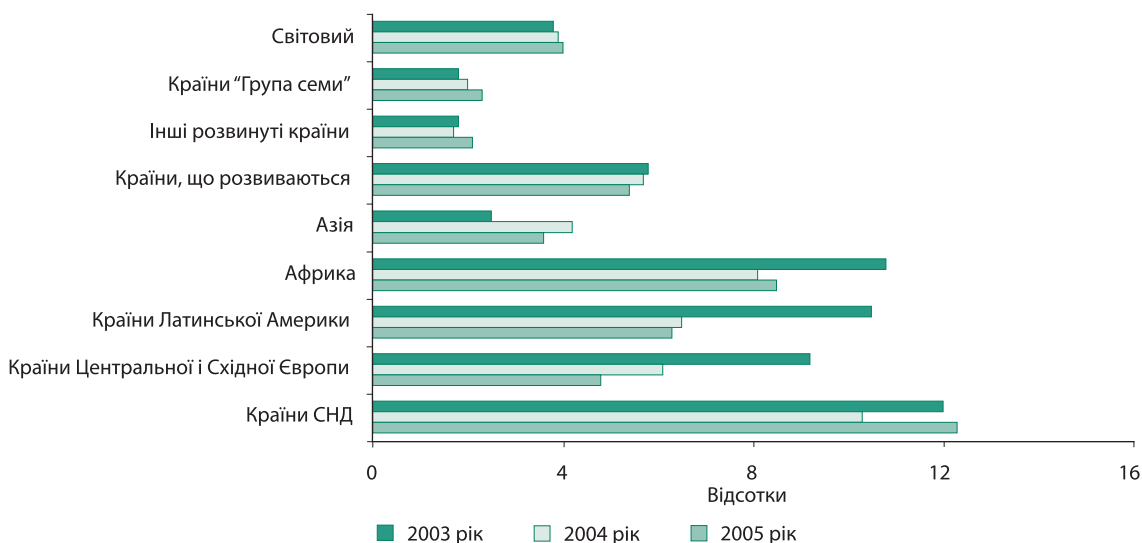
Динаміка реального валового внутрішнього продукту

Темпи економічного зростання в більшості країн, що розвиваються, були вищими від середнього показника в цілому по світу. Темпи зростання країн, що розвиваються, в 2005 році в середньому становили 5.6%, тоді як Китай та Індія мали найдинамічніші економіки регіону (зростання на 9.9 та 7.1% відповідно), інші країни Південно-Східної Азії зростали в середньому на 5%. Країни Латинської Америки дещо відставали з темпом близько 3.9%, тоді як економічне зростання в Африці становило близько 5.0%. Найменш розвинені країни продемонстрували ще вищий рівень активності та досягнули найвищого темпу економічного зростання за останні десятиріччя – на 6.6%. Проте, якщо навіть ці рекордно високі показники будуть підтримуватися, приріст доходу на душу населення в більшості цих країн буде недостатньо високим для досягнення значного прогресу однієї із мети, сформульованої в Декларації Тисячоліття – скорочення бідності наполовину до 2015 року. Значною мірою висока економічна активність країн, що розвиваються, пояснювалася зростанням експортних цін на сировину. Ті ж країни, що є нетто-імпортерами палива та сільськогосподарської продукції, зазнали труднощів у зв'язку зі зростанням цін на нафту, газ та продовольчі товари.

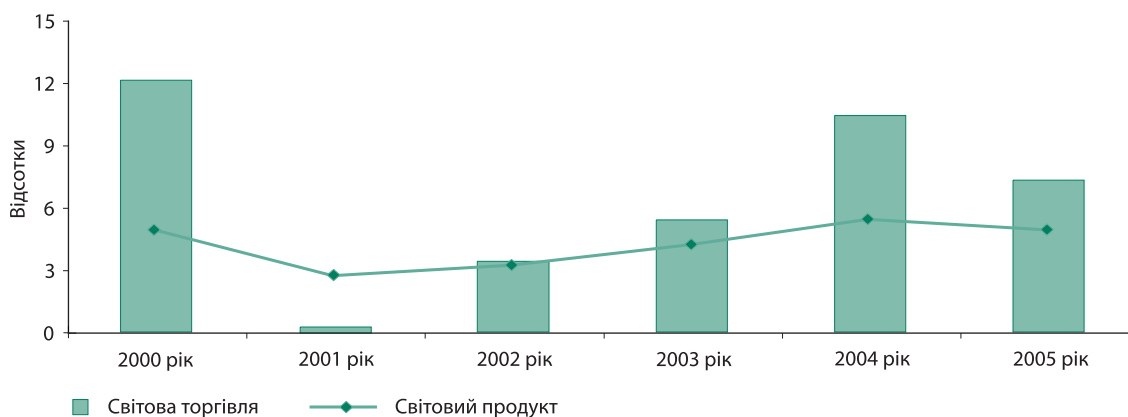
Зростання темпів інфляції, зафіксоване у 2005 році, насамперед пояснювалося зростанням цін на нафту. Базова інфляція, що виключала такі змінні компоненти, як ціни на паливо та продукти харчування, в цілому залишалася стабільнішою, що вказувало на обмежений вплив високих цін на енергоресурси на загальний рівень цін.

Динаміка споживчих цін

Після первісного зростання цін на нафту багато країн вжили заходів для захисту своїх внутрішніх споживачів, посилили контроль над цінами на паливо або запровадили субсидії. Однак тенденція до збереження високих цін на нафту з часом нівелювала ці заходи та вимагала поліпшення ефективності виробництва та розвитку альтернативних джерел енергії.

Динаміка світової торгівлі

Світова торгівля, як і раніше, залишалася важливим стимулом для зростання світової економіки. Торгові потоки продовжували зростати вдвічі вищими темпами, ніж приріст світового продукту. Динаміка експорту в країнах, що розвиваються, таких як Китай та Індія, залишалася стійкою та сильною. Серед інших країн, що розвиваються, значна кількість здобула вигоду через поліпшення умов торгівлі в першу чергу за рахунок зростання цін на нафту та інші сировинні ресурси. Країни – імпортери нафти, що експортують неенергетичну продукцію, зазнали збитків.

У ряді регіонів світу зростали заощадження через уповільнення або скорочення темпів зростання інвестицій. За оцінками, частка інвестицій в 2005 році не переважала 22.0% від світового валового продукту. Починаючи з 2001 року зростання зовнішніх інвестицій було незначним в більшості країн світу, незважаючи на стан балансу за зовнішніми рахунками, високий рівень корпоративних доходів та низький рівень відсоткових ставок у цілому в світі. Зокрема, світове виробництво нафти досягло межі пропозиції з причини нестачі інвестицій.

Стан на світовому ринку праці залишався незадовільним – створення робочих місць відставало від пропозиції робочої сили. Частково це пояснювалося уповільненням темпів економічного зростання. Як наслідок, в більшості країн рівень безробіття був значно вищим, ніж на початку 2000-х років. Незважаючи на активне економічне зростання, в більшості країн, які розвиваються, рівень структурного безробіття та неповної зайнятості залишався значним, що обмежувало вплив економічного зростання на скорочення бідності.

За регіонами світу

Економічне піднесення країн Європи було меншим, ніж очікувалося на початку 2005 року. Економічний розвиток був послаблений високими цінами на нафту, обережними витратами домашніх господарств та стриманими інвестиціями в бізнес-сектор. У країнах Європи основною рушійною силою економіки був експорт. Обсяг реального валового внутрішнього продукту країн Європи в 2005 році порівняно з попереднім роком збільшився на 1.5%. В євросоні (12 країн) приріст реального ВВП становив 1.3% у 2005 році. Показники приросту реального ВВП окремих країн – членів євросоні значно коливалися порівняно із загальним рівнем приросту: в Німеччині (0.8%), в Італії (0.1%) та Франції (1.5%). Різне підвищення цін на енергоресурси в 2005 році було основною

причиною зростання до встановленого граничного рівня інфляції 2% в країнах єврозони. Швидке збільшення грошової маси в країнах єврозони в останні роки було зумовлене стійким зростанням споживчих кредитів, особливо на придбання житла домашніми господарствами. Низькі відсоткові ставки та підвищений попит сприяли підвищенню цін на нерухомість. Проте динаміка розвитку ринку нерухомості контрастувала зі стриманим приватним споживанням в інших сферах.

У країнах – нових членах ЄС з Центральної Європи та країнах балтійського регіону темпи економічного зростання перевищували показники країн – старих членів ЄС. Приріст реального ВВП в 2005 році становив 4.0% порівняно з 5.1% в 2004 році. Уповільнення відбулося через стриманий розвиток головної економіки регіону – Польщі (на 3.0%). У цілому економічне піднесення протягом 2005 року відбувалося за рахунок стійкого зростання зовнішнього попиту та послаблення імпорту.

Темпи економічного зростання в країнах СНД уповільнилися в 2005 році після двох років надзвичайного економічного зростання. Це відбулося через уповільнення економічного розвитку двох найбільших країн регіону, а саме Росії (до 6.4%) та особливо України, де падіння було досить значним. Інші країни СНД мали кращі результати в 2005 році, окрім Киргизстану. Експорт в країнах СНД і надалі залишався головною рушійною силою розвитку, тим більше, що ціни на нафту та газ встановлюють нові історичні максимуми. Погіршилися умови на світових ринках для експортерів металів, особливо сталі та виробів зі сталі, різко впали ціни на бавовну, що негативно вплинуло на країни, що спеціалізуються на цих товарах. Внутрішній попит залишався стійким фактором економічного зростання країн СНД, який відіграв ключову роль, поки вкладення в основний капітал залишалися на незначному рівні. Імпорт залишався стійким, що стимулювалося внутрішнім попитом та співвідношенням між реальними валютними курсами. Рівень інфляції підвищився в більшості країн СНД протягом 2005 року. Визначальними факторами зростання цін були соціально направлена фінансово-бюджетна політика країн, стрімке зростання внутрішнього попиту та підвищення цін на енергоносії. В більшості країн СНД офіційні прогнози інфляції протягом 2005 року переглядалися в бік підвищення, особливо в Росії та Україні. Індекс цін виробників продовжував зростати протягом 2005 року, хоча і нижчими темпами, ніж у попередньому році.

Виклики

Однак слід зауважити, що головним викликом для світової економіки залишалася можливість нескоординованого корегування дисбалансів найрозвинутіших країн світу. Дефіцит балансу Сполучених Штатів Америки за поточними операціями зріс до 800 млрд. дол. США, тоді як позитивне сальдо балансу за зовнішньоторговельними операціями збільшилося в інших регіонах, зокрема в Європі, Східній Азії та країнах – експортерах палива.

Іншим викликом залишалась імовірність продовження зростання цін на енергоносії – насамперед нафту. Світове виробництво нафти – основний чинник зростання цін, залишалось вкрай чутливим до таких зовнішніх шоків, як стихійні лиха й терористичні акти.

Можливий обвал цін на житло в країнах, в яких зафіксовано суттєве та тривале зростання вартості житла, був також ризиком для стабільного розвитку світової економіки. Певні індикатори, що відносяться до ринку житла в цих країнах, знаходилися на історично високих відмітках та фіксували явні ознаки тривалої спекулятивної діяльності. Отже, зниження цін може призвести до уповільнення загального зростання, як це відбулося в економіках Австралії, Великобританії та ряду інших європейських країн. Падіння цін на житло збільшувало ризик дефолту та може спричинити певні проблеми для банківської системи.

Можливість пандемії пташиного грипу не слід виключати. Нещодавні спалахи пташиного грипу в деяких країнах призвели до значних економічних втрат. У глобальному вимірі світ недостатньо підготовлений до спалаху пандемічних масштабів, та можливі макроекономічні наслідки можуть бути значними.

Окремі соціально-економічні показники
країн Співдружності, Балтії та деяких інших держав світу¹

Таблиця

Країни	У відсотках до попереднього періоду				Дефіцит (-), профіцит (+) державного бюджету (у % до ВВП)	Рівень безробіття (у % на кінець періоду)	Курси національних валют щодо долара США (на кінець періоду)
	Індекси валового внутрішнього продукту (у порівнянних цінах)	Індекси обсягів промислової продукції (у порівнянних цінах)	Індекси цін виробників промислової продукції	Індекси споживчих цін			
Високорозвинуті країни							
США							
2003	102.7	100.6	105.4	102.3	-4.6	6.0	—
2004	104.2	104.0	106.1	102.7	-5.1	5.5	—
2005	103.5	103.4	107.3	103.4	-2.5	5.1	—
Японія							
2003	101.8	103.0	99.3	99.7	-7.4	5.3	107.10
2004	102.3	105.3	101.2	100.0	-7.9	4.7	104.12
2005	102.7	101.4	101.7	99.7	...	4.4	117.97
Великобританія							
2003	102.5	99.5	101.5	101.4	-3.3	3.1	0.5631
2004	103.1	100.7	102.5	101.3	-3.0	2.8	0.5178
2005	101.8	98.0	102.8	102.1	...	2.8	0.5808
Німеччина							
2003	99.8	100.5	101.8	101.0	-3.8	11.7	0.7918
2004	101.6	103.0	101.6	101.8	-3.6	11.7	0.7342
2005	100.9	103.3	104.5	101.9	...	12.9	0.8477
Країни єврозони							
2003	100.7	100.3	101.5	102.1	-2.7	8.9	0.7918
2004	102.1	101.8	102.1	102.1	-2.9	8.9	0.7342
2005	101.3	101.4	104.1	102.2	...	9.0	0.8477
Країни Східної та Центральної Європи							
Болгарія							
2003	104.5	114.1	105.0	102.3	0.0	13.7	1.5486
2004	105.7	117.7	106.0	106.1	3.8	12.4	1.4359
2005	105.5	107.9	106.8	105.0	...	10.1	1.6579
Естонія							
2003	106.7	109.8	100.3	101.3	2.6	10.0	12.410
2004	107.8	107.4	102.9	103.0	2.7	9.7	11.471
2005	109.8	...	102.0	104.1	13.221
Латвія							
2003	107.2	106.5	103.1	102.9	-2.2	10.6	0.541
2004	108.5	106.0	108.6	106.3	-2.1	10.4	0.516
2005	110.2	...	107.8	106.7	-1.2	...	0.593
Литва							
2003	110.5	113.9	99.7	98.8	-2.0	11.3	2.762
2004	107.0	111.5	107.7	101.2	-2.0	6.8	2.535
2005	107.3	108.4	113.2	102.6	...	4.8	2.910
Македонія							
2003	102.8	105.7	99.8	101.2	-5.8	...	49.050
2004	104.1	97.7	100.9	99.7	45.068
2005	103.8	107.1	103.4	100.5	51.859

Країни	У відсотках до попереднього періоду				Дефіцит (-), профіцит (+) державного бюджету (у % до ВВП)	Рівень безробіття (у % на кінець періоду)	Курси національних валют щодо долара США (на кінець періоду)
	Індекси валового внутрішнього продукту (у порівняннях цінах)	Індекси обсягів промислової продукції (у порівняннях цінах)	Індекси цін виробників промислової продукції	Індекси споживчих цін			
Польща							
2003	103.8	108.7	102.7	100.8	-5.5	19.9	3.7408
2004	105.3	112.7	107.0	103.5	-5.7	19.4	2.9904
2005	103.2	104.1	100.9	102.1	...	18.2	3.2613
Румунія							
2003	105.2	103.3	119.5	115.3	-1.5	7.6	32595
2004	108.4	104.4	119.1	111.9	...	8.0	29067
2005	104.1	102.2	110.5	109.0	...	5.8	31078
Словаччина							
2003	104.5	105.1	108.4	108.5	-7.1	17.5	32.975
2004	105.5	103.9	103.4	107.5	...	18.1	28.496
2005	106.0	103.9	104.8	102.8	31.948
Словенія							
2003	102.7	100.9	102.5	105.6	-2.3	10.9	189.37
2004	104.2	104.6	104.3	103.6	-1.5	10.3	176.24
2005	103.9	103.8	102.8	102.5	-1.2	10.2	202.43
Угорщина							
2003	103.4	106.4	102.4	104.7	-3.0	5.9	207.92
2004	104.6	107.3	103.6	106.7	-0.7	6.1	180.29
2005	104.1	107.3	103.6	103.5	...	7.2	213.58
Хорватія							
2003	104.3	104.1	99.7	101.8	-5.0	22.1	6.119
2004	103.8	103.6	103.4	102.1	...	21.7	5.637
2005	104.1	105.1	103.2	103.3	6.234
Чехія							
2003	103.2	105.8	99.7	100.1	-4.3	9.9	25.654
2004	104.7	109.9	105.6	102.8	-3.4	9.9	22.365
2005	106.0	106.0	103.1	101.8	-1.9	...	24.588
Співдружність незалежних держав							
Азербайджан							
2003	110.4	106.1	116.1	102.2	0.1	1.4	4923
2004	110.2	105.7	109.9	106.7	0.2	1.4	4903
2005	126.4	133.5	118.6	109.6	4592
Білорусь							
2003	107.0	107.1	137.6	128.4	-1.6	3.1	2156
2004	111.4	115.6	124.2	118.1	1.2	2.5	2170
2005	109.2	110.4	112.1	110.3	...	1.8	2152
Вірменія							
2003	113.9	115.0	108.3	104.7	-1.3	9.8	566.00
2004	110.1	102.1	121.7	107.0	-1.3	9.1	485.84
2005	113.9	107.5	107.7	100.6	450.19

Закінчення

Країни	У відсотках до попереднього періоду				Дефіцит (-), профіцит (+) державного бюджету (у % до ВВП)	Рівень безробіття (у % на кінець періоду)	Курси національних валют щодо долара США (на кінець періоду)
	Індекси валового внутрішнього продукту (у порівняннях цінах)	Індекси обсягів промислової продукції (у порівняннях цінах)	Індекси цін виробників промислової продукції	Індекси споживчих цін			
Грузія							
2003	111.1	111.0	102.0	104.8	-1.7	11.5	2.075
2004	106.2	103.4	104.6	105.7	-1.2	11.7	1.825
2005	107.7	116.4	107.5	108.2	1.793
Казахстан							
2003	109.3	109.0	109.0	106.4	-0.4	8.8	144.22
2004	109.6	110.1	116.7	106.9	2.3	8.4	130.00
2005	109.2	104.6	123.7	108.2	0.8	8.1	133.98
Киргизстан							
2003	107.0	117.0	104.6	103.1	-0.9	2.9	44.190
2004	107.0	103.7	109.0	104.1	-4.7	3.2	41.625
2005	99.4	87.9	102.8	104.3	0.2	...	41.301
Молдова							
2003	106.6	114.0	108.0	111.7	-1.8	8.0	13.2200
2004	107.3	106.9	105.6	112.5	-0.7	...	12.4611
2005	107.0	106.3	105.3	111.9	12.8320
Росія							
2003	107.3	107.1	113.1	113.7	1.7	7.9	29.4545
2004	107.2	106.1	123.8	110.9	3.2	...	27.7487
2005	106.4	104.0	118.2	112.6	28.7825
Таджикистан							
2003	110.2	110.0	115.0	116.4	-1.8	2.7	2.957
2004	110.6	114.3	117.1	107.1	-3.5	2.1	3.037
2005	106.7	108.5	99.0	107.8	3.199
Туркменистан							
2003	117.1	105.6
2004	117.2	105.9
2005	109.6	122.0	...	110.8
Узбекистан							
2003	101.5	114.8	-2.2	...	980.00
2004	107.4	108.8	-1.1	...	1058.00
2005	107.0	107.7	...	121.0
Україна							
2003	109.6	115.8	111.1	108.2	-0.2	3.6	5.3315
2004	112.1	112.5	124.1	112.3	-3.4	3.5	5.3054
2005	102.6	103.1	109.5	110.3	-1.8	3.1	5.0500

¹ Джерела інформації – дані країн СНД, збірник МВФ "Міжнародна фінансова статистика", квітень 2006 року, мережа Інтернет.

Розділ 2
ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОГО
БАНКУ УКРАЇНИ

2.1. ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА

2.1.1. Виконання Основних засад грошово-кредитної політики в 2005 році. Основні інструменти регулювання грошово-кредитного ринку

В умовах уповільнення темпів економічного зростання та посилення інфляційних ризиків грошово-кредитна політика Національного банку України упродовж 2005 року була спрямована на протидію процесам зростання цін та створення умов для належної кредитної підтримки процесів економічного розвитку. Заходи, що вживались Національним банком України, сприяли збалансуванню попиту та пропозиції на гроші, зниженню темпів інфляції та позитивній динаміці параметрів грошово-кредитного ринку.

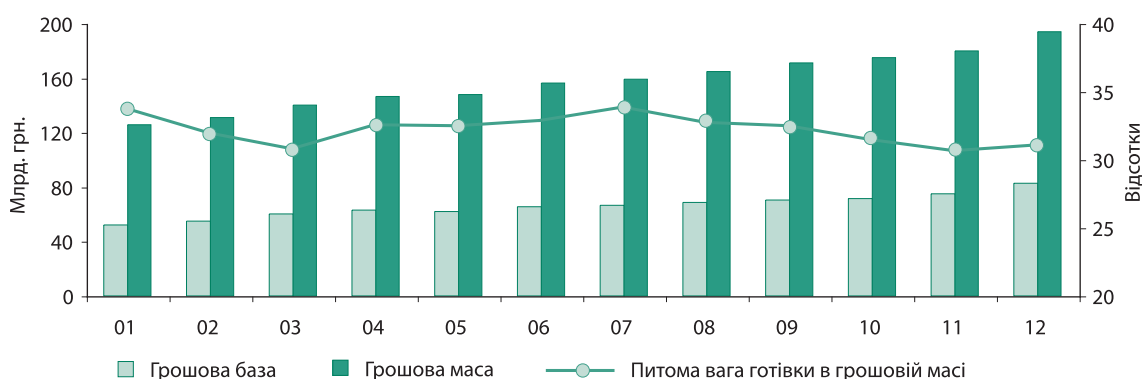
Національний банк України забезпечував дотримання орієнтирів стосовно індексу споживчих цін, середньорічного значення обмінного курсу гривні до долара США, монетарної бази, визначених Основними засадами грошово-кредитної політики на 2005 рік (з урахуванням змін від 18.11.2005 р.), які найповніше характеризують виконання основної функції Національного банку України – забезпечення стабільності національної грошової одиниці. Споживчі ціни у 2005 році зросли на 10.3% при визначених орієнтирах 10.5–12.0%.

Враховуючи розвиток макроекономічної ситуації, динаміку валютних надходжень та згідно з рішенням Ради Національного банку України від 30.06.2005 р. було переглянуто прогнозний інтервал середньорічного значення обмінного курсу гривні до долара США з 5.10 до 5.15 грн. за 1 дол. США. Середньорічне значення обмінного курсу гривні до долара США становило 5.1237 грн. за 1 дол. США.

Монетарна база за 2005 рік збільшилася на 53.9% (за 2004 рік – на 34.1%), або на 29 млрд. грн., до 82.8 млрд. грн. при визначених Основними засадами грошово-кредитної політики на 2005 рік орієнтирах приросту в межах 50–55%.

Водночас за рік було незначно перевищено обсяги розширення грошової маси, які визначені Основними засадами грошово-кредитної політики на 2005 рік, які збільшилися на 54.3% (за 2004 рік – на 32.4%), або на 69 млрд. грн., до 194.1 млрд. грн. при визначених орієнтирах приросту в межах 48–53%.

Динаміка основних монетарних показників у 2005 році

Відхилення обсягу грошової маси від прогнозованого (на 1.6 млрд. грн.) відбулося внаслідок прийняття Верховною Радою України 20.12.2005 р. змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" у частині збільшення дефіциту бюджету на 1.6 млрд. грн. для підвищення пенсійних виплат певним категоріям населення. Зазначені кошти було фактично виплачено (головним чином готівкою) в останні дні 2005 року, що призвело до

адекватного збільшення обсягу грошової маси. У такій ситуації Національний банк України не мав можливості нівелювати додаткове зростання грошової маси до кінця 2005 року.

Прискорене зростання темпів приросту монетарних показників у 2005 році порівняно з 2004 роком насамперед пояснюється впливом політичної нестабільності напередодні та в період президентських виборів. Зокрема, упродовж останнього кварталу 2004 року було зменшено монетарну базу та грошову масу відповідно на 2.9 та 3.4% через вплив капіталу з країни, переведення населенням коштів у готівкову іноземну валюту, зменшення кредитної активності банків та тимчасового впливу депозитів із банківської системи.

На початку 2005 року значну частину коштів як фізичними, так і юридичними особами було повернуто в банківську систему, що відповідно вплинуло на кількісні показники монетарних агрегатів.

Для збереження ефективності управління грошово-кредитним ринком Національний банк України у 2005 році використовував спектр таких інструментів регулювання грошово-кредитного ринку, як обов'язкове резервування коштів, процентні ставки, рефінансування банків, депозитні операції та операції зворотного РЕПО.

Обов'язкове резервування коштів

З метою визначення оптимальних розмірів грошової маси в обігу Національний банк України протягом 2005 року неодноразово посилював вимоги до формування банками обов'язкових резервів.

Із 15 квітня 2005 року було вилучено з покриття визначеного обсягу обов'язкових резервів банків готівку, що обліковувалася в касі банків у національній валюті.

Залежно від ситуації на грошово-кредитному ринку Національний банк України змінював рівень обов'язкових резервів, який щоденно на початок операційного дня зберігався на кореспондентському рахунку банку в Національному банку України. На 01.01.2005 р. розмір зазначеного показника було встановлено на рівні не менше як 60%, з 15.04.2005 р. – не менше як 80%, з 01.09.2005 р. – не менше як 100%, з 01.10.2005 р. – не менше як 90% від суми визначеного та сформованого обсягу обов'язкових резервів за попередній звітний період.

За результатами прийнятих рішень середній розрахунковий норматив обов'язкового резервування у 2005 році становив 6.6% і збільшився з 6.4% у січні до 6.8% у грудні.

Протягом 2005 року банківською системою забезпечувався позитивний результат формування обов'язкових резервів, обсяг яких за січень 2005 року становив 2.5 млрд. грн., а за грудень 2005 року – 6.5 млрд. грн.

На 01.01.2006 р. нормативи формування банками обов'язкових резервів становили:

– за строковими коштами і вкладками (депозитами) юридичних і фізичних осіб у національній та іноземній валюті – 6%;

– за коштами і вкладками (депозитами) юридичних і фізичних осіб у національній та іноземній валюті на вимогу та коштами на поточних рахунках – 8%, який з 01.09.2005 р. збільшено на 1 процентний пункт.

Процентні ставки

Процентна політика Національного банку України впродовж 2005 року спрямовувалася на стабілізацію грошово-кредитного ринку та упередження розгортання інфляційних процесів за рахунок монетарного чинника, для чого з метою створення сприятливих умов щодо залучення банками коштів населення з 10 серпня 2005 року було підвищено рівень облікової ставки Національного банку України з 9 до 9.5% річних.

Середньозважена процентна ставка за кредитами рефінансування, що надавалися банкам у 2005 році, у грудні становила 14.1% річних, або знизилася за всіма інструментами рефінансування на 4.7 процентного пункту, у тому числі за:

- кредитами овернайт – на 5.0 процентного пункту (з 20.0% річних у січні до 15.0% річних у грудні);
- кредитами рефінансування, наданими за результатами тендерів, – на 2.2 процентного пункту (з 15.0% річних у лютому до 12.8% річних у грудні);
- операціями прямого РЕПО (розрахунково) – на 2.0 процентного пункту (з 14.0% річних у січні до 12.0% річних у листопаді).

Середньозважена процентна ставка за стабілізаційними кредитами, які надавалися лише у січні 2005 року, становила 15.0% річних.

Необхідно зазначити, що процентні ставки за операціями Національного банку України були позитивними відносно фактичного рівня інфляції та прогнозного її рівня.

Рефінансування банків

Протягом 2005 року Національний банк України забезпечував підтримання ліквідності банків через операції рефінансування (постійно діючу лінію рефінансування для надання банкам кредитів овернайт, кредитів рефінансування строком до 14 та 365 днів, операцій прямого РЕПО), а також надання стабілізаційних кредитів.

Враховуючи високий рівень ліквідності банків протягом I півріччя 2005 року, попит на кредити рефінансування у цей період був незначний. Починаючи з серпня 2005 року, у зв'язку зі зниженням рівня ліквідності банківської системи та внаслідок зміни показників платіжного балансу, з метою забезпечення рівноваги на грошово-кредитному ринку Національним банком України було збільшено обсяги рефінансування банків.

Загальний обсяг рефінансування банків у 2005 році становив майже 12 млрд. грн. (у 2004 році – 20.5 млрд. грн.) У структурі наданих банкам кредитів сума кредитів овернайт становила 92.9%, або 11.2 млрд. грн. (у 2004 році – 14.8 млрд. грн.), обсягів операцій прямого РЕПО – 5.1%, або 613.3 млн. грн. (у 2004 році – 3.4 млрд. грн.), кредитів рефінансування через тендер – 1.9%, або 232 млн. грн. (у 2004 році – 1.0 млрд. грн.), обсягів стабілізаційних кредитів – 0.02%, або 2.5 млн. грн. (у 2004 році – 998.4 млн. грн.).

Депозитні операції

З метою оперативного регулювання ліквідності банків та для забезпечення рівноваги на грошово-кредитному ринку Національний банк України протягом 2005 року проводив депозитні операції з банками шляхом емісії депозитних сертифікатів Національного банку України, укладення депозитних договорів та операцій зворотного РЕПО на загальну суму 17.2 млрд. грн.

Упродовж 2005 року було оголошено 528 аукціонів з розміщення депозитних сертифікатів. Загальний обсяг залучення коштів банків шляхом розміщення депозитних сертифікатів у 2005 році становив 14.8 млрд. грн. (у 2004 році – 5.6 млрд. грн.). Номінальна вартість депозитного сертифікату становила 1 млн. грн. Середньозважений рівень процентної ставки за депозитними сертифікатами у 2005 році дорівнював 3.8% річних і встановлювався залежно від ситуації на грошово-кредитному ринку з урахуванням процентних ставок на міжбанківському кредитному ринку України. З метою регулювання ліквідності банків у 2005 році було здійснено дострокове погашення депозитних сертифікатів на суму 1.4 млрд. грн.

Операції зворотного РЕПО

Упродовж 2005 року Національний банк України за умови накопичення надлишкової ліквідності банків та з метою уникнення впливу монетарного чинника на інфляційні процеси здійснював регулювання грошово-кредитного ринку шляхом проведення операцій зворотного РЕПО з державними цінними паперами.

У 2005 році за операціями зворотного РЕПО було мобілізовано коштів на суму 2.3 млрд. грн. (у 2004 році – 3.6 млрд. грн.) за середньозваженою процентною ставкою 1.2% річних (розрахунково).

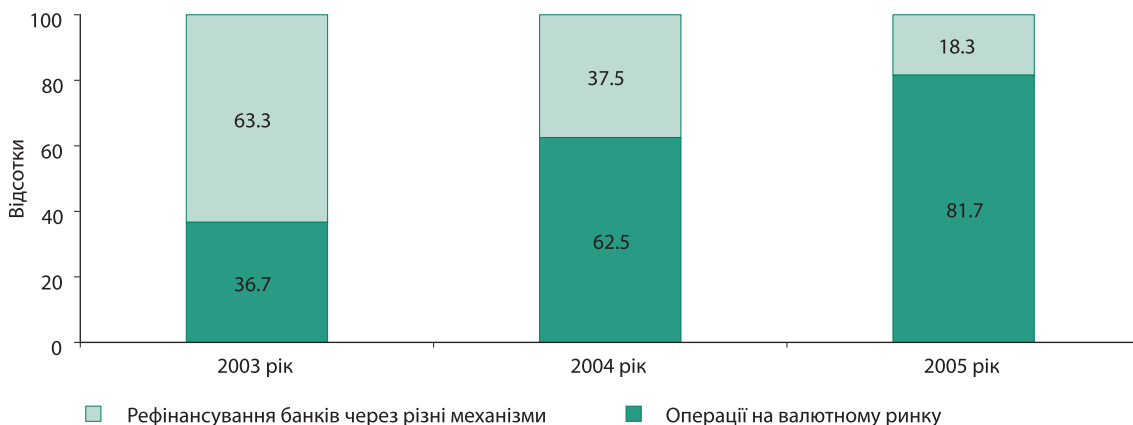
Загальний обсяг залучених коштів банків через депозитні операції шляхом укладення депозитних договорів у звітному році становив 157 млн. грн. (у 2004 році – 2.1 млрд. грн.) за середньозваженою процентною ставкою 4.5% річних.

2.1.2. Безготівкова емісія Національного банку України

Протягом 2005 року Національним банком України було випущено в обіг коштів обсягом 65.4 млрд. грн., що на 10.6 млрд. грн., або на 19.3%, більше, ніж у 2004 році, у тому числі:

- на придбання іноземної валюти для формування золотовалютного резерву Національного банку України в сумі 53.4 млрд. грн. (81.7%);
- для підтримки ліквідності банків через різні механізми рефінансування в сумі 12 млрд. грн. (18.3%).

Структура безготівкової емісії, здійсненої Національним банком України

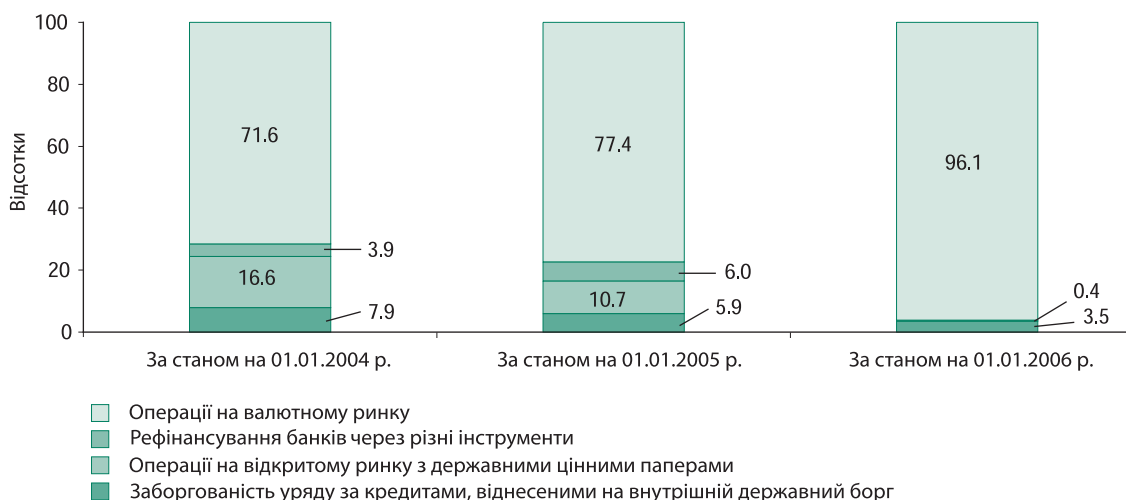
У структурі безготівкової емісії, здійсненої Національним банком України, у 2005 році, як і в попередньому, збільшилася частка коштів, спрямованих на купівлю іноземної валюти для формування золотовалютного резерву Національного банку України (з 62.5 до 81.7%), що пояснюється наявністю вільної ліквідності банків упродовж I півріччя 2005 року внаслідок проведення Національним банком України інтервенцій на валютному ринку.

З обігу в 2005 році Національним банком України було вилучено емісійних коштів обсягом 24.1 млрд. грн., або в 1.7 раза менше, ніж у 2004 році. Вилучення емісійних коштів здійснювалося шляхом повернення банками раніше наданих кредитів рефінансування в сумі 15.1 млрд. грн. (62.8% від загальної суми вилучених коштів) за рахунок операцій з погашення державних цінних паперів у сумі 6.4 млрд. грн. (26.5%), а також у результаті продажу Національним банком України іноземної валюти в сумі 2.6 млрд. грн. (10.7%).

Обсяг чистої безготівкової емісії (різниця між випущеними в обіг та вилученими з обігу коштами) в 2005 році становив 41.3 млрд. грн. і був на 26.3 млрд. грн., або в 2.8 раза більшим, ніж у 2004 році.

За станом на 01.01.2006 р. обліковувалося безготівкової емісії Національного банку України в сумі 101.5 млрд. грн., що на 41.3 млрд. грн., або в 1.7 раза більше, ніж на 01.01.2005 р.

Структура безготівкової емісії Національного банку України

2.1.3. Грошовий обіг

За станом на 01.01.2006 р. грошова база дорівнювала 82.8 млрд. грн. і збільшилася за 2005 рік на 53.9% (за 2004 рік – на 34.1%).

Пропозиція грошей у 2005 році розширювалася переважно за рахунок викупу іноземної валюти на валютному ринку. Водночас слід зазначити, що істотна частка емісії через канал валютного ринку відбулась у листопаді 2005 року і була пов'язана із викупом іноземної валюти, що надійшла в країну від продажу ВАТ "Криворіжсталь". Значна частина коштів у національній валюті залишилася на рахунках уряду і відповідно не збільшувала грошову пропозицію.

При загальному збільшенні грошової бази за 2005 рік на 29.0 млрд. грн. обсяг чистих валютних інтервенцій Національного банку України становив 10.4 млрд. дол. США, або майже 53.0 млрд. грн. (без урахування конвертації коштів, що надійшли за приватизацію ВАТ "Криворіжсталь").

Решта каналів впливу на обсяг грошової бази мала зворотню спрямованість. Монетарна база збільшилася за рахунок зменшення залишку коштів рефінансування на 87.6% (на 3.2 млрд. грн.) до 0.45 млрд. грн. Протягом року банками було повернуто стабілізаційних кредитів (у тому числі достроково) на загальну суму 1.0 млрд. грн. Залишки мобілізаційних операцій, навпаки, збільшились у 14.3 раза (на 2.4 млрд. грн.) до 2.5 млрд. грн. Уряд України погасив Національному банку України (у тому числі достроково) державних цінних паперів на суму майже 6.4 млрд. грн. Обсяги коштів на рахунках уряду в Національному банку України в національній валюті збільшилися в 3.4 раза (на 12.1 млрд. грн.) до 17.0 млрд. грн.

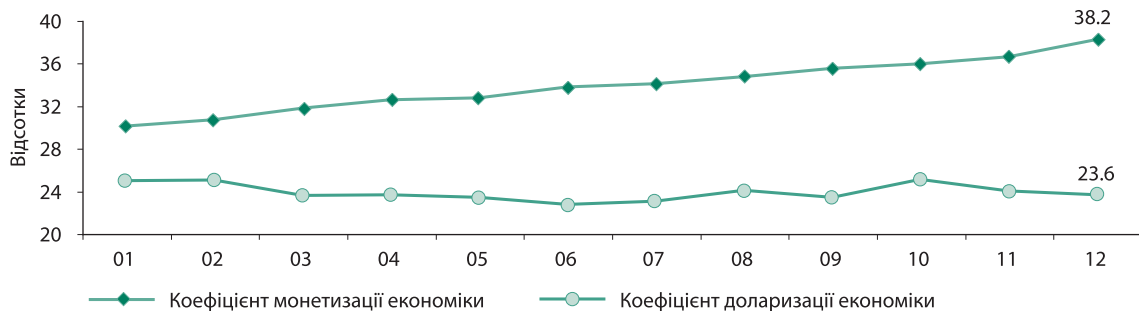
Загальний обсяг грошової маси в обігу на 01.01.2005 р. становив 194.1 млрд. грн. і збільшився за 2005 рік на 54.3%, у тому числі в національній валюті – на 55.4%, в іноземній – на 50.6% (у 2004 році – відповідно на 32.4%, 26.8 та 53.6%). Це позначилося на структурі грошової маси за видами валют. Частка грошової маси в національній валюті з початку 2005 року зросла на 0.6 процентного пункту і на кінець року становила 76.4%.

Упродовж 2005 року, незважаючи на уповільнення темпів економічного зростання, попит на гроші залишався на досить високому рівні. Рівень монетизації економіки у 2005 році зріс з 32.0 до 37.7%. Показник швидкості обертання грошей зменшився з 3.1 до 2.7.

В умовах наявності інфляційних очікувань Національний банк України забезпечував упродовж більшої частини року динаміку зниження монетарних показників. Зокрема, середньомісячні темпи приросту грошової маси у I та II кварталах 2005 року становили по 3.7%, у III – 3%. Проте у IV кварталі ситуація дещо змінилася – середньомісячні темпи

зростання монетарної бази становили 5.8%, грошової маси – 5.6%, що зумовлено поверненням у листопаді урядом України коштів попереднім власникам ВАТ "Криворіжсталь" обсягом 4.26 млрд. грн. та зростанням у грудні бюджетних видатків.

Динаміка рівня монетизації та доларизації економіки упродовж 2005 року

ГРОШОВА МАСА ЗА АГРЕГАТАМИ

Показники	2005 рік (млрд. грн.)	за рік	Темпи зростання, % у тому числі по кварталах			
			I	II	III	IV
Гроші поза банками						
готівка (M0)	60.2	142.2	101.7	119.1	108.1	108.6
Грошова маса (M1)	98.6	146.9	109.5	114.0	107.5	109.4
Грошова маса (M2)	193.1	153.9	111.3	111.7	109.4	113.1
Грошова маса (M3)	194.1	154.3	111.4	111.6	109.4	113.5
Довідково:						
грошова база	82.8	153.9	112.2	108.6	107.6	117.4

Примітка.

- M1 мінус M0 – переказні кошти у національній валюті;
- M2 мінус M1 – переказні кошти в іноземній валюті та інші кошти;
- M3 мінус M2 – цінні папери власного боргу банків.

Збільшення соціальних та інших виплат населенню у 2005 році призвело до прискорення темпів зростання обсягу готівки поза банками на 42.2% (у 2004 році – на 27.9%) до 60.2 млрд. грн. В абсолютному значенні приріст готівки за 2005 рік становив 17.9 млрд. грн. і був найбільшим починаючи з 2001 року. Водночас протягом звітного року зберігалася позитивна тенденція до формування структури грошової маси. На 1 січня 2006 року питома вага готівки в структурі грошової маси становила 31.0 порівняно з 33.7% на 01.01.2005 р.

Обсяг переказних коштів у національній валюті на 01.01.2006 р. становив 38.3 млрд. грн., або зріс за 2005 рік на 54.9%.

Переказні кошти в іноземній валюті та інші кошти зросли за 2005 рік на 62.0%, і на 1 січня 2006 року їх обсяг становив 94.6 млрд. грн.

Високими темпами зростали кошти клієнтів, вкладені в придбання цінних паперів банків. За 2005 рік їх обсяг збільшився у 2.9 раза і на 1 січня 2006 року становив 0.9 млрд. грн.

ТЕМПИ ЗРОСТАННЯ ГРОШОВОЇ МАСИ ТА ЇЇ СТРУКТУРА

Показники	2005 рік		2004 рік
	У відсотках до попереднього року	Структура, %	Структура, %
Гроші поза банками готівка (M0)	142.2	31.0	33.7
Переказні кошти у національній валюті	154.9	19.8	19.7
Переказні кошти в іноземній валюті та інші кошти	162.0	48.7	46.4
Цінні папери власного боргу банків	291.7	0.5	0.2
Грошова маса (M3)	154.3	100	100

Аналіз структури грошової маси свідчить про те, що найбільшу частку становили переказні кошти в іноземній валюті та інші кошти – 48.7%, гроші поза банками – 31.0%, переказні кошти у національній валюті – 19.8% і решта (0.5%) – кошти клієнтів, вкладені в придбання цінних паперів банків. Порівняно з попереднім роком структура грошової маси дещо змінилась. У загальному обсязі грошової маси питома вага переказних коштів у іноземній валюті та інших коштів зросла на 2.3 процентного пункту, коштів, вкладених в придбання цінних паперів власного боргу банків, – на 0.3 процентного пункту, переказних коштів у національній валюті – на 0.1 процентного пункту.

СТРУКТУРА ГРОШОВОЇ МАСИ В ОБІГУ, %

(на кінець періоду)

Показники	2004 рік	2005 рік			
		I	II	III	IV
Усього	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Гроші поза банками готівка (M0)	33.7	30.7	32.8	32.4	31.0
Переказні кошти у національній валюті	19.7	21.7	20.8	20.2	19.8
Переказні кошти в іноземній валюті та інші кошти	46.4	47.3	46.2	47.2	48.7
Цінні папери власного боргу банків	0.2	0.3	0.2	0.2	0.5

При збільшенні грошової маси на 54.3% кошти фізичних осіб (включаючи кошти на придбання цінних паперів власного боргу банків) за 2005 рік збільшилися на 59.5% і на 1 січня 2006 року становили 134.5 млрд. грн. Кошти суб'єктів господарювання за рік зросли на 43.7% і дорівнювали 59.6 млрд. грн.

У структурі розміщення грошової маси частка коштів фізичних осіб (включаючи кошти на придбання цінних паперів власного боргу банків) зросла за рік на 2.3 процентного пункту і на 01.01.2006 р. становила 69.3%. Решту становили кошти суб'єктів господарювання.

На 1 січня 2006 року заощадження фізичних осіб (включаючи кошти клієнтів, вкладені в придбання цінних паперів власного боргу банків) становили 74.2 млрд. грн. і збільшилися за 2005 рік на 76.8%, у тому числі в національній валюті – на 92.3% та в іноземній – на 59.2%.

2.1.4. ГОТІВКОВИЙ ОБІГ

У 2005 році на зростання обсягу готівки поза банками мало вплив значне збільшення соціальних та інших виплат населенню. На 01.01.2006 р. обсяг готівки поза касами банків становив 60.2 млрд. грн. і збільшився за рік на 17.9 млрд. грн., або на 42.2% (зростання за 2004 рік – на 9.2 млрд. грн., або на 27.9%). Одночасно зі зростанням пропозиції грошей відбулося скорочення частки готівки в загальному обсязі грошової маси (М3), яка на кінець грудня становила 31.0%, що на 2.7 процентного пункту менше, ніж на початку року. Рівень осідання готівки поза касами банків порівняно з 2004 роком підвищився з 3.3 до 4.6%.

Більша частина (17 із 25) регіонів України здійснювала випуск готівки в обіг, а найвищий рівень емісії готівки був у Донецькій (18.3%), Сумській (20.2%), Чернігівській (20.4%), Миколаївській (26.3%), Кіровоградській (30.1%) та Луганській (38.1%) областях. У восьми регіонах з грошового обігу було вилучено готівки на суму майже 15.1 млрд. грн.

Упродовж 2005 року спостерігалось інтенсивне зростання грошових потоків через банківську систему. За звітний рік було видано готівки на 38.3% більше, ніж за 2004 рік, одночасно надходження готівки зросли на 36.4%, причому збільшення спостерігалось майже за всіма статтями касових оборотів банків.

До кас банків у 2005 році надійшло готівки майже 372.0 млрд. грн., або на 99.3 млрд. грн. більше, ніж у 2004 році. У структурі надходжень до кас банків 55% становили надходження від підприємств торговельної мережі та підприємств, що надають усі платні послуги, обсяг яких порівняно з попереднім роком збільшився на 50.6 млрд. грн., або більше як на третину (33.1%). Таке зростання надходжень до кас банків зумовлено підвищенням цін на деякі види продовольчих товарів та цін (тарифів) на послуги. Крім цього, зросли надходження на рахунки закладами фізичних осіб (в 1.6 раза, або на 15.7 млрд. грн.), надходження від продажу іноземної валюти (в 1.2 раза, або на 3.1 млрд. грн.), а також за платіжними картками (в 1.8 раза, або на 3.1 млрд. грн.).

Структура надходжень готівки в каси банків у 2005 році

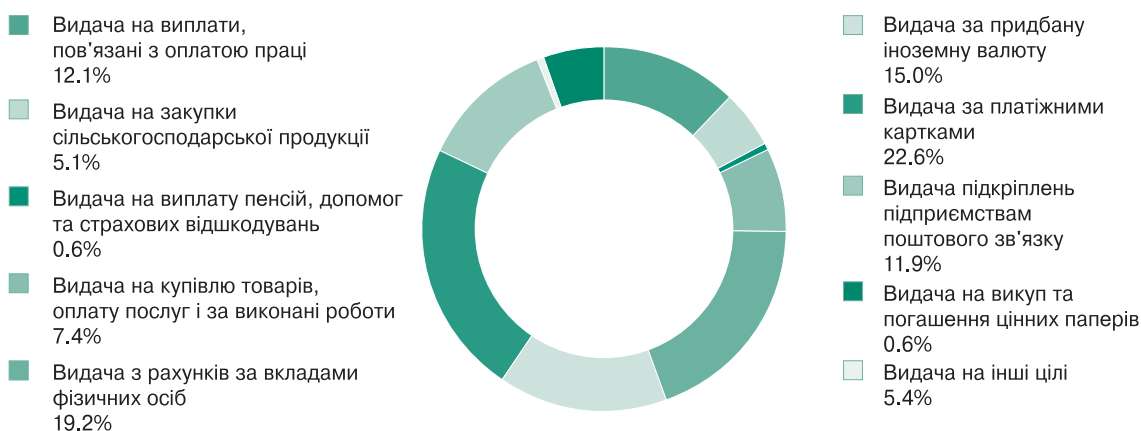
Обсяг видачі готівки з кас банків у 2005 році становив майже 390 млрд. грн. і збільшився порівняно з 2004 роком на 107.9 млрд. грн. Найбільше зросли (у 1.4 раза, або на 78 млрд. грн.) виплати, пов'язані з оплатою праці й пенсій, а також виплати з рахунків закладами фізичних осіб та за платіжними картками. Їх обсяг становив 259 млрд. грн., або 70% від загальних виплат. Крім того, значно зросли (у 1.5 раза, або на 18.4 млрд. грн.) видачі банками готівки за придбання іноземну валюту; на закупку сільськогосподарської продукції (в 1.4 раза, або на 5.7 млрд. грн.); на купівлю товарів та оплату послуг (на 10.7%, або на 2.8 млрд. грн.).

На ринку операцій з іноземною валютою у січні – серпні 2005 року спостерігався випуск готівки в обіг, який становив понад 600 млн. грн., водночас у вересні – грудні суттєво збільшився

попит населення на іноземну валюту, через що вилучення готівки з обігу за даною операцією тільки за вересень – грудень становило більш як 7.8 млрд. грн., що відповідно вплинуло на емісійний результат 2005 року.

Позитивним наслідком збільшення доходів громадян стало зростання у 2005 році депозитів населення, залучених банківською системою. При цьому значно зросли як безготівкові зарахування грошових доходів на рахунки закладами (в 1.6 раза), так і безготівкові розрахунки в оплату за товари, послуги тощо (в 1.7 раза). За 2005 рік із загальної суми надходжень на вклади населення майже 79.0% зараховано у безготівковому порядку. Водночас безготівкові розрахунки за товари, послуги та інші перерахування розвивалися значно повільніше, лише 37.4 млрд. грн. сплачено за товари, послуги, цінні папери та інші перерахування з використанням платіжних карток та інших платіжних інструментів.

Структура видач готівки з кас банків у 2005 році

Протягом 2005 року Національний банк України забезпечував потреби економіки в готівкових коштах у необхідних обсягах з оптимальним купюрним складом банкнот і монет. З цією метою постійно здійснювався аналіз і контроль за запасами готівки у сховищах територіальних управлінь (своєчасне підкріплення готівкою і вивезення надлишків готівки) та резервних фондах Національного банку України. Обсяг підкріплення територіальних управлінь протягом 2005 року з резервних фондів банкнотами та монетами становив 30.6 млрд. грн. і зменшився порівняно з 2004 роком на 5.0 млрд. грн. Поряд з цим збільшилися підкріплення запасів готівки територіальних управлінь за рахунок перерозподілу готівки між ними. Загальна сума таких підкріплень у звітному році становила 4.5 млрд. грн.

За станом на 1 січня 2006 року в обігу знаходилося 1653.6 млн. шт. банкнот і 4848.8 млн. шт. розмінних та обігових монет (за станом на 1 січня 2005 року – 1348.7 і 4113.5 млн. шт. відповідно). На звітну дату на душу населення припадало по 35 шт. банкнот і по 97 шт. розмінних та обігових монет усіх номіналів проти 28 та 82 шт. за станом на 01.01.2005 р. відповідно.

З метою підтримання випущених в обіг банкнот у належному стані зношена готівка вилучалася з обігу. У 2005 році з обігу було вилучено зношених банкнот на суму 13.0 млрд. грн. в кількості 917.7 млн. шт.

Тривала робота з удосконалення функціонування автоматизованих систем оброблення готівки, об'єднаних в єдину інформаційно-обчислювальну мережу, що забезпечувало постійний дистанційний контроль за технологічними процесами оброблення банкнот у касах банків.

Установами банків України було виявлено в обігу 4.7 тис. шт. (91% проти 2004 року) фальшивих банкнот національної валюти на загальну суму понад 105 тис. грн. (на 19% більше порівняно з 2004 роком), переважна частина яких були банкноти номіналом 20 і 10 гривень, що становило 38.4 та 32.5% від обсягу виявлених в обігу фальшивих банкнот. Майже всі (95%)

підроблені банкноти були виготовлені з використанням репродукційного обладнання – на струменевих та лазерних принтерах.

У 2005 році було визнано підробленими та вилучено з банківської системи 698 штук банкнот доларів США на суму понад 67 тис. дол. США та 136 штук банкнот Європейського центрального банку на суму майже 24 тис. євро. Серед підроблених банкнот іноземної валюти переважали банкноти номіналом 100 доларів США (94% від загальної кількості підроблених доларів США) та банкноти номіналом 200 євро (75% від загальної кількості підроблених євро). Понад 90% вилучених підроблених банкнот іноземної валюти виготовлено друкарським способом.

Відповідно до затвердженого плану випуску пам'ятних і ювілейних монет України у 2005 році випущено 31 найменування пам'ятних та ювілейних монет (37 видів), у тому числі одну золоту, 11 срібних та 25 монет із недорогоцінних металів. Поряд з цим у звітному році проведено значну роботу з реалізації пам'ятних і ювілейних монет, обсяг якої становив 787.47 тис. шт. на загальну суму 32.0 млн. грн., що на 31% більше, ніж у 2004 році. На виконання діючих контрактів у 2005 році здійснено постачання за кордон 23.5 тис. срібних монет та 5.6 тис. золотих монет на загальну суму 353 тис. дол. США та 122.5 тис. євро (у 2004 році – 19.6 тис. монет на загальну суму 244.5 тис. дол. США та 72 тис. євро).

У 2005 році Національним банком України було вжито низку заходів, спрямованих на подальше вдосконалення організації готівкового обігу та поліпшення законодавчого і нормативного забезпечення здійснення операцій з готівкою, а саме:

- розроблено проект Концепції нормативно-правового регулювання готівкових розрахунків в Україні;
- прийнято нову редакцію Інструкції про організацію виготовлення, випуску в обіг і реалізації пам'ятних монет України та сувенірної продукції;
- на виконання Програми вдосконалення організації готівкового обігу національної валюти в Україні на 2004–2008 роки Національним банком України здійснено організацію розроблення банкноти номіналом 100 гривень нового зразка, яку введено в обіг 20.02.2006 р.;
- впроваджено в територіальних управліннях Національного банку України другий етап програмного забезпечення "Автоматизація проведення операцій із введення в обіг, обліку та реалізації пам'ятних і ювілейних монет, нумізматичної та супутньої продукції".

2.2. ВАЛЮТНО-КУРСОВА ПОЛІТИКА

2.2.1. Динаміка валютного курсу гривні.

Реальний ефективний обмінний курс

У 2005 році валютно-курсова політика Національного банку України була спрямована на дотримання стабільності валютного курсу гривні з метою уникнення значних його коливань в умовах уповільнення економічного зростання та погіршення стану зовнішньої торгівлі. Протягом 2005 року Національний банк України забезпечив стабільне функціонування валютного ринку, а також позитивну динаміку міжнародних резервів та обмінного курсу гривні.

Обсяги надходжень іноземної валюти у 2005 році становили в доларовому еквіваленті 11.9 млрд. дол. США, або збільшилися на 22.2% при зростанні експортних доходів на 4.8%. Збільшення валютних надходжень відбулося в основному за рахунок зростання зовнішніх корпоративних запозичень та приросту прямих іноземних інвестицій від приватизації ВАТ "Криворіжсталь".

З метою уповільнення потужного припливу короткострокового капіталу та приведення обмінного курсу гривні у відповідність з бюджетними параметрами, затвердженими Верховною Радою України у березні 2005 року, у квітні Національний банк України ревальював гривню відносно долара США на 2.7%, що дозволило ліквідувати негативний потенціал ревальюваційних очікувань та уникнути штучного ажіотажу серед населення.

Починаючи з квітня 2005 року Національний банк України утримував офіційний курс гривні щодо долара США на рівні 5.05 грн. за 1 дол. США за винятком короткого періоду в червні – липні, протягом якого курс гривні становив 5.055 грн. за 1 дол. США. Протягом 2005 року ревальвація гривні щодо долара США становила 4.8%.

Непередбачувана динаміка валютних надходжень зумовила перегляд прогнозного інтервалу можливих коливань середнього курсу гривні до долара США, який було змінено Радою Національного банку України з 5.27–5.31 до 5.10–5.15 грн. за 1 дол. США.

Середньорічне значення обмінного курсу гривні щодо долара США становило 5.12 грн. за 1 дол. США, що відповідало уточненим курсовим орієнтирам грошово-кредитної політики на 2005 рік.

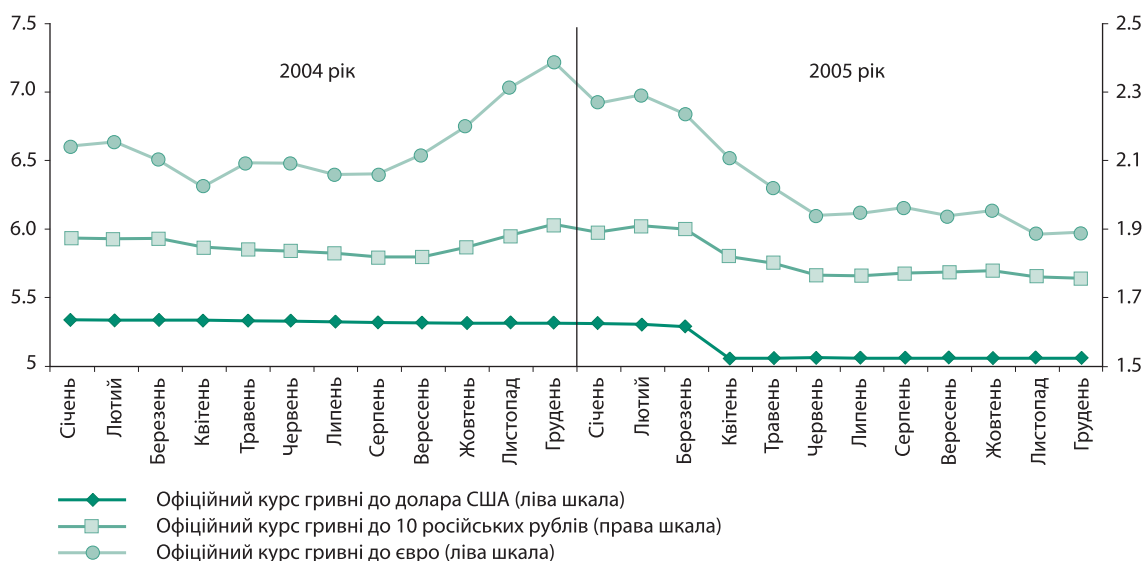
ОФІЦІЙНИЙ КУРС ГРИВНІ ДО ІНОЗЕМНИХ ВАЛЮТ*

Курс гривні до іноземної валюти:	2005 рік	Довідково: 2004 рік
– щодо долара США	505.00	530.54
номінальна зміна (%)	+4.81	+0.49
реальна зміна (щодо внутрішньої інфляції, %)	+16.13	+11.39
– щодо євро	597.16	721.75
номінальна зміна (%)	+17.26	–8.33
реальна зміна (щодо внутрішньої інфляції, %)	+27.1	+3.53
– щодо російського рубля	17.541	19.119
номінальна зміна (%)	+8.3	–5.62
реальна зміна (щодо внутрішньої інфляції, %)	+19.16	+5.94
Довідково: інфляція до грудня попереднього року (%)	10.3	12.3

* Курс на кінець періоду: у гривнях за 100 одиниць валюти, номінальні та реальні зміни: "–" – девальвація, "+" – ревальвація.

Динаміка курсу гривні щодо євро та російського рубля, які активно використовувались у міжнародних розрахунках, визначалася динамікою їх співвідношення щодо долара США. Упродовж 2005 року курс гривні щодо євро підвищився на 17.3% і російського рубля – на 8.3%.

Динаміка офіційного курсу гривні до іноземних валют у 2004–2005 роках

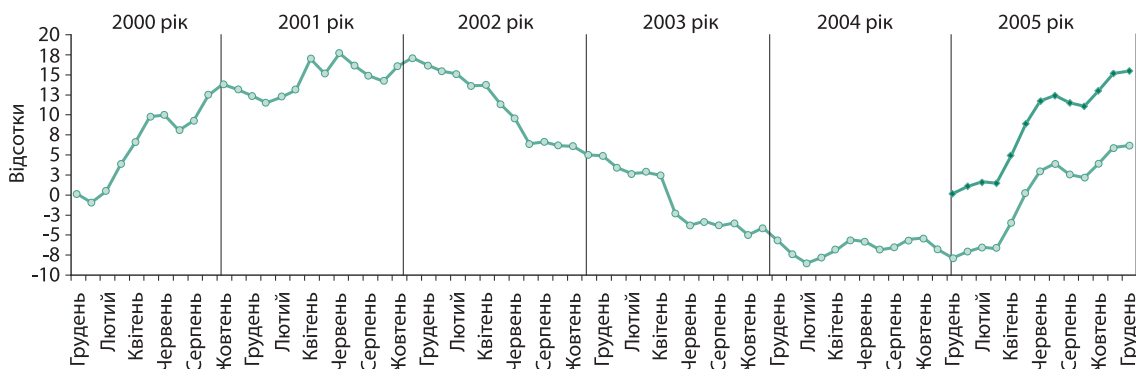

З метою упередження істотної ревальвації гривні Національний банк України був змушений викуповувати в першій половині 2005 року значні обсяги валютних надходжень. Однак у другій половині цього року різниця між пропозицією іноземної валюти та попитом на неї на міжбанківському ринку поступово зменшилася. У жовтні – грудні 2005 року обсяги купівлі та продажу іноземної валюти були фактично збалансовані, що дозволило Національному банку України мінімізувати використання валютних інтервенцій на міжбанківському ринку.

Реальний ефективний обмінний курс

Протягом 2005 року РЕОК гривні підвищився на 15.3%, що виявилось найбільшим його приростом після 2000 року, разом з тим були нівельовані конкурентні цінові переваги вітчизняної продукції, які сформувалися впродовж 2003–2004 років.

Динаміка реального ефективного обмінного курсу гривні у 2000–2005 роках (до грудня 1999 року) та у 2005 році (до грудня 2004 року)

Основними чинниками реального зміцнення гривні у 2005 році були номінальне посилення гривні¹ відносно долара США (на 3.7%), російського рубля (на 1.9%) та євро (на 3.4%). З іншого боку, спостерігався вищий рівень середньорічної інфляції в Україні (13.5%), ніж в США (3.4%), Російській Федерації (12.5%) та країнах єврозони (2.2%).

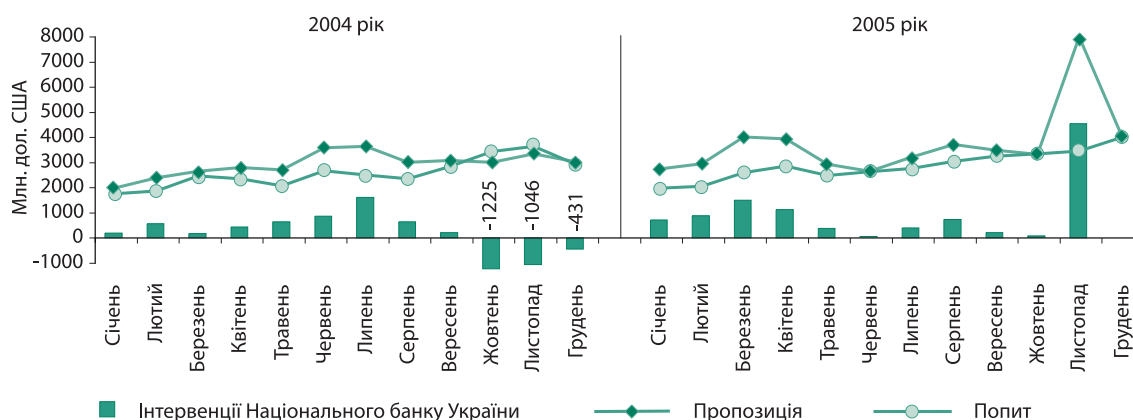
2.2.2. Розвиток валютного ринку України

Протягом 2005 року на валютному ринку України спостерігався підвищений приплив іноземної валюти за рахунок повернення протягом I кварталу частини валютної виручки, що утримувалася за кордоном під час проведення виборів Президента України в 2004 році, прискореного виходу на ринок внутрішніх державних запозичень нерезидентів, активних зовнішніх запозичень резидентів. Водночас збільшувалися обсяги купівлі валюти у зв'язку зі зростанням наявних доходів населення, прискоренням інфляційних процесів та збереженням певного політичного напруження, яке посилювалося майбутніми парламентськими виборами. При цьому обсяг операцій на готівковому сегменті валютного ринку відзначався мінливістю та збільшенням питомої ваги у загальному обсязі операцій на валютному ринку.

Розвиток подій на безготівковому валютному ринку можна умовно поділити на два періоди. Перший з них (січень – квітень) характеризувався значним обсягом пропозиції іноземної валюти, яка майже у півтора раза перевищувала попит на неї. Пропозиція валюти була переважно зумовлена позитивним сальдо зовнішньоторговельного балансу, що склалося завдяки зменшенню обсягу імпорту товарів (майже на 13% у I кварталі 2005 року порівняно з IV кварталом 2004 року), активним залученням резидентами довгострокових позик від нерезидентів (2.6 млрд. дол. США), а також істотним припливом в країну капіталу нерезидентів для придбання ОВДП та ОВДП-ГДВ (майже 1 млрд. дол. США).

¹У середньорічному вимірі.

Показники міжбанківського валютного ринку (з урахуванням коштів від приватизації ВАТ "Криворіжсталь")

Другий період (травень – грудень) характеризувався перевищенням пропозиції іноземної валюти над попитом, проте різниця між ними, починаючи з червня, неухильно зменшувалася (без урахування коштів, що надійшли від продажу ВАТ "Криворіжсталь"), що сприяло досягненню збалансованості безготівкового валютного ринку в IV кварталі. У цей час спостерігалось перевищення темпів зростання імпорту товарів над експортом та значні трансграничні переміщення капіталу (зовнішні довгострокові запозичення в другому півріччі 2005 року перевищили 7.0 млрд. дол. США), а також надзвичайно високий приплив іноземних інвестицій у листопаді 2005 року, пов'язаних з приватизацією ВАТ "Криворіжсталь", які становили 4.4 млрд. дол. США у доларовому еквіваленті.

Стиійка тенденція до збалансованості на міжбанківському валютному ринку надала можливість Національному банку України мінімізувати свою присутність на ньому. Національний банк України щоденно під час проведення Торговельної сесії оголошував через систему REUTERS індикативні курси купівлі та продажу доларів США, за якими будь-який банк міг здійснити операції з Національним банком України для задоволення заявок своїх клієнтів.

Починаючи з 18 серпня 2005 року Національний банк України викупував долари США за курсом 5.00 грн. за 1 дол. США та продавав за курсом 5.06 грн. за 1 дол. США. На таких же умовах здійснювалася операція з уповноваженим банком, що обслуговував компанію "Mittal Steel" при проведенні розрахунків за пакет акцій ВАТ "Криворіжсталь".

Загальне сальдо валютних інтервенцій Національного банку України у 2005 році становило 10.5 млрд. дол. США, що на 7.8 млрд. дол. США перевищило їх обсяг у 2004 році, у тому числі в IV кварталі чисті інтервенції дорівнювали 0.2 млн. дол. США (без урахування коштів, що надійшли від приватизації ВАТ "Криворіжсталь"), а в грудні Національний банк України виходив на ринок лише двічі, викупивши надлишок іноземної валюти в обсязі 8.1 млн. дол. США.

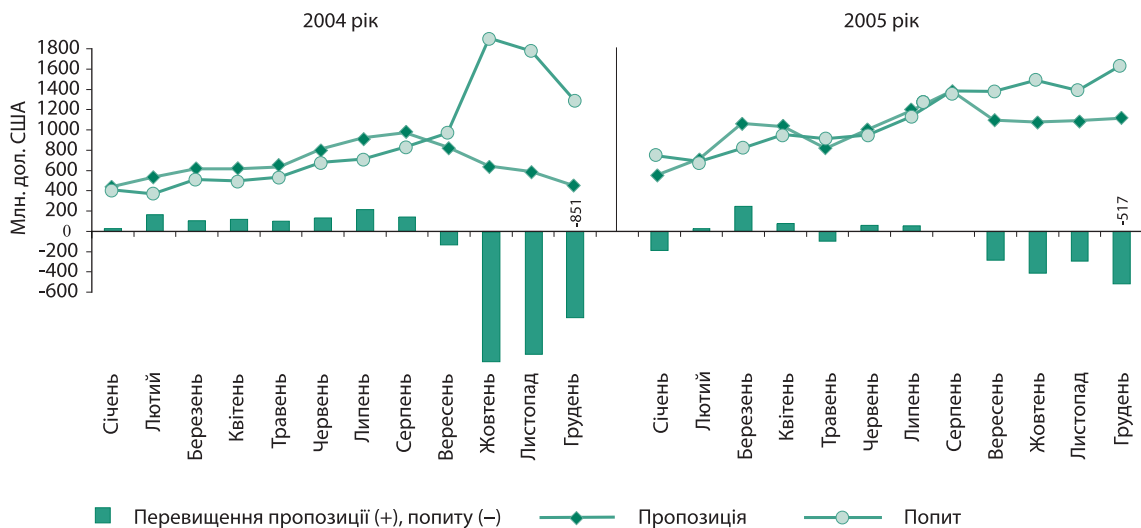
СТРУКТУРА ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ (%)

Період	Безготівковий ринок	Готівковий ринок	Усього
2001	96.0	4.0	100
2002	95.7	4.3	100
2003	86.5	13.5	100
2004	81.1	18.9	100
2005	78.4	21.6	100

На готівковому валютному ринку загальне перевищення попиту на іноземну валюту над її пропозицією становило 1.3 млрд. дол. США, що дорівнювало 11% від обсягів продажу іноземної

готівки населенням. Невідповідність попиту і пропозиції були сформовані в другому півріччі 2005 року, коли темпи зростання попиту на готівкову валюту майже вдвічі перевищили динаміку її пропозиції. Безпосереднім підґрунтям наведених тенденцій було посилення інфляційних очікувань на фоні збільшення бюджетних видатків соціального спрямування, відставка уряду України та невизначеність рівня цін на газ, що імпортується Україною.

Показники готівкового валютного ринку

Для задоволення зростаючого попиту населення уповноваженими банками лише протягом IV кварталу 2005 року було ввезено готівкової іноземної валюти на 2.7 млрд. дол. США, що становило майже половину від загального обсягу її ввезення за весь 2005 рік. Унаслідок цього частка готівкового сегменту в структурі валютного ринку підвищилася за рік до 21.6%, або зросла на 2.7 процентного пункту. Загальний обсяг операцій з готівковою іноземною валютою в 2005 році збільшився на 39%, зокрема попит зріс на 29% та пропозиція – на 52%.

СТРУКТУРА ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ ЗА ОПЕРАЦІЯМИ З ПРОДАЖУ ІНОЗЕМНОЇ ВАЛЮТИ

(у доларовому еквіваленті, %)

Рік	Усього, млрд. дол. США	У % до загальної суми			
		долар США	євро	російський рубль	інші валюти
2001	18.5	73.7	5.5	19.7	1.1
2002	20.1	78.5	8.1	11.5	1.9
2003	30.3	81.4	8.0	9.4	1.2
2004	49.5	83.9	7.4	7.3	1.4
2005	59.0	83.0	9.0	7.1	0.9

У структурі операцій з продажу іноземної валюти у розрізі видів валют порівняно з 2004 роком зросла частка операцій з євро.

2.2.3. Система валютного регулювання

З метою забезпечення стабільності національної валюти у 2005 році та враховуючи макроекономічну ситуацію, Національний банк України продовжував поступову лібералізацію

системи валютного регулювання. На підставі досягнутої стабільності на валютному ринку України було скасовано вимогу обов'язкового продажу надходжень в іноземній валюті на користь резидентів України, а також двовідсоткове обмеження граничного відхилення курсу купівлі та продажу за готівковими операціями з іноземною валютою від офіційного курсу гривні до іноземних валют.

Принциповим кроком Національного банку України в напрямі подальшої лібералізації операцій на валютному ринку було прийняття Правлінням Національного банку України нових "Правил торгівлі іноземною валютою", відповідно до яких банкам дозволено проводити арбітражні операції, тобто одночасно виступати як продавцем, так і покупцем певної іноземної валюти під час проведення однієї Торговельної сесії, а також проводити конвертацію іноземних валют 1-ї групи Класифікатора у іноземні валюти 2-ї групи Класифікатора і навпаки. Дозволено здійснення валютних операцій з іноземною валютою 1-ї групи Класифікатора на умовах "форвард" (за гривні або іншу іноземну валюту цієї самої групи Класифікатора) за умови реєстрації таких операцій під час Торговельної сесії та на термін, що не перевищує 1 рік.

Водночас було змінено та запроваджено механізми регулювання валютного ринку України та запобігання зростанню загального рівня банківських ризиків. Так, із 1 жовтня 2005 року встановлено нові значення лімітів відкритої валютної позиції, які стали на заваді "розкручування" необґрунтованого попиту на іноземну валюту на валютному ринку України і надали можливість уникнути багаторазового зростання спекулятивного потенціалу валютного ринку.

З метою забезпечення мінімізації валютних ризиків було скореговано встановлені для банків значення нормативів ризику відкритої валютної позиції.

Відповідно до нової редакції Правил проведення Торговельної сесії та здійснення окремих операцій, пов'язаних з купівлею-продажем іноземних валют та банківських металів, конкретизовано право Національного банку України з регулювання міжбанківського валютного ринку України, а саме:

- призупиняти Торговельну сесію з оголошенням технічної перерви;
- встановлювати граничний розмір маржі, на яку курс купівлі та продажу іноземної валюти може відхилитися від офіційного курсу;
- встановлювати для суб'єктів валютного ринку граничні межі продажу готівкової іноземної валюти фізичним особам-резидентам.

З метою переорієнтації структури зовнішніх запозичень резидентів з короткострокових на довгострокові запозичення для реалізації інвестиційних проектів в Україні Національний банк України тимчасово (з вересня 2005 до березня 2006 року) запровадив один із поширених у міжнародній практиці інструментів регулювання руху капіталу – обов'язкові резервні вимоги. Це сприяло зменшенню припливу короткострокового іноземного капіталу на фінансовий ринок України, знижуючи амплітуду коливань обмінного курсу гривні до іноземних валют.

У звітному році Національним банком України впроваджено прозоріші правила та процедури дії при проведенні розрахунків, пов'язаних з інвестиційною діяльністю. Зокрема, Положенням про порядок іноземного інвестування в Україну скасовано вимогу обов'язкового відкриття інвестиційних рахунків у банках України для здійснення інвестицій з-за кордону. Інвесторам-нерезидентам дозволено безпосередньо перераховувати кошти на поточні рахунки резидентів. Скасовано умову обов'язкової конвертації іноземної валюти в гривню при інвестуванні її в Україну. Крім того, уточнено порядок повернення іноземних інвестицій та репатріації прибутків нерезидентами.

З метою прискорення зовнішньоекономічних розрахунків:

- скасовано вимоги щодо надання клієнтами до банку в пакеті документів на купівлю іноземної валюти довідки Державної податкової адміністрації (інспекції) та формування уповноваженим банком реєстру за кожною операцією з купівлі іноземної валюти з поданням його на розгляд до податкового органу, де обліковується уповноважений банк;
- спрощено процедуру отримання індивідуальних ліцензій на розміщення резидентами (юридичними та фізичними особами) валютних цінностей на рахунках за межами України шляхом скасування вимог щодо надання ряду документів.

Для вдосконалення функціонування готівкового сегменту валютного ринку Національним банком України було внесено зміни до Інструкції про порядок організації та здійснення валютно-обмінних операцій на території України, згідно з якими банкам дозволено укласти договір про відкриття пунктів обміну валюти лише з агентом, статутний капітал якого становить не менше 250 тис. грн. та установчими документами якого передбачено надання фінансових послуг з обміну валют. Це дозволило мінімізувати ризики банку за такими операціями. Крім того, враховуючи загальну спрямованість на скорочення обігу готівкової іноземної валюти на території України, уточнено, що комісійна винагорода при здійсненні валютно-обмінних операцій (з купівлі-продажу дорожніх чеків, конвертації готівкової іноземної валюти, прийняття на інкасо банкнот іноземних держав та іменних чеків) стягується у гривнях.

З метою упередження купівлі готівкової іноземної валюти через пункти обміну іноземних валют для потреб "чорного" ринку Національний банк України запровадив вимогу, згідно з якою населення придбаває готівкову іноземну валюту на суму до 15 тис. грн. в пунктах обміну валюти, а на суму, що перевищує 15 тис. грн., – через касу банку (фінансової установи) із обов'язковою ідентифікацією особи.

У 2005 році продовжено уніфікацію норм переміщення валютних цінностей через митний кордон фізичними особами, що виїжджають з України у приватних та службових справах. Так, із 20 жовтня 2005 року збільшено норми ввезення та вивезення фізичними особами-резидентами та нерезидентами гривні, іноземних валют та банківських металів.

З метою поліпшення обслуговування фізичних осіб при здійсненні ними валютних операцій Національним банком України:

- у грудні 2005 року Українському державному підприємству поштового зв'язку "Укрпошта" надано генеральну ліцензію на здійснення валютних операцій, яка дає право на проведення міжнародних поштових переказів;

- затверджено "Правила проведення валютних операцій при здійсненні міжнародних поштових переказів", які регламентують здійснення операторами поштового зв'язку міжнародних поштових (грошових) переказів у іноземній валюті за дорученням фізичних осіб та виплати фізичним особам іноземної валюти, переказаної на їх користь з-за кордону (перекази іноземної валюти без відкриття рахунку).

У звітному році тривала робота з внесення змін до чинного Декрету Кабінету Міністрів України "Про систему валютного регулювання і валютного контролю" та інших законів, які стосуються зовнішньоекономічної діяльності резидентів. Серед таких змін особливо важливими є ті, які дозволяють Національному банку України, враховуючи макроекономічну ситуацію, застосовувати необхідні інструменти валютного регулювання, включаючи ті, що спрямовані на пом'якшення вимог до проведення валютних операцій.

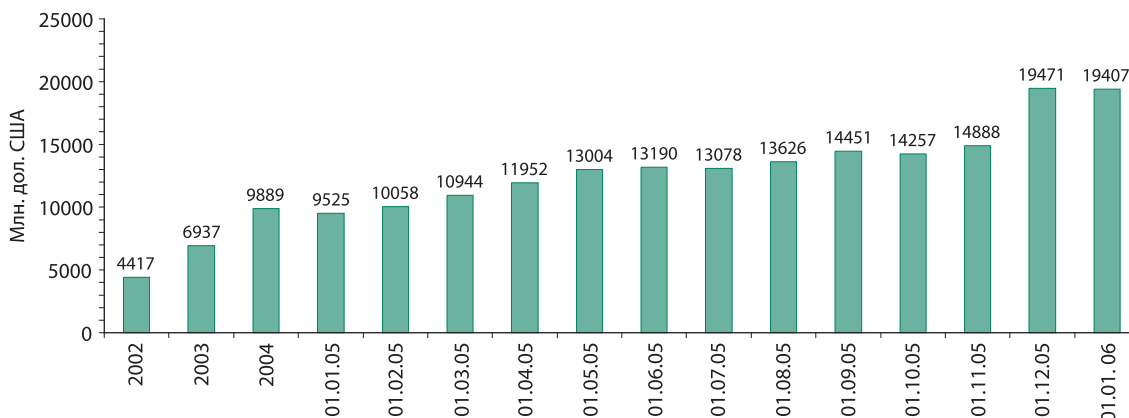
2.2.4. Міжнародні резерви

На 01.01.2006 р. міжнародні резерви Національного банку України становили 19.4 млрд. дол. США і збільшилися за рік на 9.9 млрд. дол. США, або майже у 2 рази. Зростання міжнародних резервів у 2005 році було найбільшим за роки незалежності України.

Основним джерелом поповнення міжнародних резервів Національного банку України залишалися валютні інтервенції Національного банку України (протягом 2005 року було куплено 10.9 млрд. дол. США та продано 0.41 млрд. дол. США). Приросту міжнародних резервів Національного банку України сприяло збільшення надходжень на рахунки уряду України (1.14 млрд. дол. США), які включали кошти від розміщення облігацій зовнішньої державної позики (0.72 млрд. дол. США) та кредити, отримані від Світового банку (0.42 млрд. дол. США).

Зменшення міжнародних резервів у 2005 році відбулося за рахунок платежів з погашення та обслуговування зовнішнього державного боргу, що здійснювалися Міністерством фінансів України, – 1.43 млрд. дол. США та платежів Національного банку України з погашення кредитів МВФ в сумі 0.35 млрд. дол. США.

Міжнародні резерви Національного банку України в 2002–2005 роках (за поточним курсом)

У 2005 році Національний банк України продовжив забезпечувати ефективне управління міжнародними резервами, в результаті чого підтримувалася зовнішня стабільність національної грошової одиниці, поліпшувалася кредитоспроможність України, було створено сприятливі умови для здійснення зовнішніх запозичень, забезпечувалося виконання Україною зобов'язань перед міжнародними фінансовими організаціями та з регулювання платіжного балансу України, а також здійснювалися валютні інтервенції Національного банку України в рамках грошово-кредитної політики Національного банку України.

Основним принципом управління міжнародними резервами було забезпечення оптимального співвідношення рівнів захищеності, ліквідності та доходності міжнародних резервів. У 2005 році кошти міжнародних резервів Національного банку України розміщувалися на рахунках, а також у фінансових інструментах банків-контрагентів з довгостроковим кредитним рейтингом не нижчим, ніж рівень А. В якості банків-контрагентів виступали надійні банки США та європейських країн.

Розподіл банків-контрагентів відповідно до кредитного рейтингу з управління коштами міжнародних резервів

Основними інструментами управління міжнародними резервами були короткострокові депозити та цінні папери. Переважну частку в структурі міжнародних резервів у 2005 році становили короткострокові депозити, питома вага яких зменшилася з 86% на початок до 77% на кінець 2005 року. У 2005 році обсяг коштів міжнародних резервів, розміщених у депозити, збільшився в 1.8 раза.

Питома вага портфеля цінних паперів у структурі міжнародних резервів зростає за 2005 рік з 8.0 до 20.0%, а його обсяг збільшився у 9 разів. У 2005 році Національний банк України розпочав розміщення коштів міжнародних резервів у цінні папери, емітовані міжнародними фінансовими

організаціями та агентствами. Крім того, у звітному році розпочато розміщення коштів міжнародних резервів у цінні папери Великобританії.

Переважає частка монетарного золота Національного банку України (70.0%) зберігалась у сховищі Державної скарбниці, решту було розміщено у довгострокові депозити.

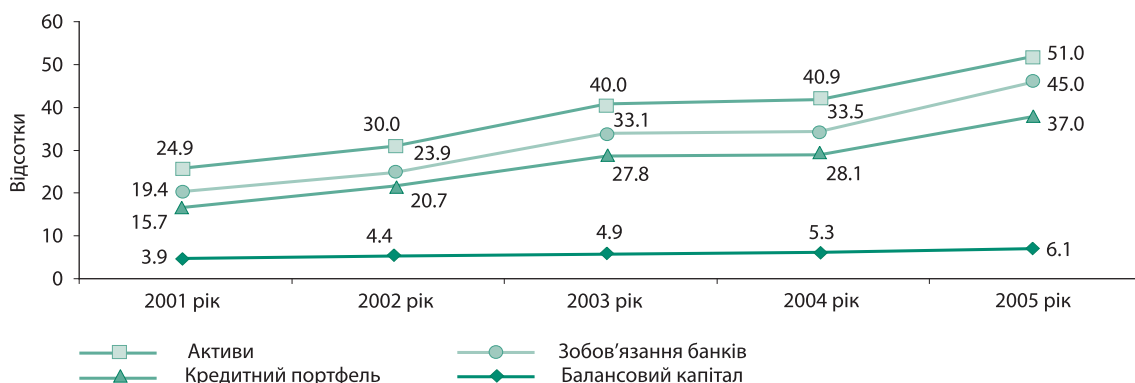
Загальний дохід від управління міжнародними резервами за 2005 рік становив понад 413 млн. дол. США, середня дохідність за операціями з управління коштами золотовалютного резерву – 2.98%, що на 1.16 процентного пункту більше, ніж у 2004 році.

2.3. РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

2.3.1. Основні показники діяльності банків України

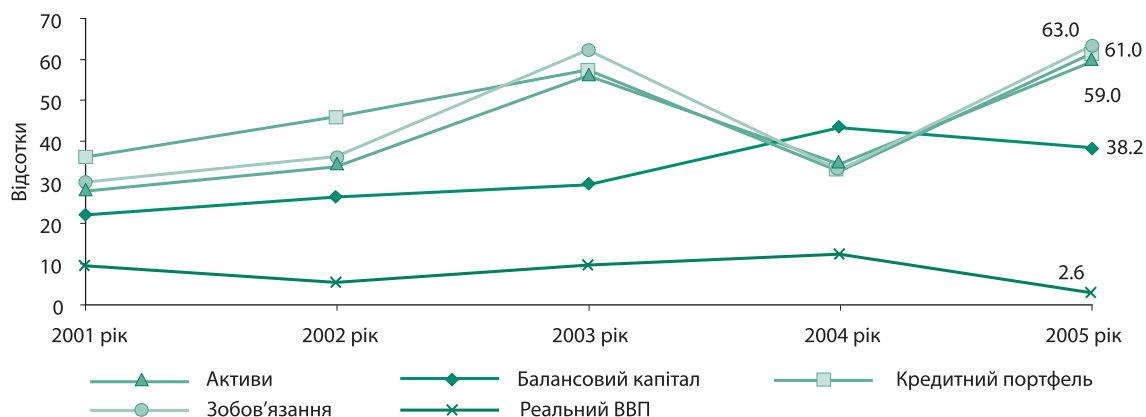
У 2005 році тривало динамічне зростання показників банківського сектору по відношенню до ВВП, яке дещо пригальмувалося у 2004 році. На 01.01.2006 р. співвідношення активів банків до ВВП становило 51% (на 01.01.2005 р. – 40.9%), кредитного портфеля – 37% (на 01.01.2005 р. – 28.1%), зобов'язань – 45% (на 01.01.2005 р. – 33.5%).

Відношення основних показників діяльності банків України до ВВП

У 2005 році суттєво зросли обсяги активно-пасивних операцій банків, що позитивно вплинуло на розвиток економіки України. За результатами року банківський сектор характеризувався найбільшим темпом приросту показників діяльності за останні п'ять років, який був значно вищим за показники зростання реального ВВП та темпи зростання в основних видах економічної діяльності. Темпи зростання активів банків України становили 159.0%, кредитного портфеля – 161.0%, зобов'язань банків – 163.0%, балансового капіталу – 138.2%.

Темпи приросту показників діяльності банків України та реального ВВП

Темпи зростання активів банків були вищими, ніж у 2004 році (134.0%) переважно за рахунок зростання кредитного портфеля на 59.2 млрд. грн., або на 61.0%. Високоліквідні активи банків зросли за рік на 12.9 млрд. грн., або на 54.6%, вкладення в цінні папери – на 6.2 млрд. грн., або на 75.8%, основні засоби та нематеріальні активи – на 2.9 млрд. грн., або на 32.3%.

У структурі загальних активів банків на 01.01.2006 р. питома вага кредитного портфеля становила 70.1% (на 01.01.2005 р. – 68.7%), високоліквідних активів – 16.4% (на 01.01.2005 р. – 16.7%), основних засобів та нематеріальних активів – 5.3% (на 01.01.2005 р. – 6.3%), вкладень в цінні папери – 6.4% (на 01.01.2005 р. – 5.8%), дебіторської заборгованості – 0.5% (на 01.01.2005 р. – 0.9%), нарахованих доходів до отримання – 0.9% (на 01.01.2005 р. – 1.0%) та інших активів – 0.4% (на 01.01.2005 р. – 0.6%).

Резерви під активні операції банків було сформовано в повному обсязі, відповідно до розрахункового показника на 01.01.2006 р. вони становили 9.4 млрд. грн., у тому числі 8.3 млрд. грн. – на відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків.

У загальній сумі зобов'язань банків переважали кошти, залучені на рахунки суб'єктів господарювання та фізичних осіб, обсяг яких у I кварталі 2005 року повністю було відновлено після значного зменшення наприкінці 2004 року і який мав упродовж року тенденцію до стабільного зростання. На 01.01.2006 р. питома вага коштів, залучених на рахунки суб'єктів господарювання, становила 32.5%, фізичних осіб – 38.5%, кредитів, отриманих від інших банків, – 14.7%, коштів небанківських установ – 2.9%.

Загальний обсяг зобов'язань банків протягом року збільшився на 43.2% за рахунок вкладів фізичних осіб, які у 2005 році зросли на 76.0%, у тому числі у національній валюті – на 91.0%. Тенденція до випереджаючого зростання депозитів фізичних осіб у національній валюті свідчила про збереження довіри з боку населення до національної валюти.

У 2005 році тривало зростання капіталу банків. Балансовий капітал банків за 2005 рік збільшився на 38.2% (за 2004 рік – на 43%) і на 01.01.2006 р. становив 25.5 млрд. грн.

СТРУКТУРА БАЛАНСОВОГО КАПІТАЛУ БАНКІВ

Показники	2005 рік				Довідково: 2004 рік			
	млн. грн.	питома вага, %	приріст, млн. грн.	% до попереднього року	млн. грн.	питома вага, %	приріст, млн. грн.	% до попереднього року
Балансовий капітал	25450.9	100.0	7029.4	138.2	18421.4	100.0	5539.5	143.0
<i>у тому числі:</i>								
статутний капітал	16110.7	63.3	4505.3	138.8	11605.4	63.0	3489.8	143.0
емісійні різниці	542.5	2.1	125.2	130.0	417.3	2.3	131.3	145.9
загальні резерви	84.6	0.3	34.5	168.8	50.1	0.3	13.2	135.8
резервний фонд	1268.0	5.0	476.0	160.1	792.0	4.3	187.7	131.1
інші фонди	1613.8	6.3	616.3	161.8	997.5	5.3	271.4	137.4
результати минулих років	1124.4	4.4	-135.1	89.3	1259.5	6.8	197.4	118.6
результат звітного року, що очікує затвердження	—	—	-1.0	0.0	1.0	0.0	1.2	0.0
результат поточного року	2170.1	8.5	907.4	171.9	1262.7	6.9	435.8	152.7
результат переоцінки основних засобів та нематеріальних активів	2536.7	10.0	500.9	124.6	2035.8	11.1	811.8	166.3

Збільшення балансового капіталу відбулося насамперед за рахунок зростання статутного капіталу (на 4.5 млрд. грн., або на 38.8%), резервного фонду (на 0.5 млрд. грн., або на 60.1%),

результату поточного року (на 0.9 млрд. грн., або на 71.9%) та інших фондів банку (на 0.6 млрд. грн., або на 61.8%).

У 2005 році зростання статутного капіталу банківського сектору було забезпечено за рахунок збільшення статутного капіталу відкритого акціонерного товариства "Державний експортно-імпорتنний банк України" на 300 млн. грн. та відкритого акціонерного товариства "Державний ощадний банк України" – на 400 млн. грн.

Регулятивний капітал банків України збільшився за 2005 рік на 43.6% і становив на 01.01.2006 р. 26.4 млрд. грн., або 4.4 млрд. євро, в якому частка основного капіталу дорівнювала 75.5%, а додаткового – 24.5%.

У структурі банків за розміром регулятивного капіталу відбулися позитивні зміни.

ГРУПУВАННЯ БАНКІВ УКРАЇНИ ЗА РОЗМІРОМ РЕГУЛЯТИВНОГО КАПІТАЛУ

Розмір регулятивного капіталу банку	2005 рік		Довідково: 2004 рік	
	кількість банків	питома вага, %	кількість банків	питома вага, %
До 1 млн. євро	1	0.6	1	0.6
Від 1 до 3 млн. євро	1	0.6	0	0.0
Від 3 до 5 млн. євро	4	2.5	29	18.1
Від 5 до 10 млн. євро	78	47.8	71	44.4
Більше 10 млн. євро	79	48.5	59	36.9
Усього діючих банків	163	100.0	160	100.0

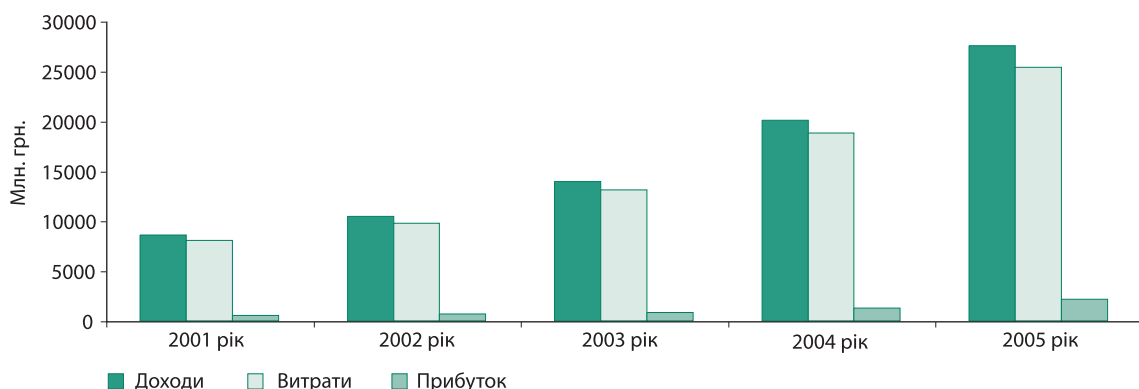
За 2005 рік кількість банків, які мають регулятивний капітал більше 10 млн. євро, збільшилася до 79 з 59 банків, а їх частка в загальній кількості діючих банків на 01.01.2005 р. зросла до 48.5 з 36.9%.

Незважаючи на те, що у 2005 році зберігалася тенденція до зростання капіталу, рівень капіталізації банків України залишався недостатнім, про що свідчило співвідношення капіталу до ВВП, яке підвищилося за рік на 0.8 процентного пункту і на 01.01.2006 р. становило 6.1%.

Одним з важливих завдань для банків України було забезпечення прибутковості та підвищення ефективності їх діяльності. За підсумками 2005 року банки України отримали прибуток у розмірі 2.2 млрд. грн. (за 2004 рік – 1.3 млрд. грн.), або на 71.9% більше при зростанні доходів та витрат банків на 37.2 та 34.9% відповідно.

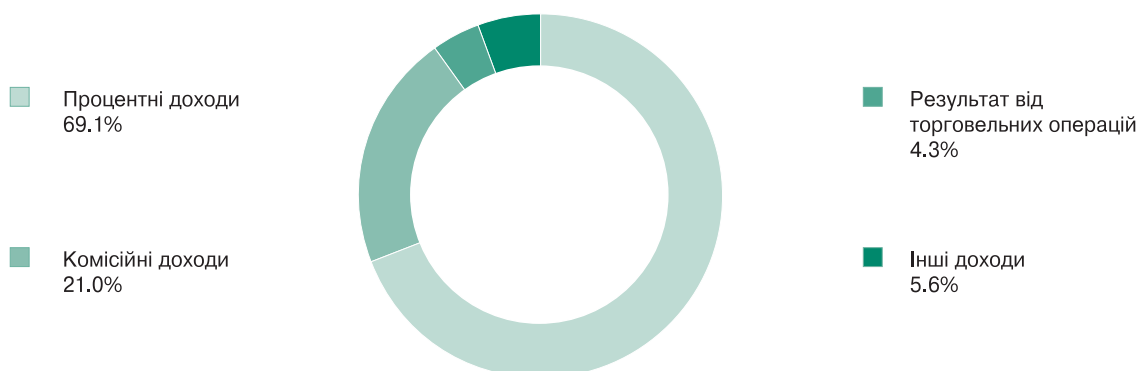
Доходи банків України на 01.01.2006 р. становили 27.5 млрд. грн.

Динаміка доходів, витрат і прибутку банківського сектору України

Зростання доходів у 2005 році на 37.2% відбулося за рахунок збільшення процентних доходів на 5.5 млрд. грн., або на 40.4%, комісійних доходів – на 1.2 млрд. грн., або на 25.1%, результату від торговельних операцій – на 0.1 млрд. грн., або на 11.8%. Таким чином, основним джерелом банківських доходів залишалися процентні доходи. Частка комісійних доходів була на рівні 25% – близькому до оптимального для банківського сектору перехідних економік.

Структура доходів банків України у 2005 році

У структурі доходів банків процентні доходи банків становили 69.1% (19.0 млрд. грн.), комісійні доходи – 21.0% (5.8 млрд. грн.), результат від торговельних операцій – 4.3% (1.2 млрд. грн.), інші операційні доходи – 4.7% (1.3 млрд. грн.) та інші доходи – 0.8%. (0.2 млрд. грн.).

СТРУКТУРА ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ БАНКІВ УКРАЇНИ

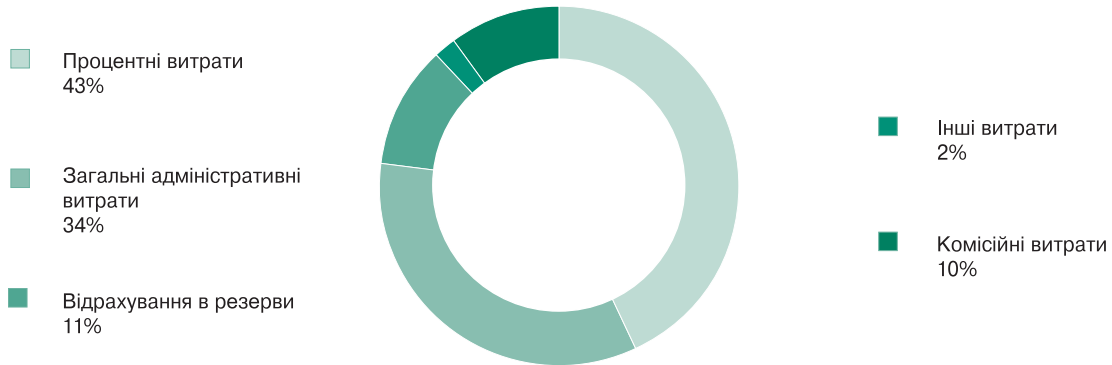
(млн. грн.)

Показники	2005 рік				Довідково: 2004 рік			
	млн. грн.	питома вага, %	приріст, млн. грн.	% до попереднього року	млн. грн.	питома вага, %	приріст, млн. грн.	% до попереднього року
1. Доходи	27537.1	100.0	7464.8	137.2	20072.3	100.0	6123.4	143.9
<i>у тому числі:</i>								
процентні доходи	19029.1	69.1	5473.3	140.4	13555.8	67.5	4063.0	142.8
комісійні доходи	5774.6	21.0	1160.0	125.1	4614.6	23.0	1151.1	133.2
результат від торговельних операцій	1186.9	4.3	125.0	111.8	1061.9	5.3	321.5	143.4
інші операційні доходи	1302.4	4.7	562.3	176.0	740.1	3.7	584.8	4.8 р.
інші доходи	230.7	0.8	169.1	3.7 р.	61.6	0.3	21.6	153.9
повернення списаних активів	11.8	0.04	-25.8	31.4	37.6	0.2	-17.6	68.1
непередбачені доходи	1.5	0.01	0.7	187.5	0.8	0.004	-1.0	46.4
2. Витрати	25367	100.0	6557.4	134.9	18809.6	100.0	5687.6	143.3
<i>у тому числі:</i>								
процентні витрати	10907.4	43.0	3151.6	140.6	7755.8	41.2	2839.3	157.8
комісійні витрати	536.9	2.1	36.7	107.3	500.2	2.7	116.0	130.2
інші операційні витрати	1603.7	6.3	423.8	135.9	1179.9	6.3	377.7	147.0
загальні адміністративні витрати	8714.7	34.4	2168.4	133.1	6546.3	34.8	1704.0	135.2
відрахування в резерви	2788.9	11.0	371.7	115.4	2417.2	12.9	691.9	140.1
непередбачені витрати	0.8	0.003	0.1	114.3	0.7	0.004	-1.0	41.3
податок на прибуток	814.7	3.2	405.2	198.9	409.5	2.2	-40.3	91.0
Прибуток (збиток)	2170.1	—	907.4	171.9	1262.7	—	435.8	152.7

У 2005 році порівняно з попереднім роком витрати банків зросли на 34.9% і на 01.01.2006 р. становили 25.4 млрд. грн. (на 01.01.2005 р. – 18.8 млрд. грн.). Збільшення витрат банків відбулося за

рахунок зростання процентних витрат на 3.2 млрд. грн., або на 40.6%, загальних адміністративних витрат – на 2.2 млрд. грн., або на 33.1%, та комісійних витрат – на 0.04 млрд. грн., або на 7.3%.

Структура витрат банків України у 2005 році

Найбільшу частку у витратах банків становили процентні витрати – 10.9 млрд. грн. (43%) та загальні адміністративні витрати – 8.7 млрд. грн. (34.4%). Незважаючи на збільшення відрахувань у резерви на 15.4%, їх частка в загальних витратах зменшилася з 12.9 до 11.0%.

Співвідношення витрат банків до їх доходів дорівнювало 92.1% (за 2004 рік – 93.7%). Рентабельність активів банків за 2005 рік підвищилася з 1.07 до 1.31%, рентабельність капіталу становила 10.4 проти 8.4% у 2004 році.

Найвищий рівень забезпеченості регіону банківськими послугами залишався у м. Києві та Київській області (98 банків та 155 філій банків), Харківській (12 банків та 73 філії банків), Дніпропетровській (11 банків та 96 філій банків) та Донецькій області (10 банків та 128 філій банків), на які припадало 73.1% активів банківського сектору України.

2.3.2. Депозитний ринок

Високим темпам зростання депозитів у 2005 році сприяли забезпечення зовнішньої та внутрішньої стабільності гривні, підвищення доходів населення та відновлення довіри до банківської системи після політичної нестабільності наприкінці 2004 року.

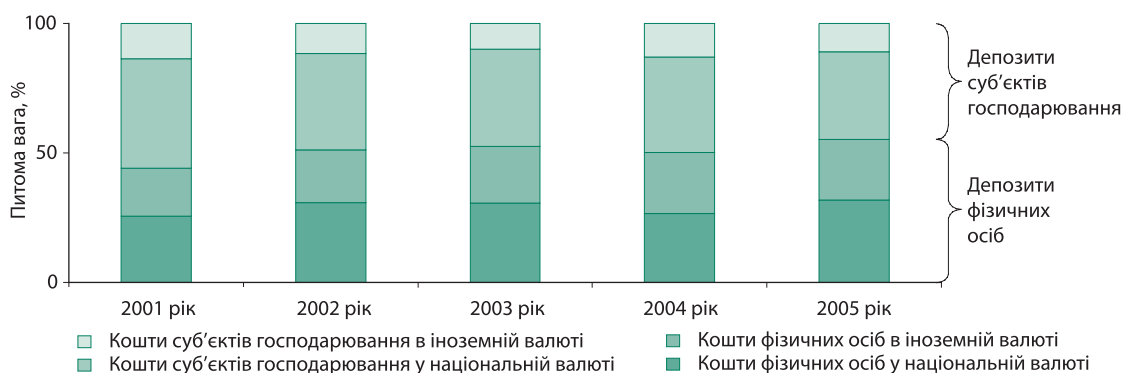
ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ РОЗВИТКУ ДЕПОЗИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Показники	2005 рік				Довідково: 2004 рік			
	млрд. грн.	питома вага, %	приріст, млрд. грн.	% до попереднього року	млрд. грн.	питома вага, %	приріст, млрд. грн.	% до попереднього року
Зобов'язання, усього (% до ВВП)	132.745 (31.3%)	100	49.786	160.0 ↑7.7	82.959 (24.0%)	100	21.342	134.6 ↑1.0
				процентного пункту				процентного пункту
у тому числі:								
<i>За видами валют</i>								
– у національній валюті	87.198	65.7	34.439	165.3	52.759	63.6	10.805	125.8
– в іноземній валюті	45.546	34.3	15.346	150.8	30.200	36.4	10.537	153.6
<i>За строками</i>								
– до запитання	50.350	37.9	16.912	150.6	33.438	40.3	7.932	131.1
– строкові, у тому числі:	82.395	62.1	32.873	166.4	49.522	59.7	13.410	137.1
– довгострокові	51.198	62.1	19.675	162.4	31.523	63.7	11.696	159.0
<i>За категорією вкладників</i>								
– за коштами суб'єктів господарювання	59.542	44.9	18.194	144.0	41.348	49.8	12.127	141.5
– за коштами фізичних осіб	73.202	55.1	31.591	175.9	41.611	50.2	9.215	128.4

За 2005 рік зобов'язання банків за коштами суб'єктів господарювання та фізичних осіб, залученими у банківську систему, збільшилися на 60.0% (за 2004 рік – на 34.6%) і на 1 січня 2006 року становили 132.7 млрд. грн. Більшу частину (87.2 млрд. грн.) у зобов'язаннях банків становили кошти в національній валюті, які за рік зросли на 65.3%. Частка зазначених коштів у структурі депозитів за видами валют зросла до 65.7%, або на 2.1 процентного пункту. Депозитні вкладення в іноземній валюті за 2005 рік збільшилися на 50.8% і на кінець грудня становили 45.5 млрд. грн.

Найбільше депозитів у іноземній валюті від суб'єктів господарювання та фізичних осіб було залучено в доларах США та євро, частки яких на 01.01.2006 р. становили 83.6 і 14.7% відповідно.

Структура депозитних зобов'язань банків за категорією вкладників у 2001–2005 роках

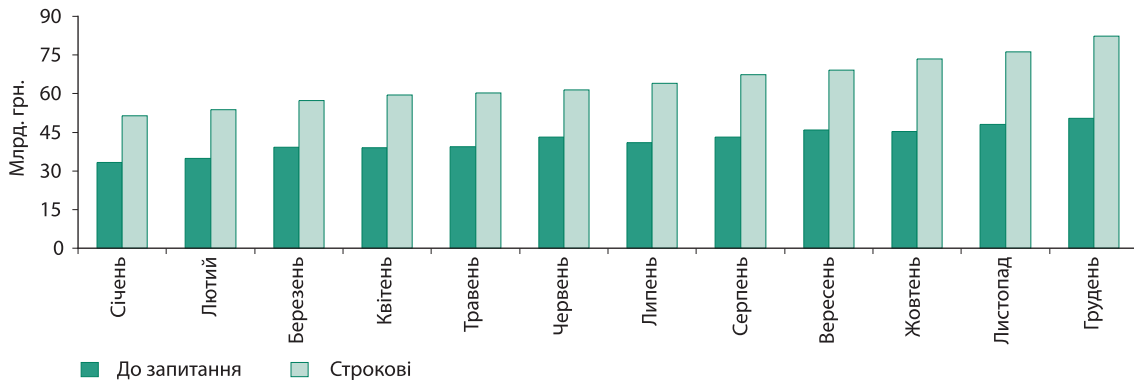
У 2005 році зростання зобов'язань банків за коштами фізичних осіб становило 75.9 проти 28.4% у 2004 році і було найвищим за останні 6 років. Зростання депозитів фізичних осіб забезпечило 63.5% від загального приросту депозитів за 2005 рік і мало стримуючий вплив на розвиток інфляційних процесів. Кошти суб'єктів господарювання збільшилися за звітний рік на 44.0%.

У структурі депозитів за категорією вкладників частка депозитів фізичних осіб за рік збільшилася на 4.9 процентного пункту до 55.1% (73.2 млрд. грн.). Цьому сприяло своєчасне прийняття Національним банком України наприкінці 2004 року заходів щодо стабілізації ситуації в банківській системі та призупинення відпливу коштів населення з банківської системи. Зокрема, було рекомендовано банкам вирішувати питання щодо зміни умов за депозитними договорами (відсоткові ставки, терміни тощо) залежно від економічної ситуації. Вже у лютому 2005 року обсяг депозитних вкладень фізичних осіб перевищив на 6.2% суму коштів, залучених банківською системою від фізичних осіб у вересні попереднього року до погіршення ситуації на фінансовому ринку.

Протягом 2005 року поступово змінювалася валютна структура депозитних вкладень фізичних осіб. Відбувся перерозподіл залучених коштів у сторону збільшення частки депозитних коштів у національній валюті з 53.1% на початок 2005 року до 57.6% на кінець 2005 року. Насамперед це було зумовлено зростанням за 2005 рік наявних доходів населення на 36.4% та ревальвацією гривні відносно долара США на 4.8%.

Упродовж 2005 року зберігалася тенденція до збільшення питомої ваги строкових депозитів у загальному обсязі депозитів. За станом на 1 січня 2006 року частка строкових депозитів зросла з 59.7% на початок року до 62.1%, а їх обсяг за рік збільшився до 82.4 млрд. грн., або на 66.4%. Зростання строкових депозитів насамперед було забезпечене приростом (на 67.9%) строкових депозитів фізичних осіб. Серед строкових депозитів вкладення у національній валюті становили 57.2%.

Динаміка зобов'язань банків за коштами, залученими на рахунки суб'єктів господарювання та фізичних осіб у 2005 році (за строками)

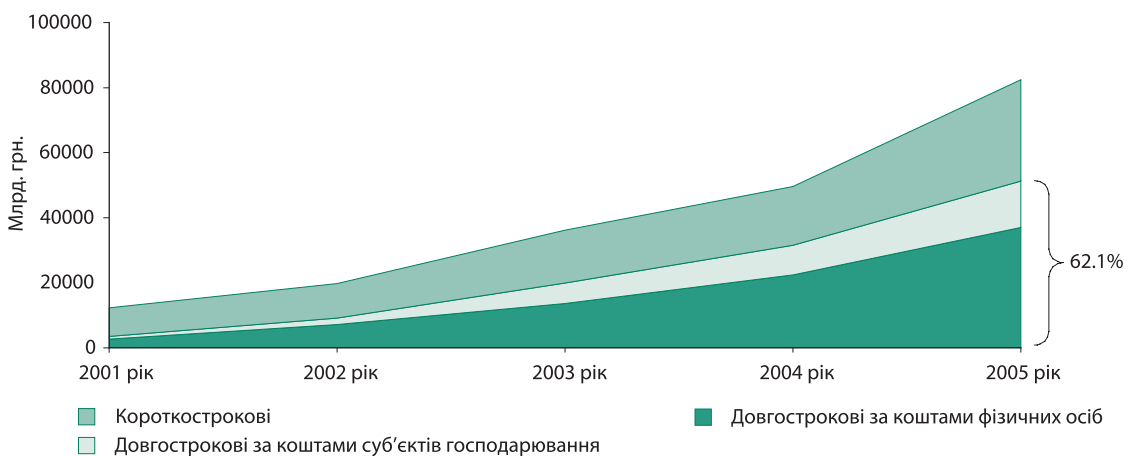

У структурі строкових депозитів переважну більшість (68.0%) становили депозитні вкладення фізичних осіб, обсяг яких з початку року збільшився на 66.2% (у тому числі в національній валюті – на 74.8%) і на 01.01.2006 р. становив 56.0 млрд. грн.

Строкові депозитні вкладення суб'єктів господарювання за 2005 рік збільшилися на 66.7%, у тому числі в національній валюті – на 74.0%.

У 2005 році зберігалася позитивна динаміка зростання довгострокових депозитних зобов'язань банків, обсяг яких за рік збільшився на 62.4% і на 01.01.2006 р. становив 51.2 млрд. грн.

Динаміка строкових депозитних зобов'язань банків у 2001–2005 роках

У загальному обсязі довгострокових депозитів 72.4% становили кошти фізичних осіб. За станом на 01.01.2006 р. їх обсяг дорівнював 37.0 млрд. грн. (у тому числі в національній валюті – 19.2 млрд. грн.) і збільшився за рік на 65.7%. Це свідчить про те, що вкладники віддавали перевагу дорожчим довгостроковим депозитам. Певною мірою залученню зазначених коштів сприяла діюча система гарантування вкладів у зв'язку зі збільшенням згідно з Рішенням адміністративної ради Фонду гарантування вкладів фізичних осіб розміру відшкодування коштів вкладникам у разі банкрутства банку до 5000 гривень.

За 2005 рік довгострокові зобов'язання банків за залученими коштами на рахунках суб'єктів господарювання збільшилися на 54.5% (у тому числі в національній валюті – на 67.4%) до 14.2 млрд. грн.

Зобов'язання банків за коштами, залученими на поточні (до запитання) рахунки, за 2005 рік збільшилися на 50.6% і на 01.01.2006 р. становили 50.4 млрд. грн.

У структурі депозитів до запитання найбільшу питому вагу становили депозитні вкладення суб'єктів господарювання – 65.9%, проти попереднього року вона знизилася на 10.4 процентного

пункту. На 1 січня 2006 року обсяг зазначених депозитів становив 33.2 млрд. грн., або збільшився на 29.9%, у тому числі в національній валюті – на 32.0%.

Обсяг поточних депозитних вкладень фізичних осіб на 01.01.2006 р. становив 17.2 млрд. грн., або зріс за 2005 рік у 2.2 раза, у тому числі в національній валюті – у 2.3 раза. Майже половину приросту коштів на поточних рахунках фізичних осіб було забезпечено за рахунок зростання коштів на карткових рахунках населення, чому сприяло збільшення розміру соціальних та інших виплат, що перераховувалися на поточні рахунки фізичних осіб.

Упродовж 2005 року спостерігалось зростання коштів на рахунках підприємств та організацій усіх форм власності, а найвищими темпами (172.0%) зросли кошти суб'єктів господарювання з комунальною та комунальною корпоративною формою власності, які на 01.01.2006 р. становили 0.7 млрд. грн. Залишки коштів на рахунках суб'єктів господарювання з приватною формою власності та фізичних осіб за рік зросли на 62.4%, з державною та державною корпоративною формою власності – на 31.3% й на 1 січня 2006 року становили відповідно 123.6 та 8.4 млрд. грн.

За формами власності на 1 січня 2006 року найбільшу частку в депозитах (93.1%) становили кошти суб'єктів господарювання з приватною формою власності та фізичних осіб, з державною та державною корпоративною формою власності – 6.3%, з комунальною та комунальною корпоративною формою власності – 0.6%. Питома вага коштів суб'єктів господарювання з приватною формою власності та фізичних осіб за рік зросла на 1.3 процентного пункту, а з державною та державною корпоративною формою власності – знизилася на 1.4 процентного пункту.

У розрізі регіонів за станом на 01.01.2006 р. найбільші обсяги депозитів було залучено банківськими установами м. Києва (40.1%), Донецької (10.5%) та Дніпропетровської (10.3%) областей. Депозити на банківських рахунках у зазначених регіонах становили 60.0% від усіх депозитних зобов'язань банків України.

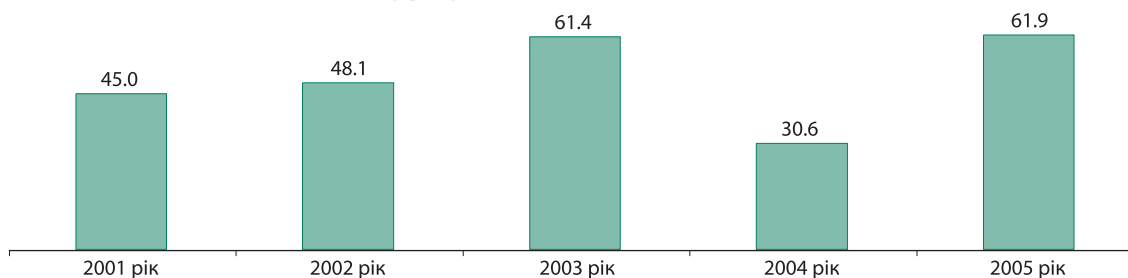
За 2005 рік загальний рівень процентних ставок за коштами, залученими банками від суб'єктів господарювання та фізичних осіб, становив 8.0% річних, або підвищився на 0.6 процентного пункту. Процентні ставки за депозитами у національній валюті становили 8.5% річних, в іноземній – 6.8% річних, або підвищилися за рік на 0.7 та 0.6 процентного пункту.

Наймінливішою динамікою відзначалися процентні ставки за строковими депозитами фізичних осіб у національній валюті. Середня вартість зазначених депозитів у січні 2005 року становила 17.5% річних, у липні – знизилася до 10.8% річних, а у грудні звітного року – зросла до 14.5% річних.

2.3.3. Кредитний ринок

Вимоги банків за кредитами, наданими в економіку України, на 01.01.2006 р. становили 143.4 млрд. грн. Зростання вимог банків за кредитами на 61.9% було найвищим за останні 5 років. Високому рівню кредитної активності банківських установ насамперед сприяло динамічне нарощування ресурсної бази, поліпшення її строкової структури та зниження процентних ставок за наданими кредитами.

Приріст вимог банків за кредитами, наданими в економіку України (до початку року, %)

Заборгованість за кредитами, наданими в економіку України, по відношенню до ВВП зросла за 2005 рік з 25.7 до 33.8%.

Найбільший приріст вимог банків за наданими кредитами (65.8% від загального приросту заборгованості за кредитами) забезпечило зростання заборгованості за кредитами, наданими суб'єктам господарювання, обсяг якої становив 109.9 млрд. грн. і збільшився за 2005 рік на 36.1 млрд. грн.

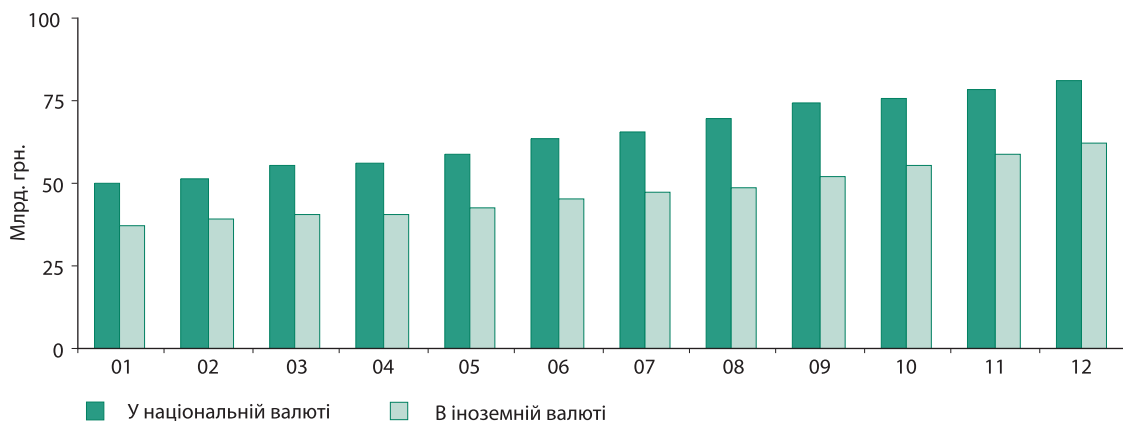
На позитивну динаміку кредитних вкладень банків вплинули й значні темпи зростання заборгованості за кредитами, наданими фізичним особам (у 2.3 раза, у тому числі в іноземній валюті – у 2.4 раза), що зумовило збільшення її частки у загальному обсязі кредитних вкладень в економіку України на 6.7 процентного пункту до 23.4%.

СТРУКТУРА ВИМОГ БАНКІВ ЗА КРЕДИТАМИ, НАДАНИМИ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Показники	2005 рік				Довідково: 2004 рік			
	млрд. грн.	питома вага, %	приріст, млрд. грн.	% до попереднього року	млрд. грн.	питома вага, %	приріст, млрд. грн.	% до попереднього року
Вимоги банків за наданими кредитами, усього	143.418	100.0	54.839	161.9	88.579	100.0	20.744	130.6
(% до ВВП)	33.8%			↑8.6 процентного пункту	25.7%			↑0.3 процентного пункту
<i>За видами валют</i>								
– у національній валюті	81.274	56.7	30.067	158.7	51.207	57.8	11.644	129.4
– в іноземній валюті	62.144	43.3	24.772	166.3	37.372	42.2	9.100	132.2
<i>За строками погашення</i>								
– короткострокові	54.819	38.2	14.244	135.1	40.575	45.8	3.294	108.8
– довгострокові	88.599	61.8	40.596	184.6	48.003	54.2	17.450	157.1
<i>За категорією позичальників</i>								
– суб'єктам господарювання	109.895	76.6	36.110	148.9	73.785	83.3	14.936	125.4
– фізичним особам	33.523	23.4	18.729	у 2.3 раза	14.794	16.7	5.808	164.6

У структурі вимог банків за кредитами, наданими в економіку, як і в попередні роки, переважала заборгованість у національній валюті, частка якої дорівнювала 56.7% і зменшилася за рік на 1.1 процентного пункту. Темпи зростання заборгованості за кредитами в іноземній валюті становили 166.3%, або випереджали темпи зростання вимог банків за кредитами, наданими в національній валюті (158.7%).

Динаміка вимог банків за кредитами, наданими в економіку України у 2005 році

Вищі темпи зростання вимог банків за кредитами в іноземній валюті були зумовлені нижчим рівнем процентних ставок і стабільністю обмінного курсу гривні до долара США. Крім того, кредитування в іноземній валюті залишалося в банків надійним інструментом страхування від інфляційних і курсових ризиків.

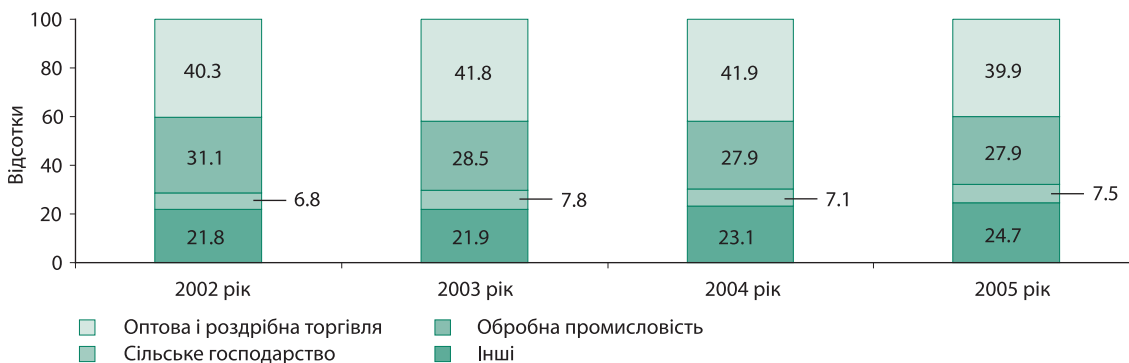
Кредити в іноземній валюті в економіку України надавалися в доларах США (89.3%), в євро (10.1%) та в російських рублях й інших валютах (0.6 %).

У структурі вимог банків за кредитами більшу частину (76.6%) становила заборгованість суб'єктів господарювання, частка якої внаслідок активізації кредитування фізичних осіб упродовж 2005 року мала тенденцію до зниження.

Зростання вимог банків за кредитами суб'єктам господарювання на 48.9% забезпечувалося зростанням заборгованості за кредитами у будівництво у 2.2 раза, на операції з нерухомістю, здавання під найм та послуги юридичним особам – на 83.1%, на виробництво електроенергії, газу та води – на 69.1%, у сільське господарство, мисливство та лісове господарство – на 57%, в обробну промисловість – на 48.8% та підприємствам оптової і роздрібною торгівлі; торгівлі транспортними засобами, послуг з ремонту – на 41.9%. Переважну частку (майже 60%) зазначеної заборгованості становила заборгованість у національній валюті.

Дещо знизився ризик концентрації кредитів за основними видами економічної діяльності. Частка заборгованості за кредитами підприємствам оптової і роздрібною торгівлі; торгівлі транспортними засобами та послуг з ремонту, що були найвагомішими споживачами кредитних ресурсів, знизилася за рік на 2.0 процентного пункту до 39.9%. Одночасно частка заборгованості за кредитами, наданими сільгосптоваровиробникам, підвищилася за цей період з 7.1 до 7.5%, у будівництво – з 3.6 до 5.4%.

Структура вимог банків за кредитами суб'єктам господарювання (за окремими видами економічної діяльності)

Упродовж 2005 року зберігалася позитивна тенденція до зростання довгострокових кредитних вкладень банків, вимоги за якими становили 88.6 млрд. грн. і збільшилися за рік на 84.6%, в іноземній валюті – на 98.3%. Частка цих кредитів у загальному обсязі вимог банків за кредитами в економіку порівняно з початком року підвищилася на 7.6 процентного пункту до 61.8%.

Заборгованість суб'єктів господарювання за отриманими довгостроковими кредитами, які становили переважну більшість (68.9%) у структурі довгострокових кредитних вкладень банків, за 2005 рік зросла на 66.4%, у тому числі в іноземній валюті – на 73.9%. Темпи зростання вимог банків за кредитами, наданими фізичним особам строком понад 1 рік, були значно вищими і становили 2.4 раза (в іноземній валюті – у 2.5 раза), а їх частка у загальному обсязі довгострокових кредитних вкладень становила 31.1 проти 23.5% на початок року.

Вимоги банків за короткостроковими кредитами на 01.01.2006 р. становили 54.8 млрд. грн., або зросли за 2005 рік на 35.1%, у тому числі у національній валюті – на 46.9%. Заборгованість за кредитами, наданими суб'єктам господарювання строком до 1 року, частка яких у загальному

обсязі вимог банків за короткостроковими кредитами становила 89%, протягом року збільшилася на 31.7%, у тому числі у національній валюті – на 44.3%. Вимоги банків за короткостроковими кредитами, наданими банками фізичним особам, збільшилися за цей період на 71.1%, у тому числі в національній валюті – на 72.1%.

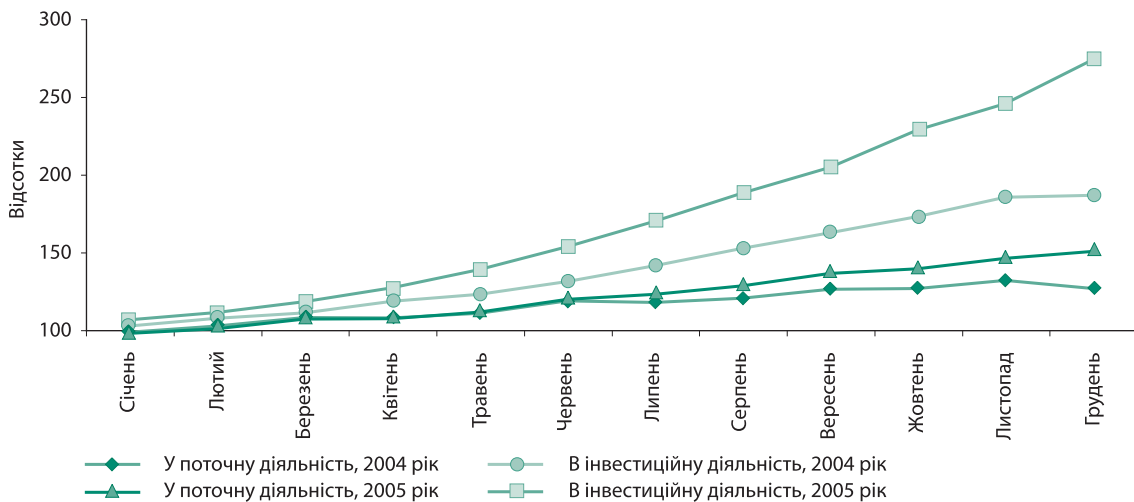
Таким чином, якщо зростання заборгованості за короткостроковими кредитами у 2005 році забезпечувалося приростом заборгованості переважно у національній валюті, то вимоги банків за довгостроковими кредитами зростали насамперед за рахунок приросту їх частини в іноземній валюті.

Позитивною тенденцією у 2005 році було суттєве зростання обсягів кредитів, наданих в інвестиційну діяльність суб'єктів економіки, заборгованість за якими за рік збільшилася в 2.7 рази (торік – у 1.9 рази) до 22.4 млрд. грн. Проте їх частка у структурі кредитних вкладень у реальний сектор економіки, хоча й підвищилася на 6.4 процентного пункту, залишалася на низькому рівні (15.6%). Серед заборгованості за кредитами, наданими на інвестиційні цілі, переважала заборгованість суб'єктів господарювання, питома вага яких на 01.01.2006 р. становила 60.5%, яка за 2005 рік знизилася на 14.5 процентного пункту.

У структурі вимог банків за кредитами в інвестиційну діяльність відзначалася позитивна динаміка зростання питомої ваги заборгованості за іпотечними кредитами, частка якої на кінець 2005 року становила 46.6%. Серед цих вимог переважну більшість (66.4%) становили вимоги за кредитами, наданими фізичним особам, з яких 83.6% – заборгованість в іноземній валюті.

Заборгованість за кредитами, наданими на забезпечення потреб поточної діяльності, на 01.01.2006 р. становила 121 млрд. грн., або зросла за рік на 50.5%, що становило 84.4% від загального обсягу кредитних вкладень у реальний сектор економіки. Вимоги банків за кредитами, наданими суб'єктам господарювання на поточні потреби, дорівнювали 96.4 млрд. грн. (79.6% від загальної суми кредитних вкладень у поточну діяльність) і збільшилися за 2005 рік на 42.4%, у тому числі в національній валюті – на 46.8%. Заборгованість фізичних осіб за отриманими кредитами на зазначені цілі становила 24.6 млрд. грн. і зросла за цей період у 1.9 рази, у тому числі у національній валюті – у 2 рази.

Темпи зростання вимог банків за кредитами, наданими в економіку України (за цільовими вкладеннями) у 2004–2005 роках (до початку року)

Упродовж 2005 року обсяги заборгованості за кредитами овердрафт, за операціями РЕПО, за врахованими векселями та факторинговими операціями зростали досить високими темпами, але їх частка у структурі кредитних вкладень у поточну діяльність була незначною (3.7%).

У розрізі регіонів на кінець 2005 року найбільшими залишалися частки вимог за кредитами, наданими банківськими установами м. Києва (40.7%), Дніпропетровської (11.4%), Донецької

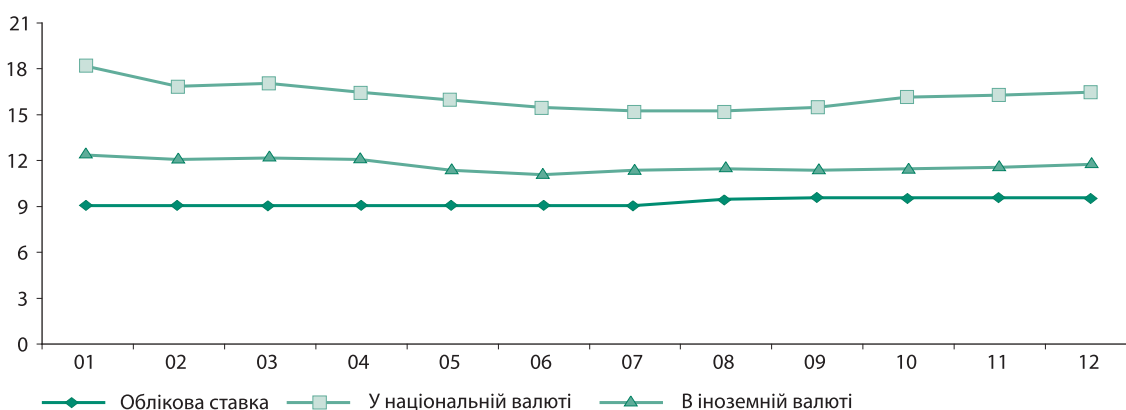
(8.2%) та Харківської (5.1%) областей, де сконцентровано промисловий потенціал країни, частка яких становила 64.7% від усіх кредитних вкладень в економіку України.

Протягом звітного року банківські установи всіх регіонів України збільшили обсяги кредитування реального сектору економіки. Найбільше зросли вимоги за кредитами у банківських установах Київської (у 2.3 раза), Херсонської і Хмельницької (на 88.0%), Полтавської (на 86.1%) та Чернівецької (на 83.9%) областей, а найменший приріст – у Кіровоградській та Харківській областях відповідно 45.9 і 44.1%.

Слід зауважити, що активізації кредитування сприяли поліпшення фінансового стану суб'єктів економіки та підвищення їх платоспроможності, а це в свою чергу зумовило поліпшення структури заборгованості за кредитами, наданими в економіку України. Частка проблемних кредитів (прострочених та сумнівних) зменшилася за 2005 рік з 3.8 до 2.5%.

Збільшенню кредитування банками реального сектору економіки сприяло здешевлення кредитних ресурсів. Середньозважена процентна ставка за кредитами у національній валюті, наданими банками в реальний сектор економіки, за 2005 рік становила 16.0% річних, що на 1.3 процентного пункту нижче, ніж за 2004 рік, а в іноземній – 11.6% річних, або знизилася порівняно з 2004 роком на 0.7 процентного пункту.

Динаміка процентних ставок за наданими кредитами у 2005 році (середньозважені процентні ставки у річному обчисленні, %)

Для суб'єктів господарювання рівень середньозваженої процентної ставки за кредитами у національній валюті порівняно з 2004 роком знизився на 1.5 процентного пункту до 15.7% річних за 2005 рік, а в іноземній валюті – на 0.9 процентного пункту до 11.3 річних. Середня вартість кредитів, наданих фізичним особам у національній валюті, підвищилася за цей період на 0.6 процентного пункту до 20.0% річних, а в іноземній – знизилася на 0.9 процентного пункту і становила 13.6% річних.

2.3.4. Регулювання діяльності банків України

Регулювання діяльності банків України спрямовувалося на стабілізацію банківської системи та відновлення довіри до неї, підвищення ефективності діяльності банків, забезпечення їх надійності й фінансової стабільності.

Створення та удосконалення законодавчої, нормативно-правової і методологічної бази банківського регулювання в Україні здійснювалось у контексті адаптації до вимог законодавства Європейського Союзу та Базельських принципів ефективного банківського нагляду.

За оцінкою спільної місії Міжнародного валютного фонду та Світового банку в рамках програми оцінки фінансового сектору України відзначено помітне наближення банківської системи України до повного виконання вимог Основних принципів Базельського комітету з питань регулювання банківської діяльності. Згідно з оцінкою з 30-ти Базельських принципів повністю або в основному виконувалося 22 принципи.

Національним банком України в установленому порядку підготовлено зміни до Закону України "Про банки і банківську діяльність", якими передбачено підвищення рівня корпоративного управління в банках, встановлення найоптимальнішого порядку задоволення вимог вкладників і кредиторів банку, що ліквідується. Крім того, підготовлено зміни до законів України, що регулюють фінансування Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

З метою вдосконалення нормативно-правової бази регулювання діяльності банків у 2005 році внесено низку змін до нормативно-правових та нормативних актів Національного банку України.

Особлива увага приділялася підвищенню рівня концентрації капіталу банків та поліпшенню його якості з метою підвищення ефективності банківської системи України.

Внесеними змінами до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків передбачено вдосконалення порядку розрахунку регулятивного капіталу банків з метою визначення його реального розміру.

Підвищено вимоги до регулятивного капіталу банків при здійсненні ними окремих операцій в іноземній валюті й з банківськими металами, інвестицій до статутних фондів і акцій юридичних осіб, операцій з довірчого управління коштів.

У напрямі зниження ризиків здійснення активних операцій встановлено підвищені значення економічних нормативів, що регулюють кредитні операції з інсайдерами, а саме:

- розрахунок нормативів максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру та усім інсайдерам, здійснюється по відношенню не до регулятивного, а до *статутного капіталу* банку;

- норматив максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам, *не повинен перевищувати 30%* для універсальних банків (замість діючого раніше нормативу, що становив 40%), а для спеціалізованих ощадних банків – не більш як 20% або 10% – залежно від обсягу негативно класифікованих активів – відповідно менше 7% та в межах 7–10% (раніше діючий норматив становив 20%).

Змінами до Положення про порядок видачі банкам банківських ліцензій, письмових дозволів та ліцензій на виконання окремих операцій підвищено ліцензійні вимоги до рівня капіталу банків.

Удосконалено порядок формування резервів за кредитними операціями в іноземній валюті. Постановами Правління Національного банку України внесено зміни до порядку формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків, якими:

- встановлено жорсткіші вимоги до формування резервів за кредитами в іноземній валюті шляхом підвищення коефіцієнта резервування за кредитними операціями в іноземній валюті з позичальниками, у яких немає джерел надходження валютної виручки;

- зменшено відсоток вартості застави, що приймалася до розрахунку резерву за кредитами в іноземній валюті, залежно від виду забезпечення;

- визначено конкретні види забезпечення за кредитами, наданими фізичним особам в іноземній валюті, які могли прийматися до розрахунку резерву;

- обмежено перелік забезпечення для врахування при розрахунку резерву за кредитами, які надано нерезидентам (які не є банківськими установами);

- уточнено порядок розрахунку резерву під кредитні ризики за кредитними операціями в іноземній валюті, які здійснювали нерезиденти – небанківські установи.

Удосконалено порядок формування резервів під дебіторську заборгованість шляхом внесення змін до Положення про порядок формування і використання банками резерву для відшкодування можливих втрат від дебіторської заборгованості в частині порядку класифікації дебіторської заборгованості за групами ризику залежно від строків обліку на балансі та з урахуванням кількості днів прострочення та видів операцій, за якими виникає дебіторська заборгованість.

Внесено зміни до Положення про порядок видачі банкам банківських ліцензій, письмових дозволів та ліцензій на виконання окремих операцій та Положення про порядок створення та

державної реєстрації банків, відкриття їх філій, представництв, відділень, якими удосконалено порядок реєстрації та ліцензування банків, а також окремі норми реєстрації та ліцензування банків у частині забезпечення виконання банками вимог Закону України "Про фонд гарантування вкладів фізичних осіб" щодо подання звітності відповідно до вимог нормативно-правових актів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб і наявності програмного забезпечення та комунікаційних засобів, необхідних для ведення бази даних про вкладників – фізичних осіб.

Удосконалено порядок здійснення інспекційних перевірок та безвізного нагляду. Внесено зміни до Положення про планування та порядок проведення інспекційних перевірок та Положення про порядок проведення візних перевірок щодо дотримання банками вимог валютного законодавства України, якими:

- врегульовано організаційні питання щодо підготовки та здійснення інспекційних перевірок;
- уточнено порядок складання та надання банку довідок і звітів про результати перевірок;
- врегульовано питання щодо винесення за межі банку копій документів, які свідчать про порушення банком банківського та валютного законодавства та/або нормативно-правових актів Національного банку України.

Внесено зміни до Положення про порядок визначення рейтингових оцінок за рейтинговою системою CAMELS, якими банкам надано можливість ознайомлюватися з рейтинговою оцінкою за системою CAMELS, що визначена за результатами інспекційної перевірки, та використовувати інформацію про свій рейтинг на власний розсуд.

З метою підвищення прозорості банківської системи, комунікації з суспільством внесено зміни до Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України, відповідно до яких банки повинні опубліковувати такі показники: адекватність капіталу, рентабельність активів і капіталу, обсяг та частка негативно класифікованих кредитів тощо, а також перелік учасників (акціонерів) банку, які прямо або опосередковано володіють 10% і більше статутного капіталу банку.

Вжито заходів щодо підвищення якості проведення зовнішнього аудиту фінансової звітності банку відповідно до міжнародних стандартів аудиту, якими підвищено офіційний статус Комітету з питань сертифікації аудиторів банків (очолює заступник Голови Національного банку України), врегульовано порядок сертифікації аудиторів банків, розроблено спільно з Аудиторською палатою план заходів щодо проведення у 2005–2006 роках сертифікації аудиторів та програму навчання для підготовки сертифікованих аудиторів банків.

2.3.5. Нагляд за діяльністю банків

Діяльність служби банківського нагляду було направлено на забезпечення стабільності банківського сектору та упередження кризових явищ у діяльності банків шляхом здійснення візного та безвізного нагляду.

Протягом 2005 року службою банківського нагляду Національного банку України здійснювався контроль за 165 банками України та контроль за виконанням територіальними управліннями Національного банку України своїх наглядових функцій.

Для підтримання банками на необхідному рівні розміру капіталу Національним банком України було:

- проведено щомісячний контроль за виконанням банками взятих на себе зобов'язань за письмовими застереженнями та програмами капіталізації, розробленими на виконання вимог до постанови Правління Національного банку України "Про встановлення мінімального розміру регулятивного капіталу банків у гривнях";
- підготовлено рішення Правління Національного банку України та Комісії з питань нагляду та регулювання діяльності банків Національного банку України про надання (або скасування) банкам дозволу на врахування залучених коштів на умовах субординованого боргу до капіталу;
- підготовлено 9 рішень Комісії з питань нагляду та регулювання діяльності банків по 9 банках про надання дозволу на включення результатів переоцінки основних засобів до капіталу;

- підготовлено 4 рішення Комісії з питань нагляду та регулювання діяльності банків по 4 банках про заборону включення результатів переоцінки основних засобів до капіталу;

- до Фонду державного майна України для рецензування направлено звіти про оцінку майна по 10 банках;

- направлено 19 листів до управлінь Національного банку України у Чернігівській, Харківській, Полтавській, Запорізькій, Волинській, Львівській областях та Головного управління Національного банку України по м. Києву і Київській області та до банків, у яких значну частину регулятивного капіталу становив нерозподілений прибуток минулих років із рекомендацією на найближчих зборах акціонерів вирішити питання щодо спрямування прибутку минулих років на формування загальних резервів або на виплату дивідендів з подальшою їх капіталізацією.

У результаті вжитих заходів регулятивний капітал банківського сектору збільшився на 43.6%, у тому числі статутний капітал – на 38.8%.

Протягом звітного року забезпечувався постійний контроль за виконанням банками, що перебували в режимі посиленого нагляду, зобов'язань за письмовими угодами, за програмами фінансового оздоровлення, за дотриманням банками економічних нормативів та щотижневий контроль за їх фінансовим станом.

Протягом 2005 року Департаментом банківського регулювання і нагляду Національного банку України здійснено 30 перевірок банків, з них 18 – планових та 12 – позапланових. Серед планових було здійснено 13 комплексних перевірок банків та 5 – з питань фінансового моніторингу. З питань оцінки ризиків, уточнення функції контролю за дотриманням банком у своїй діяльності вимог законодавчих, нормативно-правових актів, внутрішньої нормативної бази ("комплаєнс") спільно з представниками Народного банку Польщі у комплексній інспекційній перевірці АТ "Кредит Банк (Україна)" (м. Львів) здійснювалося ознайомлення з підходами Народного банку Польщі до особливостей нагляду за банками у частині моніторингу, інспектування, підготовки до інспектування, підготовки звіту про інспектування, підходів до навчання, спеціалізації інспекторів тощо. Крім того, здійснено 5 комплексних та 2 позапланові перевірки.

За результатами перевірок направлено 60 повідомлень до правоохоронних органів про операції, що можуть свідчити про злочинну діяльність.

У 2005 році діяльність служби банківського нагляду Національного банку України була спрямована насамперед на вирішення проблемних питань в діяльності банків як з боку методологічного та нормативно-правового їх врегулювання, так і в частині здійснення практичних заходів щодо нагляду та контролю за діяльністю банків.

Зокрема, розроблено низку нових положень та внесено зміни до діючих нормативно-правових актів, які регулюють банківську діяльність, направлених на вирішення таких питань, як:

- визначення порядку взаємодії служби банківського нагляду з підрозділами банківського нагляду територіальних управлінь Національного банку України щодо виїзного інспектування банків та їх установ;

- підготовка регламенту процесу підготовки, затвердження й розсилки річного прогнозного та квартальних планів перевірок банків і фінансових установ до структурних підрозділів Національного банку України й територіальних управлінь Національного банку України;

- розроблення нового формату річного плану інспекційних перевірок банків та банківських установ, що здійснюють структурні підрозділи Національного банку України;

- врегулювання організаційних питань щодо підготовки та здійснення перевірки банку – юридичної особи та філій банків;

- визначення критеріїв проблемності у діяльності банків;

- розроблення матриці критеріїв застосування заходів впливу до банків, що потребують посиленого нагляду.

Розроблено Положення про цикл нагляду з урахуванням документів Базельського комітету з банківського нагляду щодо безпечної практики з управління ризиками.

Служба банківського нагляду разом із фахівцями Світового банку опрацювали матеріали з підготовки проектів документів:

- "Позика на політику розвитку-2" (ВАТ "Ощадбанк");
- "Проект розвитку експорту-2" (ВАТ "Укресімбанк");
- "Розширення доступу до ринків фінансових послуг" (участь банків у тендерах, участь у засіданнях тендерної комісії);
- грант уряду Нідерландів (консультаційні послуги щодо ВАТ "Ощадбанк" та ВАТ "Укресімбанк").

Протягом 2005 року для працівників банківського нагляду в рамках Комплексної програми підвищення кваліфікації працівників служби банківського нагляду проведено два семінари на тему "Актуальні проблеми впровадження нагляду на основні оцінки ризиків", куцкові семінари в Одеському, Донецькому та Харківському територіальних управліннях Національного банку України та семінари щодо недоліків, які виникають у діяльності територіальних управлінь Національного банку України при здійсненні контролю за банками в Донецькому, Луганському, Харківському, Полтавському, Чернігівському та Сумському територіальних управліннях Національного банку України.

За невиконання вимог банківського законодавства та порушення вимог нормативно-правових актів Національного банку України у 2005 році до банків застосовувалися заходи впливу, а саме:

- направлено 20 письмових застережень до 13 банків;
- накладено штрафи на 3 банки;
- прийнято рішення Комісії про укладення письмової угоди з 1 банком і по 5 банках, за якими здійснюється посилений нагляд, внесено зміни до існуючих угод;
- призначено тимчасову адміністрацію в АКБ "Інтерконтинентбанк" та ВАТ "АКБ "ГАРАНТ".

2.3.6. Реєстрація та ліцензування банків

Національний банк України у 2005 році посилив контроль за виконанням вимог при здійсненні державної реєстрації банків та видачі ліцензій на право здійснення банківської діяльності з метою обмеження можливості створення та розширення діяльності банків, що нездатні забезпечувати фінансову стійкість та не мали обґрунтування перспектив діяльності.

За станом на 01.01.2006 р. в Державному реєстрі банків зареєстровано 186 банків, з яких ліцензію Національного банку України на право здійснення банківської діяльності мали 165 банків, у тому числі 162 – на здійснення операцій з валютними цінностями.

Із загальної кількості діючих банків 133 банки діяли у формі акціонерних товариств: з них 92 (56%) – у формі відкритих акціонерних товариств, 41 (25%) – у формі закритих акціонерних товариств, 32 (19%) – у формі товариств з обмеженою відповідальністю.

На ринку банківських послуг діяло 2 банки зі 100-відсотковою часткою державної власності у статутному капіталі – відкриті акціонерні товариства "Державний експортно-імпорتنний банк України" та "Державний ощадний банк України".

На 01.01.2006 р. кількість банків за участю іноземного капіталу становила 23 банки, у тому числі 9 банків мали 100% іноземного капіталу.

Протягом 2005 року було зареєстровано і внесено до Державного реєстру 6 новостворених банків при виключенні з Державного реєстру 1 банку, зареєстровано 4 представництва іноземних банків, надано два попередні дозволи на створення банку з іноземним капіталом, 5 новоствореним банкам надано письмовий дозвіл на здійснення окремих банківських операцій, 32 банкам розширено перелік банківських операцій, які виконувалися на підставі письмового дозволу на здійснення окремих банківських операцій.

ДАНИ ЩОДО КІЛЬКІСНОЇ СТРУКТУРИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Показники	За станом на				
	01.01.2002 р.	01.01.2003 р.	01.01.2004 р.	01.01.2005 р.	01.01.2006 р.
Кількість банків у Державному реєстрі банків	189	182	179	181	186
у тому числі державні	2	2	2	2	2
Кількість банків, які мають ліцензію на здійснення банківських операцій	152	157	158	160	165
у тому числі акціонерні товариства	136	136	133	132	133
з них: відкриті		94	94	92	92
закриті		42	39	40	41
товариства з обмеженою відповідальністю	16	20	25	28	32
кооперативні	0	1	0	0	0
Кількість банків з іноземним капіталом	21	20	19	19	23
у тому числі зі 100% іноземним капіталом	6	7	7	7	9
Зареєстровано банків за рік	3	5	5	6	6
Виключено з Державного реєстру банків за рік	9	12	8	4	1

Однією з умов розширення сфери діяльності банків була інтенсивність розвитку мережі філій, що дало змогу банкам істотно підвищувати дохідність. У 2005 році зберігалася тенденція до розширення мережі філій банків, число яких збільшилося за рік до 1505, або на 34 одиниці більше порівняно з попереднім роком, що пояснювалося розширенням банківської системи та наближенням банківських послуг до клієнтів.

2.3.7. Припинення діяльності банків

З метою забезпечення безпеки та фінансового стабільного розвитку банківського сектору, захисту інтересів вкладників і кредиторів Національний банк України у 2005 році здійснював нагляд за ліквідаційною процедурою банків та застосовував до неплатоспроможних банківських установ виняткову міру впливу за порушення банківського законодавства – ліквідацію банку.

За станом на 1 січня 2006 року в стадії ліквідації знаходилося 20 банків, з яких 14 – ліквідовувалося за рішенням Національного банку України, 5 – за рішенням господарських судів та 1 – за рішенням зборів акціонерів.

У 2005 році завершено ліквідаційну процедуру та виключено з Державного реєстру банків Комерційний акціонерний банк "Крим-банк", задоволення вимог кредиторів за ліквідаційною процедурою якого становило 34% від суми визнаних вимог. За попередній 2004 рік з Державного реєстру банків виключено 4 банки.

Національний банк України у 2005 році відкликав банківську ліцензію та запровадив процедуру ліквідації Акціонерного комерційного банку "Прем'єрбанк". Прийняття зазначеного рішення було спричинено значною втратою банком активів і доходів та настанням ознак неплатоспроможності, до яких призвели чисельні порушення банківського законодавства та нормативно-правових актів Національного банку України. Протягом 2004 року зазначений захід впливу застосовано до 3 банків.

**ПОКАЗНИКИ БАНКІВ, ЩО ЛІКВІДУЮТЬСЯ, ТА ПОКАЗНИКИ РОБОТИ
ЛІКВІДАТОРІВ З ПРОВЕДЕННЯ ЛІКВІДАЦІЙНОЇ ПРОЦЕДУРИ**

(млн. грн.)

Показники	За станом на		
	01.01.2004 р.	01.01.2005 р.	01.01.2006 р.
Кількість банків	20	20	20
Активи	5062.4	4280.6	3431
Відношення активів банків, що ліквідуються, до загального обсягу активів банківського сектору, %	5.0	3.2	1.6
Реалізовано (повернено) активів	2915.3	1017.3	1049.5
Кошти боржників	1815.3	1615.4	1614.0
Визнана кредиторська заборгованість	2126.8	3079.1	3278.0
Задоволення вимог кредиторів	788.7	820.0	886.7
з них: задоволення вимог кредиторів Фондом гарантування вкладів фізичних осіб	43.0	46.9	66.9

У 2005 році показники роботи з проведення процедури ліквідації банків значно поліпшилися порівняно з 2004 роком.

Відношення активів банків, що ліквідуються, до загальних активів банківського сектору зменшилося на 1.6 процентного пункту і становило 1.6%.

Сума задоволених вимог кредиторів збільшилася на 8.1% і становила 886.7 млн. грн., у тому числі задоволення вимог Фондом гарантування вкладів фізичних осіб зросло на 42.6%, а ліквідатором – на 6.0%. Визнано кредиторську заборгованість банків, що знаходилися в стадії ліквідації, на суму 3278 млн. грн., було задоволено 27% кредиторських вимог, що на 0.4 процентного пункту більше порівняно з попереднім роком.

Сума реалізованих (повернених) активів банків за 2005 рік зросла на 3.2% і становила 32.2 млн. грн., що дорівнює 0.9% від загальної суми активів банків на день припинення їх діяльності.

У 2005 році реалізовано активи банку "Україна" на суму 22.6 млн. грн. при 13.8 млн. грн. у 2004 році, АКБ "Росток банк" – на суму 4.6 млн. грн. при 1.9 млн. грн. у 2004 році, ВАТ "Укрспецімпексбанк" – на суму 0.7 млн. грн. при 0.4 млн. грн. у 2004 році та АБ "Креді Свісс Фьорст Бостон (Україна)" – на суму 0.5 млн. грн. при 1.3 млн. грн. у 2004 році.

Розмір відшкодування коштів за вкладами, включаючи відсотки, за рахунок Фонду гарантування вкладів фізичних осіб у 2005 році становив 5000 грн., що на 2000 грн. більше, ніж у 2004 році.

Протягом 2005 року тривала процедура ліквідації банку "Україна", розпочата у 2001 році. За період ліквідації банку на накопичувальний рахунок ліквідатора надійшли кошти у сумі 947.0 млн. грн., що становить 50.1% від визнаної суми активів банку, з яких 83.3%, або 789.2 млн. грн., було використано на задоволення вимог кредиторів першої, другої та частково третьої черги задоволення. Залишок на накопичувальному рахунку на 01.01.2006 р. становив 16.3 млн. грн., або 1.8% від суми незадоволених вимог кредиторів.

Сума коштів, що надійшла за 2005 рік на накопичувальний рахунок ліквідатора, становила 22.6 млн. грн. (у 2003 році – 593.2 млн. грн., у 2004 році – 13.7 млн. грн.).

У 2005 році задоволення вимог кредиторів третьої черги становило 4.1 млн. грн. при необхідній сумі для здійснення повного розрахунку з кредиторами третьої черги близько 886 млн. грн.

2.4. ВАЛЮТНИЙ КОНТРОЛЬ ТА ЛІЦЕНЗУВАННЯ

Упродовж 2005 року Національним банком України було надано 1475 індивідуальних ліцензій, спеціальних дозволів та погоджень.

Банківським установам було надано 38 індивідуальних ліцензій та спеціальних дозволів, у тому числі:

- індивідуальних ліцензій на здійснення операцій з валютними цінностями – 37;
- спеціальних дозволів на вивезення готівкової валюти України за її межі – 1.

Юридичним особам – небанківським установам та фізичним особам було надано 1437 індивідуальних ліцензій, погоджень, спеціальних дозволів та генеральних ліцензій, у тому числі:

- індивідуальних ліцензій на здійснення операцій з валютними цінностями – 496;
- індивідуальних ліцензій на перевищення законодавчо встановлених строків розрахунків за зовнішньоекономічними операціями – 917;
- погоджень на переказування резидентами коштів у національній та іноземній валюті за межі України за договорами, які передбачають виконання робіт та надання послуг нерезидентами, – 8;
- спеціальних дозволів на ввезення в Україну банківських металів та іноземної валюти – 14;
- генеральних ліцензій на здійснення валютних операцій – 2.

Поряд з цим упродовж 2005 року було внесено 151 зміну до раніше наданих індивідуальних ліцензій, анульовано 22 індивідуальні ліцензії, скасовано 2 анулювання індивідуальних ліцензій та анульовано 1 зміну та доповнення до індивідуальної ліцензії.

Національним банком України здійснювався контроль за дотриманням уповноваженими банками та небанківськими установами вимог валютного законодавства шляхом:

- здійснення виїзних та камеральних перевірок уповноважених банків та небанківських установ;
- контролю за правомірністю висновків територіальних управлінь за результатами перевірок уповноважених банків;
- застосування до банків штрафних санкцій за виявленими фактами порушень ними валютного законодавства;
- участі у розгляді апеляційних звернень уповноважених банків та підготовки висновків для Апеляційної комісії Національного банку України щодо правомірності притягнення уповноважених банків до відповідальності за порушення вимог валютного законодавства України.

Було здійснено 1786 перевірок банківських установ, з них 443 – планових та 1343 – позапланових (75.2% від загального обсягу проведених перевірок). Комплексний характер мали 294 перевірки.

За фактами порушення валютного законодавства винесено 432 постанови про притягнення 84 уповноважених банків до відповідальності за порушення вимог валютного законодавства (зокрема Декрету Кабінету Міністрів України "Про систему валютного регулювання і валютного контролю") на загальну суму 587 тис. грн.

Серед допущених порушень валютного законодавства 51.4% припадало на порушення за несвоєчасне подання, приховування або перекручування звітності про валютні операції банківських установ, 36.1% – за невиконання функцій агента валютного контролю, 8.6% – за порушення порядку та умов торгівлі іноземною валютою на міжбанківському валютному ринку, 3.2% – за невиконання умов та порядку декларування валютних цінностей, що належать резиденту України та знаходяться за її межами, 0.7% – за використання іноземної валюти як засобу платежу на території України без наявності індивідуальної ліцензії Національного банку України.

За більшістю постанов (373) про притягнення до відповідальності за порушення валютного законодавства було сплачено штраф у сумі 238.5 тис. грн.

У 2005 році Національним банком України здійснено 3310 перевірок пунктів обміну іноземної валюти (загальна кількість пунктів обміну – 1758), у тому числі 1178 перевірок пунктів, які належать банкам, та 2132 перевірки пунктів обміну іноземної валюти, що працюють на агентських угодах з банками.

Під час здійснення вищезазначених перевірок пунктів обміну іноземної валюти було виявлено 579 випадків порушення банківського законодавства, з яких у 259 випадках порушення були допущені пунктами обміну іноземної валюти, що належали банкам, і в 320 випадках – пунктами обміну іноземної валюти, що працювали на агентських угодах з банками.

З метою вдосконалення системи валютного контролю було внесено зміни до Положення про порядок проведення виїзних перевірок щодо дотримання банками та фінансовими установами вимог валютного законодавства України, які полягають у наданні перевіряючим можливості винесення копій документів, що можуть свідчити про факти порушення банком валютного законодавства, за межі банку (фінансової установи) для залучення їх до матеріалів перевірки.

Для здійснення контролю у сфері зовнішньоекономічної діяльності протягом 2005 року на постійній основі здійснювалися перевірка, обробка та розсилка банкам інформації щодо спеціальних санкцій, які було застосовано Міністерством економіки України до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності згідно зі статтею 37 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність".

З метою координації та ефективної взаємодії з іншими державними органами валютного контролю протягом року забезпечувалася постійна співпраця Національного банку України з Державною податковою адміністрацією України, Державною митною службою України, а також правоохоронними органами.

2.5. ПЛАТІЖНА СИСТЕМА УКРАЇНИ, СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

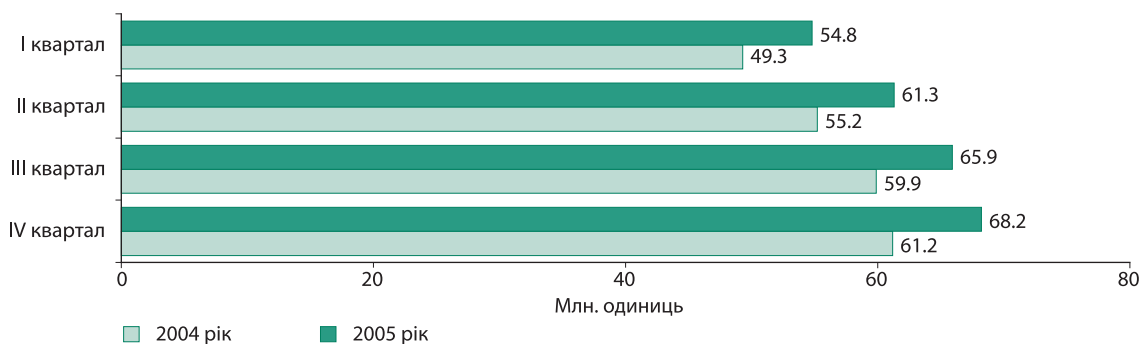
2005 рік був дванадцятим роком промислової експлуатації Системи електронних платежів Національного банку України (скорочено – СЕП) та другим роком промислової експлуатації Системи термінових переказів (скорочено – СТП) – класу RTGS, що здійснює переказ грошових коштів між банками України в режимі реального часу з негайним зарахуванням коштів на рахунок банка-отримувача, які в сукупності є Системою електронних міжбанківських переказів Національного банку України (СЕМП). Як і в попередні роки, СЕМП успішно виконувала покладені на неї функції загальнодержавної системи міжбанківських розрахунків, повністю задовольняла потреби банків у переказі коштів, забезпечувала максимальну швидкість, якість і надійність проведення платежів, високий рівень безпеки банківської інформації.

Протягом 2005 року кількісні та якісні зміни в складі банків – учасників СЕМП були несуттєвими та зумовлювалися появою невеликої кількості нових банків, незначним зростанням кількості філій банків та переведенням філій до статусу безбалансових відділень, внаслідок чого вони втрачали статус учасників СЕМП.

За станом на 01.01.2006 р. учасниками СЕП були Національний банк України зі своїми філіями, установами та навчальними закладами (усього 35 установ), Державне казначейство України з обласними управліннями (усього 28 установ), 165 банків – юридичних осіб зі своїми філіями (усього 1629 установ). Загальна кількість установ – учасників СЕП на 01.01.2006 р. становила 1692 одиниці (або зросла на 20 одиниць порівняно з 2004 роком), з них 644 установи – безпосередні учасники СЕП, решта 1048 установ мали доступ до СЕП опосередковано, через внутрішньобанківську платіжну систему свого головного банку. Послугами СТП щодо переказу коштів користувалися 13 банків – юридичних осіб зі своїми філіями (усього 184 банківські установи). Загальна кількість кореспондентських рахунків, за якими виконувалися розрахунки через СЕП, на 01.01.2006 р. становила 321.

Постійно зростала завантаженість системи електронних платежів та системи термінових переказів. Так, протягом 2005 року в СЕП було оброблено 250.2 млн. платежів (у тому числі 1.6 млн. електронних розрахункових повідомлень, які містять інформацію щодо переказу коштів) на загальну суму більше 3112.5 млрд. грн., що відповідно на 11 та 32% більше, ніж у попередньому році. В СТП було оброблено 36.5 тис. платежів на загальну суму 5.7 млрд. грн., що відповідно в 78 та 50 разів більше, ніж у 2004 році.

Динаміка виконання початкових платежів у 2004–2005 роках

Протягом звітного року відзначалася стійка тенденція до зростання середньодобової кількості платіжних трансакцій та обсягів оборотів. Починаючи з лютого 2005 року середньоденне завантаження СЕП становило близько 1 млн. початкових платежів, що було найбільшим за всю історію функціонування СЕМП. Наприкінці місяця воно зазвичай перевищувало 1.2 млн. платежів на день. Максимальна кількість платежів за добу була зафіксована наприкінці року і становила 1.5 млн. платежів. У середньому за рік середньодобове завантаження СЕП зросло на 12% за кількістю платежів і становило 12 млрд. грн., що на 33% більше порівняно з 2004 роком. Серед початкових платежів 74% становили платежі, сума яких не перевищувала 1 тис. грн.

Середньоденний залишок коштів на рахунках учасників СЕМП коливався від 14.2 до 39.4 млрд. грн., а середньоденний коефіцієнт обігу коштів за рахунками – від 0.4 до 0.8.

Переказ коштів між банками виконувався засобами СЕП у строк від 20 хвилин до 2 годин.

Протягом 2005 року, як і у попередні роки, тривав процес переведення банків та їх філій на обслуговування в СЕП за однією з моделей обслуговування консолідованого кореспондентського рахунку банку (всього було розроблено і запроваджено 8 моделей, які надавали банку можливість об'єднати свої кошти на цьому рахунку з метою їх ефективного використання). Слід зазначити, що рік від року цей процес уповільнювався, оскільки більшість банків у попередні роки вже обрали зручний для них спосіб керування роботою філій в СЕП. Тому істотних змін у розподілі кількості банківських установ за моделями обслуговування консолідованого коррахунку в 2005 році не відбулося.

Розподіл учасників систем, що працювали за консолідованим та незалежним кореспондентськими рахунками на 01.01.2006 року

За станом на 01.01.2006 р. за консолідованим кореспондентським рахунком працювало 76 банків (або 1473 банківські установи). Найбільшим попитом користувалася 3 модель, яку обрали 49 банків (або 682 установи), що становило 40% від загальної кількості учасників СЕП. За рік ними було виконано 101.6 млн. початкових платежів на суму 1183.8 млрд. грн., що відповідно на 21 та 27% більше, ніж у 2004 році. Учасниками СЕП, що працювали за іншими моделями обслуговування консолідованого кореспондентського рахунку, за 2005 рік було виконано 124.3 тис. платежів на суму 1228.2 млрд. грн., або відповідно на 8 та 41% більше порівняно з 2004 роком. За незалежним кореспондентським рахунком працювало 89 банків (або 219 банківських установ), що становило 13% від загальної кількості учасників СЕП. Протягом 2005 року ними було виконано 24.4 млн. початкових платежів на суму 706.3 млрд. грн.

Основним завданням розвитку Системи термінових переказів у звітному році було залучення до роботи якомога більшої кількості банків України. Протягом 2005 року до системи термінових переказів було підключено Промінвестбанк з його розгалуженою системою філій, внаслідок чого істотно збільшились як кількість банків – учасників СТП, так і кількість платежів, проведених через СТП. Також було підключено 6 банків – юридичних осіб, що не відносилися до категорії великих банків, які, втім, розширили перелік регіонів, у яких знаходилися безпосередні учасники СТП – це банки міст Києва, Дніпропетровська, Донецька та Одеси.

ПОКАЗНИКИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ТЕРМІНОВИХ ПЕРЕКАЗІВ у 2001–2005 роках

Рік	Кількість платежів	Сума, млн. грн.
2001 (березень – грудень)	1434	53.5
2002	1789	66.5
2003	1265	34.3
2004	466	114.5
2005	36498	5752.3

Подальшими завданнями розвитку СТП було широке залучення до міжбанківських розрахунків у режимі on-line територіальних управлінь Національного банку України і практично всіх банків України, після чого стане можливим впровадження принципово нових механізмів безготівкових розрахунків, орієнтованих виключно на роботу банків у реальному часі.

Серед основних напрямів розвитку та удосконалення Системи електронних міжбанківських переказів у 2005 році були такі:

- підвищення надійності та пропускної спроможності системи;
- доопрацювання СЕП з метою виконання Національним банком функцій розрахункового банку Національної системи масових електронних платежів.

Крім того, з метою відокремлення інформаційних потоків СЕМП від решти задач інформаційної мережі Національного банку України протягом 2005 року було розроблено і впроваджено в промислову експлуатацію "АРМ-НБУ-інформаційний" для обміну неплатіжною інформацією. Його впроваджено в усіх банківських установах України – учасниках СЕП (у тому числі у філіях внутрішньобанківських платіжних систем, Державному казначействі України і його обласних управліннях) та в установах, з якими банки України здійснюють інформаційний обмін, – Державній податковій адміністрації України, Державній митній службі України, Фонді гарантування вкладів фізичних осіб, Державному комітеті фінансового моніторингу України, Центральній виборчій комісії України тощо.

У 2005 році було виконано основну частину робіт зі створення робочого проекту системи електронних міжбанківських переказів нового покоління (умовна назва СЕП-2).

Було розроблено і надано всім учасникам СЕМП опис інтерфейсу учасників СЕМП з СЕП-2, розроблено прикладне програмне забезпечення оброблення платіжної і технологічної інформації та виконання основних регламентних дій, вжито заходів, направлених на забезпечення надійного захисту інформації в СЕП-2, розпочато створення системи резервування і відновлення роботи, забезпечення взаємодії СЕП-2 з іншими інформаційними та аналітичними системами Національного банку України.

У вересні 2005 року було розпочато дослідну експлуатацію системи, в ході якої на стенді в Центральній розрахунковій палаті випробовувалися програмно-технічні й технологічні рішення, розроблявся широкий спектр засобів керування системою відповідно до потреб обслуговуючого персоналу ЦРП, перевірялася пропускна спроможність системи, створювалися інструктивні матеріали, здійснювалася підготовка до проведення комплексного тестування СЕП-2 із залученням учасників СЕП.

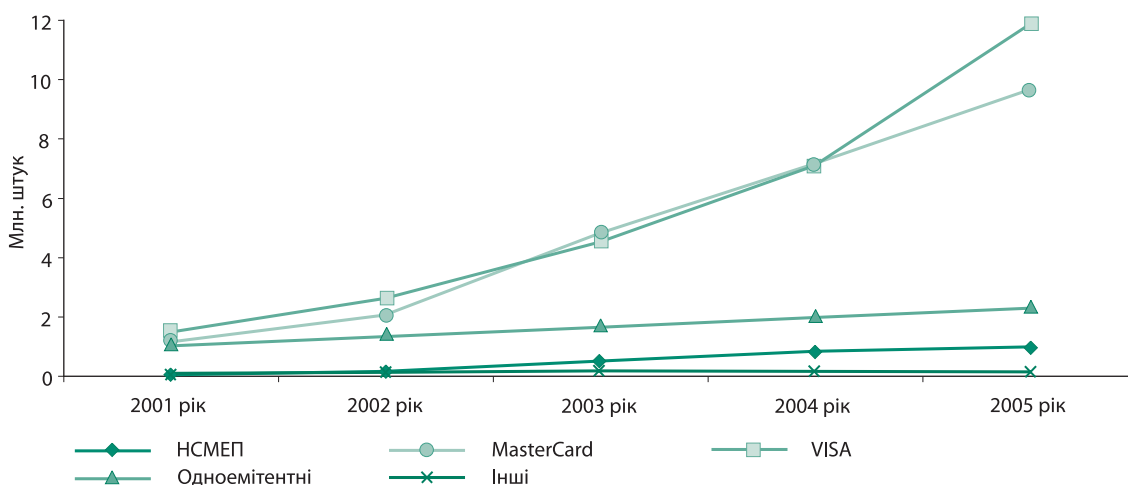
Введення СЕП-2 в промислову експлуатацію заплановано у 2006 році.

2.6. СТАН РОЗРАХУНКІВ В УКРАЇНІ, НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ РОЗРАХУНКІВ

За станом на 1 січня 2006 року членом внутрішньодержавних і міжнародних карткових платіжних систем, що здійснював емісію та еквайринг платіжних карток, був 101 банк (63% від загальної кількості). У 2005 році 8 нових банків стали членами відповідних платіжних систем та розпочали випуск і обслуговування платіжних карток.

Загальна кількість платіжних карток, емітованих банками України (за якими було здійснено хоча б одну операцію протягом року), у звітному році збільшилася на 45% до 24.8 млн. шт. Кількість емітованих платіжних карток у розрахунку на 1 тисячу мешканців України на 01.01.2006 р. становила близько 528 шт., або зросла протягом 2005 року на 168 шт.

**Динаміка загальної кількості платіжних карток,
емітованих банками України**

Кількість банкоматів, що обслуговували платіжні картки, упродовж року зросла на 39% до 11.3 тис. шт., платіжних терміналів – на 27% до 42.4 тис. шт., кількість імпринтерів – на 18% до 43.9 тис. шт.

**ІНФРАСТРУКТУРА ПРИЙМАННЯ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК
У РОЗРІЗІ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ**

Платіжні системи	Банкомати, шт.			Платіжні термінали, шт.			Імпринтери, шт.		
	01.01. 2005 р.	01.01. 2006 р.	приріст, %	01.01. 2005 р.	01.01. 2006 р.	приріст, %	01.01. 2005 р.	01.01. 2006 р.	приріст, %
Усього	8104	11325	40	33411	42361	27	37338	43930	18
із них:									
НСМЕП	268	367	37	1356	1798	33	—	—	—
одноемітентні	1538	1837	19	5382	5635	5	5023	4713	—
MasterCard	6909	9879	43	30630	38983	27	37175	43779	18
VISA	6334	9289	47	29333	37243	27	35517	41902	18
УкрКарт	407	778	91	622	1229	98	—	—	—
інші	10	6	—	321	515	60	411	478	16

На 01.01.2006 р. кількість операцій із застосуванням платіжних карток, емітованих банками, становила 324.4 млн. (або була на 36.3% більшою порівняно з 2004 роком), сума операцій – 99.7 млрд. грн. (тобто зросла протягом року на 56.4%). Структура операцій із застосуванням платіжних карток у 2005 році суттєво не змінилася. Зокрема, на 01.01.2006 р. обсяг операцій з отримання готівки становив 96.5 млрд. грн. (96.8% від загальної суми операцій за платіжними картками), або збільшився порівняно з попереднім роком на 60%, обсяг безготівкових платежів становив 3.2 млрд. грн. (3.2% від загальної суми операцій за платіжними картками), або зменшився на 6.5%.

Середньорічний оборот за однією платіжною картокою за всіма платіжними системами на 01.01.2006 р. становив 4765.4 грн. та зріс порівняно з 2004 роком на 6.9%.

На 01.01.2006 р. залишки коштів на карткових рахунках становили 8.3 млрд. грн. (або зросли за звітний рік у 2.2 раза), з них на карткових рахунках фізичних осіб – 7.9 млрд. грн. (або збільшились у 2.3 раза), а юридичних осіб – 314 млн. грн. (або зросли на 80.5%). При цьому залишки коштів на карткових рахунках населення у національній валюті

становили 81%, в іноземній валюті – 19%, а на карткових рахунках суб'єктів господарювання – 89 та 11% відповідно.

Динаміка обсягів операцій, здійснених із застосуванням платіжних карток

2005 рік був другим роком промислової експлуатації Національної системи масових електронних платежів (далі – НСМЕП).

Членами Національної системи масових електронних платежів за станом на 01.01.2006 р. були 23 банки. Протягом 2005 року до НСМЕП вступили ще 4 банки.

Усього на кінець 2005 року в банках – членах НСМЕП та їх філіях працювало 30 автоматизованих карткових систем, із них 27 – у міжбанківському режимі, було створено 3 процесингових центри.

Загальна кількість платіжних карток НСМЕП, емітованих банками України, на 01.01.2006 р. становила 1.1 млн. шт. (у 2005 році емітовано 239.6 тис. шт.), мережа обслуговування платіжних карток НСМЕП налічувала 2.4 тис. шт. термінального обладнання (на 576 більше, ніж у 2004 році). У п'ятірку лідерів за кількістю емітованих платіжних карток НСМЕП входили АБ "Експрес-Банк" – 529.4 тис. шт., "Імексбанк" – 394.0 тис. шт., "Демарк" – 45.7 тис. шт., Мегабанк – 82.2 тис. шт., Банк "Грант" – 13.9 тис. шт.

ПОКАЗНИКИ РОБОТИ НСМЕП у 2001–2005 роках

Рік	Кількість емітованих платіжних карток, тис. шт.	Кількість термінального обладнання, шт.	Річні обороти, тис. грн.	У тому числі міжбанківські обороти, тис. грн.
2001	4	41	41964.5	0.2
2002	119	430	426796.1	535.7
2003	367	524	3912837.0	35549.3
2004	373	846	6931085.2	77569.5
2005	240	576	9739154.2	115552.3
Усього	1103	2417	21051837.1	229207.1

Обороти у 2005 році за платіжними картками НСМЕП становили 9.7 млрд. грн., у тому числі проведено 374.4 тис. міжбанківських операцій на загальну суму 115.6 млн. грн.

Національний банк України є банком – членом НСМЕП. На кінець 2005 року карткова система з використанням платіжних карток НСМЕП працювала в Головному управлінні Національного банку України по м. Києву та Київській області, в управліннях Національного банку України в Одеській, Харківській, Донецькій, Чернігівській, Вінницькій областях та в центральному апараті Національного банку України.

Усього за станом на 01.01.2006 р. Національним банком України емітовано 8.2 тис. платіжних карток та встановлено 51 одиницю термінального обладнання, а також працювало 5 автоматизованих карткових систем.

У 2005 році проводилася робота з розширення сфери застосування технологій та компонентів НСМЕП за рахунок розробки та реалізації "Транспортної картки (з урахуванням соціальної компоненти)", "Соціальної картки", "Митної картки", "Картки страхувальника" тощо.

Протягом звітного року тривали роботи з розвитку організаційної структури та інформаційних технологій НСМЕП. Було забезпечено умови для виробництва та емісії платіжних карток НСМЕП нового покоління (з контактним та безконтактним інтерфейсом). Для розширення застосування технологій НСМЕП проводилися роботи з тестування нового термінального обладнання.

З метою підтримання належного актуалізованого рівня нормативно-правового забезпечення безготівкових розрахунків суб'єктів господарювання та фізичних осіб Національним банком України у 2005 році були розроблені та затверджені Правлінням такі документи:

- "Положення про порядок емісії платіжних карток і здійснення операцій з їх застосуванням";
- "Правила Національної системи масових електронних платежів";
- "Положення про Раду Платіжної організації Національної системи масових електронних платежів";
- "Положення про здійснення Національним банком України взаєморозрахунків за операціями із застосуванням платіжних карток Національної системи масових електронних платежів";
- Проект програми розвитку НСМЕП на 2006–2008 роки.

2.7. РОЗРАХУНКОВО-КАСОВЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

Протягом 2005 року банківська система України продовжувала здійснювати обслуговування коштів бюджетів України.

Кошти Державного бюджету України та позабюджетних фондів зберігалися на рахунках Державного казначейства України у Національному банку України, умови та порядок обслуговування яких визначалися договором між Державним казначейством України і Національним банком України.

Відповідно до угоди про умови функціонування рахунку Державного казначейства України у Національному банку України та розрахункове обслуговування, укладеної між Національним банком України і Державним казначейством України, обслуговування бюджетних коштів здійснювалося через систему електронних міжбанківських переказів (СЕМП) Національного банку України, яке забезпечувало:

- подальше функціонування внутрішньої платіжної системи Державного казначейства України;

- високу якість розрахунків за бюджетними коштами в СЕМП Національного банку України;
- надійне функціонування Єдиного казначейського рахунку (ЄКР), відкритого Державному казначейству України в Національному банку України;
- своєчасне прийняття управлінських рішень щодо ефективного використання коштів Державного бюджету України та місцевих бюджетів.

Кількість платежів, які здійснювало Державне казначейство України та його органи через СЕМП Національного банку України, становила понад 20% від усієї кількості платежів системи.

2.8. ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ І БАНКІВ УКРАЇНИ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ. ОБСЛУГОВУВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО БОРГУ УКРАЇНИ

Згідно із чинним законодавством Національний банк України продовжував виконувати операції з обслуговування державного боргу, пов'язані з розміщенням державних цінних паперів, їх погашенням і виплатою доходу за ними.

З метою розміщення облігацій внутрішньої державної позики (далі – ОВДП) 2005 року було проведено 37 аукціонів з розміщення ОВДП, з яких відбулося лише 25, а стосовно 12 аукціонів Міністерством фінансів України було прийняте рішення не реалізовувати державні облігації через невідповідність цінових пропозицій потенційних покупців реальній вартості грошових коштів або через повну відсутність заявок на придбання ОВДП. До Державного бюджету України було залучено 7.2 млрд. грн. (усе за рахунок розміщення середньострокових ОВДП), що у 3.3 раза більше порівняно з 2004 роком. Розміщення ОВДП у 2005 році здійснювалося лише у I півріччі, що було пов'язане з вичерпанням лімітів реалізації внутрішніх державних облігацій у поточному році та запланованим на кінець року випуском облігацій зовнішньої державної позики.

РИНОК ОВДП

Показники	2005 рік	Зміна до попереднього року	Довідково: 2004 рік, зміна до попереднього року
Кількість аукціонів	37	-65	-70
в відбулося	25	-25	-19
не відбулося	12	-40	-51
Залучення коштів до Державного бюджету України, млрд. грн.	7.2	5	1.0
Сплата за ОВДП (основна сума + %), млрд. грн.	9.3	5.5	1.5
Чисте залучення коштів (сальдо), млрд. грн.	-2.1	-0.5	-0.5
Середньозважений рівень доходності, %	7.3	-3.9 процентного пункту	1.4 процентного пункту
Середній термін обігу, дні	1039	287	311

Оскільки у 2005 році Міністерство фінансів України розміщувало виключно середньострокові державні облигації, середній термін обігу ОВДП, реалізованих на аукціонах, збільшився проти 2004 року на 287 днів і становив 1039 днів, що забезпечило зменшення тиску на Державний бюджет України у 2005–2006 роках.

Протягом звітного періоду ОВДП однаковою мірою користувалися попитом як у резидентів, так і нерезидентів, зацікавленість яких була зумовлена високим ступенем надійності ОВДП порівняно з іншими фінансовими інструментами. Незважаючи на збільшення середнього терміну обігу внутрішніх державних облигацій, їх середньозважена дохідність знизилася проти 2004 року майже на 4 процентних пункти і становила 7.3% річних.

З метою утримання темпів інфляції на визначеному рівні та здешевлення обслуговування державного боргу Міністерство фінансів України у 2005 році повністю погасило заборгованість уряду України перед Національним банком за процентними ОВДП в обсязі 6.4 млрд. грн., у тому числі здійснивши їх дострокове погашення на загальну суму 5.5 млрд. грн. (за номіналом), зокрема і за рахунок коштів, отриманих від розміщення дешевших внутрішніх державних зобов'язань. Це дозволило знизити боргове навантаження на держбюджет як у поточному, так і в наступних роках, а також змінило структуру власників ОВДП. Національний банк України перестав бути монополістом на ринку державних цінних паперів, натомість питома вага ОВДП, власниками яких є нерезиденти, значно збільшилась.

Найстрімкішими темпами обсяги ОВДП у власності нерезидентів зростали з січня по травень минулого року, збільшившись у цей період з 1.7 млрд. грн. за станом на 01.01.2005 р. до 6.9 млрд. грн. за станом на 01.05.2005 р., або більш як у чотири рази. Враховуючи таке зростання обсягів ОВДП у власності нерезидентів, Національним банком України було вжито низку заходів, спрямованих на зменшення попиту іноземних інвесторів на ОВДП. У результаті вжитих заходів щодо ревальвації гривні у квітні, запровадження резервування банками залучених від нерезидентів короткострокових коштів у вересні, а також припинення операцій з розміщення ОВДП обсяг внутрішніх державних зобов'язань, що перебували у власності іноземних інвесторів, на кінець року дещо зменшився і становив 6.1 млрд. грн. за станом на 01.01.2006 р.

Протягом 2005 року Міністерство фінансів України погасило державних облигацій та сплатило доходів їх власникам на загальну суму 9.3 млрд. грн., в тому числі погашення основного боргу – 8 млрд. грн., сплата доходів – 1.2 млрд. грн., виконавши усі свої зобов'язання за різними видами державних облигацій, включаючи дострокове погашення внутрішніх державних зобов'язань, що знаходились у власності Національного банку України.

Унаслідок перевищення обсягів погашення ОВДП над обсягами їх розміщення заборгованість уряду України за державними облигаціями (за номіналом) у 2005 році зменшилася на 1.2 млрд. грн. і на кінець року становила 10 млрд. грн.

2.9. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

У звітному році тривала робота з удосконалення банківського законодавства.

У 2005 році Верховною Радою України було прийнято Закон України "Про організацію формування та обігу кредитних історій", проект якого був поданий в порядку законодавчої ініціативи Національним банком України.

За активної підтримки Національного банку України та з урахуванням його пропозицій, які були взяті за основу, Верховною Радою України було прийнято такі закони України, що визначалися Національним банком України як пріоритетні:

– "Про внесення змін до статті 96 Закону України "Про банки і банківську діяльність" щодо процедур ліквідації банку";

– "Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення правового регулювання міжнародного співробітництва у сфері запобігання фінансуванню тероризму";

– "Про іпотечні облигації".

Протягом звітного року Національним банком України подано Верховній Раді України та її комітетам 42 законодавчі пропозиції до законопроектів з питань, норми яких спрямовані на правове забезпечення діяльності й розвиток банківської сфери. Близько 70% висловлених пропозицій було враховано повністю або частково.

З метою правового урегулювання проблемних питань у банківському секторі Національним банком України в порядку законодавчої ініціативи було подано на розгляд Верховної Ради України 5 законопроектів:

– "Про внесення змін до деяких законів України" (щодо приведення порядку державної реєстрації банків у відповідність з спеціальним законодавством у сфері державної реєстрації; вдосконалення банківського нагляду шляхом виявлення реальних власників банків і встановлення до них спеціальних вимог; організації зовнішнього аудиту банків; забезпечення внутрішнього фінансового моніторингу з метою недопущення використання банків для відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом);

– "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо введення мораторію на обслуговування клієнтів банків";

– "Про внесення змін до статті 18 Закону України "Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю";

– "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України" (стосовно уточнення функцій Національного банку України щодо ведення статистики зовнішнього сектору економіки; розширення переліку операцій, що здійснюються установами Національного банку України тощо);

– "Про внесення змін до Закону України "Про банки і банківську діяльність" щодо надання права іноземним банкам створювати на території України свої філії.

У цілому в 2005 році на розгляді у Верховній Раді України знаходилося 12 законопроектів, розроблених та поданих у порядку законодавчої ініціативи Національним банком України. Однак у зв'язку з втратою Національним банком України права законодавчої ініціативи з січня 2006 року законопроекти, що були ним подані та не були розглянуті Верховною Радою України, вважаються відхиленими та були повернуті Національному банку України.

На розгляді Верховної Ради України залишився законопроект "Про внесення змін до законів України щодо фінансування Фонду гарантування вкладів фізичних осіб", що був прийнятий у першому читанні.

У 2005 році Національний банк України подав Президенту України розроблені ним такі проекти Законів України:

– "Про внесення зміни до статті 21 Закону України "Про приватизацію державного майна" (щодо порядку здійснення розрахунків за придбані покупцями в Україні об'єкти приватизації), поданий Президентом України на розгляд Верховної Ради України та прийнятий нею у першому читанні;

– "Про внесення змін до Закону України "Про Національний банк України" – знаходиться на розгляді у Секретаріаті Президента України.

Протягом 2005 року Національний банк України також активно співпрацював з Кабінетом Міністрів України, міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади щодо опрацювання таких проектів законів України, які були подані Кабінетом Міністрів України як суб'єктом права законодавчої ініціативи або плануються

ним до подання у Верховну Раду України, та законопроектами інших суб'єктів права законодавчої ініціативи:

- "Про систему валютного регулювання і валютного контролю";
- "Про внесення змін до Господарського кодексу України";
- "Про внесення змін та доповнень до деяких законів України" (внесення змін до Цивільного кодексу України);
- "Про застосування реєстраторів розрахункових операцій";
- "Про внесення змін до деяких законів України" (внесення змін до статті 96 Закону України "Про банки і банківську діяльність");
- "Про організацію фінансової системи в особливий період";
- "Про іпотечні цінні папери" тощо.

У цілому за 2005 рік Національним банком України подано Кабінету Міністрів України, міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади 81 пропозицію до законопроектів інших суб'єктів права законодавчої ініціативи з питань, норми яких спрямовані на правове забезпечення діяльності та розвиток банківської сфери.

У звітному році Національним банком України було прийнято 188 нормативно-правових актів з основних напрямів банківської діяльності, до яких віднесено постанови, інструкції, положення, правила, із них 105 нормативно-правових актів було зареєстровано у Міністерстві юстиції України. Відмов щодо державної реєстрації актів Національного банку України у Міністерстві юстиції України протягом 2005 року не було.

У 2005 році Національний банк України продовжував проводити претензійно-позовну роботу з метою захисту порушених або оспорюваних прав і законних інтересів, зокрема брав участь у розгляді 269 справ, з яких:

- прийнято рішення на користь Національного банку України у 153 справах на суму 8342.9 тис. грн.;
- прийнято рішення не на користь Національного банку України по 21 справі на суму 41.3 тис. грн.

У 2005 році Національним банком України було пред'явлено:

- 182 претензії (або на 52% менше, ніж у 2004 році) на суму 20.7 млн. грн. (з них визнано 164 претензії на суму 86.7 тис. грн.);
- 119 позовів (або на 29% менше, ніж у 2004 році) на суму 12.6 млн. грн. (з них було задоволено 85 позовів на суму 5.2 млн. грн., відмовлено у задоволенні 14 позовів на суму 40.7 тис. грн.).

До Національного банку України протягом 2005 року було пред'явлено менше, ніж у 2004 році, претензій та позовів на 60 та 25% відповідно, а саме: 4 претензії на суму 211.3 тис. грн. (з них визнано 2 претензії на суму 1.6 тис. грн.) та 150 позовів на суму 25.2 млн. грн. (з них задоволено 7 на суму 554 грн., відмовлено у задоволенні 68 позовів на суму 3.2 млн. грн.).

По системі Національного банку України у 2005 році було укладено 6404 договори та додаткові угоди, із них договорів, що пов'язані з виконанням Національним банком України своїх функцій, – 4812, а щодо господарської діяльності – 1592 договори.

2.10. УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

Функція управління ризиками в Національному банку України реалізується через:

- стратегію і політику управління ризиками (визначення переліку ризиків, рівня толерантності до ризиків, критеріїв управління ризиками, нормативів обмеження ризиків);

– методологію управління ризиками (методи, методики, алгоритми та процедури, що використовуються для вимірювання ризиків, аналізу їх рівня та розробки заходів управління ризиками);

– інфраструктуру управління ризиками (сукупність керівних та колегіальних органів і структурних підрозділів центрального апарату, через які реалізується функція управління ризиками).

Управління ризиками Національного банку України здійснюється:

– Правлінням Національного банку України, яке визначає стратегію та політику управління ризиками банківських процесів;

– Комітетом з управління активами і пасивами (КУАП), який приймає рішення з питань формування та реалізації політики ефективного управління активами і пасивами і зокрема забезпечення моніторингу ризиків за операціями з активами і зобов'язаннями Національного банку України;

– Управлінням контролю ризиків, до функцій якого відноситься реалізація методичної, функціональної та організаційної підтримки управління ризиками операцій, що виконуються Національним банком України.

Управління ризиками Національного банку України реалізується на трьох рівнях:

- операцій (транзакцій) – підрозділами внутрішнього контролю;
- функціональних підрозділів – керівництвом структурних підрозділів та Управлінням контролю ризиків;
- організації в цілому – Правлінням Національного банку України та КУАП.

Упродовж 2005 року Національним банком України проводилася робота щодо управління кредитним, валютним, процентним, операційним та ризиком ліквідності.

Управління кредитним ризиком здійснювалося шляхом дотримання вимог, визначених нормативно-правовими актами Національного банку України, та рішень комітету з управління активами і пасивами за операціями:

– розміщення коштів золотовалютного резерву Національного банку України в банках-контрагентах з кредитними рейтингами, не нижчими мінімально допустимих, через встановлення довгострокових кредитних лімітів на обсяги розміщення коштів, а також обмеження на розмір стандартної дюрації (середньої тривалості) розміщення коштів за кожною валютою та за фінансовими інструментами;

– здійснення валютних інтервенцій на внутрішньому валютному ринку через встановлення короткострокових кредитних лімітів для банків – контрагентів України;

– рефінансування банків України та на відкритому ринку шляхом здійснення постійного моніторингу кредитоспроможності банків, застосування операцій кредитування під забезпечення та РЕПО;

– проведення контролю за відповідністю учасників кредитних ліній вимогам, визначеним відповідними кредитними угодами між Національним банком України та ЄБРР при наданні позик за рахунок кредитних ліній ЄБРР.

Національний банк України перебував під валютним ризиком через наявність відкритих валютних позицій, зумовлених управлінням коштами золотовалютного резерву.

Оцінка валютного ризику Національного банку України здійснювалася із застосуванням методу Value_at_Risk (VaR) через розрахунок ризикової вартості як можливої зміни вартості золотовалютного резерву з імовірністю 95% протягом одного робочого дня, десяти робочих днів та упродовж одного місяця.

З метою обмеження валютного ризику Національним банком України визначалася нормативна валютна структура золотовалютного резерву у вигляді діапазону можливих коливань часток кожної валюти у складі золотовалютного резерву Національного банку України.

У процесі оцінки ризикової вартості золотовалютного резерву Національного банку України протягом року проводився щомісячний аналіз ступеня впливу на формування ризикової вартості золотовалютного резерву зміни фізичних обсягів та обмінних курсів валют; мінливості (волатильності) обмінних курсів валют; кореляції коливань обмінних курсів валют; співвідношення між обсягами високоволатильних та низьковолатильних валют.

Протягом року проводилися стрес-тестування, якими досліджувався ступінь впливу на зміну вартості золотовалютного резерву можливого виникнення турбулентності на фінансових ринках внаслідок кризової ситуації.

Процентний ризик мав місце при здійсненні Національним банком України операцій із залучення та розміщення коштів через дисбаланс між активами та пасивами, чутливими до зміни процентних ставок на певних діапазонах строковості. Оцінка рівня процентного ризику протягом року проводилася за методом аналізу розривів між відповідними активами і пасивами банку у визначених діапазонах строковості; через порівняння середньозважених процентних ставок за активами і пасивами у розрізі валют та фінансових інструментів; за допомогою показників модифікованої та діапазонної дюрації.

Ризик ліквідності був характерним для операцій з управління коштами золотовалютного резерву Національного банку України. Для управління ризиком ліквідності певна кількість коштів золотовалютного резерву утримувалася у грошовій формі на коррахунках Ностро (відповідно до визначених у нормативних документах мінімально необхідних та максимально допустимих щоденних залишків на коррахунках Ностро Національного банку України в іноземній валюті), а також забезпечувалася наявністю у складі золотовалютного резерву високоліквідних цінних паперів (за основними валютами) з дотриманням допустимої їх частки, визначеної нормативними документами, а також підтримувалося рівномірне у часі повернення коштів, розміщених на строкові депозити.

Протягом 2005 року в Національному банку України постійно здійснювалося управління операційним ризиком, який був характерним для всіх його операцій. Для ефективного управління цим ризиком було запроваджено формалізований опис операційних процесів усіх структурних підрозділів, до яких з метою оцінки рівня операційного ризику застосовувався метод аналізу сценаріїв.

2.11. ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ВИКОРИСТАННЮ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ДЛЯ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЯ) ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Упродовж року тривала робота щодо запобігання використанню банківської системи для легалізації кримінальних доходів та фінансування тероризму.

У серпні 2005 року разом з урядом України було прийнято спільну постанову "Про затвердження Плану заходів із запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму на 2005 рік" та погоджено "Концепцію розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму на 2005–2010 роки".

З метою імплементації в законодавство України міжнародних стандартів щодо запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму банківською системою та для запровадження положень нової редакції "Сорока рекомендацій Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF)" Національним банком України прийнято низку нормативно-правових актів, відповідно до яких:

– зобов'язано банки здійснювати щоквартальний аналіз операцій за всіма рахунками

клієнта та при реєстрації договорів про членство або участь у міжнародних платіжних системах, надавати документи, які підтверджують, що правила платіжної організації міжнародної платіжної системи щодо запобігання легалізації кримінальних доходів та фінансуванню тероризму мають відповідні міжнародні стандарти у цій сфері;

- заборонено здійснення без ідентифікації особи операцій обміну валюти на суму більше 15 000 грн.;

- впроваджено статистичну звітність банків з питань здійснення ними фінансового моніторингу;

- схвалено Методичні рекомендації стосовно здійснення перевірки банку (філії) з вищезазначених питань.

Опрацьовано законопроект "Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення правового регулювання міжнародного співробітництва у сфері запобігання фінансуванню тероризму", який набув чинності з 1 січня 2006 року. Цим законом, зокрема, встановлено:

- обов'язок банків зупиняти проведення фінансової операції, якщо її учасником або вигодоодержувачем є особа, яку включено до переліку осіб, пов'язаних з терористичною діяльністю;

- право Національного банку України здійснювати обмін інформацією з відповідними державними органами іноземних держав з питань регулювання та нагляду за діяльністю банків у сфері запобігання легалізації кримінальних доходів та фінансуванню тероризму.

Надавалися пояснення та рекомендації банкам щодо виконання вимог відповідного чинного законодавства, доводилася інформація про внесення змін до списків осіб та організацій, причетних до терористичної діяльності, що надходила офіційними каналами.

Створена Національним банком України система запобігання відмиванню "брудних" грошей у банківському секторі України забезпечила протягом 2005 року надання банками до Державного комітету фінансового моніторингу України близько 750 тис. повідомлень про підозрілі фінансові операції.

Тривала співпраця з Державним комітетом фінансового моніторингу України, Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України та Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку України. Упродовж року представники Національного банку України брали участь у роботі міжвідомчої робочої групи з питань дослідження методів і тенденцій у відмиванні доходів, одержаних злочинним шляхом, та виявлення фактів застосування нових механізмів легалізації (відмивання) доходів.

Проведено перевірки в банках (філіях) стосовно дотримання вимог законодавства, що регулює відносини у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму. За результатами перевірок виявлено низку порушень, за які вжито відповідних заходів впливу.

Заходи, здійснені урядом України за участю Національного банку України, дали змогу Групі з розробки фінансових заходів з протидії відмиванню грошей (FATF) припинити в лютому 2006 року процедури активного моніторингу України.

2.12. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

2.12.1. Відносини Національного банку України з центральними банками країн світу та іншими міжнародними інституціями

У 2005 році в рамках розвитку співробітництва з центральними банками інших країн Національним банком України було укладено меморандуми домовленості з Центральним банком Єгипту та Південно-Африканським Резервним банком.

Розроблено проект угоди про співробітництво з Національним банком Болгарії.

Протягом звітного року Національним банком України проводилася відповідна робота з налагодження двосторонніх відносин з Центральним банком Республіки Кіпр у зв'язку із внесенням Україною Республіки Кіпр до переліку офшорних зон. Крім того, було ініційовано здійснення Кабінетом Міністрів України перегляду підстав щодо внесення Кіпру до зазначеного переліку.

Проведено роботу з вивчення досвіду, якого набули центральні банки країн Східної Європи з питань реформування та вдосконалення організації інкасації, а також перевезення банкнот, монет та інших цінностей.

З метою зміцнення та поглиблення двосторонніх відносин протягом 2005 року здійснювалися візити керівництва Національного банку України до Центрального банку Туркменістану та до Резервного банку Південно-Африканської Республіки, а також зустрічний візит делегації Національного банку Польщі.

У травні 2005 року Голова Національного банку України брав участь у черговому засіданні Клубу голів центральних банків країн Чорноморського басейну, Середньої Азії та Балканських країн.

За результатами переговорів з делегацією Банку розвитку експорту Ірану, під час яких обговорювалося питання відкриття іранського банку в Україні, іранській стороні надавалася консультативна допомога стосовно вимог законодавства до відкриття в Україні банку з іноземним капіталом.

2.12.2. Співробітництво Національного банку України з міжнародними фінансовими та іншими організаціями

У 2005 році міжнародна діяльність Національного банку України спрямовувалася на поглиблення співпраці з міжнародними фінансовими організаціями з метою зміцнення банківської системи України, вивчення і впровадження світового досвіду вирішення економічних проблем, а також висвітлення діяльності Національного банку України за кордоном.

Співробітництво з Міжнародним валютним фондом

Національний банк України продовжував співпрацювати з Міжнародним валютним фондом з урахуванням узгодженого Кабінетом Міністрів України рішення щодо подальшої співпраці на безкредитній основі шляхом залучення експертів для консультативної підтримки.

Було проведено семінари з участю представників МВФ та Національного банку України із залученням фахівців зарубіжних банків з питань управління валютними ризиками, припливами капіталу та поступового переходу до режиму плаваючого валютного курсу, запобігання фінансовим злочинам тощо.

Протягом звітного року в Національному банку України проводилися численні обговорення як із керівництвом МВФ – виконавчими директорами МВФ (у квітні 2005 року) та директором – розпорядником МВФ паном Родріго де Рато (у серпні 2005 року), так і з експертами. Коло питань стосувалося питань макроекономічної політики, насамперед високих темпів зростання інфляції, здобутків та недоліків фіскальної політики, доцільної зміни монетарної та валютно-курсової політики, управління валютним ризиком, вжиття заходів у разі припливу капіталу та переходу на інші валютні режими, стратегії управління державним боргом та подальшого розвитку ринку внутрішніх державних зобов'язань, валютного регулювання тощо. Також фахівці Національного банку України активно співпрацювали з постійним експертом МВФ у Національному банку України з питань інфляційного таргетування.

Крім того, на засіданні Ради директорів МВФ у листопаді 2005 року переважною більшістю директорів схвально прийнято перші кроки Національного банку України щодо лібералізації валютного ринку та його більшої гнучкості.

Упродовж 2005 року Національний банк України своєчасно надавав відповідну звітну інформацію Міжнародному валютному фонду.

Співробітництво зі Світовим банком

У 2005 році тривала співпраця Національного банку України зі Світовим банком з реформування банківської системи через низку спільних проектів, а саме:

- "Програмна системна позика",
- "Позика на політику розвитку",
- "Розширення доступу до ринків фінансових послуг",
- "Розвиток системи державної статистики для моніторингу соціально-економічних перетворень",
- "Розвиток експорту-II".

Підтримка з боку Світового банку в рамках спільного проекту "Програмна системна позика" (далі – ПСП) спрямовувалася на поліпшення роботи Державного ощадного банку України, впровадження ключових Базельських принципів банківського нагляду, поліпшення звітності й зовнішнього аудиту банків України. Виконання умов другого траншу ПСП надало можливість Україні отримати у 2005 році позику в розмірі 172.5 млн. дол. США.

Після завершення низки заходів у рамках ПСП сторони домовилися підготувати нову програму "Позика на політику розвитку" (далі – ППР), яка, як і ПСП, є ключовим елементом Стратегії допомоги Світового банку Україні на 2004–2007 рр. Після проведення переговорів у квітні 2005 року за рішенням Ради директорів Світового банку Україна отримала першу позику ППР-I (251.3 млн. дол. США). Протягом 2005 року на виконання умов другої позики ППР-II Національний банк України працював над підготовкою Плану розвитку банківського нагляду та брав участь в опрацюванні Меморандуму про розвиток Державного ощадного банку України.

Враховуючи єдину мету проектів "Фінансування розвитку села" та "Фонд муніципального розвитку України", Світовим банком було запропоновано об'єднати ці проекти в єдиний проект "Розширення доступу до ринків фінансових послуг". У 2005 році Національний банк України залучався до створення механізму визначення остаточних критеріїв прийнятності та відбору банків, які братимуть участь у кредитній лінії і в компоненті проекту, спрямованому на інституційний розвиток.

Проект "Розвиток системи державної статистики для моніторингу соціально-економічних перетворень" спрямований на підвищення ефективності роботи системи державної статистики шляхом приведення її організаційних, інституційних і технологічних елементів у відповідність з сучасними міжнародними стандартами і потребами державного управління й економіки в ринкових умовах. Одним з напрямів діяльності проекту є реалізація субкомпонента С.7 "Грошово-кредитна та банківська статистика" та С.8.2 "Платіжний баланс", відповідальним виконавцем яких є Національний банк України. Впровадження субкомпонентів сприятиме удосконаленню методологічної складової системи грошово-кредитної статистики і статистики платіжного балансу та забезпеченню її відповідності міжнародним стандартам.

З метою розширення кола послуг та інструментів підтримки розвитку експорту і враховуючи ефективність проекту "Розвиток експорту" ВАТ "Укрексімбанк" було ініційовано продовження співпраці зі Світовим банком та започаткування проекту

"Розвиток експорту-II". Ця ініціатива підтримана Світовим банком, урядом України та Національним банком України.

У рамках некредитної діяльності Світового банку за його підтримки Національним банком України у лютому 2005 року завершено реалізацію гранту уряду Нідерландів у розмірі 1.8 млн. євро. Виділені кошти цього гранту використано для продовження реформ у сфері банківського нагляду та інституційного розвитку банківського сектору. З метою подальшої реалізації вказаних завдань Світовий банк у 2005 році надавав Україні фінансову підтримку в реалізації другої Програми реформування фінансового сектору України. Основними цілями програми були сприяння розвитку надійних і конкурентних ринків фінансових послуг і розширення доступу до фінансування "недофінансованим" клієнтам та регіонам України.

Протягом 2005 року Національний банк України брав участь у переговорах та підготовці документів щодо отримання наступного гранту за проектом Світового банку для реалізації другої Програми реформування фінансового сектору. Згідно з проектом кошти гранту будуть спрямовані головним чином на фінансування консультаційних та навчальних послуг для Національного банку України та Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг з метою розвитку та поліпшення наглядової функції цих установ, надання допомоги у переході до використання стандартів Базеля-II, реструктуризації державних банків.

У 2005 році Світовим банком прокредитовано на підтримку мікро-, малих та середніх підприємств (ММСП) субпроекти малого та середнього підприємництва на суму 3.1 млн. дол. США. Протягом терміну реалізації проекту надано 31.1 млн. дол. США для фінансування 34 субпроектів за кредитною лінією ММСП та 5.3 млн. дол. США для реалізації 21 муніципального проекту. Непогашена сума за кредитними лініями на кінець 2005 року становила 14.2 та 0.8 млн. дол. США відповідно.

Національний банк України, як і в попередні роки, забезпечував своєчасне надання звітності Світовому банку про зовнішній довгостроковий гарантований та негарантований борг країни відповідно до вимог Системи звітності боржників Світового банку.

Співробітництво з Європейським банком реконструкції та розвитку

Національний банк України протягом 2005 року продовжував впроваджувати відкриті Європейським банком реконструкції та розвитку кредитні лінії, спрямовані на фінансування малих та середніх приватних підприємств, МСП-1 та МСП-2 на суму 121.2 млн. дол. США та 88.3 млн. дол. США відповідно.

У 2005 році Національним банком була повністю погашена перша кредитна лінія (МСП-1), що надавалася Європейським банком реконструкції та розвитку для кредитування малих і середніх підприємств та підтримки потужності банків.

На кінець 2005 року затверджено 240 проектів на суму 210.6 млн. дол. США, в тому числі протягом 2005 року – 7 проектів на суму 7 млн. дол. США. Обсяг погашених кредитів у рамках МСП-1 становив 117.9 млн. дол. США, в рамках МСП-2 – 37.7 млн. дол. США. За компонентом мікрокредитування в рамках двох кредитних ліній МСП-1 та МСП-2 всього підписано 27 кредитних угод з банками-учасниками на суму 46.3 млн. дол. США, з яких за кредитною лінією МСП-1 – 6 кредитних угод на суму 7.4 млн. дол. США, за лінією МСП-2 – 21 кредитна угода на суму 38.9 млн. дол. США, з них діючими залишалися 9 угод на суму 11.5 млн. дол. США. Банками-учасниками повернуто 34.8 млн. дол. США в рамках 18 кредитних угод.

За весь час дії Програми (компоненту) мікрокредитування банками було надано 95.5 тис. кредитів на суму 638.1 млн. дол. США, з яких упродовж 2005 року було надано 48.6 тис. кінцевим позичальникам на суму 334.1 млн. дол. США.

Співробітництво з Європейським інвестиційним банком

У 2005 році Національний банк України брав активну участь в узгодженні проекту Рамкової угоди між Україною та Європейським інвестиційним банком. Угода була підписана у червні 2005 року та ратифікована у лютому 2006 року.

Співробітництво з Північним інвестиційним банком

У 2005 році Національний банк України брав активну участь в узгодженні проекту Рамкової угоди між Україною та Північним інвестиційним банком, яка була підписана у лютому 2005 року.

Співробітництво з Міждержавним банком СНД

У 2005 році Національний банк України брав участь у подальшому опрацюванні проектів нових установчих документів Міждержавного банку, зокрема, Статуту та змін до угоди про його заснування. Також опрацьовувалися питання розробки та впровадження платіжно-розрахункової системи цього банку.

Співробітництво з Німецько-українським фондом

У 2005 році Національний банк України продовжував моніторинг коштів Німецько-українського фонду (далі – НУФ).

Протягом 2005 року в рамках укладених з Німецько-українським фондом договорів мікрокредити кінцевим позичальникам надавали банки АППБ "Аваль", ПриватБанк, АКБ "Форум", КБ "Надра", ЗАТ "ПроКредитБанк" та ВАТ "Кредит промбанк". У 2005 році банкам було видано 10.5 млн. євро з коштів НУФ, за попередньо підписаними завершеними угодами банки повернули НУФ 7.1 млн. євро (основна сума в рамках 7 кредитних угод). Упродовж з 2001–2005 років між НУФ та банками-учасниками укладено 25 кредитних договорів на загальну суму 25.8 млн. євро, з яких діючими залишаються 10 кредитних договорів на суму 14.6 млн. євро.

За весь час дії програми НУФ банки-учасники видали понад 36 тис. мікрокредитів на суму 130.4 млн. євро, протягом 2005 року банки надали кінцевим позичальникам понад 28 тис. мікрокредитів на суму 96.9 млн. євро.

Питання створення Українського банку сприяння розвитку

На виконання попередніх домовленостей уряду України та Федерального уряду Німеччини створити в рамках програми "ТРАНСФОРМ" Німецько-український фонд (на першому етапі) і Банк сприяння розвитку (на другому етапі) Національний банк України продовжував обговорення з Кабінетом Міністрів України проекту Закону України "Про Український банк сприяння розвитку".

Проект Закону України "Про Український банк сприяння розвитку" було обговорено з фахівцями Міністерства фінансів України, Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Міністерства юстиції України та Державної комісії з регулювання фінансових ринків в Україні та відповідно доопрацьовано Національним банком України.

Співробітництво з іншими міжнародними інституціями

Відповідно до стратегічного курсу нашої країни на інтеграцію до Європейського Союзу (далі – ЄС) Національний банк України в 2005 році забезпечив виконання відповідних положень Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС і Плану дій Україна-ЄС на 2005 рік.

Національний банк України брав участь у чергових засіданнях підкомітетів з торгівлі та інвестицій, з питань фінансів, економіки та статистики комітету з питань співробітництва України з Європейським Союзом, а також у восьмому засіданні комітету.

Вжито заходів з упровадження технічної допомоги Європейській Комісії щодо розвитку банківського сектору та його адаптації до законодавства, стандартів і принципів ЄС: у 2005 році продовжувалася реалізація проектів технічної допомоги Тасіс "Реформування банківського сектору" та Бістро "Підтримка процесів адаптації банківського сектору України до законодавства, стандартів і принципів Європейського Союзу: програмні пропозиції".

З метою реалізації курсу євроатлантичної інтеграції у 2005 році Національний банк України забезпечив виконання заходів цільового плану Україна – НАТО на 2005 рік в частині, що стосується Національного банку України.

На виконання завдань щодо вступу України до Світової організації торгівлі (далі – СОТ) Національний банк України оперативно реагував на запити країн – членів робочої групи з розгляду заявки України про вступ до СОТ. Крім того, Національний банк України протягом 2005 року брав участь у засіданнях робочої групи з розгляду заявки України про вступ до СОТ та двосторонніх переговорів з доступу до ринку послуг, а також в опрацюванні проекту звіту робочої групи з розгляду заявки України про вступ до СОТ – завершального документу в процесі вступу України до СОТ.

Основним питанням на шляху до СОТ, що стосується компетенції Національного банку України, є надання права іноземним банкам відкривати філії на території України. З метою вирішення цього питання Національний банк України розробив та 01.04.2005 р. направив на розгляд Верховної Ради України проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про банки і банківську діяльність".

Упродовж 2005 року Національний банк України брав участь в опрацюванні пакету документів щодо створення Єдиного економічного простору між Україною, Росією, Білоруссю і Казахстаном, а також аналізував наслідки створення цього простору.

2.13. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЕКОНОМІЧНОЇ РОБОТИ

Національним банком України забезпечувалося проведення економічної роботи, спрямованої на виконання закріплених за ним функцій відповідно до Закону України "Про Національний банк України" від 20.05.1999 р. № 679-XIV зі змінами і доповненнями та іншими законами України за такими основними напрямками:

- розвиток грошово-кредитного, валютного та фондового ринків;
- емісійна діяльність;
- аналіз та прогнозування макроекономічних та монетарних показників;
- складання та оцінка платіжного балансу;
- прогнозування платіжного балансу;
- складання грошової і банківської статистики;
- аналіз вимог банків за кредитами, наданими в економіку України;
- аналіз зобов'язань банків за залученими коштами;
- аналіз процентних ставок за мобілізованими банками депозитними коштами та наданими кредитами;
- підготовка інформаційно-аналітичних та презентаційних матеріалів щодо стану й тенденцій розвитку економіки та банківської системи;
- аналіз валового зовнішнього боргу держави;

- забезпечення підвищення ефективності банківського нагляду;
- моніторинг виконання заходів з виконання указів, розпоряджень Президента України з економічних питань.

У взаємодії з Секретаріатом Президента України та Кабінетом Міністрів України Національний банк України забезпечував виконання указів та розпоряджень Президента України щодо розвитку банківської системи та підвищення її ролі в розвитку економіки держави.

Протягом року щомісяця видавалися офіційні видання Національного банку України – аналітично-статистичний "Бюлетень Національного банку України" і науково-практичний журнал "Вісник Національного банку України" та щокварталу – аналітично-статистичне видання – "Платіжний баланс України".

Протягом 2005 року був розроблений проект меморандуму між Національним банком України та Кабінетом Міністрів України про взаємодію з метою досягнення цінової стабільності для забезпечення стійкого економічного зростання. Національний банк України став ініціатором розроблення документу, який визначатиме інфляційну ціль, регламентуватиме межі відповідальності за її досягнення, а також прозорість та звітність обох органів. На поточний момент, після попереднього обговорення із Міністерством економіки України, Міністерством фінансів України та Міністерством юстиції України, проект меморандуму знаходиться на завершальній стадії на погодженні в Кабінеті Міністрів України.

У 2005 році тривала робота з удосконалення методології та оптимізації статистичної звітності, що подається до Національного банку України, яка сприяла забезпеченню складання за міжнародними стандартами грошово-кредитної статистики, статистики платіжного балансу, міжнародної інвестиційної позиції, а також валового зовнішнього боргу та виконанню Національним банком України законодавчо закріплених регулятивних та наглядових функцій. За звітний рік підготовлено 4 зміни до Правил організації статистичної звітності, відповідно до яких внесено зміни до 35 форм, введено 2 нові форми та скасовано 1 діючу форму статистичної звітності, що подавалася банками України. У ході проведення зазначеної роботи акцентовано увагу на актуальних для банків питаннях доцільності та обсягів надання Національному банку України статистичної звітності. З метою скорочення витрат банків на підготовлення статистичної звітності створеною у вересні 2005 року з фахівців центрального апарату Національного банку України робочою групою з оптимізації статистичної звітності було розглянуто та підтримано пропозиції банків щодо скасування, об'єднання та внесення змін до діючих форм звітності, зміни періодичності та строків надання звітності, а також завчасного внесення змін до програмного забезпечення. Пропозиції банків враховано у Змінах до Правил організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України.

Для удосконалення аналітичної, дослідницької та прогнозної роботи Національного банку України та здійснення оцінки фінансово-економічного стану регіонів затверджено та впроваджено складання фінансового паспорту регіонів України. До складу показників фінансового паспорту регіонів включено дані щодо загальноекономічного розвитку, стану фінансового та банківського сектору економіки регіону.

З урахуванням міжнародних стандартів переглянуто та внесено зміни до Правил складання та подання звітності Міжнародному валютному фонду, які затверджені постановою Правління Національного банку України від 11.02.2005 р. № 41.

Упродовж звітного року забезпечувалася підготовка інформації за показниками фінансового та зовнішнього секторів економіки для поширення її згідно із рекомендаціями Спеціального стандарту поширення даних Міжнародного валютного фонду.

Здійснено комплекс заходів Національного банку України щодо участі в координованому тренуванні Міжнародного валютного фонду з компіляції та поширення індикаторів фінансової стабільності.

За участю Національного банку України виконувалися заходи з реалізації Програми розвитку системи національних рахунків на період до 2010 року.

У звітному році проводилася робота з реалізації угоди між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку "Розвиток системи державної статистики для моніторингу соціально-економічних перетворень" в частині субкомпонентів "Грошово-кредитна і банківська статистика", "Зовнішня торгівля і платіжний баланс".

Підготовлено і проведено презентацію Європейського банку реконструкції та розвитку "Звіт про процес переходу 2004", що дало можливість ознайомитися з результатами і методологією оцінки з боку Європейського банку реконструкції та розвитку процесу переходу до ринкової економіки країн Співдружності Незалежних Держав з акцентом на Україну.

З метою обговорення актуальних питань з проведення грошово-кредитної та валютно-курсової політики, розвитку банківської системи та підвищення її ролі у забезпеченні економічного зростання проводилися наради за участю банків України.

На регулярній основі тривала робота з підготовки аналітичних матеріалів щодо розвитку банківської системи, окремих економічних питань з метою інформування керівництва та фахівців Національного банку України.

Організація економічної роботи в територіальних управліннях Національного банку України покладалася на відділи економічної роботи та грошово-кредитних відносин (далі – відділи). У своїй роботі відділи територіальних управлінь Національного банку України керувалися Положенням про філії (територіальні управління) Національного банку України, Законами України "Про Національний банк України" та "Про банки і банківську діяльність" й іншими нормативними документами Національного банку України.

Відділи виконували покладені на них завдання в контакт з іншими структурними підрозділами територіальних управлінь та відповідними департаментами центрального апарату Національного банку України.

Протягом 2005 року всіма відділами територіальних управлінь Національного банку України аналізувалися загальноекономічний стан економіки та розвитку банківського сектору регіону, кредитний та депозитний ринки, структура та якість кредитного портфеля банку тощо. Забезпечувалося надання банками необхідної звітності для складання грошової та банківської статистики, а також підготовка матеріалів для проведення нарад, семінарів з питань розвитку економіки та банківського сектору регіону.

Сторінка Національного банку України в мережі Інтернет продовжувала залишатися невід'ємною частиною інформаційної політики Національного банку України. Упродовж 2005 року більш як у півтора раза зросла кількість звернень до інформаційних матеріалів сторінки.

Тривали роботи з модернізації сторінки Національного банку України в мережі Інтернет, що сприяло розширенню її інформаційного наповнення, підвищення оперативності висвітлення інформації, впровадження нових технологій. Розроблено проект структури представництва Національного банку України в мережі Інтернет на базі реорганізації та удосконалення цієї сторінки, створено бази даних з грошово-кредитної та банківської статистики, статистики платіжного балансу, міжнародної інвестиційної позиції та зовнішнього боргу України, банкнот і монет України, банків України та нормативно-правових актів Національного банку України, який буде впроваджено після завершення технічного режиму експлуатації.

Національний банк України взяв участь у роботі II Міжнародного форуму "Банк – Розвиток – 2005" і підготував виставкові матеріали щодо діяльності банківської системи України, що експонувалися при проведенні форуму.

Взяли участь у проведенні загальнодержавної виставкової акції "Барвіста Україна" у головному павільйоні Національного комплексу "Експоцентр України", метою якої було розкриття державної політики у розвитку банківської системи

України. За участь у загальнодержавній виставковій акції "Барвіста Україна" Національний банк України нагороджено дипломом Державного управління справами Національного комплексу "Експоцентр України" за кращий дизайн та форму показу розділу "Банківська система України".

З метою забезпечення керівництва і департаментів Національного банку України необхідними інформаційно-аналітичними матеріалами для прийняття рішень, використання у роботі та розробки чіткої, аргументованої позиції на переговорах офіційних делегацій України з представниками міжнародних фінансових організацій у 2005 році у Національному банку України було продовжено роботу з моніторингу і поглибленого аналізу досліджень, рекомендацій, прогнозів і політики Міжнародного валютного фонду.

У рамках цієї роботи інформування керівництва і департаментів Національного банку України здійснювалося шляхом підготовки на періодичній основі аналітичних документів з актуальних питань, інформаційних повідомлень про нові дослідження з реферативним викладенням окремих з них. Моніторинг матеріалів Міжнародного валютного фонду також охоплював документи, які розміщувалися на веб-сайті виконавчих директорів Міжнародного валютного фонду, виключне право доступу до якого має Національний банк України. Постійно підтримувалася співпраця з офіційним представником України у Міжнародному валютному фонді. Розміщення на веб-сайті у внутрішній мережі Національного банку України аналітичних і реферативних документів, вибраних публікацій, посилань на інформаційні ресурси дозволило забезпечити працівникам оперативний доступ до інформаційно-аналітичних матеріалів.

Систематизований аналіз документів Міжнародного валютного фонду підвищив рівень поінформованості працівників Національного банку України про світові й регіональні тенденції розвитку, їх вплив на економіку України, оцінки і прогнози міжнародних фінансових організацій. Важливим було вивчення досвіду втілення рекомендацій Міжнародного валютного фонду в інших країнах. Ознайомлення з сучасними матеріалами Міжнародного валютного фонду сприяло запровадженню стандартів аналітичних документів міжнародних фінансових організацій у практику роботи департаментів Національного банку України.

2.14. УДОСКОНАЛЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Виконуючи функцію регулювання порядку ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в банківській системі, Національний банк України продовжував роботу в напрямі вдосконалення методологічного інструментарію з метою надання користувачам для прийняття рішень повної, достовірної та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів.

У рамках реалізації визначених завдань робота Національного банку України була направлена на:

- вдосконалення методик бухгалтерського обліку фінансових інструментів з метою підвищення якості та достовірності складання звітної інформації Національного банку України та банків України з урахуванням вимог міжнародних стандартів фінансової звітності;
- гармонізацію вимог до розкриття інформації у фінансовій звітності Національного банку України та банків України з нормами законодавства Європейського Союзу;
- посилення вимог до організації внутрішніх контролів з метою мінімізації ризиків;
- узгодження методик визнання та оцінки активів і зобов'язань, доходів і витрат у фінансовій звітності з нормами податкового законодавства України та вимогами Базельського комітету тощо.

Зазначені завдання реалізовувалися шляхом розроблення нових та вдосконалення діючих нормативно-правових актів, зокрема:

- забезпечено розкриття інформації про справедливу вартість активів, зобов'язань та власного капіталу через визнання доходів та витрат з використанням методу ефективної ставки відсотка;
- запроваджено механізм розкриття інформації у фінансовій звітності за сегментами та з урахуванням впливу інфляції з метою оцінки ефективності діяльності банків;
- змінено підходи до класифікації цінних паперів за портфелями та удосконалено їх облік, що сприяло достовірнішому визначенню результатів діяльності та вартості капіталу банку;
- розроблено чіткі та прозорі методики бухгалтерського обліку нових платіжних інструментів, що сприяло вдосконаленню процедури розрахунків тощо.

2.15. ЕКОНОМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ

Протягом 2005 року Національним банком України проводилася низка економічних досліджень, а також здійснювалася розробка макроекономічних прогнозів, які використовувалися при визначенні напрямів проведення грошово-кредитної політики Національного банку України. Проведена дослідницька робота сприяла обґрунтованішому прийняттю рішень з питань грошово-кредитної та валютної політики.

Дослідницька й аналітична робота була сконцентрована на таких питаннях:

- дослідження інфляційних процесів та реального сектору, а також аналіз впливу монетарної політики на їх розвиток;
- вивчення світового досвіду застосування режиму інфляційного таргетування та перспектив його впровадження в Україні;
- визначення та дослідження каналів трансмісійного механізму монетарної політики;
- макроекономічний аналіз стану і розвитку економіки України та окремих її галузей;
- моніторинг динаміки реального ефективного обмінного курсу гривні у взаємодії з показниками діяльності реального та зовнішнього секторів економіки України;
- вивчення досвіду діяльності центральних банків провідних країн світу та Європейського центрального банку з метою використання його в Україні;
- дослідження основних тенденцій міжнародного розвитку, стану світових ринків з метою визначення можливості впливу даних тенденцій на економічний розвиток України.

Робота Національного банку України з економічного прогнозування у звітному році була спрямована на виконання таких завдань:

- розроблення макроекономічного прогнозу Національного банку України та підготовки рекомендацій щодо монетарної політики;
- побудову малої структурної моделі трансмісійного механізму монетарної політики.

У процесі здійснення економічного аналізу, оцінки та прогнозування розвитку монетарних показників, стану платіжного балансу України Національний банк України тісно співпрацював з органами державної влади, підтримував ділові контакти з провідними вітчизняними та зарубіжними дослідницькими центрами з питань економічних досліджень, прогнозування та побудови макроекономічних моделей розвитку економіки України.

2.16. НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

Протягом 2005 року Національним банком України проводилася низка наукових досліджень, зокрема, стосовно:

- методологічних підходів до визначення індикативних числових критеріїв оцінки ризику за окремими факторами оцінки (стосовно кредитного, валютного, ринкового, операційно-технологічного ризиків, ризику ліквідності, ризику зміни процентної ставки);

- таргетування інфляції, визначення проблем та концептуальних засад впровадження в Україні цього виду монетарної стратегії;

- організаційно-методичних підходів до формування системи оцінки фінансової стійкості та запобігання фінансовим кризам як початкового етапу розроблення методології оцінки стійкості фінансової системи. Така робота проводилась уперше в Україні. В рамках дослідження було визначено основні завдання побудови системи оцінки стійкості фінансової системи України, розроблено рекомендації щодо коригування державної політики з метою запобігання фінансовим кризам та посилення транспарентності державної фінансової політики.

Проведено оцінку стану і перспектив розвитку фінансового сектору України, визначено місце і роль у ньому банківської системи, надано пропозиції щодо шляхів усунення можливих викривлень у його структурі.

Завершено дослідження та розроблено практичні рекомендації щодо вдосконалення координації фіскальної і монетарної політики.

Проводилася робота з підготовки аналітичних і науково-методичних матеріалів щодо присутності іноземного капіталу в банківському секторі та вплив на нього; аналізу світового досвіду причин, розвитку та наслідків банківської кризи в 90-х роках; вивчення світового досвіду оподаткування прибутку банків тощо. Розроблено методи та програмно-інформаційні заходи автоматизації внутрішнього аудиту.

У 2005 році Національним банком України було розроблено проект Стратегії розвитку банківської системи України на 2006–2010 роки, в якому визначено основні цілі розвитку банківської системи України, надано оцінку її сучасного стану, окреслено проблеми розвитку та головні завдання і шляхи їх подолання.

Упродовж року Національним банком України за участю представників міжнародних фінансових організацій, зацікавлених міністерств, відомств, асоціацій проводилися конференції, семінари, круглі столи, де обговорювалися проблемні питання наукових досліджень, пропозиції та практичні рекомендації щодо напрямів розвитку конкурентоспроможної банківської системи України.

2.17. АУДИТ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

Внутрішній аудит Національного банку України проводився відповідно до затвердженого плану проведення аудиту структурних підрозділів центрального апарату та установ Національного банку України.

При здійсненні внутрішнього аудиту основна увага зверталася на достовірність фінансової і статистичної звітності, перевірку точності та достовірності даних бухгалтерського обліку та звітності, оцінку факторів ризику в діяльності структурних підрозділів Національного банку України, впровадження міжнародних стандартів внутрішнього аудиту, дотримання законодавства та нормативно-правових актів Національного банку України.

У 2005 році було забезпечено виконання плану аудиту, за результатами чого проведено 221 аудит, у тому числі 170 аудитів діяльності територіальних управлінь Національного банку України, 11 – структурних одиниць та 28 – структурних підрозділів

центрального апарату Національного банку України, 6 – аудитів навчальних закладів, 3 – спеціалізованих підприємств, 3 – раптових ревізій готівки у касах і сховищах, 9 тематичних аудитів з питань інформаційних технологій. За дорученням керівництва Національного банку України було здійснено 8 позапланових аудитів.

Відповідно до рекомендацій, наданих аудиторською фірмою ТОВ АВ "ПрайсвотерхаусКуперс (Аудит)", більше уваги було приділено проведенню аудиту згідно з міжнародними професійними стандартами внутрішнього аудиту.

З метою удосконалення нормативно-правової бази аудиту оновлено Положення про Департамент аудиту з урахуванням пропозицій структурних підрозділів Національного банку України та Інструкції про організацію та порядок проведення внутрішнього аудиту в системі Національного банку України. Удосконалено та затверджено "Типову програму аудиту діяльності територіального управління Національного банку України".

Значну роботу проведено відповідно до Положення про порядок оцінки факторів ризиків у діяльності Національного банку України. Здійснено роботу з аналізу карт оцінки факторів ризику в діяльності структурних підрозділів Національного банку України.

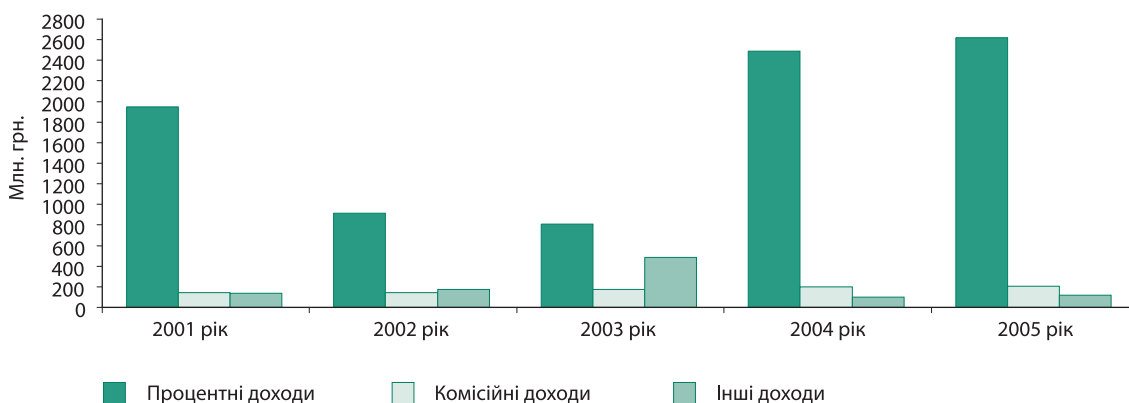
За результатами здійснених внутрішніх аудитів структурними підрозділами Національного банку України прийнято до виконання 1951 рекомендацію, або 93.9% із наданих.

2.18. РЕЗУЛЬТАТИ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

У звіті Національного банку України про фінансові результати за 2005 рік доходи і витрати відображено за методом нарахування.

Загальний обсяг доходів Національного банку України за 2005 рік збільшився порівняно з 2004 роком на 5.9% і дорівнював 2941 млн. грн.

Динаміка доходів Національного банку України за 2001–2005 роки

У структурі доходів Національного банку України найбільшу частку становили процентні доходи – 89% (торік – 89.7%).

У складі процентних доходів 72.3% становили доходи за розміщеними депозитами, 23.8% – за операціями з цінними паперами, а 3.9% – за наданими кредитами (у 2004 році – 39.4%, 26.4 та 34.2% відповідно). Збільшення процентних доходів за розміщеними депозитами відбулося внаслідок зростання міжнародних резервів Національного банку України, а зменшення процентних доходів за наданими кредитами – через погашення

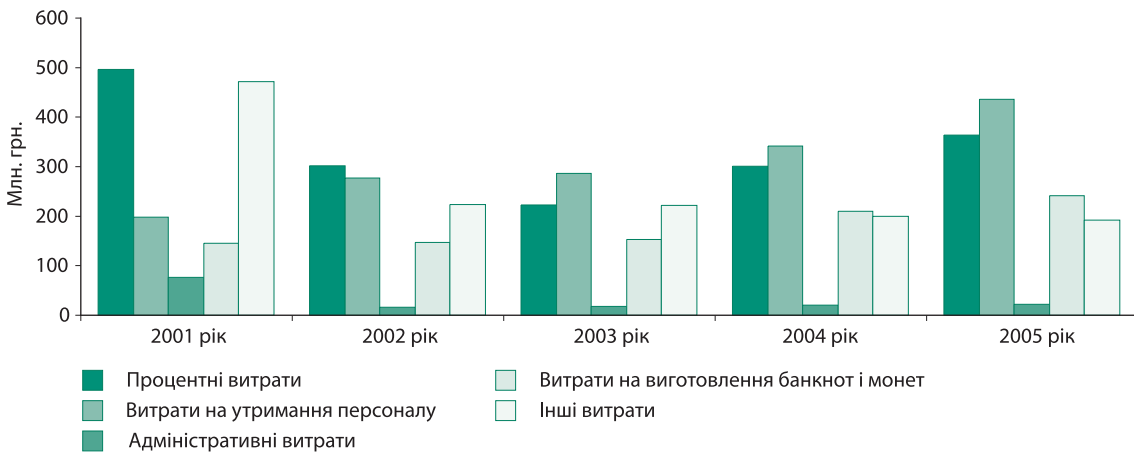
Кабінетом Міністрів України боргових зобов'язань щодо сплати нарахованих відсотків за користування кредитом у 2004 році.

Частка комісійних доходів у звітному році залишилася на рівні 2004 року і становила 7.0%. Питома вага інших доходів у загальному обсязі доходів збільшилася з 3.2 до 4.0%.

Загальний обсяг поточних витрат Національного банку України за 2005 рік становив 1255 млн. грн., або збільшився порівняно з 2004 роком на 18.3%.

У загальному обсязі витрат 34.7% становили витрати на утримання персоналу, 29.0% – процентні витрати, 19.3% – витрати на виготовлення банкнот і монет, 1.8% – адміністративні витрати (у 2004 році – 32.2%, 28.4, 19.8 та 2.0% відповідно). Інші витрати Національного банку України дорівнювали 15.2% від загального обсягу витрат (у 2004 році – 17.6%).

Динаміка витрат Національного банку України за 2001–2005 роки

Загальне збільшення витрат було зумовлене насамперед зростанням процентних витрат за депозитними сертифікатами, емітованими Національним банком України, та збільшенням витрат на оплату праці.

2.19. ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКНОТНО-МОНЕТНОГО ДВОРУ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

План виробництва та реалізації продукції на замовлення Національного банку України за результатами роботи в 2005 році було виконано Банкнотно-монетним двором у повному обсязі.

Фактичні обсяги виробництва Банкнотно-монетного двору Національного банку України (без урахування послуг) за 2005 рік становили 170.7 млн. грн. (або були на 21.3% більшими порівняно з 2004 роком), що пов'язано в першу чергу зі:

- збільшенням обсягів випуску банкнот на 17.9%;
- збільшенням обсягів карбування розмінних монет на 9.4%;
- виконанням замовлення державного рівня з виготовлення медалі "60 лет Победы в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг."

Завантаженість друкарського цеху Банкнотної фабрики в 2005 році становила 83 проти 90% у 2004 році, коли друкувалися бюлетені для проведення виборів Президента України. Значно підвищився рівень завантаженості виробничих цехів Монетного двору, у тому числі цеху карбування розмінних монет – до 144% (в 2004 році – до 112%), цех

виготовлення орденів та медалей – до 80% (в 2004 році – до 44%), а рівень завантаженості цеху карбування пам'ятних та ювілейних монет порівняно з 2004 роком знизився до 72 проти 90% у 2004 році.

У 2005 році Банкотно-монетним двором Національного банку України реалізовано продукції (послуг) на загальну суму 180.0 млн. грн. (або на 36.1 млн. грн. більше, ніж у 2004 році), у тому числі:

- на замовлення Національного банку України – 143.4 млн. грн. (або більше на 27.6 млн. грн.);

- на замовлення державних установ та інших організацій – 36.7 млн. грн. (або більше на 8.5 млн. грн.).

У 2005 році здійснено роботи з удосконалення функціонування системи управління якістю на Банкотно-монетному дворі Національного банку України, у тому числі:

- проведено два внутрішніх аудити та два технічних нагляди аудиторами Укрметрестандарту, які підтвердили відповідність системи управління якістю вимогам ДСТУ ISO 9001–2001;

- сертифіковано медаль "60 лет Победы в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.";

- проведено вхідний контроль якості сировини, матеріалів, заготовок та оперативний контроль виконання технологічних процесів та якості готової продукції як на Банкотної фабрики, так і на Монетному дворі.

Протягом 2005 року технічним відділом Банкотно-монетного двору розроблено понад 5 проектів на обладнання, пристосування та нестандартні вироби для цехів, серед яких лінія для пакування монет у паперові ролики; верстат для перфорації банкнот; кільця для кріплення форм до машин "Супер-Нумерота 212". Крім того, розроблялася конструкторська документація за разовими заявками підрозділів Банкотно-монетного двору. Таких розробок було здійснено 22.

У 2005 році поновлено роботу в напрямі впровадження комплексної інформаційної системи, розроблено стратегічний план її впровадження і технічне завдання з повним описом бізнес-процесів та вимогами до її функціонального наповнення. Здійснювалася діяльність щодо посилення захисту інформації, впроваджено сервер антивірусного захисту.

Протягом 2005 року проводилася контрольна-ревізійна та претензійна робота, а також налагоджено управління договорами.

З урахуванням перспектив розвитку було розроблено Програму основних напрямів діяльності Банкотно-монетного двору на 2006–2010 роки, реалізація якої поліпшить результати діяльності Банкотно-монетного двору Національного банку України.

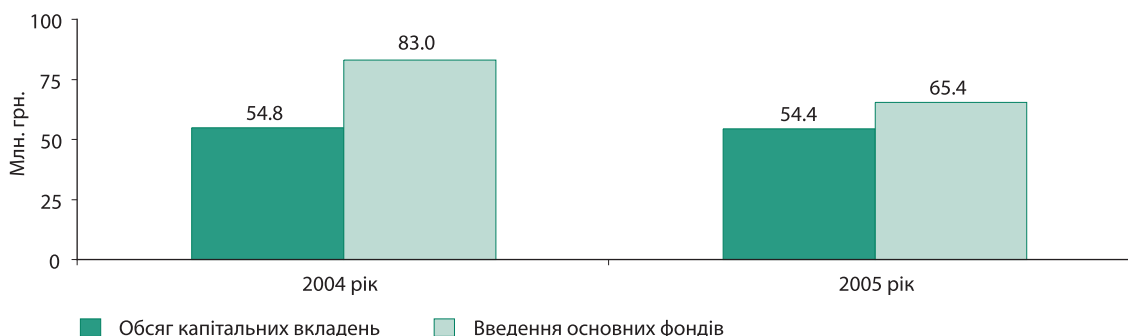
2.20. РОЗВИТОК МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ

Планом капітальних вкладень на 2005 рік було передбачено коштів на суму 64.6 млн. грн., спрямованих на подальший розвиток і зміцнення матеріально-технічної бази системи Національного банку України та створення належних умов праці, який виконано на 80.5%.

У звітному році після закінчення будівництва, реконструкції та технічного переоснащення введено в дію 16 об'єктів та 1 підоб'єкт. Загальна сума введених в дію основних фондів становила 65.4 млн. грн. (торік – 83.0 млн. грн., або на 21.2% менше).

ВИКОНАННЯ РОБІТ ІЗ КАПІТАЛЬНОГО БУДІВНИЦТВА ЗА ОБ'ЄКТАМИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ У 2005 РОЦІ

Показники	2005 рік	2004 рік	У відсотках до попереднього року
Обсяг капітальних вкладень, виконаних за об'єктами будівництва Національного банку України (в млн. грн.), у тому числі:			
– центрального апарату	54.4	54.8	99.2
– територіальних управлінь	2.8	13.6	20.6
– навчальних закладів та установ	37.5	30.3	123.8
– навчальних закладів та установ	11.9	6.4	185.9
Виконано за рахунок амортизаційних відрахувань, у тому числі:			
– Банкотно-монетний двір	2.1	4.5	46.7
– Фабрика банкотно-паперу	1.0	4.4	22.2
– Фабрика банкотно-паперу	1.1	0.1	1100
Введено в експлуатацію об'єктів та підоб'єктів у складі основних об'єктів (в млн. грн.), у тому числі:			
– центрального апарату	65.4	83.0	78.8
– територіальних управлінь	2.8	20.4	13.7
– навчальних закладів та установ	57.0	46.6	122.3
– навчальних закладів та установ	1.8	8.7	20.7
Введено в експлуатацію об'єктів за рахунок амортизаційних відрахувань, у тому числі:			
– Банкотно-монетний двір	3.8	7.3	52.1
– Банкотно-монетний двір	3.8	7.2	52.8
– Фабрика банкотно-паперу	0	0.1	0
Незавершене будівництво об'єктів Національного банку України за станом на 01.01.2006 р. (в млн. грн.), у тому числі:			
– центрального апарату	89.3	109.0	81.9
– центрального апарату	13.4	14.3	93.7
– територіальних управлінь	63.5	74.1	85.7
– навчальних закладів та установ	5.6	11.3	49.6
– за рахунок амортизаційних відрахувань	6.8	9.3	73.1

Виконання робіт із капітальних вкладень у 2004–2005 роках

У 2005 році проводилася реконструкція приміщень центрального офісу Національного банку України та адміністративних будинків Національного банку України у Волинській, Донецькій, Львівській, Миколаївській, Одеській, Херсонській, Черкаській областях, Автономній Республіці Крим. Виконано роботи з реконструкції приміщень Української академії банківської справи (м. Суми), технічного переоснащення системи пожежної сигналізації в адміністративному будинку № 1 Національного банку України (вул. Інститутська, 9) та з реконструкції огорожі периметра території, на якій розташовані адміністративні будинки Національного банку України по пр. Науки, 7 (м. Київ).

Упродовж звітного року виконувалися роботи з модернізації та технічного переоснащення об'єктів Банкотно-монетного двору Національного банку України.

2.21. КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, НАВЧАННЯ ТА ПЕРЕПІДГОТОВКА ПЕРСОНАЛУ

Якісний склад персоналу системи Національного банку України у 2005 році поліпшувався і характеризувався такими показниками:

ЯКІСНІ ПОКАЗНИКИ ПЕРСОНАЛУ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

Показники	2003	2004	2005
Спеціалісти (керівники, професіонали, фахівці) з повною вищою освітою (чисельність осіб)	5690	5988	6116
Доктори і кандидати наук (чисельність осіб)	274	296	320
Спеціалісти зі стажем роботи (%):			
– до 5 років	24.2	28.8	21.7
– 5 років і більше	75.8	71.2	78.3
Укомплектованість персоналом (%):			
– по Національному банку України	95.9	96.5	97.3
– по центральному апарату	93.2	90.7	91.7
Середній вік працюючих:			
– по Національному банку України	39.0	41.4	41.8
– по центральному апарату	39.6	39.3	39.7
Працівники пенсійного віку (чисельність осіб)	344	377	374
Звільнено (%)	11.3	11.7	7.8
Звільнено за власним бажанням (%)	4.9	5.0	3.8

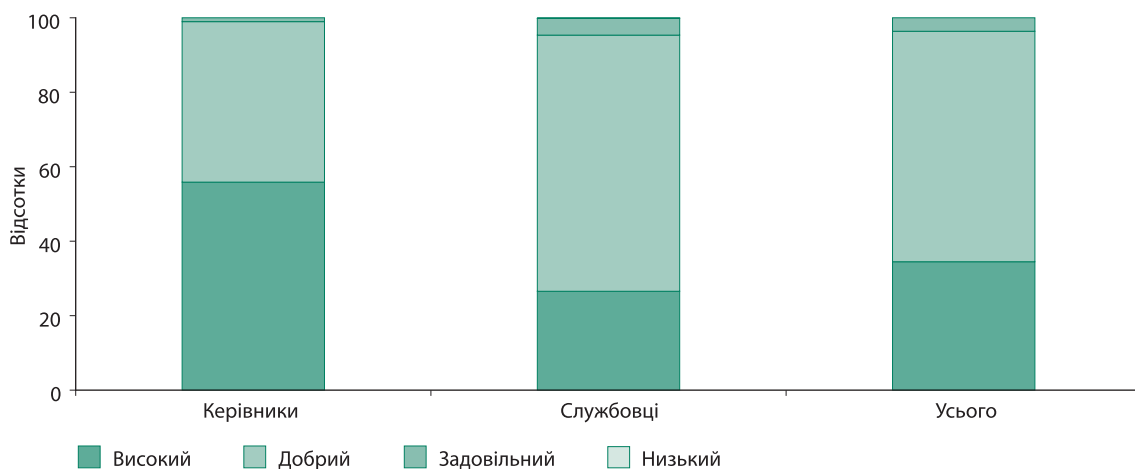
**РОЗПОДІЛ ЧИСЕЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ ЗА КАТЕГОРІЯМИ ПОСАД
за станом на 01.01.2006 р.**

Показники	Усього осіб	Чоловіки	Жінки
Облікова чисельність	6265	2417	3848
Керівники			
з них:	1695	809	886
1 категорія	5	5	0
2 категорія	111	76	35
3 категорія	491	204	287
4 категорія	1075	511	564
5 категорія	13	13	0
Професіонали, фахівці, службовці	4570	1608	2962
з них:			
2 категорія	7	5	2
3 категорія	389	119	270
4 категорія	383	118	265
5 категорія	3791	1366	2425

Уперше протягом березня – квітня 2005 року Національний банк України за допомогою інформаційної системи оцінювання, атестації та розвитку персоналу провів щорічну оцінку виконання державними службовцями Національного банку України покладених на них обов'язків і завдань за результатами роботи за минулий рік (далі – щорічна оцінка).

Щорічною оцінкою було охоплено 4677 державних службовців системи Національного банку України, що становило 75.2% від їх загальної чисельності, з яких 1262 – керівники різного рівня.

**Розподіл державних службовців, що пройшли щорічну оцінку,
залежно від посади та рівня якості виконання обов'язків і завдань**

При здійсненні щорічної оцінки керівники структурних підрозділів зазначали, яку роботу виконували державні службовці вдало, а яку з недоліками, які стягнення або заохочення мали державні службовці, а також надавалися рекомендації для поліпшення

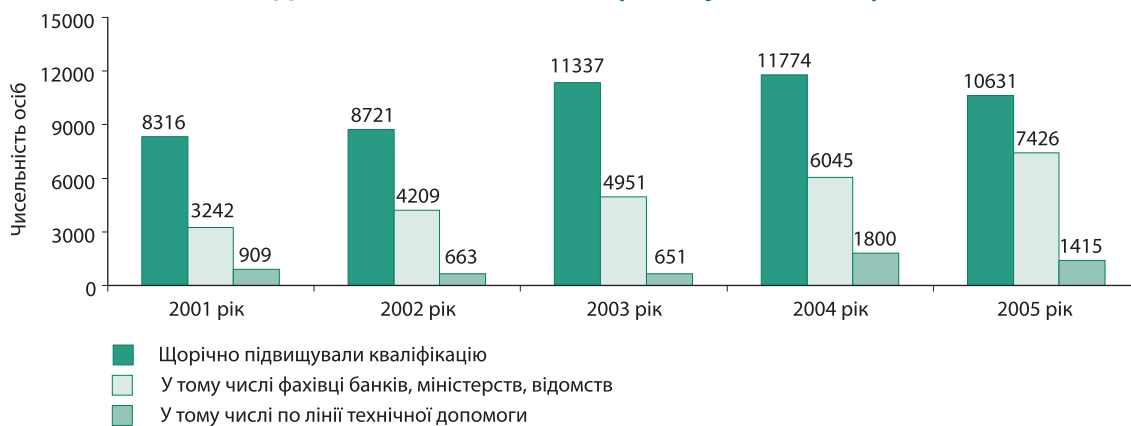
роботи, потреби їх у навчанні, можливості подальшого кар'єрного зростання.

На 1 січня 2006 року чисельність персоналу Національного банку України становила 11181 особу.

Загальна чисельність працівників системи Національного банку України, які у 2005 році підвищили кваліфікацію, дорівнювала понад 3.3 тис. осіб, що становило 29.7% від загальної чисельності працюючих у системі Національного банку України.

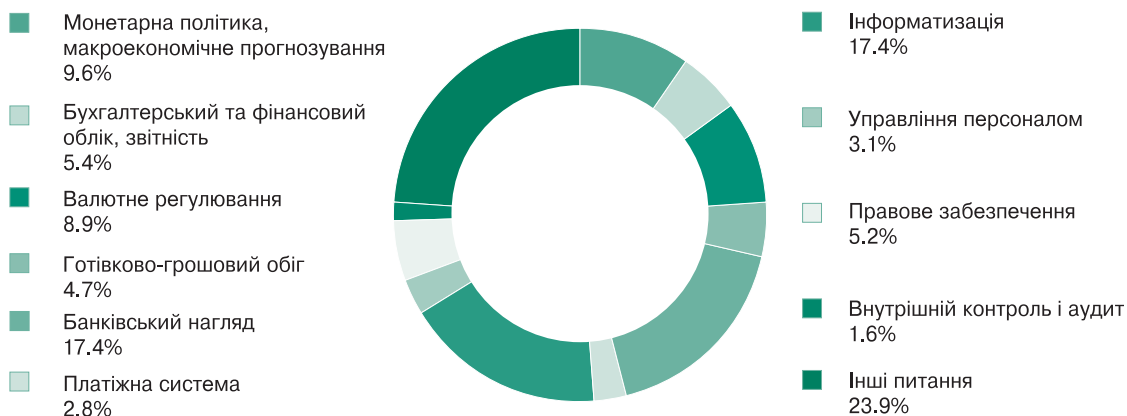
З метою підвищення кваліфікації працівників системи Національного банку України та банківсько-фінансових установ України упродовж 2005 року в 1146 навчальних заходах (семінари, конференції, курси, стажування тощо), 985 з яких було проведено в Україні та 161 – за кордоном, взяли участь понад 10.6 тис. слухачів, з них 7.4 тис. – працівники системи Національного банку України та 3.2 тис. – банківських і фінансових установ, міністерств та організацій України.

Динаміка підвищення кваліфікації у 2001–2005 роках

Навчання проводилось у Навчальному центрі та навчальному класі Національного банку України, Українській академії банківської справи та її філіях – Харківському, Черкаському, Львівському банківських інститутах, територіальних управліннях та структурних одиницях Національного банку України, в інших установах та організаціях України, за кордоном по лінії технічної допомоги і на контрактній основі.

Структура тематики навчальних заходів у 2005 році

Основними напрямками навчання персоналу Національного банку України у 2005 році були банківський нагляд, у тому числі нагляд на основі оцінки ризиків, боротьба з

відмиванням "брудних" грошей, інформаційні технології, монетарна політика, правове забезпечення діяльності банків, валютне регулювання, грошово-кредитна політика та готівково-грошовий обіг, бухгалтерський та фінансовий облік і звітність, статистика, платіжна система, аудит, державні закупівлі, інші важливі аспекти діяльності як центрального банку, так і функціонування всієї банківської системи.

Регіональними центрами навчальних закладів Національного банку України організовано і проведено 22 заходи з навчання за професійними програмами підвищення кваліфікації державних службовців та 9 заходів з підвищення кваліфікації за тематичним напрямом "Перевезення цінностей та інкасація", у яких взяли участь 459 та 120 слухачів – працівників Національного банку України.

За станом на 01.01.2006 р. за усіма напрямками і спеціальностями у підвідомчих навчальних закладах навчалось 8435 осіб, з яких 4515 – за денною і 3920 – за заочною формами навчання. З них за рахунок кошторису Національного банку навчалось 1644 особи (1479 – за денною та 165 працівників Національного банку України – за заочною формами).

У 2005 році вищі навчальні заклади Національного банку України закінчили 1543 фахівці з освітньо-кваліфікаційним рівнем "спеціаліст" та "магістр", у тому числі за денною формою навчання – 476 осіб та заочною – 1067 осіб. Серед випускників заочної форми навчання 184 особи навчалися за програмою перепідготовки.

У 2005 році на навчання до вищих навчальних закладів Національного банку України зараховано 3228 осіб, у тому числі за денною формою навчання – 1696 осіб, з них за рахунок Національного банку України – 620 осіб; за заочною формою навчання – 1532 особи, з них – 86 працівників Національного банку України.

Фонди Центральної бібліотеки Національного банку України нараховували 95 372 примірники видань, з них книг – 37 881, газет – 31 412, журналів – 21 583. У бібліотеці упродовж 2005 року було зареєстровано 1800 читачів. Кількість відвідувань становила 22 973 проти 29 188 у 2004 році.

**Голова
Національного банку України**

28 квітня 2006 року

В.С.Стельмах

КАЛЕНДАР ОСНОВНИХ ПОДІЙ, ЩО ВІДБУЛИСЬ У 2005 РОЦІ

Січень

- Зняття обмеження щодо зарахування готівки в касах банків для покриття обов'язкових резервів.
- Введення в обіг ювілейної монети "Борис Лятошинський" номіналом 2 грн. (нейзильбер).
- Введення в обіг ювілейної монети "Володимир Філатов" номіналом 2 грн. (нейзильбер).
- Введення в обіг ювілейної монети "Улас Самчук" номіналом 2 грн. (нейзильбер).
- Затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні.
- Затвердження Інструкції про організацію виготовлення, випуску в обіг і реалізації пам'ятних монет України та сувенірної продукції.
- Затвердження Змін до Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків.

Лютий

- Затвердження Змін до Інструкції про порядок організації та здійснення валютно-обмінних операцій на території України.
- Затвердження Змін до Правил про валютний контроль.
- Затвердження Змін до Правил здійснення операцій на міжбанківському валютному ринку України.
- Введення в обіг ювілейної монети "Павло Вірський" номіналом 2 грн. (нейзильбер).
- Введення в обіг ювілейної монети "Максим Рильський" номіналом 2 грн. (нейзильбер).
- Затвердження Змін до Положення про порядок визначення рейтингових оцінок за рейтинговою системою CAMELS.
- Затвердження Змін до Положення про порядок отримання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів і надання резидентами позик в іноземній валюті нерезидентам.

Березень

- Введення в обіг банкноти номіналом 1 гривня зразка 2004 року.
- Скасування обов'язкового продажу надходжень в іноземній валюті на користь резидентів.
- Затвердження Змін до Правил здійснення операцій на міжбанківському валютному ринку України щодо обмеження валютообмінних операцій банків.
- Затвердження Змін до Положення про відкриття та функціонування кореспондентських рахунків банків-резидентів та нерезидентів у іноземній валюті та кореспондентських рахунків банків-нерезидентів у гривнях.
- Затвердження Змін до Положення про регулювання Національним банком України ліквідності банків України шляхом рефінансування, депозитних та інших операцій.
- Затвердження Змін до Положення про надання банками України інформації за угодами з купівлі та продажу кредитних ресурсів у національній валюті на міжбанківському кредитному ринку.

Квітень

- Введення в обіг банкноти номіналом 5 гривень зразка 2004 року.
- Затвердження Змін до Інструкції про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах.
- Затвердження Правил бухгалтерського обліку операцій з використанням платіжних карток у банках України.
- Затвердження Змін до Методики розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні.
- Затвердження Положення про порядок реєстрації договорів про членство або про участь у міжнародних платіжних системах.
- Затвердження Змін до Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті.
- Введення в обіг ювілейної монети "Сергій Всехсвятський" номіналом 2 грн. (нейзильбер).
- Введення в обіг пам'ятної монети "Скіфське золото" номіналом 2 грн. (золото).
- Введення в обіг ювілейної монети "60 років Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 років" номіналом 20 грн. (срібло).
- Введення в обіг обігової монети "60 років Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 років" номіналом 1 грн. (алюмінієва бронза).
- Затвердження Положення про порядок емісії платіжних карток і здійснення операцій з їх застосуванням.
- Затвердження Змін до Положення про порядок визначення та формування обов'язкових резервів для банків України.
- Проведення одномоментної ревальвації гривні до долара США (21.04.2005 р. на 2.7%) до 5.05 грн. за долар США.

Травень

- Введення в обіг ювілейної монети "50 років Київміськбуду" номіналом 2 грн. (нейзильбер).
- Введення в обіг ювілейної монети "60 років членства України в ООН" номіналом 10 грн. (срібло).
- Введення в обіг ювілейної монети "75 років Харківському національному аерокосмічному університету ім. М.Є.Жуковського" номіналом 2 грн. (нейзильбер).
- Затвердження Змін до Правил організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України.

Червень

- Введення в обіг ювілейної монети "Олександр Корнійчук" номіналом 2 грн. (нейзильбер).
- Введення в обіг пам'ятних монет "Літак АН-124 "Руслан" номіналом 5 грн. (нейзильбер) та 20 грн. (срібло).
- Введення в обіг банкноти номіналом 2 гривні зразка 2003–2004 років.
- Затвердження Змін до Переліку і тарифів послуг з реєстрації установ банків, надання ліцензій (дозволів) на здійснення банківських операцій, операцій з валютними цінностями та інших послуг, що надаються Національним банком України та його територіальними управліннями.
- Затвердження Змін до Положення про порядок створення і державної реєстрації банків, відкриття їх філій, представництв, відділень.

- Введення в обіг пам'ятних монет "Сліпак піщаний" номіналом 2 грн. (нейзильбер) та 10 грн. (срібло).

- Затвердження Змін до Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків.

- Затвердження Змін до Правил організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України.

- Затвердження Змін до Інструкції про організацію виготовлення, випуск в обіг і реалізації пам'ятних монет України та сувенірної продукції.

- Затвердження Змін до Інструкції про касові операції в банках України.

- Затвердження Змін до Правил визначення платіжності та обліку банкнот і монет Національного банку України.

- Затвердження Правил ведення аналітичного обліку в банках України.

Липень

- Введення в обіг банкноти номіналом 10 гривень зразка 2003–2004 років.

- Затвердження Змін до Правил організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України в умовах особливого періоду.

Серпень

- Введення в обіг банкноти номіналом 20 гривень зразка 2003–2004 років.

- Введення в обіг пам'ятних монет "Сорочинський ярмарок" номіналом 20 грн. (срібло) та 5 грн. (нейзильбер).

- Введення в обіг пам'ятної монети "Державний Гімн України" номіналом 10 грн. (срібло).

- Введення в обіг ювілейної монети "1300 років м. Коростень" номіналом 5 грн. (срібло).

- Підвищення розміру облікової ставки до 9.5% річних.

- Затвердження Змін до Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні.

- Затвердження Положення про порядок іноземного інвестування в Україну.

- Затвердження Змін до Положення про порядок визначення та формування обов'язкових резервів для банків України.

- Затвердження Змін до Інструкції про порядок організації та здійснення валютно-обмінних операцій на території України.

- Затвердження Положення про порядок обов'язкового резервування коштів за валютними операціями, пов'язаними із залученням резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів.

- Затвердження Змін до Положення про регулювання Національним банком України ліквідності банків України шляхом рефінансування, депозитних та інших операцій.

- Затвердження Змін до Положення про порядок проведення виїзних перевірок щодо дотримання банками та фінансовими установами вимог валютного законодавства України.

- Затвердження Змін до Інструкції з організації перевезення валютних цінностей та інкасації коштів в установах банків України.

Вересень

- Введення в обіг ювілейної монети "350 років м. Суми" номіналом 5 грн. (нейзильбер).

- Введення в обіг ювілейної монети "100-річчя з дня заснування Інституту виноградарства і виноробства ім. В.Є.Таїрова" номіналом 2 грн. (нейзильбер).

- Введення в обіг ювілейної монети "300 років Давиду Гурамішвілі" номіналом 2 грн. (нейзильбер).
- Введення в обіг ювілейної монети "Дмитро Яворницький" номіналом 2 грн. (нейзильбер).
- Затвердження Змін до Положення про здійснення банками фінансового моніторингу.
- Затвердження Змін до Інструкції з організації емісійно-касової роботи в системі Національного банку України.
- Введення в обіг пам'ятних монет "Покрова" номіналом 5 грн. (нейзильбер) та 10 грн. (срібло).

Жовтень

- Введення в обіг ювілейної монети "100 років Чернівецькому музично-драматичному театру ім. О.Кобилянської" номіналом 10 грн. (срібло).
- Затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку операцій з цінними паперами в банках України.
- Затвердження Змін до Положення про порядок видачі банкам банківських ліцензій на виконання окремих операцій.
- Введення в обіг пам'ятної монети "Свято-Успенська Святогірська лавра" номіналом 10 грн. (срібло).
- Затвердження Правил здійснення міжнародних поштових переказів.
- Затвердження Змін до Правил організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України.

Листопад

- Затвердження Змін до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні.
- Введення в обіг пам'ятної монети "Свято-Успенська Святогірська лавра" номіналом 5 грн. (нейзильбер).
- Затвердження Положення про здійснення Національним банком України взаєморозрахунків за операціями із застосуванням платіжних карток Національної системи масових електронних платежів.
- Затвердження Положення про порядок і умови зберігання ювелірних та інших побутових виробів із золота, срібла, платини і металів платинової групи, дорогоцінного каміння і перлів, а також лому і окремих частин таких виробів, на які накладено арешт.
- Введення в обіг пам'ятної монети "Батурин" номіналом 10 грн. (срібло).
- Введення в обіг пам'ятної монети "Родина Симиренків" номіналом 10 грн. (срібло).
- Затвердження Змін до Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банківських установах України.
- Введення в обіг ювілейної монети "Володимир Винниченко" номіналом 2 грн. (нейзильбер).
- Затвердження Змін до Інструкції про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземній валютах.
- Затвердження Змін до Положення про порядок формування і використання банками резерву для відшкодування можливих втрат від дебіторської заборгованості.
- Введення в обіг банкноти номіналом 50 грн. зразка 2004 року.

Грудень

- Введення в обіг ювілейної монети "Всеволод Голубович" номіналом 2 грн. (нейзильбер).
- Схвалення змін до Методики розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні.
- Затвердження Змін до Інструкції про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземній валютах.
- Введення в обіг ювілейної монети "500 років козацьким поселенням. Кальміуська паланка" номіналом 5 грн. (нейзильбер).
- Затвердження Змін до Положення про регулювання Національним банком України ліквідності банків України шляхом рефінансування, депозитних та інших операцій.
- Затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів банків України.
- Затвердження Змін до Положення про порядок визначення та формування обов'язкових резервів для банків України.
- Введення в обіг ювілейної монети "Олексій Алчевський" номіналом 2 грн. (нейзильбер).
- Затвердження Змін до Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України.
- Введення в обіг ювілейної монети "Ілля Мечников" номіналом 2 грн. (нейзильбер).

МЕТОДОЛОГІЧНІ КОМЕНТАРІ ДО РІЧНОГО ЗВІТУ

Базова інфляція – ціновий показник, який відображає динаміку інфляційного тиску з боку попиту. Для розрахунку індексу широкої базової інфляції використовується набір споживчих товарів, за виключенням сирих матеріалів, палива та товарів і послуг, ціни на які регулюються адміністративно, для вузької базової інфляції – непродовольчі товари за виключенням палива.

Валовий внутрішній продукт (ВВП) є одним з найважливіших макроекономічних показників, що характеризує кінцевий результат виробничої діяльності економічних одиниць-резидентів за звітний період. Визначається за трьома методами: за виробничим методом, за утвореними доходами та за використанням.

ВВП за виробничим методом визначається як різниця між випуском та проміжним споживанням або як сума валових доданих вартостей галузей економіки і податків на продукти, крім субсидій на продукти.

ВВП за утвореними доходами характеризується такими показниками: оплатою праці найманих працівників, іншими податками, пов'язаними з виробництвом, іншими субсидіями, пов'язаними з виробництвом, та валовим (чистим) прибутком.

ВВП за використанням визначається як сума витрат секторів економіки на кінцеве споживання товарів та послуг, валового нагромадження, чистого експорту товарів та послуг.

ВВП номінальний подається в поточних цінах і означає, що виробництво та безпосереднє споживання оцінюється у фактичних цінах на час виробництва.

ВВП реальний розраховується в порівнянних цінах по відношенню до означеного (базового) періоду, показує ринкову вартість виробництва в реальних цінах.

Валютна позиція банку – співвідношення (різниця) вимог та зобов'язань банку в іноземній валюті та банківських металах.

Валютна позиція відкрита – нерівність між вимогами та зобов'язаннями банку в іноземній валюті. Відкрита позиція є короткою у разі, якщо обсяг зобов'язань щодо проданої валюти та банківських металів перевищує обсяг вимог, і довгою, якщо обсяг вимог щодо купленої валюти та банківських металів перевищує обсяг зобов'язань. Відкрита валютна позиція несе додатковий ризик у разі зміни валютного курсу.

Грошова база – сукупність зобов'язань Національного банку України в національній валюті, що забезпечують зростання грошової маси та кредитування економіки. Її регулювання відбувається внаслідок проведення Національним банком України операцій з державними цінними паперами, операцій на валютному ринку, рефінансування банків, а також зміни обсягів кредитування уряду. Зростання грошової бази підлягає контролю з метою уникнення стихійного збільшення грошей в обігу та інфляційного тиску.

До грошової бази включають: готівкові кошти в обігу поза банками, резервні кошти банків та інші кошти у національній валюті на рахунках в Національному банку України.

Грошова маса (М3) – сукупність грошових коштів як у готівковій, так і безготівковій формі в національній та іноземній валютах, що перебувають в обігу на визначену дату. До агрегату М3 включають: готівкові кошти в обігу поза банками, переказні кошти, інші кошти та цінні папери власного боргу. До переказних коштів віднесено кошти, які за першою вимогою можуть бути обмінені на готівкові кошти за номіналом та безпосередньо використані для здійснення платежу. До інших коштів

віднесено інші кошти на вимогу, які безпосередньо не використовуються для здійснення платежу, строкові кошти та кошти за іменними ощадними (депозитними) сертифікатами, емітованими банками.

Девальвація – зниження курсу національної грошової одиниці щодо іноземних валют.

Депозити – кошти в готівковій або в безготівковій формі, у валюті України або в іноземній валюті, що прийняті банком на рахунки вкладників на договірних засадах на визначений строк зберігання чи без зазначення такого строку і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору.

Депозити строкові – депозити, що розміщуються на визначений строк і вилучаються після попереднього повідомлення, передбаченого договором між власником вкладу і банком.

Депозити до запитання – депозити, що можуть бути вилучені вкладником або передані іншій особі частинами чи повністю в будь-який час без попереднього повідомлення.

Дефіцит бюджету – перевищення видатків бюджету над його доходами.

Дефлятор ВВП – показник, що відображає загальну тенденцію зміни цін в економіці. Розраховується як відношення ВВП у фактичних цінах до ВВП у порівнянних цінах.

Зведений бюджет України – сукупність показників Державного бюджету України, бюджету Автономної Республіки Крим та інших місцевих бюджетів.

Загальна ліквідність банку – економічний норматив діяльності банку, який визначається як співвідношення загальних активів і загальних зобов'язань банку.

Індекс споживчих цін (ІСЦ) – один із показників, що характеризує рівень інфляції або зміни загального рівня цін і тарифів на товари та послуги, які купує населення для невиробничого споживання. Розрахунок ІСЦ проводиться на базі двох інформаційних потоків:

- даних про зміни цін, одержаних шляхом щомісячної реєстрації цін і тарифів на споживчому ринку;

- даних про структуру фактичних споживчих грошових витрат міського населення, отриманих за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств.

Індекс цін виробників промислової продукції – показник зміни цін у сфері промислового виробництва. Розраховується щомісячно на основі цін на продукцію (без податку на додану вартість та акцизного збору) по вибіркового колу підприємств. Базою зважування є дані про обсяг виробництва промислової продукції у вартісному вираженні.

Конверсія ОВДП – зміна умов погашення державної позики щодо строку та (або) рівня доходності облігацій.

Кредитна емісія – перевищення обсягу випущених Національним банком України в обіг платіжних засобів над повернутими з обігу.

Ліквідність банку – здатність банку до забезпечення своєчасного виконання грошових зобов'язань перед клієнтами-кредиторами.

Міжнародна ліквідність – здатність країни виконувати свої міжнародні зобов'язання, повертати борги.

Міжнародні резерви (резервні активи) – це зовнішні активи, які контролюються Національним банком України, визнані світовим товариством як міжнародні та призначені для міжнародних розрахунків.

До складу міжнародних резервів входять: монетарне золото (розміщене в закордонних банках та у сховищі Державної скарбниці Національного банку України), спеціальні права запозичення (СПЗ), що належать Україні (авуари в СПЗ на рахунку Національного банку України в Казначействі МВФ), резервна позиція України в Міжнародному валютному фонді, іноземна валюта у вигляді банкнот і монет та кошти на рахунках за кордоном, цінні папери, що випущені нерезидентами та інші ліквідні резервні активи, що є в розпорядженні Національного банку України.

Золото монетарне – високочисте золото у формі монет, злитків або брусків не нижче 995 проби, що перебуває у власності або під контролем Національного банку України. Вага золота визначається в трійських унціях. Одна трійська унція дорівнює 31.103480 г.

Резервна позиція у МВФ – це вимоги держави-члена до МВФ, що визначаються як різниця між квотою і авуарами МВФ в її (держави-члена) валюті за мінусом грошових авуарів МВФ, отриманих державою-членом у вигляді кредитів МВФ та залишків на рахунку МВФ № 2, що не перевищує однієї десятої відсотка від квоти держави-члена. Резервна позиція у МВФ є частиною міжнародних резервів держави-члена.

СПЗ – активи України в спеціальних правах запозичення (СПЗ), що знаходяться в Міжнародному валютному фонді і є частиною її міжнародних резервів.

Іноземна валюта включає готівку у вільно конвертованій валюті та вимоги Національного банку України до нерезидентів у формі короткострокових депозитів у золоті й вільно конвертованій валюті, казначейських векселів, короткострокових і довгострокових цінних паперів іноземних держав та інші вимоги, що використовуються для потреб платіжного балансу. Дані (крім золота та СПЗ) оцінюються в доларах США, виходячи із крос-курсів іноземних валют щодо долара США, розрахованих на базі офіційного курсу гривні щодо іноземних валют, встановленого Національним банком України на кінець періоду.

Миттєва ліквідність банку – економічний норматив діяльності банку, який визначається як співвідношення суми коштів на кореспондентському рахунку та в касі банку до поточних рахунків клієнтів.

Офіційний курс гривні щодо долара США – курс національної грошової одиниці – гривні, офіційно встановлений Національним банком України щодо долара США. Встановлюється на підставі котирувань валюти на валютному ринку України і визначається як середньозважений курс за операціями уповноважених банків на міжбанківському валютному ринку.

Середній за період курс гривні щодо долара США визначається: для даних за місяць – як середньозважена вартість долара США в гривнях за місяць; за квартал та за рік – як середньоарифметичне від значень за місяць.

Ревальвація – підвищення курсу національної грошової одиниці щодо іноземних валют.

Рівень доларизації економіки – відношення депозитів у іноземній валюті в банківській системі до загальної суми наявної грошової маси (МЗ).

Рівень монетизації економіки – відношення наявної грошової маси (МЗ) до обсягу номінального ВВП.

Ставки процентні. Система показників за процентними ставками вміщує основні види ставок, що застосовуються в економіці України. Процентні ставки поділяються на процентні ставки Національного банку України та процентні ставки банківського сектору. Процентні ставки банківського сектору наводяться за кредитами й депозитами в національній валюті за даними статистичної звітності банків, що діють на території України.

Процентні ставки в Україні розраховуються у відсотках у річному обчисленні. Місячні показники розраховуються за схемою складного відсотка (базою зважування є дані про обсяги виданих кредитів чи залучених депозитів). Квартальні та річні значення розраховуються як середньоарифметична величина від місячних значень.

Ставки Національного банку України

Ставка облікова – монетарний інструмент, за допомогою якого Національний банк України установлює для суб'єктів грошово-кредитного ринку орієнтир ціни на гроші і є основною процентною ставкою, яка залежить від тенденцій загального економічного розвитку, макроекономічних та бюджетних процесів, стану грошово-кредитного ринку.

Ставка рефінансування – процентна ставка, за якою Національний банк України надає банкам на визначений строк кредити рефінансування. Процентна ставка рефінансування визначається на основі облікової ставки та залежно від строку та виду рефінансування і не може бути меншою, ніж облікова ставка.

Ставка за кредитами овернайт – визначається Національним банком України на основі облікової ставки з урахуванням поточної ситуації на грошово-кредитному ринку, аналізу процентних ставок на міжбанківському кредитному ринку, попиту і можливої пропозиції щодо випуску Національним банком України в обіг коштів. Розмір процентної ставки за кредитами овернайт може бути диференційованим залежно від забезпечення кредиту. Кредити надаються строком на один робочий день під забезпечення державними цінними паперами і без забезпечення (бланковими).

Ставка за операцією РЕПО – процентний дохід, встановлений Національним банком України шляхом безпосередньої домовленості з банками щодо купівлі/продажу державних цінних паперів та проведення тендера заявок банків щодо участі в операціях РЕПО з державними цінними паперами. У разі проведення тендера задовольняються заявки банків, що є найсприятливішими за обсягами операцій та ціновими параметрами.

Ставки банківського сектору

Ставка за наданими кредитами та залученими депозитами банків – середньозважена ставка з урахуванням фактичних обсягів за угодами між банками та суб'єктами господарювання, фізичними особами і органами державного управління.

Ставка за наданими кредитами та залученими депозитами на міжбанківському ринку – середньозважена ставка з урахуванням фактичних обсягів за угодами між банками.

Розділ 3
ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ
за 2005 рік

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ
БАЛАНС на 31 грудня 2005 року

(у мільйонах гривень)

Найменування статті	Примітки	2005	2004
Активи			
Кошти та депозити в іноземній валюті	4	78 734	48 588
Цінні папери нерезидентів	5	20 259	4 045
Авуари в СПЗ		5	6
Монетарне золото		1 393	1 180
Цінні папери Уряду	6	439	6 871
Кредити банкам та іншим позичальникам	7	698	3 982
Внутрішній державний борг	8	9 225	9 780
Внески в рахунок квоти МВФ	9	9 903	11 304
Основні засоби та нематеріальні активи	10	2 147	1 407
Інші активи	11	559	455
Усього активів		123 362	87 618
Зобов'язання			
Банкноти та монети в обігу		65 409	45 669
Кошти банків	12	17 783	9 600
Кошти Уряду та інших клієнтів	13	18 559	5 430
Зобов'язання з перерахування прибутку до бюджету	18	1 065	377
Депозитні сертифікати, що емітовані			
Національним банком України	14	2 427	173
Кредити отримані	15	335	421
Зобов'язання перед МВФ	16	15 943	19 869
Інші зобов'язання	17	121	83
Усього зобов'язань		121 642	81 622
Власний капітал			
Статутний капітал	19	10	10
Фонди та інші резерви		1 664	1 596
Резерв переоцінки іноземної валюти та банківських металів		(716)	4 328
Резерв переоцінки основних засобів		762	62
Усього власного капіталу		1 720	5 996
Усього пасивів		123 362	87 618

Голова

Головний бухгалтер – директор
Департаменту бухгалтерського обліку

В.С. Стельмах

В.І. Ричаківська

Примітки, подані на стор. 135–175, є невід'ємною частиною цієї фінансової звітності.

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ
ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ за 2005 рік

(у мільйонах гривень)

Найменування статті	Примітки	2005	2004
Процентні доходи	21	2 617	2 492
Процентні витрати	21	(364)	(301)
Чистий процентний прибуток	21	2 253	2 191
Комісійні доходи	22	205	196
Комісійні витрати	22	(11)	(8)
Чистий комісійний прибуток	22	194	188
Результати від операцій з борговими цінними паперами, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням переоцінки у фінансових результатах		(4)	(11)
Інші доходи	23	123	101
Усього чистих доходів		2 566	2 469
Витрати на утримання персоналу	24	(436)	(342)
Витрати на виготовлення банкнот, монет та іншої продукції		(242)	(210)
Адміністративно-господарські та інші витрати	25	(244)	(201)
Чисте зменшення резервів	26	42	1
Прибуток до розподілу	18	1 686	1 717

Голова

В.С. Стельмах

Головний бухгалтер – директор
 Департаменту бухгалтерського обліку

В.І. Ричаківська

Директор Фінансового
 департаменту

О.М. Кандибка

Примітки, подані на стор. 135–175, є невід'ємною частиною цієї фінансової звітності.

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ
ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ за 2005 рік

(у мільйонах гривень)

Найменування статті	Примітки	2005	2004
Операційна діяльність			
Чистий прибуток за рік		1 686	1 717
Коригування для приведення суми чистого прибутку до суми грошових надходжень від операцій:			
Амортизація	10	147	124
Чисте зменшення резервів за активами		(42)	(1)
Нараховані доходи		(605)	(279)
Нараховані витрати		8	16
Інший рух коштів, що не є грошовим		4	5
Чистий грошовий прибуток до зміни операційних активів та зобов'язань		1 198	1 582
Чисте збільшення цінних паперів нерезидентів		(16 414)	(1 070)
Чисте зменшення/(збільшення) кредитів банкам та іншим позичальникам		3 284	(1 876)
Чисте (збільшення)/зменшення інших активів		(104)	165
Чисте збільшення/(зменшення) інших зобов'язань		17	(715)
Сплата прибутку до бюджету	18	(955)	(1 300)
Чистий відплив грошових коштів від операційної діяльності		(12 974)	(3 214)
Інвестиційна діяльність			
Чисте збільшення розміщених строкових депозитів		(25 496)	(15 672)
Погашення цінних паперів Уряду		6 407	1 094
Придбання монетарного золота		(54)	(32)
Придбання основних засобів та нематеріальних активів		(169)	(155)
Надходження від продажу основних засобів та нематеріальних активів		3	5
Чистий відплив грошових коштів від інвестиційної діяльності		(19 309)	(14 760)

Примітки, подані на стор. 135–175, є невід'ємною частиною цієї фінансової звітності.

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ
ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ за 2005 рік

(у мільйонах гривень)

Найменування статті	Примітки	2005	2004
Фінансова діяльність			
Випуск банкнот та монет в обіг		19 740	9 621
Погашення внутрішнього державного боргу	8	253	708
Погашення зобов'язань перед МВФ	16	(1 537)	(1 579)
Чиста зміна залучених строкових депозитів		(1 210)	1 176
Випуск депозитних сертифікатів, що емітовані Національним банком України		2 246	169
Кредити ЄБРР отримані		12	123
Кредити ЄБРР погашені		(79)	(87)
Чистий приплив грошових коштів від фінансової діяльності		19 425	10 131
Вплив зміни курсів іноземних валют на грошові кошти та їх еквіваленти		(3 187)	626
Чисте зменшення у грошових коштах та їх еквівалентах		(16 045)	(7 217)
Грошові кошти та їх еквіваленти			
Грошові кошти та їх еквіваленти на початок звітного року		9 607	16 824
Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець звітного року	20	(6 438)	9 607

Голова

Головний бухгалтер – директор
Департаменту бухгалтерського обліку

В.С. Стельмах

В.І. Ричаківська

Примітки, подані на стор. 135–175, є невід'ємною частиною цієї фінансової звітності.

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ
ЗВІТ ПРО ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ за 2005 рік

(у мільйонах гривень)

Найменування статті	Примітки	Статутний капітал	Фонди та інші резерви	Резерв переоцінки іноземної валюти та банківських металів	Резерв переоцінки основних засобів	Усього власного капіталу
Залишок на 31 грудня 2003 року		10	1 534	2 977	64	4 585
Переоцінка іноземної валюти та банківських металів		—	—	1 351	—	1 351
Чистий прибуток		—	1 717	—	—	1 717
Реалізована переоцінка основних засобів		—	2	—	(2)	—
Перевищення кошторисних доходів над кошторисними витратами за підсумками поточного року, що підлягає перерахуванню до Державного бюджету України	18	—	(1 657)	—	—	(1 657)
Залишок на 31 грудня 2004 року		10	1 596	4 328	62	5 996
Переоцінка іноземної валюти та банківських металів		—	—	(5 044)	—	(5 044)
Чистий прибуток		—	1 686	—	—	1 686
Реалізована переоцінка основних засобів		—	25	—	(25)	—
Нереалізована переоцінка основних засобів	10	—	—	—	725	725
Перевищення кошторисних доходів над кошторисними витратами за підсумками поточного року, що підлягає перерахуванню до Державного бюджету України	18	—	(1 643)	—	—	(1 643)
Залишок на 31 грудня 2005 року		10	1 664	(716)	762	1 720

Голова

В.С. Стельмах

Головний бухгалтер – директор
Департаменту бухгалтерського обліку

В.І. Ричаківська

Директор Фінансового
департаменту

О.М. Кандибка

Примітки, подані на стор. 135–175, є невід'ємною частиною цієї фінансової звітності.

ПРИМІТКИ ДО ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

1. Основна діяльність

Національний банк України (далі – Національний банк) є центральним банком України і здійснює свою діяльність відповідно до Конституції України, Закону України "Про Національний банк України" та інших законодавчих актів України. Відповідно до законодавства України основною функцією Національного банку є забезпечення стабільності грошової одиниці. Національний банк сприяє дотриманню стабільності банківської системи, а також у межах своїх повноважень цінової стабільності.

Національний банк не має на меті отримання прибутку. Фінансові результати діяльності Національного банку, а також структура його активів, зобов'язань та капіталу визначаються функціями Національного банку як особливого центрального органу державного управління.

Відповідно до Закону України "Про Національний банк України" Національний банк виконує такі функції:

відповідно до Основних засад грошово-кредитної політики, розроблених Радою Національного банку, визначає та проводить грошово-кредитну політику;

монопольно здійснює емісію національної валюти України та організовує її обіг;

забезпечує накопичення та зберігання золотовалютних резервів і здійснення операцій з ними та банківськими металами;

є кредитором останньої інстанції для банків і організовує систему рефінансування;

здійснює банківське регулювання та нагляд;

веде рахунки Державного казначейства України;

представляє інтереси України в центральних банках інших держав, міжнародних банках та інших кредитних установах, у яких співробітництво здійснюється на рівні центральних банків;

здійснює інші функції у фінансово-кредитній сфері в межах компетенції, визначеної законом.

Відповідно до Закону України "Про Національний банк України" Національний банк надає кредити банкам для підтримки ліквідності, купує та продає цінні папери на відкритому ринку, валютні цінності, дорогоцінні метали, пам'ятні та ювілейні монети з дорогоцінних металів на внутрішньому і зовнішньому ринках, виконує операції з обслуговування державного боргу, пов'язані з розміщенням державних цінних паперів, їх погашенням і виплатою доходів за ними, веде рахунки міжнародних організацій та інші операції, необхідні для забезпечення виконання своїх функцій. Національний банк також виконує функції депозитарію облігацій внутрішньої державної позики.

Статутний капітал Національного банку є державною власністю.

Національний банк має 25 управлінь на території України. Крім того, до системи Національного банку входять Операційне управління, Господарсько-експлуатаційне управління, Центральне сховище, Державна скарбниця України, Група управління проектами міжнародних кредитних ліній, Центральна розрахункова палата, Банкнотно-монетний двір, Фабрика банкнотного паперу. Дочірніми установами Національного банку є Українська академія банківської справи (м. Суми) та Львівський банківський інститут, які перебувають у повній власності Національного банку.

Центральний офіс Національного банку розташований за адресою: Україна, 01009, м. Київ, вул. Інститутська, 9. Кількість працівників Національного банку на 31 грудня 2005 року становила 11 181 особа (2004 рік – 11 103 особи).

2. Основи складання звітності та облікова політика

Облікова політика Національного банку визначається відповідно до нормативно-правових актів Національного банку і базується на вимогах Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ) та національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, за винятком тих випадків, за яких Національний банк застосовує власні правила бухгалтерського обліку з метою дотримання вимог законодавства України та враховуючи функції Національного банку як центрального банку країни. Основні відмінності між обліковою політикою Національного банку та МСФЗ такі:

прибутки та збитки від переоцінки активів і зобов'язань в іноземній валюті, монетарному золоті та банківських металах у зв'язку зі зміною офіційного курсу гривні до іноземних валют (монетарного золота, банківських металів) включаються безпосередньо до резерву переоцінки в розділі „Власний капітал”, що не відповідає вимогам МСБО 21 "Вплив змін курсів іноземних валют" щодо відображення результату переоцінки у складі доходів та витрат звіту про фінансові результати;

МСБО 39 "Фінансові інструменти: визнання та оцінка" не застосовується до заборгованості Уряду. Незастосування МСБО 39 впливає на суму резервів, створених під заборгованість Уряду, визнання процентних доходів за заборгованістю Уряду та балансову вартість цінних паперів Уряду.

Функціональною валютою і валютою представлення фінансової звітності є національна валюта України – гривня. Фінансова звітність Національного банку складається в мільйонах гривень.

Введення в дію нових і змінених МСФЗ

Певні нові МСФЗ вступили в дію з 1 січня 2005 року. Нижче наведено зміни до МСФЗ, які стосуються або стосуватимуться в майбутньому операцій Національного банку, і вплив цих стандартів на фінансову звітність Національного банку.

МСБО 1 "Представлення фінансової звітності" (у редакції 2003 року). Певні нові вимоги до розкриття та представлення інформації були дотримані в цій фінансовій звітності. Зміни в Стандарті не вплинули на облікову політику Національного банку.

МСБО 16 "Основні засоби" (у редакції 2003 року). Змінений Стандарт вимагає списувати балансову вартість складової частини об'єкта основних засобів, яка підлягає заміні, та визнавати первісну вартість нової складової частини об'єкта основних засобів. Облікова політика Національного банку була змінена з урахуванням нової редакції Стандарту. Також згідно із зміненим Стандартом вимагається не припиняти амортизацію активів протягом періоду, коли вони тимчасово не використовуються. Обліковою політикою Національного банку не було враховано цієї зміни, проте вона не мала б значного впливу на фінансові показники Національного банку.

МСБО 24 "Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін" (у редакції 2003 року). Було уточнено визначення терміна "пов'язана сторона" та внесено додаткові вимоги щодо розкриття інформації (зокрема не передбачено винятку для організацій, які перебувають під контролем держави). Змінений Стандарт також вимагає розкриття інформації про винагороду провідного управлінського персоналу. Нові вимоги до розкриття та представлення інформації були значною мірою дотримані в цій фінансовій звітності.

МСБО 28 "Інвестиції в асоційовані компанії" (у редакції 2003 року). Змінений стандарт не передбачає винятку для застосування методу участі в капіталі в разі наявності довгострокових обмежень щодо передавання коштів інвестору. Обліковою політикою Національного банку не було враховано цієї зміни. Деякі нові вимоги до розкриття та представлення інформації були дотримані в цій фінансовій звітності.

МСБО 32 "Фінансові інструменти: розкриття інформації" (у редакції 2003 року). Деякі нові вимоги до розкриття та представлення інформації були дотримані в цій фінансовій звітності. Зміни у Стандарті не вплинули на облікову політику Національного банку.

МСБО 39 "Фінансові інструменти: визнання та оцінка" (у редакції 2003 року). Термін "надані кредити та дебіторська заборгованість" було змінено на "кредити та дебіторська заборгованість". Тепер до цієї категорії відносяться надані або придбані кредити та дебіторська заборгованість, які не котируються на активному ринку. Змінами до Стандарту передбачено нову категорію активів та зобов'язань, а саме „фінансовий актив або фінансове зобов'язання, які обліковуються за справедливою вартістю з відображенням результату переоцінки як доходи чи витрати". До цієї категорії може бути включений будь-який фінансовий актив під час його первісного визнання і в подальшому він не може бути перекласифікований в актив іншої категорії. Під час запровадження змін до Стандарту Національний банк змінив облікову політику. До категорії "боргові цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах" віднесено цінні папери нерезидентів з балансовою вартістю 3908 мільйонів гривень за станом на 1 січня 2005 року.

МСФЗ 5 „Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність" (виданий у 2004 році). Відповідно до перехідних положень МСФЗ 5 повинен застосовуватися для необоротних активів (або ліквідаційних груп), які відповідають критеріям класифікації активів утримуваних для продажу та операцій, які відповідають критеріям діяльності, яка припиняється, після 1 січня 2005 року. Крім деяких винятків, наприклад фінансових активів, активи або ліквідаційні групи, класифіковані як утримувані для продажу тепер оцінюються за балансовою вартістю або за справедливою вартістю за мінусом витрат на реалізацію залежно від того, яка з цих двох величин є меншою.

Вплив застосування змін до Стандартів на фінансову звітність Національного банку за 31 грудня 2005 року та 31 грудня 2004 року був незначним.

Операції в іноземній валюті та монетарному золоті

Монетарні активи і зобов'язання в іноземній валюті та монетарному золоті первісно визнаються за офіційним курсом гривні до іноземних валют на дату розрахунку – дату визнання активів та зобов'язань і надалі переоцінюються під час кожної зміни офіційного курсу.

Офіційний курс гривні до долара США встановлюється на підставі котирування валюти на міжбанківському валютному ринку, інформації про обсяги інтервенцій Національного банку, а також відомостей про курсові різниці та цінові зміни на світових і товарних ринках. Офіційний курс гривні до інших іноземних валют встановлюється на підставі офіційного курсу гривні до долара США та крос-курсів цих валют на міжнародних ринках.

Монетарні активи і зобов'язання в іноземній валюті та монетарному золоті відображаються в звітності за офіційним курсом гривні до іноземних валют на дату складання балансу.

Немонетарні активи і зобов'язання в іноземній валюті відображаються за історичною вартістю, тобто за офіційним курсом гривні до іноземних валют на дату розрахунку.

Монетарне золото – це запаси золотих зливків світового стандарту, що зберігаються у Державній скарбниці України. Монетарне золото входить до складу золотовалютного резерву. Монетарне золото обліковується за вагою в тройських унціях та за його вартістю у гривнях за офіційним (обліковим) курсом Національного банку. Офіційний (обліковий) курс розраховується на підставі фіксингу Лондонської біржі дорогоцінних металів у доларах США; вартість золота у доларах США перераховується в гривні за офіційним курсом гривні до долара США.

Золото, яке розміщене в іноземних банках і за яким нараховуються проценти, включається до складу коштів та депозитів в іноземній валюті.

Основні офіційні курси гривні до іноземних валют та монетарного золота, за якими відображені монетарні статті балансу, були такими:

	31 грудня 2005 року (у гривнях)	31 грудня 2004 року (у гривнях)
1 долар США	5,050000	5,305400
1 СПЗ	7,217791	8,239325
1 євро	5,971625	7,217466
1 тройська унція золота	2 610,850	2 308,645

Операції з Міжнародним валютним фондом

Національний банк виконує функції депозитарію і фіскального агента у відносинах України з Міжнародним валютним фондом (далі – МВФ). Усі суми вимог держави до МВФ і зобов'язань перед МВФ відображаються у фінансовій звітності Національного банку. Сума відповідних активів включає авуари в спеціальних правах запозичення (далі – СПЗ) та внески в рахунок квоти МВФ. Сума відповідних зобов'язань включає вартість цінних паперів, випущених на користь МВФ Міністерством фінансів України і Національним банком як фіскальним агентом, а також кошти на рахунках МВФ № 1 та № 2. Рахунок № 1 призначений для проведення операцій МВФ, включаючи сплату внесків за квотою, купівлю і викуп коштів. Рахунок № 2 використовується для розрахунків за операціями з МВФ у валюті України.

Активи та зобов'язання, деноміновані в СПЗ, перераховуються в гривні за офіційним курсом гривні до СПЗ на дату балансу. Офіційний курс гривні до СПЗ розраховується на підставі інформації про курс СПЗ до долара США, встановлений МВФ, та офіційного курсу гривні до долара США, встановленого Національним банком.

Доходи, отримані за авуарами в СПЗ, відображаються як процентні доходи, а витрати, сплачені за користування коштами МВФ, відображаються як процентні та комісійні витрати у звіті про фінансові результати.

Операції з фінансовими інструментами

Фінансові інструменти Національного банку залежно від наміру їх придбання класифікуються таким чином:

Боргові цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах. До цієї категорії належать цінні папери, які Національний банк має намір утримувати з метою управління золотовалютним резервом і які під час первісного визнання були віднесені до цієї категорії. Справедлива вартість цих цінних паперів визначається ринковим котируванням. Цінні папери цієї категорії не можуть бути перекласифіковані в цінні папери на продаж чи до погашення.

Інвестиції на продаж – це інструменти капіталу (інвестиції до статутних капіталів компаній, які не є асоційованими або дочірніми), які Національний банк має намір утримувати протягом невизначеного періоду часу.

Цінні папери до погашення – це боргові цінні папери з фіксованими або визначеними платежами та фіксованим строком погашення, які Національний банк має намір та здатність утримувати до погашення. Цінні папери цієї категорії можуть бути перекласифіковані в цінні папери на продаж.

Кредити банкам та іншим позичальникам. Кредити банкам та іншим позичальникам визнаються, коли Національний банк надає кошти контрагентам – банкам та іншим позичальникам без наміру подальшої торгівлі ними. Ці кредити не пов'язані з похідними інструментами, не мають котирування на ринку і підлягають сплаті на фіксовану дату або дату, яка може бути визначена.

Операції з фінансовими інструментами відображаються в балансі на дату розрахунку, тобто на дату набуття (передавання) права власності на них.

Боргові цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах, первісно визнаються за справедливою вартістю. Витрати, пов'язані з їх придбанням, визнаються комісійними витратами.

Інвестиції на продаж, боргові цінні папери до погашення і кредити банкам та іншим позичальникам первісно визнаються за справедливою вартістю з урахуванням витрат, що безпосередньо пов'язані з проведенням операції.

Подальший облік фінансових інструментів Національного банку здійснюється таким чином:

боргові цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах, переоцінюються під час кожної зміни їх ринкової вартості;

боргові цінні папери до погашення і кредити банкам та іншим позичальникам обліковуються за амортизованою собівартістю із застосуванням методу ефективної процентної ставки;

інструменти капіталу на продаж, справедливу вартість яких неможливо достовірно визначити, обліковуються за собівартістю за вирахуванням у разі наявності резерву, створеного у зв'язку із зменшенням корисності (знеціненням) інвестиції.

Доходи за борговими цінними паперами визнаються за методом ефективної процентної ставки. Проценти за цими цінними паперами включаються до звіту про фінансові результати як процентні доходи, а прибутки та збитки від їх продажу і переоцінки до ринкової вартості – як результат від операцій з цінними паперами.

Зменшення корисності (знецінення) інвестицій на продаж, боргових цінних паперів до погашення і кредитів банкам та іншим позичальникам визнається, якщо після їх первісного визнання відбулася подія (або кілька подій), яка вплинула на суму або строк надходжень за фінансовим інструментом. Збитки від зменшення корисності (знецінення) фінансових інструментів визнаються у фінансових результатах.

Витрати, пов'язані з продажем фінансових інвестицій, визнаються комісійними витратами.

Операції з купівлі-продажу цінних паперів

Кошти, що сплачені за договорами про купівлю-продаж цінних паперів (репо), відображаються як кредити, надані банкам. Різниця між ціною придбання та ціною подальшого продажу відображається як процентний дохід, що нараховується рівномірно протягом строку дії договорів.

Кошти, що отримані за договорами про купівлю-продаж цінних паперів (репо), включаються до статті "Кошти банків". Цінні папери залишаються в складі активів Національного банку. Різниця між ціною продажу цінних паперів та ціною їх зворотного викупу відображається як процентні витрати, які нараховуються рівномірно протягом строку дії договорів.

Внутрішній державний борг

Внутрішній державний борг – це заборгованість за кредитами, що надані Уряду в національній та іноземній валютах. Заборгованість відображається за основною сумою кредитів з вирахуванням створеного резерву.

Резерви за внутрішнім державним боргом створюються відповідно до законодавства України (примітка 8).

Законом України "Про реструктуризацію боргових зобов'язань Кабінету Міністрів України перед Національним банком України" від 20 квітня 2000 року (далі – Закон "Про реструктуризацію") передбачена плата за обслуговування кредитів, що надані Уряду в

національній валюті, проте період, за який здійснюватиметься ця плата, не визначено. Сплата процентів за кредитами, що надані Урядом в іноземній валюті, цим Законом не передбачена, таким чином, проценти за цими кредитами не нараховуються (див. примітку 8).

Зобов'язання, пов'язані з кредитуванням

Під час звичайної діяльності Національний банк бере на себе зобов'язання, пов'язані з наданням кредитів. Якщо збитки вважаються ймовірними, то під зобов'язання, пов'язані з кредитуванням, створюється резерв.

Основні засоби

Основні засоби обліковуються за первісною вартістю або вартістю переоцінки, що описана нижче, за мінусом накопиченого зносу та резервів на знецінення.

Будівлі та споруди Національного банку підлягають регулярній переоцінці. Періодичність переоцінки залежить від змін справедливої вартості будівель та споруд, які підлягають переоцінці. Резерв переоцінки основних засобів включений до власного капіталу. Після списання або реалізації активу сума резерву переоцінки основних засобів вважається реалізованою та переноситься безпосередньо до складу нерозподіленого прибутку.

Будівлі та споруди Національного банку були переоцінені у 2005 році. Переоцінка проводилася на підставі звітів незалежних оцінювачів, які мають належну професійну кваліфікацію та досвід у проведенні оцінки подібних активів. Для більшості будівель та споруд Національного банку базою для оцінки був порівняльний метод. Для спеціалізованих будівель або будівель, що є пам'ятниками архітектури, базою для оцінки був витратний метод або метод використання дисконтованих грошових потоків.

Витрати на поточний ремонт та обслуговування відносяться на фінансові результати в міру їх здійснення. Витрати на заміщення основних частин або компонентів основних засобів капіталізуються, а залишкова вартість заміненої частини списується.

У разі знецінення основних засобів їх вартість зменшується до вартості використання або справедливої вартості за мінусом витрат на реалізацію залежно від того, яка з цих двох величин є вищою. Зменшення балансової вартості відноситься на фінансові результати в тій сумі, в якій воно перевищує суму попередньої дооцінки, відображену в складі власного капіталу. Витрати на знецінення активу, визнані в попередніх періодах, сторнуються, якщо відбулася зміна оцінок, використаних для визначення вартості використання або справедливої вартості за мінусом витрат на реалізацію.

Результат від реалізації, який розраховується як різниця між сумою отриманих коштів та балансовою вартістю активів, відноситься на фінансовий результат.

Незавершене будівництво в обліку відображається за первісною вартістю. Після завершення будівництва активи переводяться до класу будівель та споруд за первісною вартістю. Незавершене будівництво не амортизується до того часу, доки актив не буде готовий до використання.

Амортизація

Нарахування амортизації (зносу) основних засобів здійснюється після введення їх в експлуатацію із застосуванням прямолінійного методу. Амортизація основних засобів розраховується протягом строку корисної експлуатації активів, зокрема:

будівлі та споруди	20–50 років;
транспортні засоби	8–28 років;
машини та обладнання	4–30 років;
інструменти, прилади та інвентар	4–10 років;
інші	2–10 років.

Нематеріальні активи

Усі нематеріальні активи Національного банку мають кінцевий термін використання та включають переважно капіталізоване програмне забезпечення та ліцензії.

Придбані ліцензії на використання програмного забезпечення капіталізуються, виходячи з витрат на придбання відповідного програмного забезпечення та введення його в експлуатацію. Витрати, безпосередньо пов'язані з розробленням унікальних програмних продуктів, які можуть бути ідентифіковані, контролюються Національним банком і ймовірно принесуть додаткові економічні вигоди, що перевищують витрати, обліковуються у складі нематеріальних активів. Капіталізовані витрати включають витрати на персонал, який займається розробленням програмного забезпечення. Усі інші витрати, пов'язані з програмним забезпеченням (наприклад, його обслуговуванням), відносяться на видатки в міру їх здійснення. Капіталізоване програмне забезпечення та ліцензії амортизуються за лінійним методом протягом очікуваного строку їх використання, який становить від 4 до 8 років.

Інвестиції в асоційовані компанії

Асоційовані компанії – це компанії, в яких Національний банк володіє від 20% до 50% прав голосу. До асоційованих компаній Національного банку належать Німецько-Український фонд (далі – НУФ) та Міждержавний банк (далі – МБ). Оскільки НУФ не виплачує дивідендів своїм засновникам, а на діяльність МБ Національний банк не має значного впливу, то ці інвестиції визнаються в балансі Національного банку за собівартістю, а не за методом участі в капіталі (див. примітку 11).

Інвестиції в асоційовані компанії включаються до статті "Інші активи".

Банківські та інші дорогоцінні метали

Банківські метали – це запаси золота, що не є монетарним, срібла, платини та паладію, які зберігаються в Державній скарбниці України. Банківські метали утримуються Національним банком для подальшого продажу та для отримання доходу від розміщення депозитів у банківських металах. Банківські метали обліковуються за вагою в тройських унціях та за їх вартістю у гривнях за офіційним (обліковим) курсом Національного банку. Офіційний (обліковий) курс розраховується на підставі фіксингу Лондонської біржі дорогоцінних металів у доларах США; вартість металів у доларах США перераховується в гривні за офіційним курсом гривні до долара США.

Офіційні курси гривні до банківських металів, за якими банківські метали відображені у звітності:

	31 грудня 2005 року (у гривнях)	31 грудня 2004 року (у гривнях)
1 тройська унція золота	2 610,850	2 308,645
1 тройська унція срібла	44,970	35,918
1 тройська унція платини	4 888,400	4 557,339
1 тройська унція паладію	1 313,000	976,194

Банківські метали, що розміщені на депозитних рахунках в іноземних банках, включаються до статті "Кошти та депозити в іноземній валюті".

Дорогоцінні метали включають брухт золота та інших металів і зливки, які не відповідають визначеним стандартам і обліковуються за собівартістю в складі запасів матеріальних цінностей.

Банківські та дорогоцінні метали включаються до статті "Інші активи".

Банкноти та монети в обігу

Сума банкнот та монет в обігу включає номінальну вартість банкнот і монет (розмінних, обігових, пам'ятних, ювілейних), які є засобами платежу і випущені в обіг Національним банком після введення гривні у вересні 1996 року. Номінальна вартість випущених в обіг банкнот і монет є зобов'язаннями Національного банку. Банкноти та монети в обігу визнаються зобов'язаннями з моменту видачі їх Національним банком банкам та клієнтам Національного банку. Готівкові кошти в національній валюті, що зберігаються у сховищах та касах Національного банку, не включаються до суми банкнот та монет в обігу.

Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком

Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком, первісно визнаються за собівартістю, яка становить суму отриманих коштів, а надалі обліковуються за амортизованою собівартістю із застосуванням методу ефективної процентної ставки.

Визнання доходів та витрат

Процентні доходи та витрати визнаються у звіті про фінансові результати для всіх боргових інструментів за методом нарахування з використанням методу ефективної процентної ставки. За цим методом усі комісії, які сплачені або отримані учасниками угоди, що є невід'ємною частиною ефективної процентної ставки, витрати на проведення операції, а також премії та дисконти визнаються протягом періоду дії фінансового інструменту і включаються до процентних доходів або витрат.

Усі інші комісійні та інші доходи і витрати загалом визнаються за методом нарахування залежно від стадії завершення певної операції, що оцінюється на підставі співвідношення наданих послуг до загального обсягу послуг, передбачених договором.

Витрати на виготовлення грошей

Національний банк здійснює виготовлення банкнот і монет національної валюти (у тому числі пам'ятних і ювілейних монет з дорогоцінних і недорогоцінних металів). Витрати на виготовлення банкнот і монет (окрім пам'ятних і ювілейних) відображаються за рахунками витрат Національного банку в міру передавання готової продукції Банкнотно-монетним двором до Центрального сховища Національного банку. Витрати на виготовлення грошей включають амортизацію виробничого устаткування, витрати на оплату праці, інші виробничі витрати та витрати на доставку банкнот і обігових монет до Центрального сховища.

Вартість виготовлених пам'ятних і ювілейних монет визнається активом у балансі Національного банку в статті "Інші активи" та списується на витрати в міру реалізації цих монет.

Витрати на перерахування до загальнодержавних соціальних фондів

Національний банк проводить перерахування внесків (зборів) до загальнодержавних соціальних фондів: пенсійного, соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття та соціального страхування від нещасних випадків. Кошти, що перераховуються до загальнодержавних соціальних фондів, визнаються витратами Національного банку в міру їх здійснення.

Резерв переоцінки іноземної валюти, монетарного золота та банківських металів

Прибутки та збитки від переоцінки монетарних активів і зобов'язань в іноземній валюті, монетарному золоті та банківських металах у зв'язку із змінами курсу гривні до іноземних валют, монетарного золота та банківських металів ураховуються в статті "Резерв переоцінки іноземної валюти та банківських металів" у розділі "Власний капітал" і не включаються до звіту про фінансові результати.

Грошові кошти та їх еквіваленти

З метою звітування про рух грошових коштів та відображення змін у ліквідності активів і зобов'язань як у національній, так і в іноземній валюті, до грошових коштів та їх еквівалентів включаються фінансові активи до запитання і з терміном погашення до трьох місяців, які можуть бути використані за першою вимогою і мають незначний ризик коливання вартості, а також зобов'язання до запитання. Оскільки Національний банк є емісійним банком, то джерелом ліквідних коштів у національній валюті є зобов'язання до запитання (кореспондентські рахунки банків, рахунки Уряду, рахунки МВФ та інші).

Фінансові активи, які не можуть вільно конвертуватися в грошові кошти внаслідок їх недостатньої ліквідності або у зв'язку з обмеженням щодо їх використання та розпорядження ними, виключаються з грошових коштів та їх еквівалентів.

Взаємні заліки

Взаємозалік фінансових активів та зобов'язань (з подальшим включенням до балансу лише їх чистої суми) може здійснюватися лише в разі наявності юридично визначеного права взаємозаліку визнаних сум, якщо є намір провести розрахунок на основі чистої суми або одночасно реалізувати актив і розрахуватися за зобов'язаннями.

Основні бухгалтерські розрахунки та судження під час застосування принципів бухгалтерського обліку

Національний банк використовує оцінки, припущення і професійні судження, які впливають на суми активів та зобов'язань, що відображаються у фінансовій звітності у наступному фінансовому році. Оцінки та судження регулярно переглядаються й базуються на досвіді керівництва та інших факторах, уключаючи очікування майбутніх подій, що за наявних умов вважаються обґрунтованими. Найбільш суттєві оцінки та судження були такими:

Знецінення кредитів. Національний банк регулярно перевіряє свій кредитний портфель на предмет можливого знецінення. Під час визначення того, чи потрібно визнавати витрати на формування резервів під знецінення, Національний банк робить судження стосовно того, чи є очевидні дані, які свідчили б про зменшення оціночних грошових потоків. Під час розрахунку майбутніх грошових потоків керівництво використовує оцінки на основі минулого досвіду витрат за активами з подібними характеристиками кредитного ризику та об'єктивними свідченнями знецінення.

Знецінення інвестицій для подальшого продажу. Національний банк визначає, що інвестиції в інструменти капіталу для подальшого продажу є знеціненими, якщо спостерігається значне або тривале зниження їх справедливої вартості до рівня, нижчого за вартість їх придбання. Критерії визначення "значне" або "тривале" зниження є результатом професійних суджень.

Знецінення інших активів. Активи, які амортизуються, аналізуються на предмет їх знецінення. Національний банк розраховує суму відшкодування активу на підставі розрахункових грошових потоків, які очікується отримати від використання активу, з дисконтуванням під ринкову процентну ставку. Очікувані грошові потоки можуть відрізнятись від фактичних грошових потоків, отриманих від використання активу.

Операції з пов'язаними сторонами. У своїй звичайній діяльності Національний банк здійснює операції з пов'язаними сторонами. Ці операції здійснюються переважно за ринковими ставками. За відсутності активного ринку, для визначення ринкових процентних ставок враховуються професійні судження. Підставою для таких суджень є ціноутворення щодо подібних видів операцій з непов'язаними сторонами та аналіз ефективної процентної ставки.

3. Вплив економічної ситуації в Україні на фінансовий стан та результати діяльності Національного банку

У 2005 році в Україні спостерігалось уповільнення темпів економічного зростання. Проте доходи населення суттєво зросли, а рівень інфляції знизився до 10,3% порівняно з 12,3% у 2004 році. У цих умовах монетарна політика Національного банку спрямовувалась на утримання цінової стабільності і підтримку економічної активності. Облікова ставка Національного банку з 31 грудня 2004 року підвищилася на 0,5 відсоткових пункта і на 31 грудня 2005 року становила 9,5% річних. Офіційний курс гривні до долара США зріс з 5,3054 гривні за один долар США на 31 грудня 2004 року до 5,0500 гривні за один долар США на 31 грудня 2005 року. Для 2005 року характерне значне зростання золотовалютного резерву з 9,5 мільярда доларів США на 31 грудня 2004 року до 19,4 мільярда доларів США на 31 грудня 2005 року.

Для економіки України характерні особливості, властиві ринковій економіці перехідного періоду. Свідченням цього є неконвертованість національної валюти за межами країни, відносно високий рівень інфляції, низька ліквідність державного та приватного ринків боргових зобов'язань та інструментів капіталу, а також бюджетні обмеження, які впливають на спроможність погашати заборгованість Уряду України перед Національним банком.

Відповідно до Закону "Про реструктуризацію" з 2002 року передбачено погашення заборгованості за відстроченими кредитами, одержаними для фінансування дефіциту Державного бюджету України в іноземній валюті. Проте погашення внутрішнього державного боргу в іноземній валюті почалося в 2005 році (див. примітку 8).

Разом з тим, у 2005 році Уряд України здійснив повне погашення процентних облігацій внутрішньої державної позики 2000 року загальною номінальною вартістю 6375 мільйонів гривень.

Перспективи майбутньої економічної стабільності в Україні залежать від ефективності економічних заходів, яких уживає Уряд, у тому числі його готовності проводити зважену бюджетну політику та інших факторів, включаючи законодавчі та регулятивні зміни.

У таблиці зазначені суми балансових статей, пов'язані із заборгованістю Уряду.

		(у мільйонах гривень)	
	Примітки	2005	2004
Цінні папери Уряду	6	439	6 871
Внутрішній державний борг	8	9 225	9 780

Інформація щодо розрахункової справедливої вартості заборгованості Уряду наведена в примітці 34.

4. Кошти та депозити в іноземній валюті

	(у мільйонах гривень)	
	2005	2004
Готівкова іноземна валюта	73	783
Кошти до запитання	1 825	2 989
Строкові депозити:		
в іноземній валюті	75 110	43 255
у золоті	641	567
у банківських металах	1 085	994
Усього коштів та депозитів в іноземній валюті	78 734	48 588

До суми коштів до запитання включені залишки за рахунками спеціального призначення загальною сумою 98 мільйонів гривень (2004 рік – 56 мільйонів гривень), які веде Національний банк у межах кредитних ліній, отриманих від міжнародної фінансової установи.

Строкові депозити в банківських металах включають депозити у платині та паладії. За цими депозитами та депозитами в золоті Національний банк отримує проценти в доларах США.

Аналіз коштів та депозитів в іноземній валюті в розрізі резидентності наведено в примітці 28, аналіз кредитного ризику за коштами та депозитами в іноземній валюті наведено в примітці 29, аналіз валютного ризику – у примітці 30, аналіз процентного ризику – у примітці 31 та аналіз ліквідності – у примітці 32.

5. Цінні папери нерезидентів

	(у мільйонах гривень)	
	2005	2004
Боргові цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах:		
купонні облігації Уряду США	12 287	3 908
купонні облігації Уряду Великобританії	3 948	–
облігації Банку міжнародних розрахунків:		
номіновані в доларах США	2 563	–
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	405	–
облігації інших емітентів, номіновані в доларах США	936	–
Усього боргових цінних паперів, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах	20 139	3 908
Інструменти капіталу на продаж:		
акції Чорноморського банку торгівлі та розвитку	120	137
Усього цінних паперів нерезидентів	20 259	4 045

Починаючи з 2005 року Національний банк розподіляє цінні папери нерезидентів на боргові цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах та інструменти капіталу на продаж. Минулого року цінні папери нерезидентів розподілялись на торгові цінні папери та інструменти капіталу на продаж.

Купонні облігації Уряду США

На 31 грудня 2005 року загальна номінальна вартість купонних облігацій Уряду США становить 2 433 мільйони доларів США (12 285 мільйонів гривень за офіційним курсом гривні до іноземних валют на 31 грудня 2005 року) (2004 рік – 734 мільйони доларів США; 3 894 мільйони гривень за офіційним курсом гривні до іноземних валют на 31 грудня 2004 року).

Номінал облігації становить 1000 доларів США. Дохідність купонних облігацій Уряду США на 31 грудня 2005 року становить від 3,7% до 4,5% річних, купон за ними сплачується кожні 6 місяців за ставкою від 1,5% до 7,0% річних, строки погашення облігацій – від 1 до 35 місяців.

Купонні облігації Уряду Великобританії

На 31 грудня 2005 року загальна номінальна вартість купонних облігацій Уряду Великобританії становить 437 мільйонів англійських фунтів стерлінгів (3 787 мільйонів гривень за офіційним курсом гривні до іноземних валют на 31 грудня 2005 року).

Дохідність за купонними облігаціями Уряду Великобританії на 31 грудня 2005 року становить від 4,0% до 4,2% річних, купон за ними сплачується кожні 6 місяців у розмірі від 4,5% до 8,5% річних, строки погашення облігацій – від 8 до 26 місяців.

Облігації Банку міжнародних розрахунків

На 31 грудня 2005 року загальна номінальна вартість облігацій Банку міжнародних розрахунків, номінованих в доларах США, становить 510 мільйонів доларів США (2576 мільйонів гривень за офіційним курсом гривні до іноземних валют на 31 грудня 2005 року), облігацій, номінованих в англійських фунтах стерлінгів – 47 мільйонів англійських фунтів стерлінгів (408 мільйонів гривень за офіційним курсом гривні до іноземних валют на 31 грудня 2005 року).

Дохідність облігацій Банку міжнародних розрахунків за станом на 31 грудня 2005 року становить від 4,3% до 4,6% річних, купон сплачується кожні 6 місяців в розмірі від 0% до 4,9% річних, строки погашення облігацій – від 2 до 33 місяців.

Облігації інших емітентів

Облігації інших емітентів включають боргові цінні папери, випущені урядами країн Організації економічного співробітництва та розвитку (далі – ОЕСР), іноземними інвестиційними банками та іншими емітентами. За станом на 31 грудня 2005 року загальна номінальна вартість облігацій інших емітентів становить 184 мільйони доларів США (929 мільйонів гривень за курсом на 31 грудня 2005 року).

Дохідність облігацій інших емітентів на 31 грудня 2005 року становить від 3,7% до 4,7% річних, купон сплачується кожні 6 місяців в розмірі від 0% до 5,9 % річних, строки погашення облігацій – від 1 до 36 місяців.

Акції Чорноморського банку торгівлі та розвитку (ЧБТР)

Внесок до статутного фонду ЧБТР було здійснено відповідно до Угоди про заснування ЧБТР від 30 червня 1994 року.

За станом на 31 грудня 2005 року сума внеску Національного банку до статутного фонду ЧБТР становить 24 мільйони СПЗ або 120 мільйонів гривень (2004 рік – 27 мільйонів СПЗ або 137 мільйонів гривень).

У 2005 році сума внеску до статутного фонду ЧБТР зменшилася на 3 мільйони СПЗ (17 мільйонів гривень за курсом гривні до СПЗ на дату придбання інвестиції) у результаті викупу Міністерством фінансів України частки Національного банку в статутному фонді ЧБТР.

За станом на 31 грудня 2005 року частка Національного банку в статутному фонді ЧБТР становить 8%.

Аналіз цінних паперів нерезидентів у розрізі резидентності наведено в примітці 28, аналіз кредитного ризику – у примітці 29, аналіз валютного ризику – у примітці 30, аналіз процентного ризику – у примітці 31 та аналіз ліквідності – у примітці 32.

6. Цінні папери Уряду

	(у мільйонах гривень)	
	Усього цінних паперів Уряду	
	2005	2004
Боргові цінні папери на продаж:		
Боргові цінні папери Уряду в національній валюті:		
процентні облігації внутрішньої державної позики 2000 року	–	6 388
Боргові цінні папери до погашення:		
Боргові цінні папери Уряду в національній валюті:		
векселі Державного казначейства України	395	395
Боргові цінні папери Уряду в іноземній валюті:		
облігації зовнішньої державної позики 2000 року	44	88
Усього боргових цінних паперів до погашення:	439	483
Усього цінних паперів Уряду	439	6 871

Цінні папери Уряду – це облігації і векселі, які випущені Міністерством фінансів України від імені Уряду та відповідно ним гарантовані.

Відповідно до Закону України "Про Національний банк України" Національний банк здійснює операції з цінними паперами Уряду тільки на вторинному ринку.

Боргові цінні папери Уряду в національній валюті

1. Процентні облігації внутрішньої державної позики (далі – ПОВДП), які були отримані Національним банком у результаті проведеної в жовтні 2000 року реструктуризації строкової та простроченої заборгованості за цінними паперами Уряду 1998–2000 років випуску, були повністю погашені Урядом протягом 2005 року.

Операції з купівлі-продажу ПОВДП Національним банком у 2005 році не здійснювались.

2. Прості векселі Державного казначейства України отримані у вересні 2000 року від Міністерства фінансів України в процесі реструктуризації нарахованих доходів за облігаціями внутрішніх державних позик, що підлягали отриманню в 2000–2004 роках. Загальна номінальна вартість цих векселів становить 395 мільйонів гривень. Нарахування процентів за векселями Державного казначейства України не передбачено. Векселі загальною сумою 196 мільйонів гривень погашатимуться у 2009 році, а решта – у 2010 році.

Боргові цінні папери Уряду в іноземній валюті

Боргові цінні папери Уряду в іноземній валюті включають облігації зовнішньої державної позики (далі – ОЗДП) 2000 року, номіновані в євро з купонним доходом 10% річних, отримані в результаті заміни ОЗДП 1995 року. Ці облігації мають номінал 1000 євро. ОЗДП підлягають погашенню частковими платежами два рази на рік до 2007 року. Купон за ними сплачується щокварталу. Протягом 2005 року відбулося погашення ОЗДП 2000 року на суму 5 мільйонів євро (32 мільйони гривень за курсом гривні до євро на дату розрахунку).

Аналіз кредитного ризику за цінними паперами Уряду наведено в примітці 29, аналіз валютного ризику – у примітці 30, аналіз процентного ризику – у примітці 31 та аналіз ліквідності – у примітці 32. Інформацію про розрахункову справедливу вартість цінних паперів Уряду наведено в примітці 34.

7. Кредити банкам та іншим позичальникам

	(у мільйонах гривень)	
	2005	2004
Кредити банкам та іншим позичальникам:		
поточні кредити	761	4 066
прострочені кредити	288	309
Резерв під заборгованість за кредитами банкам та іншим позичальникам	(351)	(393)
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам	698	3 982

Загальна сума кредитів, які не обслуговуються і за якими не нараховуються процентні доходи, на 31 грудня 2005 року становить 189 мільйонів гривень (2004 рік – 206 мільйонів гривень). Під ці кредити сформовано резерв у повному обсязі.

Кредити банкам та іншим позичальникам за цільовим призначенням на 31 грудня 2005 року включають такі активи:

	(у мільйонах гривень)	
	2005	2004
Кредити, надані банкам для підтримання їх ліквідності:		
короткострокові	117	2 932
довгострокові	345	710
Кредити, надані в рамках кредитних ліній для підтримання малих та середніх підприємств (МСП) за рахунок коштів, отриманих від Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР):		
банкам	371	497
іншим позичальникам	55	61
Інші кредити:		
банкам	58	67
іншим позичальникам	103	108
Резерв під заборгованість за кредитами:		
банкам	(198)	(229)
іншим позичальникам	(153)	(164)
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам	698	3 982

Кредити для підтримання ліквідності банків (за винятком кредитів овернайт без забезпечення) надавалися під забезпечення державних цінних паперів, майнових прав за договорами про раніше надані банками кредити та врахованих банком векселів суб'єктів господарської діяльності та іноземної валюти.

У резервах під заборгованість за кредитами банкам та іншим позичальникам відбулися такі зміни:

	(у мільйонах гривень)	
	2005	2004
Резерв під заборгованість за кредитами банкам та іншим позичальникам на початок року	393	394
Зменшення резерву протягом року	(42)	(1)
Резерв під заборгованість за кредитами банкам та іншим позичальникам на кінець року	351	393

Аналіз кредитів банкам та іншим позичальникам у розрізі резидентності наведено в примітці 28, аналіз кредитного ризику – у примітці 29, аналіз валютного ризику – у примітці 30, аналіз процентного ризику – у примітці 31 та аналіз ліквідності – у примітці 32. Інформацію про розрахункову справедливу вартість кредитів банкам та іншим позичальникам наведено в примітці 34.

8. Внутрішній державний борг

	(у мільйонах гривень)	
	2005	2004
Внутрішній державний борг за кредитами, наданими Уряду в національній валюті:		
1991–1993	129	129
1994–1996	3 439	3 439
Усього внутрішнього державного боргу в національній валюті	3 568	3 568
Внутрішній державний борг за кредитами, наданими Уряду в іноземній валюті:		
1995	3 262	3 693
1996	2 464	2 588
Усього внутрішнього державного боргу в іноземній валюті	5 726	6 281
Резерв під внутрішній державний борг за кредитами, наданими Уряду в національній валюті	(69)	(69)
Усього внутрішнього державного боргу	9 225	9 780

Кредити в національній та іноземній валюті надавалися Національним банком у 1991–1996 роках для фінансування дефіциту Державного бюджету.

Заборгованість за кредитами, наданими Уряду в національній валюті в 1991–1993 роках у сумі 129 мільйонів гривень, було віднесено до внутрішнього державного боргу за рішеннями Верховної Ради України та Президента України у 1992–1994 роках. На дату складання звітності питання щодо визначення строків погашення зазначеної заборгованості та її обслуговування законодавчо не врегульовано.

Відповідно до Закону "Про реструктуризацію" заборгованість за кредитами в національній валюті, які надавалися у 1994–1996 роках у сумі 3 439 мільйонів гривень, та заборгованість за кредитами, наданими в іноземній валюті в сумі 1 184 мільйони доларів США (5 979 мільйонів гривень за курсом гривні до долара США на 31 грудня 2005 року), було реструктуризовано та віднесено на внутрішній державний борг.

Цим Законом передбачалось, що сума внутрішнього державного боргу в іноземній валюті повинна була погашатися щокварталу рівними частинами, починаючи з 2002 року до 2009 року. Відповідно до Закону сума внутрішнього державного боргу України в

національній валюті за кредитами, наданими в 1994–1996 роках, підлягатиме погашенню щокварталу рівними частинами із здійсненням плати на рівні 5% річних за її обслуговування, починаючи з 2010 року до 2035 року. Проте в Законі чітко не визначено період, за який сплачуватимуться проценти. У зв'язку з цим процентні доходи за кредитами, що надані Уряду в національній валюті, у звіті про фінансові результати не визнаються. Підготовлений Національним банком та внесений на розгляд Верховної Ради України законопроект про внесення змін до цього Закону, яким передбачається здійснювати плату на рівні 5% річних за обслуговування всієї заборгованості, починаючи з 2010 року, разом з погашенням основної суми боргу, не розглядався.

Відповідно до Закону у 2000 році Національний банк створив резерв у розмірі 2% від суми боргу за кредитами, що надані Уряду в національній валюті в 1994–1996 роках. Починаючи з 2001 року Законами України про Державний бюджет України на 2001–2006 роки дію статті про створення резервів було призупинено. У зв'язку з цим після 2000 року резерви за внутрішнім державним боргом у національній валюті не створювалися.

У листопаді 2005 року відповідно до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" було погашено частину заборгованості за кредитами в іноземній валюті на суму 50 мільйонів доларів США (253 мільйони гривень за офіційним курсом на дату здійснення операції).

Законом України "Про Державний бюджет України на 2006 рік" передбачено погашення у 2006 році частини заборгованості за кредитами в іноземній валюті на суму 253 мільйони гривень.

Під час підготовки редакції проекту Закону України "Про Державний бюджет України на 2006 рік" не були враховані пропозиції Національного банку України стосовно внесення змін у графік з обслуговування Урядом боргу перед Національним банком, визначений Законом, та врегулювання питання про подальше нарахування та стягнення Національним банком України процентів за користування коштами в іноземній валюті.

Законом не передбачена сплата процентів за внутрішнім державним боргом в іноземній валюті. У зв'язку з цим процентні доходи у звіті про фінансові результати також не визнавалися.

Створення резервів під внутрішній державний борг в іноземній валюті законодавством України не передбачено.

Аналіз кредитного ризику за внутрішнім державним боргом наведено в примітці 29, аналіз внутрішнього державного боргу за валютами – в примітці 30, аналіз процентного ризику – у примітці 31 та аналіз ліквідності – у примітці 32. Інформацію про розрахунок справедливої вартість внутрішнього державного боргу наведено в примітці 34.

9. Внески в рахунок квоти МВФ

Сума квоти – це внесок України як члена Міжнародного валютного фонду (МВФ). Величина квоти залежить від економічного розвитку країни і визначається Радою директорів МВФ. Квота визначає для країни-члена кількість голосів у МВФ, ліміти доступу до фінансових ресурсів МВФ та частку в розподілі СПЗ – одиниці обліку МВФ. Основна частина квоти України була сплачена шляхом випуску безпроцентних боргових зобов'язань на користь МВФ, а решта зарахована на рахунки МВФ № 1 та № 2 (примітка 16). На 31 грудня 2005 року загальна сума квоти України становила 1 372 мільйони СПЗ або 9 903 мільйони гривень за офіційним курсом гривні до СПЗ на кінець року (2004 рік – 1 372 мільйони СПЗ або 11 304 мільйонів гривень за офіційним курсом гривні до СПЗ на кінець року). Проценти за квотою не нараховуються.

10. Основні засоби та нематеріальні активи

(у мільйонах гривень)

	Немате- ріальні активи	Будівлі та споруди	Транс- портні засоби	Маши- ни та облад- нання	Інструмен- ти, прила- ди та інвентар	Інші основні засоби	Незавер- шені капіталь- ні вкла- дення	Усього
Залишкова вартість								
на 1 січня 2005 року	31	770	27	353	44	75	107	1 407
Первісна (переоцінена) вартість на 1 січня 2005 року	59	924	59	675	96	138	107	2 058
Знос на 1 січня 2005 року	28	154	32	322	52	63	–	651
Надходження	9	6	21	70	4	18	41	169
Вибуття:	–	(1)	–	(1)	–	–	–	(2)
Первісна вартість	(5)	(1)	(4)	(14)	–	(12)	–	(36)
Знос	5	–	4	13	–	12	–	34
Переведення до іншої категорії:	–	38	2	56	(4)	(41)	(51)	–
Первісна вартість	–	33	3	93	(12)	(66)	(51)	–
Знос	–	5	(1)	(37)	8	25	–	–
Дооцінка:	–	725	–	–	–	–	–	725
Дооцінка первісної вартості	–	592	–	–	–	–	–	592
Виключення накопиченого зносу у зв'язку з переоцінкою	–	133	–	–	–	–	–	133
Уцінка:	–	5	–	–	–	–	–	5
Уцінка первісної вартості	–	5	–	–	–	–	–	5
Амортизація (знос), нарахована в поточному звітному році	8	29	6	77	9	18	–	147
Первісна (переоцінена) вартість на 31 грудня 2005 року	63	1 549	79	824	88	78	97	2 778
Знос на 31 грудня 2005 року	31	45	35	423	53	44	–	631
Залишкова вартість								
на 31 грудня 2005 року	32	1 504	44	401	35	34	97	2 147

Залишкова вартість основних засобів включає суму переоцінки в розмірі 762 мільйони гривень (2004 рік – 62 мільйони гривень).

За станом на 31 грудня 2005 року основні засоби та нематеріальні активи включають активи за первісною (переоціненою) вартістю 138 мільйонів гривень (2004 рік – 124 мільйони гривень), які повністю амортизовані, але Національний банк продовжує їх використовувати.

На основні засоби загальною сумою 22 мільйони гривень (2004 рік – 6 мільйонів гривень), які перебувають на реконструкції та консервації, амортизація не нараховується. Крім того, до категорії будівель і споруд та інших основних засобів зараховано активи залишковою вартістю 28 мільйонів гривень, стосовно яких прийнято рішення щодо їх відчуження. Балансова вартість цих активів не перевищує їх справедливої вартості за мінусом витрат на реалізацію.

У 2005 році проведена переоцінка будівель і споруд Національного банку з метою приведення залишкової (балансової) вартості цієї групи основних засобів до їх справедливої вартості.

(у мільйонах гривень)

	Немате- ріальні активи	Будівлі та споруди	Транс- портні засоби	Маши- ни та облад- нання	Інструмен- ти, прила- ди та інвентар	Інші основні засоби	Незавер- шені капіталь- ні вкла- дення	Усього
Залишкова вартість на 1 січня 2004 року	29	733	23	314	61	90	136	1 386
Первісна (переоцінена) вартість на 1 січня 2004 року	49	869	55	556	114	157	136	1 936
Знос на 1 січня 2004 року	20	136	32	242	53	67	–	550
Надходження	10	23	9	50	5	30	28	155
Вибуття:	–	(8)	(1)	–	–	–	(1)	(10)
Первісна вартість	–	(10)	(6)	(6)	(1)	(9)	(1)	(33)
Знос	–	(2)	(5)	(6)	(1)	(9)	–	(23)
Переведення до іншої категорії:	–	42	1	48	(10)	(25)	(56)	–
Первісна вартість	–	42	1	75	(22)	(40)	(56)	–
Знос	–	–	–	27	(12)	(15)	–	–
Амортизація (знос), нарахована в поточному звітному періоді	8	20	5	59	12	20	–	124
Первісна (переоцінена) вартість на 31 грудня 2004 року	59	924	59	675	96	138	107	2 058
Знос на 31 грудня 2004 року	28	154	32	322	52	63	–	651
Залишкова вартість на 31 грудня 2004 року	31	770	27	353	44	75	107	1 407

11. Інші активи

(у мільйонах гривень)

	2005	2004
Банківські метали	241	195
Дебіторська заборгованість	106	103
Оборотні матеріальні активи	119	86
Дорогоцінні метали	63	37
Інвестиції в асоційовані компанії	25	25
Пам'ятні і ювілейні монети та інша нумізматична продукція	12	18
Витрати майбутніх періодів	1	–
Резерв під заборгованість за іншими активами	(8)	(9)
Усього інших активів	559	455

У сумі резерву під заборгованість за іншими активами відбулися такі зміни:

	(у мільйонах гривень)	
	2005	2004
Резерв під заборгованість за іншими активами на початок року	9	10
Зменшення резерву протягом року	(1)	–
Списання активу за рахунок резерву протягом року	–	(1)
Резерв під заборгованість за іншими активами на кінець року	8	9

Інвестиції в асоційовані компанії на 31 грудня 2005 року подані таким чином:

Назва	Країна реєстрації	Вид діяльності	(у мільйонах гривень)			
			Сума		Частка участі (%)	
			2005	2004	2005	2004
Німецько-Український фонд	Україна	Фінансова установа особливого виду	24	24	31,25	31,25
Міждержавний банк	Росія	Фінансова установа	1	1	20,70	20,70
Усього			25	25		

Німецько-Український фонд (НУФ) заснований Кабінетом Міністрів України в особі Міністерства фінансів України, Національним банком та Німецькою кредитною установою для відбудови (KfW). Відповідно до статуту НУФ не має на меті отримання прибутку і не виплачує дивіденди своїм засновникам. Прибуток НУФ спрямовується на збільшення кредитних ресурсів для МСП.

Міждержавний банк (МБ) був створений відповідно до багатосторонньої Угоди країн Співдружності незалежних держав у 1993 році і є міжнародною розрахунковою та кредитно-фінансовою установою. Національний банк не має фактичного впливу на рішення МБ.

Інформація про загальні активи та зобов'язання станом на 31 грудня 2005 року, а також доходи та прибуток асоційованих компаній за 2005 фінансовий рік представлена нижче:

	(у мільйонах гривень)	
	МБ	НУФ
Усього активів	2 157	109
Усього зобов'язань	1 625	1
Усього доходів	119	4
Чистий прибуток за рік	62	2

Аналіз інших активів у розрізі резидентності наведено в примітці 28, аналіз кредитного ризику – у примітці 29, аналіз валютного ризику – у примітці 30 та аналіз ліквідності – у примітці 32.

12. Кошти банків

	(у мільйонах гривень)	
	2005	2004
Кореспондентські рахунки:		
в національній валюті	17 252	8 018
в іноземній валюті	38	58
Строкові депозити:		
в іноземній валюті	–	251
в національній валюті	117	–
гарантійні депозити	–	1 093
Кошти банків на рахунках із спеціальним режимом використання:		
в національній валюті	367	57
в іноземній валюті	9	123
Усього коштів банків	17 783	9 600

Кореспондентські рахунки в національній валюті включають також суми обов'язкових резервів українських банків у Національному банку. Відповідно до нормативно-правових актів Національного банку за станом на 31 грудня 2005 року банки повинні щоденно мати на кореспондентському рахунку в Національному банку не менше 90% від суми обов'язкових резервів за попередній період резервування, тобто за попередній місяць (за станом на 31 грудня 2004 року – 60%). Проценти за залишками на кореспондентських рахунках не нараховуються.

Протягом 2005 року з метою регулювання грошово-кредитного ринку Національний банк проводив депозитні операції на відповідний строк шляхом залучення коштів банків на депозитні рахунки.

З 2004 року Національний банк надає кредити для підтримки ліквідності банків під заставу депозитів в іноземній валюті. Проценти за гарантійними депозитами (що надавались як застава) не нараховувались.

Кошти банків із спеціальним режимом використання включають кошти для формування статутного капіталу новостворюваних банків у процесі їх реєстрації, для проведення розрахунків ліквідаційними комісіями в разі припинення діяльності банку та в інших випадках, передбачених законодавством України та нормативно-правовими актами Національного банку.

Аналіз коштів банків у розрізі резидентності наведено в примітці 28, аналіз валютного ризику – у примітці 30, аналіз процентного ризику – у примітці 31 та аналіз ліквідності – у примітці 32.

13. Кошти Уряду та інших клієнтів

	(у мільйонах гривень)	
	2005	2004
Кошти бюджетів	18 459	5 261
Інші	100	169
Усього коштів Уряду та інших клієнтів	18 559	5 430

Національний банк обслуговує кошти Державного бюджету України і місцевих бюджетів, які консолідовані на єдиному казначейському рахунку.

Відповідно до Закону України "Про Національний банк України" за всіма бюджетними рахунками проценти не нараховуються.

Аналіз коштів Уряду та інших клієнтів у розрізі резидентності наведено в примітці 28, аналіз валютного ризику – у примітці 30, аналіз процентного ризику – у примітці 31 та аналіз за строками погашення – у примітці 32.

14. Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком

Депозитний сертифікат Національного банку – це один з монетарних інструментів, що є борговим цінним папером Національного банку в бездокументарній формі, який засвідчує розміщення в Національному банку коштів банків та їх право на отримання внесеної суми і процентів після закінчення встановленого строку.

Операції з розміщення депозитних сертифікатів здійснюються на договірній основі з банками строком на один день (депозити овернайт) та від 31 до 365 днів.

На 31 грудня 2005 року в обігу перебували депозитні сертифікати номінальною вартістю 1 мільйон гривень, процентна ставка за якими становила від 3,0% до 8,5% річних (середньозважена ставка – 5,6%), з початковим строком їх розміщення від 49 до 270 днів.

Аналіз депозитних сертифікатів за валютами наведено в примітці 30, аналіз процентного ризику – в примітці 31 та аналіз за строками погашення – в примітці 32.

15. Кредити отримані

За цією статтею відображено довгострокові кредити, отримані в рамках кредитних ліній ЄБРР для фінансування банків з метою підтримки МСП.

Аналіз отриманих кредитів за валютами наведено в примітці 30, аналіз процентного ризику – у примітці 31 та аналіз за строками погашення – у примітці 32.

16. Зобов'язання перед МВФ

	2005	(у мільйонах гривень) 2004
Рахунки МВФ № 1 та № 2	25	28
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску в рахунок квоти	9 878	11 276
Боргові зобов'язання на користь МВФ з купівлі коштів у рамках кредитування	6 040	8 565
Усього зобов'язань перед МВФ	15 943	19 869

Протягом 2005 року відбулося погашення зобов'язань перед МВФ на суму 203 мільйони СПЗ (1 537 мільйонів гривень за офіційним курсом на дату здійснення платежу) (2004 рік: 202 мільйони СПЗ або 1 579 мільйонів гривень за офіційним курсом на дату здійснення платежу). Зменшення зобов'язань відбулося також за рахунок переоцінки.

До зобов'язань на користь МВФ включено два векселі Міністерства фінансів України на користь МВФ зі сплати внеску в рахунок квоти на загальну суму 2 741 мільйон гривень.

Аналіз процентного ризику за зобов'язаннями перед МВФ наведено в примітці 31 та аналіз за строками погашення – у примітці 32.

17. Інші зобов'язання

	2005	(у мільйонах гривень) 2004
Поточні рахунки працівників	88	40
Прості векселі, що емітовані Національним банком України	–	28
Кредиторська заборгованість	28	10
Доходи майбутніх періодів	5	5
Усього інших зобов'язань	121	83

У березні 2005 року відбулося погашення боргового зобов'язання, випущеного Національним банком на користь ЧБТР. На користь ЧБТР Міністерство фінансів України сплатило частку внеску до статутного фонду ЧБТР в сумі 3 мільйони СПЗ (28 мільйонів гривень за курсом на 31 грудня 2004 року).

Аналіз інших зобов'язань у розрізі резидентності наведено в примітці 28, аналіз валютного ризику – у примітці 30 та аналіз за строками погашення – у примітці 32.

18. Зобов'язання з перерахування прибутку до бюджету

Відповідно до Закону України "Про Національний банк України" Національний банк має перераховувати до Державного бюджету України суму перевищення кошторисних доходів над кошторисними витратами за підсумками року. Кошторисні витрати повинні забезпечувати можливість виконання Національним банком його функцій і включають витрати, що відображаються у звіті про фінансові результати, та видатки на фінансування капітальних інвестицій і створення фондів. Сума прибутку, який підлягає сплаті до Державного бюджету України, розраховується як сума отриманого прибутку за мінусом коштів, використаних на фінансування капітальних інвестицій та створення фондів.

Фактична сума перевищення кошторисних доходів над кошторисними витратами за 2005 рік становила 1 643 мільйони гривень (2004 рік – 1 657 мільйонів гривень).

Нижче наведено розрахунок суми прибутку, що підлягає перерахуванню до Державного бюджету України:

	(у мільйонах гривень)	
	2005	2004
Прибуток до розподілу за звітом про фінансові результати	1 686	1 717
Формування фондів Національного банку	(43)	(60)
Перевищення кошторисних доходів над кошторисними витратами за підсумками поточного року, що підлягає перерахуванню до Державного бюджету України, у тому числі:	1 643	1 657
Перерахування авансом прибутку до бюджету	(578)	(1 280)
Зобов'язання з перерахування прибутку до бюджету	1 065	377

У 2005 році Національний банк перерахував до Державного бюджету України залишок суми перевищення доходів над витратами за 2004 рік у сумі 377 мільйонів гривень. Протягом 2006 року на виконання Закону України "Про Державний бюджет України на 2006 рік" Національним банком перераховано до Державного бюджету України 643 мільйони гривень як частину зобов'язань з перевищення доходів над витратами за 2005 рік.

19. Статутний капітал

Відповідно до Закону України "Про Національний банк України" розмір статутного капіталу становить 10 мільйонів гривень. Розмір статутного капіталу може бути збільшений за рішенням Ради Національного банку. Джерелами формування статутного капіталу Національного банку є його доходи, а за потреби – Державний бюджет України. Статутний капітал сформовано в розмірі 5 мільйонів гривень за рахунок доходів, отриманих Національним банком у 1994 році, та в розмірі 5 мільйонів гривень за рахунок доходів, отриманих у 2000 році.

20. Грошові кошти та їх еквіваленти

	Примітки	(у мільйонах гривень)	
		2005	2004
Готівкова іноземна валюта	4	73	783
Кошти до запитання (крім коштів, використання яких є обмеженим)	4	1 727	2 933
Розміщені короткострокові депозити терміном погашення до трьох місяців (крім золота, банківських металів та коштів, використання яких є обмеженим)		28 095	19 639
Авуари в СПЗ		5	6
Кошти банків до запитання	12	(17 666)	(8 256)
Кошти Уряду та інших клієнтів	13	(18 559)	(5 430)
Рахунки МВФ № 1, № 2	16	(25)	(28)
Поточні рахунки працівників	17	(88)	(40)
Усього грошових коштів та їх еквівалентів		(6 438)	9 607

21. Процентні доходи та витрати

	2005	2004
Процентні доходи		
Доходи за коштами та депозитами в іноземній валюті	1 892	982
Доходи за цінними паперами Уряду	384	595
Доходи за цінними паперами нерезидентів	239	62
Доходи за кредитами банкам та іншим позичальникам	100	144
Доходи за внутрішнім державним боргом	–	708
Інші	2	1
Усього процентних доходів	2 617	2 492
Процентні витрати		
Витрати за операціями з МВФ	(251)	(247)
Витрати за депозитними сертифікатами, що емітовані Національним банком	(84)	(35)
Витрати за отриманими кредитами	(16)	(11)
Витрати за коштами банків	(4)	(5)
Витрати за коштами Уряду та інших клієнтів	–	(1)
Інші	(9)	(2)
Усього процентних витрат	(364)	(301)
Чистий процентний прибуток	2 253	2 191

22. Комісійні доходи та витрати

(у мільйонах гривень)

	2005	2004
Комісійні доходи		
Доходи за послугами системи електронних платежів та електронної пошти	102	94
Доходи за операціями з розрахунково-касового обслуговування	73	63
Доходи за послугами з доставки цінностей	27	36
Доходи за операціями з фінансовими інструментами	3	2
Інші доходи	–	1
Усього комісійних доходів	205	196
Комісійні витрати		
Витрати за операціями з МВФ	(8)	–
Витрати за операціями з фінансовими інструментами	(3)	(4)
Інші комісійні витрати	–	(4)
Усього комісійних витрат	(11)	(8)
Чистий комісійний прибуток	194	188

23. Інші доходи

(у мільйонах гривень)

	2005	2004
Доходи від продажу банкнотного паперу, пам'ятних та ювілейних монет та іншої продукції	78	60
Доходи від діяльності навчальних закладів	16	14
Доходи від реєстрації та видачі ліцензій	6	6
Доходи від управління кредитними лініями	3	4
Штрафи, пеня, неустойки, що отримані	2	2
Прибуток від продажу основних засобів, нематеріальних активів та запасів матеріальних цінностей	1	–
Інші	17	15
Усього інших доходів	123	101

Доходи від продажу іншої продукції включають доходи від продажу футлярів для монет, сувенірних банкнот та інших виробів.

До інших доходів віднесено доходи від діяльності підрозділів соціально-побутової сфери, реалізації друкованої продукції та реалізації зі складу матеріальних цінностей.

24. Витрати на утримання персоналу

(у мільйонах гривень)

	2005	2004
Заробітна плата персоналу	220	170
Внески (збори) на обов'язкове державне пенсійне та соціальне страхування	104	76
Матеріальна допомога та інші соціальні виплати	88	71
Інші	24	25
Усього витрат на утримання персоналу	436	342

До інших витрат на утримання персоналу віднесено витрати на підготовку кадрів і підвищення кваліфікації, витрати на спецодяг, взуття та інші засоби захисту працівників, витрати на забезпечення житлом працівників Національного банку та інші.

25. Адміністративно-господарські та інші витрати

	(у мільйонах гривень)	
	2005	2004
Амортизаційні відрахування	104	83
Експлуатаційні та господарські витрати	35	32
Витрати на утримання необоротних матеріальних та нематеріальних активів	48	31
Витрати на послуги та обслуговування телекомунікацій	9	8
Витрати на службові відрядження	7	6
Збиток від продажу основних засобів, нематеріальних активів та запасів матеріальних цінностей	–	5
Податки, збори і платежі	8	7
Інші	33	29
Усього адміністративно-господарських та інших витрат	244	201

Сума амортизації за 2005 рік не включає амортизацію в сумі 43 мільйони гривень (2004 рік – 41 мільйон гривень), що нарахована на основні засоби, які використовуються для виготовлення банкнотного паперу, банкнот, монет та іншої продукції. Ця частина амортизації включається до витрат на виготовлення банкнот, монет та іншої продукції (примітка 2).

До інших витрат віднесено витрати з придбання музейних цінностей, поштові, канцелярські, представницькі витрати, витрати на аудит, маркетинг та рекламу, на спонсорство і добродійність та інші.

26. Чисте зменшення резервів

	Примітки	(у мільйонах гривень)	
		2005	2004
Зменшення резервів:			
за кредитами банкам та іншим позичальникам	7	41	1
за іншими активами	11	1	–
Усього чисте зменшення резервів		42	1

27. Управління фінансовими ризиками

Основними видами фінансових ризиків, притаманних діяльності Національного банку, є кредитний, валютний, процентний ризики та ризик ліквідності. Допустимий рівень фінансових ризиків операцій Національного банку визначається Правлінням Національного банку та Комітетом з управління активами та пасивами. Контроль за його дотриманням здійснюється керівництвом структурних підрозділів та Управлінням контролю ризиків Національного банку.

Кредитний ризик. Кредитний ризик контролюється шляхом дотримання вимог, визначених нормативно-правовими актами Національного банку, а саме:

за операціями з розміщення коштів золотовалютного резерву Національного банку:

контрагенти Національного банку за операціями з розміщення коштів золотовалютного резерву повинні мати рейтинги, установлені міжнародними рейтинговими компаніями Fitch IBCA та Moody's не нижчі ніж рейтинг А, як визначено в Законі України "Про Національний банк України", та рейтинги, визначені рішенням Правління Національного банку;

розміщення коштів золотовалютного резерву Національного банку має відповідати нормативам інвестиційної структури золотовалютного резерву Національного банку, яка затверджується рішенням Правління Національного банку;

обсяги розміщення коштів золотовалютного резерву Національного банку в кожному банку-контрагенті не повинні перевищувати загального кредитного ліміту, визначеного для цього банку відповідно до нормативно-правових актів Національного банку;

за операціями з підтримки ліквідності банківської системи:

банки, які претендують на підтримку ліквідності через операції рефінансування Національного банку, мають дотримуватися вимог, установлених нормативно-правовими актами Національного банку з питань регулювання Національним банком ліквідності банків України;

за операціями з надання позик за рахунок кредитних ліній ЄБРР:

діяльність банків – учасників кредитних ліній має відповідати вимогам, визначеним відповідними кредитними договорами між Національним банком та ЄБРР.

Валютний ризик. Валютний ризик контролюється шляхом дотримання нормативної валютної структури золотовалютного резерву Національного банку, яка визначається рішенням Правління Національного банку, а також з урахуванням чистої валютної позиції Національного банку.

Процентний ризик. Основним методом контролю процентного ризику є розрахунок та аналіз динаміки середньозваженої мультивалютної процентної маржі (спреду) між процентними ставками за активами та зобов'язаннями Національного банку, а також аналіз активів і зобов'язань за строками перегляду процентних ставок.

Ризик ліквідності. Ризик ліквідності контролюється методом аналізу дисбалансу активів і зобов'язань за строками погашення та через розрахунок достатності залишків коштів на кореспондентських рахунках на час виконання платежів за зобов'язаннями Національного банку.

Докладна оцінка вищезазначених ризиків наведена в примітках 28–32.

28. Аналіз активів і зобов'язань у розрізі резидентності

На 31 грудня 2005 року активи і зобов'язання Національного банку в розрізі резидентності подані таким чином:

	(у мільйонах гривень)				
	Україна	Країни ОЕСР	МВФ	Інші	Усього
Активи					
Кошти та депозити в іноземній валюті	73	78 661	–	–	78 734
Цінні папери нерезидентів	–	20 259	–	–	20 259
Авуари в СПЗ	–	–	5	–	5
Монетарне золото	1 393	–	–	–	1 393
Цінні папери Уряду	439	–	–	–	439
Кредити банкам та іншим позичальникам	698	–	–	–	698
Внутрішній державний борг	9 225	–	–	–	9 225
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	9 903	–	9 903
Основні засоби та нематеріальні активи	2 147	–	–	–	2 147
Інші активи	545	13	–	1	559
Усього активів	14 520	98 933	9 908	1	123 362
Зобов'язання					
Банкноти та монети в обігу	65 409	–	–	–	65 409
Кошти банків	17 783	–	–	–	17 783
Кошти Уряду та інших клієнтів	18 543	16	–	–	18 559
Зобов'язання з перерахування прибутку до бюджету	1 065	–	–	–	1 065
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком України	2 427	–	–	–	2 427
Кредити отримані	–	335	–	–	335
Зобов'язання перед МВФ	–	–	15 943	–	15 943
Інші зобов'язання	119	2	–	–	121
Усього зобов'язань	105 346	353	15 943	–	121 642
Чиста балансова позиція	(90 826)	98 580	(6 035)	1	1 720
Позабалансові зобов'язання					
Зобов'язання з надання кредитів	11	–	–	–	11
Чиста позабалансова позиція (примітка 33)	11	–	–	–	11
Чиста позиція	(90 837)	98 580	(6 035)	1	1 709

У графі "Країни ОЕСР" до статті "Кошти та депозити в іноземній валюті" включено кошти, розміщені на кореспондентському рахунку та у строкові депозити в Банку міжнародних розрахунків, а також нараховані за цими депозитами проценти на загальну

суму 27 161 мільйон гривень. До статті "Цінні папери нерезидентів" включено облігації Банку міжнародних розрахунків на суму 2 968 мільйонів гривень.

Загальна сума коштів, розміщених у Банку міжнародних розрахунків, становить 30 129 мільйонів гривень, або 30% від загального обсягу активів, розміщених у країнах ОЕСР (2004 рік – 24 456 мільйонів гривень, що становить 47% від загального обсягу активів, розміщених у країнах ОЕСР).

На 31 грудня 2004 року активи і зобов'язання Національного банку в розрізі резидентності подані таким чином:

	(у мільйонах гривень)				
	Україна	Країни ОЕСР	МВФ	Інші	Усього
Активи					
Кошти та депозити в іноземній валюті	783	47 805	–	–	48 588
Цінні папери нерезидентів	–	4 045	–	–	4 045
Авуари в СПЗ	–	–	6	–	6
Монетарне золото	1 180	–	–	–	1 180
Цінні папери Уряду	6 871	–	–	–	6 871
Кредити банкам та іншим позичальникам	3 982	–	–	–	3 982
Внутрішній державний борг	9 780	–	–	–	9 780
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	11 304	–	11 304
Основні засоби та нематеріальні активи	1 407	–	–	–	1 407
Інші активи	433	12	9	1	455
Усього активів	24 436	51 862	11 319	1	87 618
Зобов'язання					
Банкноти та монети в обігу	45 669	–	–	–	45 669
Кошти банків	9 600	–	–	–	9 600
Кошти Уряду та інших клієнтів	5 401	29	–	–	5 430
Зобов'язання з перерахування прибутку до бюджету	377	–	–	–	377
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком України	173	–	–	–	173
Кредити отримані	–	421	–	–	421
Зобов'язання перед МВФ	–	–	19 869	–	19 869
Інші зобов'язання	52	31	–	–	83
Усього зобов'язань	61 272	481	19 869	–	81 622
Чиста балансова позиція	(36 836)	51 381	(8 550)	1	5 996
Позабалансові зобов'язання					
Зобов'язання з надання кредитів	227	–	–	–	227
Чиста позабалансова позиція (примітка 33)	227	–	–	–	227
Чиста позиція	(37 063)	51 381	(8 550)	1	5 769

29. Кредитний ризик

Кредитний ризик – це ризик зазнати збитків унаслідок невиконання контрагентом своїх фінансових зобов'язань перед Національним банком.

Фінансові активи Національного банку за кредитними рейтингами контрагентів, установленними міжнародними рейтинговими компаніями Fitch IBCA, Moody's та Standard & Poor's, подані за найнижчим з присвоєних зазначеними компаніями рейтингом кожному контрагенту. Рейтинги наводяться відповідно до кодування рейтингової компанії Fitch IBCA із застосуванням таблиці відповідностей рейтингів інформаційної системи Bloomberg.

	Кредитний рейтинг	2005		2004	
		Обсяг у фінансових активах	%	Обсяг у фінансових активах	%
(у мільйонах гривень)					
Кошти та депозити в іноземній валюті	AAA+	27 161	22,8	24 456	28,9
	AAA	180	0,1	2 797	3,3
	AA+	2 657	2,2	4 007	4,7
	AA	15 646	13,1	4 085	4,8
	AA-	28 967	24,2	10 200	12,0
	A+	1 867	1,6	598	0,7
	A	2 182	1,8	–	–
	A-	1	0,0	1 662	2,0
	Без ризику	73	0,1	783	0,9
Цінні папери нерезидентів	AAA+	2 968	2,5	–	–
	AAA	16 973	14,2	3 908	4,6
	AA	76	0,1	–	–
	AA-	122	0,1	–	–
	Без рейтингу	120	0,1	137	0,2
Авуари в СПЗ	AAA+	5	0,0	6	0,0
Цінні папери Уряду	B+	439	0,4	6 871	8,1
Кредити банкам та іншим позичальникам	B	255	0,2	1 012	1,2
	B-	108	0,1	1 249	1,5
	Без рейтингу	335	0,3	1 721	2,1
Внутрішній державний борг	B+	9 225	7,7	9 780	11,6
Внески в рахунок квоти МВФ	AAA+	9 903	8,3	11 304	13,3
Інші активи	AAA+	–	–	9	0,0
	AA-	1	0,0	–	–
	Без рейтингу	122	0,1	110	0,1
Усього фінансових активів		119 386	100,0	84 695	100,0

Цінні папери Уряду, внутрішній державний борг та нараховані доходи за цими активами класифіковано відповідно до найнижчого довгострокового рейтингу України з присвоєних трьома рейтинговими компаніями.

Рейтинг AAA+ – це рейтинг, який використовується для ідентифікації таких високонадійних міжнародних фінансових установ, як Банк міжнародних розрахунків і Міжнародний валютний фонд.

30. Валютний ризик

Валютний ризик – це ризик зазнати збитків унаслідок несприятливих змін курсу гривні до іноземних валют.

На 31 грудня 2005 року Національний банк мав такі валютні позиції:

(у мільйонах гривень)

	Гривні	Долари США	Євро	СПЗ	Англійські фунти	Інші	Немо- нетарні	Усього
Активи								
Кошти та депозити в іноземній валюті	–	53 119	20 313	–	3 072	2 230	–	78 734
Цінні папери нерезидентів	–	15 786	–	–	4 353	–	120	20 259
Авуари в СПЗ	–	–	–	5	–	–	–	5
Монетарне золото	–	–	–	–	–	1 393	–	1 393
Цінні папери Уряду	395	–	44	–	–	–	–	439
Кредити банкам та іншим позичальникам	445	253	–	–	–	–	–	698
Внутрішній державний борг	3 499	5 726	–	–	–	–	–	9 225
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	–	9 903	–	–	–	9 903
Основні засоби та нематеріальні активи	–	–	–	–	–	–	2 147	2 147
Інші активи	98	–	–	–	–	242	219	559
Усього активів	4 437	74 884	20 357	9 908	7 425	3 865	2 486	123 362
Зобов'язання								
Банкноти та монети в обігу	65 409	–	–	–	–	–	–	65 409
Кошти банків	17 736	13	27	–	–	7	–	17 783
Кошти Уряду та інших клієнтів	17 074	44	1 441	–	–	–	–	18 559
Зобов'язання з перерахування прибутку до бюджету	1 065	–	–	–	–	–	–	1 065
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	2 427	–	–	–	–	–	–	2 427
Кредити отримані	–	335	–	–	–	–	–	335
Зобов'язання перед МВФ	–	–	–	15 943	–	–	–	15 943
Інші зобов'язання	119	1	1	–	–	–	–	121
Усього зобов'язань	103 830	393	1 469	15 943	–	7	–	121 642
Чиста балансова позиція	(99 393)	74 491	18 888	(6 035)	7 425	3 858	2 486	1 720
Позабалансові зобов'язання								
Зобов'язання з надання кредитів	–	11	–	–	–	–	–	11
Чиста позабалансова позиція (примітка 33)	–	11	–	–	–	–	–	11
Чиста позиція	(99 393)	74 480	18 888	(6 035)	7 425	3 858	2 486	1 709

Активи і зобов'язання в інших валютах в основному складаються зі статей у монетарному золоті, швейцарських франках та банківських металах.

На 31 грудня 2004 року Національний банк мав такі валютні позиції:

	(у мільйонах гривень)						
	Гривні	Долари США	Євро	СПЗ	Інші	Немо- нетарні	Усього
Активи							
Кошти та депозити в іноземній валюті	–	25 793	12 477	–	10 318	–	48 588
Цінні папери нерезидентів	–	3 908	–	–	–	137	4 045
Авуари в СПЗ	–	–	–	6	–	–	6
Монетарне золото	–	–	–	–	1 180	–	1 180
Цінні папери Уряду	6 783	–	88	–	–	–	6 871
Кредити банкам та іншим позичальникам	3 620	362	–	–	–	–	3 982
Внутрішній державний борг	3 499	6 281	–	–	–	–	9 780
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	–	11 304	–	–	11 304
Основні засоби та нематеріальні активи	–	–	–	–	–	1 407	1 407
Інші активи	26	–	24	9	195	201	455
Усього активів	13 928	36 344	12 589	11 319	11 693	1 745	87 618
Зобов'язання							
Банкноти та монети в обігу	45 669	–	–	–	–	–	45 669
Кошти банків	8 075	1 149	376	–	–	–	9 600
Кошти Уряду та інших клієнтів	5 036	297	97	–	–	–	5 430
Зобов'язання з перерахування прибутку до бюджету	377	–	–	–	–	–	377
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	173	–	–	–	–	–	173
Кредити отримані	–	421	–	–	–	–	421
Зобов'язання перед МВФ	–	–	–	19 869	–	–	19 869
Інші зобов'язання	51	2	1	28	1	–	83
Усього зобов'язань	59 381	1 869	474	19 897	1	–	81 622
Чиста балансова позиція	(45 453)	34 475	12 115	(8 578)	11 692	1 745	5 996
Позабалансові зобов'язання							
Зобов'язання з надання кредитів	207	20	–	–	–	–	227
Чиста позабалансова позиція (примітка 33)	207	20	–	–	–	–	227
Чиста позиція	(45 660)	34 455	12 115	(8 578)	11 692	1 745	5 769

31. Процентний ризик

Процентний ризик – це ризик зазнати збитків унаслідок несприятливих змін процентних ставок. Процентний ризик виникає переважно в разі інвестування коштів у фінансові інструменти під фіксовані процентні ставки в сумах та на строки, що відрізняються від сум і строків залучених коштів з фіксованими процентними ставками, або вкладення коштів у фінансові інструменти та залучення коштів за змінними процентними ставками.

За станом на 31 грудня 2005 року Національний банк мав таку структуру середньозважених процентних ставок за основними валютами для монетарних фінансових інструментів, за якими нараховуються проценти. Процентні ставки за кожним фінансовим інструментом розраховувалися як середньозважені процентні ставки, передбачені договорами на дату балансу.

							(у %)
	Гривні	Долари США	Євро	СПЗ	Англійські фунти	Інші	Загальна середньозважена ставка
Активи							
Строкові депозити в банках країн ОЕСР	-	4,13	2,19	-	4,80	1,09	3,57
Цінні папери нерезидентів	-	4,26	-	-	4,27	-	4,26
Авуари в СПЗ	-	-	-	3,03	-	-	3,03
Цінні папери Уряду	-	-	10,00	-	-	-	10,00
Кредити банкам та іншим позичальникам	8,51	6,65	-	-	-	-	7,62
Зобов'язання							
Строкові депозити банків	5,68	-	-	-	-	-	5,68
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	5,55	-	-	-	-	-	5,55
Кредити отримані	-	5,59	-	-	-	-	5,59
Боргові зобов'язання на користь МВФ з купівлі коштів у рамках кредитування	-	-	-	4,25	-	-	4,25

Позначка "-" у таблиці означає, що Національний банк не має відповідних активів або зобов'язань у зазначеній валюті, за якими нараховуються проценти.

За плаваючою ставкою нараховуються проценти за такими статтями активів і зобов'язань: за авуарами в СПЗ та кредитом МВФ процентна ставка переглядається щотижня; за кредитами банкам та іншим позичальникам, наданими в рамках кредитних ліній ЄБРР, та за кредитами, отриманими від ЄБРР, проценти нараховуються за ставками LIBOR+3% та LIBOR+1% відповідно і переглядаються один раз у півроку.

На 31 грудня 2004 року Національний банк мав такі процентні ставки за активами та зобов'язаннями:

							(у %)
	Гривні	Долари США	Євро	СПЗ	Інші	Загальна середньозважена ставка	
Активи							
Строкові депозити в банках країн ОЕСР	-	1,86	2,22	-	4,27	2,5	
Цінні папери нерезидентів	-	1,98	-	-	-	1,98	
Авуари в СПЗ	-	-	-	2,22	-	2,22	
Цінні папери Уряду	11,04	-	10,00	-	-	11,03	
Кредити банкам та іншим позичальникам	12,99	4,82	-	-	-	11,92	
Зобов'язання							
Строкові депозити банків	-	1,34	1,17	-	-	1,32	
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком України	11,49	-	-	-	-	11,49	
Кредити отримані	-	3,56	-	-	-	3,56	
Боргові зобов'язання на користь МВФ з купівлі коштів у рамках кредитування	-	-	-	3,12	-	3,12	

Аналіз активів і зобов'язань за строками перегляду процентних ставок

У поданій нижче таблиці наведено концентрацію ризику процентних ставок за строками їх перегляду або погашення залежно від того, що настає раніше.

Для активів і зобов'язань з фіксованою процентною ставкою строковість визначалася, виходячи з періоду від дати балансу до дати погашення згідно з контрактом. Для активів і зобов'язань зі змінною процентною ставкою – з урахуванням найближчого терміну перегляду процентних ставок чи дати погашення залежно від того, що настає раніше.

На 31 грудня 2005 року аналіз активів і зобов'язань за строками перегляду процентних ставок поданий таким чином:

(у мільйонах гривень)

	До запитання та до 1-го місяця	1–3 місяці	3–12 місяців	1–5 років	Понад 5 років	Безпроцентні	Усього
Активи							
Кошти та депозити в іноземній валюті	11 983	19 259	47 001	405	–	86	78 734
Цінні папери нерезидентів	20 139	–	–	–	–	120	20 259
Авуари в СПЗ	5	–	–	–	–	–	5
Монетарне золото	–	–	–	–	–	1 393	1 393
Цінні папери Уряду	–	14	15	15	–	395	439
Кредити банкам та іншим позичальникам	68	53	577	–	–	–	698
Внутрішній державний борг	–	–	–	–	–	9 225	9 225
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	–	–	–	9 903	9 903
Основні засоби та нематеріальні активи	–	–	–	–	–	2 147	2 147
Інші активи	–	1	–	67	–	491	559
Усього активів	32 195	19 327	47 593	487	–	23 760	123 362
Зобов'язання							
Банкноти та монети в обігу	–	–	–	–	–	65 409	65 409
Кошти банків	144	–	–	–	–	17 639	17 783
Кошти Уряду та інших клієнтів	20	–	–	–	–	18 539	18 559
Зобов'язання з перерахування прибутку до бюджету	–	–	–	–	–	1 065	1 065
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	102	1 251	1 074	–	–	–	2 427
Кредити отримані	–	–	335	–	–	–	335
Зобов'язання перед МВФ	6 040	–	–	–	–	9 903	15 943
Інші зобов'язання	89	–	–	–	–	32	121
Усього зобов'язань	6 395	1 251	1 409	–	–	112 587	121 642
Чистий розрив	25 800	18 076	46 184	487	–	(88 827)	1 720
Сумарний розрив	25 800	43 876	90 060	90 547	90 547	1 720	–

На 31 грудня 2004 року аналіз активів і зобов'язань за строками перегляду процентних ставок поданий таким чином:

(у мільйонах гривень)

	До запитан- ня та до 1-го місяця	1-3 місяці	3-12 місяців	1-5 років	Понад 5 років	Безпро- центні	Усього
Активи							
Кошти та депозити в іноземній валюті	13 057	10 518	23 504	507	-	1 002	48 588
Цінні папери нерезидентів	3 908	-	-	-	-	137	4 045
Авуари в СПЗ	6	-	-	-	-	-	6
Монетарне золото	-	-	-	-	-	1 180	1 180
Цінні папери Уряду	88	195	6 140	53	-	395	6 871
Кредити банкам та іншим позичальникам	1 866	286	1 448	382	-	-	3 982
Внутрішній державний борг	-	-	-	-	-	9 780	9 780
Внески в рахунок квоти МВФ	-	-	-	-	-	11 304	11 304
Основні засоби та нематеріальні активи	-	-	-	-	-	1 407	1 407
Інші активи	-	-	-	48	-	407	455
Усього активів	18 925	10 999	31 092	990	-	25 612	87 618
Зобов'язання							
Банкноти та монети в обігу	-	-	-	-	-	45 669	45 669
Кошти банків	251	-	-	-	-	9 349	9 600
Кошти Уряду та інших клієнтів	47	-	-	-	-	5 383	5 430
Зобов'язання з перерахування прибутку до бюджету	-	-	-	-	-	377	377
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	47	126	-	-	-	-	173
Кредити отримані	-	18	403	-	-	-	421
Зобов'язання перед МВФ	8 565	-	-	-	-	11 304	19 869
Інші зобов'язання	40	-	-	-	-	43	83
Усього зобов'язань	8 950	144	403	-	-	72 125	81 622
Чистий розрив	9 975	10 855	30 689	990	-	(46 513)	5 996
Сумарний розрив	9 975	20 830	51 519	52 509	52 509	5 996	-

32. Ризик ліквідності

Ризик ліквідності – це ризик відсутності доступних для використання коштів для виконання поточних зобов'язань. Для розрахунку ризику ліквідності строки погашення активів та зобов'язань ураховуються, виходячи з періоду до погашення, який залишився на дату складання балансу згідно з контрактами.

Оцінка ризику ліквідності Національного банку на 31 грудня 2005 року подана таким чином:

(у мільйонах гривень)

	До запитання та до 1-го місяця	1–3 місяці	3–12 місяців	1–5 років	Понад 5 років	Строк погашення не визначений	Усього
Активи							
Кошти та депозити в іноземній валюті	12 069	19 259	47 001	405	–	–	78 734
Цінні папери нерезидентів	20 139	–	–	–	–	120	20 259
Авуари в СПЗ	5	–	–	–	–	–	5
Монетарне золото	1 393	–	–	–	–	–	1 393
Цінні папери Уряду	–	14	15	410	–	–	439
Кредити банкам та іншим позичальникам	68	53	401	176	–	–	698
Внутрішній державний борг	–	–	253	2 866	3 240	2 866	9 225
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	–	–	–	9 903	9 903
Основні засоби та нематеріальні активи	–	–	–	–	–	2 147	2 147
Інші активи	154	22	7	42	25	309	559
Усього активів	33 828	19 348	47 677	3 899	3 265	15 345	123 362
Зобов'язання							
Банкноти та монети в обігу	–	–	–	–	–	65 409	65 409
Кошти банків	17 783	–	–	–	–	–	17 783
Кошти Уряду та інших клієнтів	18 559	–	–	–	–	–	18 559
Зобов'язання з перерахування прибутку до бюджету	–	–	1 065	–	–	–	1 065
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком України	102	1 251	1 074	–	–	–	2 427
Кредити отримані	–	–	82	253	–	–	335
Зобов'язання перед МВФ	77	655	1 350	3 983	–	9 878	15 943
Інші зобов'язання	114	5	1	–	–	1	121
Усього зобов'язань	36 635	1 911	3 572	4 236	–	75 288	121 642
Чистий розрив ліквідності	(2 807)	17 437	44 105	(337)	3 265	(59 943)	1 720
Сумарний розрив ліквідності	(2 807)	14 630	58 735	58 398	61 663	1 720	–

До внутрішнього державного боргу з невизначеним строком погашення віднесено суму заборгованості в розмірі 129 мільйонів гривень, строки та порядок погашення якої законодавчо не врегульовано (див. примітку 8), а також частину заборгованості за внутрішнім державним боргом в іноземній валюті, яка підлягала погашенню в 2002–2005 роках.

Монетарне золото та банківські метали, за винятком срібла, віднесені до категорії "До запитання та до 1-го місяця", оскільки ці активи можуть бути реалізовані за балансовою вартістю протягом зазначеного періоду.

Цінні папери нерезидентів, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах, включено до категорії "До запитання та до 1-го місяця", оскільки керівництво вважає, що таке розкриття його позиції ліквідності є більш доцільним.

Оцінка ризику ліквідності Національного банку на 31 грудня 2004 року подана таким чином:

(у мільйонах гривень)

	До запитання та до 1-го місяця	1–3 місяці	3–12 місяців	1–5 років	Понад 5 років	Строк погашення не визначений	Усього
Активи							
Кошти та депозити в іноземній валюті	14 059	10 518	23 504	507	–	–	48 588
Цінні папери нерезидентів	3 908	–	–	–	–	137	4 045
Авуари в СПЗ	6	–	–	–	–	–	6
Монетарне золото	1 180	–	–	–	–	–	1 180
Цінні папери Уряду	102	195	814	4 498	1 262	–	6 871
Кредити банкам та іншим позичальникам	1 866	286	1 213	617	–	–	3 982
Внутрішній державний борг	–	–	264	3 661	3 370	2 485	9 780
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	–	–	–	11 304	11 304
Основні засоби та нематеріальні активи	–	–	–	–	–	1 407	1 407
Інші активи	121	38	2	30	19	245	455
Усього активів	21 242	11 037	25 797	9 313	4 651	15 578	87 618
Зобов'язання							
Банкноти та монети в обігу	–	–	–	–	–	45 669	45 669
Кошти банків	9 600	–	–	–	–	–	9 600
Кошти Уряду та інших клієнтів	5 430	–	–	–	–	–	5 430
Зобов'язання з перерахування прибутку до бюджету	–	–	377	–	–	–	377
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	47	126	–	–	–	–	173
Кредити отримані	–	18	66	310	27	–	421
Зобов'язання перед МВФ	87	347	1 313	6 846	–	11 276	19 869
Інші зобов'язання	47	3	5	–	–	28	83
Усього зобов'язань	15 211	494	1 761	7 156	27	56 973	81 622
Чистий розрив ліквідності	6 031	10 543	24 036	2 157	4 624	(41 395)	5 996
Сумарний розрив ліквідності	6 031	16 574	40 610	42 767	47 391	5 996	–

33. Позабалансові зобов'язання і похідні фінансові інструменти

(а) Гарантії надані

Гарантії були надані Національним банком у 1992 році відповідно до Постанови Верховної Ради України після надання аналогічних гарантій Кабінетом Міністрів України для забезпечення погашення зобов'язань за одержаними українськими позичальниками іноземними кредитами. Заборгованість за кредитами, під які були надані зазначені гарантії, було частково погашено, а частково реструктуризовано.

Реструктуризована заборгованість за кредитами погашається Міністерством фінансів України за рахунок коштів Державного бюджету України відповідно до укладеної в грудні 2001 року Угоди між Урядом України та Урядом Федеративної Республіки Німеччини. У 2005 році зобов'язання з погашення зазначеної заборгованості Урядом України виконувалися в строки і сумах, передбачених Угодою.

Резерви на відшкодування можливих втрат за гарантіями не створювалися, оскільки заборгованість за зазначеними гарантіями обслуговуються Кабінетом Міністрів України.

(б) Зобов'язання з надання кредитів

Зобов'язання з надання кредитів включають такі статті:

	2005	(у мільйонах гривень) 2004
Зобов'язання з надання кредитів для підтримки ліквідності	–	207
Зобов'язання з надання кредитів в рамках міжнародних кредитних ліній	11	20
Усього зобов'язань з надання кредитів	11	227

(в) Зобов'язання з капіталовкладень

На 31 грудня 2005 року Національний банк мав зобов'язання з капіталовкладень, які стосувалися придбання, будівництва та поліпшення основних засобів та нематеріальних активів, на загальну суму 48 мільйонів гривень (2004 рік – 38 мільйонів гривень).

(г) Похідні фінансові інструменти

Протягом 2005 року Національний банк не здійснював операцій з похідними фінансовими інструментами, у тому числі форвардними контрактами з купівлі та продажу іноземної валюти.

(д) Судові процедури

До Національного банку під час його діяльності пред'являються певні претензії і позови. Проте, виходячи з власної оцінки, а також відповідно до внутрішніх фахових висновків керівництво вважає, що Національний банк не зазнає внаслідок цього суттєвих збитків. У зв'язку з цим відповідний резерв не створювався.

34. Справедлива вартість фінансових інструментів

Справедлива вартість фінансових активів та зобов'язань – це сума коштів, за яку може бути здійснений обмін активу або оплата зобов'язання в результаті проведення операцій між сторонами, що добровільно їх здійснюють, крім випадків вимушеного їх продажу або ліквідації. Справедлива вартість найкраще підтверджується наявними ринковими цінами.

Розрахункову справедливу вартість фінансових активів і зобов'язань Національний банк визначає з використанням ринкової інформації (за її наявності) та відповідних методик оцінки. Проте для тлумачення ринкової інформації з метою визначення розрахункової справедливої вартості неодмінно потрібне суб'єктивне судження. Як зазначається в примітці 3, економіка України характеризується особливостями, властивими ринковій економіці перехідного періоду, і активність її фінансового ринку поки що є низькою. Таким чином, розрахунки не завжди відповідають реальним сумам, за які Національний банк міг би реалізувати фінансові активи та зобов'язання з урахуванням поточних обставин.

Фінансові активи та зобов'язання, що відображені за справедливою вартістю.

Боргові цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах, відображені в балансі за справедливою вартістю. Національний банк визначив, що справедлива вартість певних фінансових активів і зобов'язань суттєво не відрізняється від їх балансової вартості. До цих фінансових активів і зобов'язань належать кошти та депозити в іноземній валюті, авуари в СПЗ, банкноти та монети в обігу, кошти банків, кошти Уряду та інших клієнтів, кредити отримані, зобов'язання перед МВФ.

Справедлива вартість цінних паперів Уряду в іноземній валюті розрахована з використанням котирування на ринку українських зовнішніх боргових зобов'язань в аналогічній валюті з аналогічними строками погашення та характеристиками дохідності.

Справедливу вартість тих фінансових активів і зобов'язань, для яких немає активного ринку, Національний банк розраховував за методом дисконтування грошових потоків. Зазначена модель ураховує майбутні процентні платежі та погашення основної суми заборгованості, строки погашення та ставку дисконтування. Оскільки визначення ставки дисконтування є суб'єктивним, то для розрахунку використовували кілька ставок дисконтування, у результаті чого було отримано кілька значень справедливої вартості для однієї категорії активів. Метод дисконтування грошових потоків Національний банк використовував для розрахунку справедливої вартості цінних паперів Уряду, номінованих у національній валюті, внутрішнього державного боргу і кредитів банкам та іншим позичальникам. Для цілей дисконтування грошових потоків застосовувалися такі методики та припущення:

Справедлива вартість цінних паперів Уряду, номінованих у національній валюті (векселів державного казначейства України). Для визначення вищого значення справедливої вартості використовувалася ставка дисконтування в розмірі 6,5% річних, а саме дохідність за реалізованими 28 грудня 2005 року облігаціями внутрішньої державної позики (з терміном погашення – 30 грудня 2009 року) на організованому вторинному ринку державних боргових зобов'язань (у 2004 році використовувалася ставка дисконтування в розмірі 11,65% річних – дохідність за середньостроковими державними облігаціями, реалізованими 17 грудня 2004 року на вторинному ринку державних боргових зобов'язань).

Для визначення нижчого значення справедливої вартості векселів Державного казначейства України як ставка дисконтування використовувалася облікова ставка Національного банку України, яка діяла на кінець 2005 року – 9,5% річних (у 2004 році – 11,7% річних, а саме дохідність за реалізованими Міністерством фінансів України 14 грудня 2004 року середньостроковими державними облігаціями на останньому в 2004 році аукціоні з їх первинного розміщення).

Під час розрахунку справедливої вартості векселів Державного казначейства України не враховуються процентні доходи, оскільки нарахування процентів не передбачено чинним законодавством.

Справедлива вартість внутрішнього державного боргу за кредитами, наданими Урядом в іноземній валюті (доларах США). Для визначення вищого та нижчого значення

справедливої вартості використовувалася ставка дисконтування в розмірі 6,24% річних, а саме ставка дохідності за ОЗДП у доларах США на ринку українських зовнішніх боргових зобов'язань з аналогічним строком погашення (у 2004 році використовувалася ставка дисконтування в розмірі 6,33% річних, а саме ставка дохідності за ОЗДП у доларах США на ринку українських зовнішніх боргових зобов'язань з аналогічним строком погашення).

Погашення 50 мільйонів доларів США (253 мільйони гривень за офіційним курсом гривні до долара США на кінець року) передбачено Державним бюджетом України на 2006 рік. У зв'язку з невизначеністю порядку погашення внутрішнього державного боргу для визначення вищого значення справедливої вартості грошові потоки були розподілені рівномірно з 2007 до 2009 року (щоквартально рівними частинами). Для визначення нижчого значення справедливої вартості погашення всієї суми боргу, за винятком частини, передбаченої до погашення в 2006 році, було враховано в грошових потоках 2009 року.

Справедлива вартість внутрішнього державного боргу за кредитами, наданими Урядом в національній валюті в 1991–1993 роках, не розраховувалася у зв'язку з невизначеністю строків погашення зазначеної суми та умов її обслуговування.

Справедлива вартість внутрішнього державного боргу за кредитами, наданими Урядом в національній валюті в 1994–1996 роках. Для визначення вищого значення справедливої вартості використовувалася ставка дисконтування в розмірі 6,5% річних, а саме дохідність за середньостроковими державними облігаціями, реалізованими 28 грудня 2005 року на вторинному ринку державних боргових зобов'язань (з терміном погашення – 30 грудня 2009) (у 2004 році використовувалася ставка дисконтування в розмірі 11,65%, а саме дохідність за середньостроковими державними облігаціями, реалізованими 17 грудня 2004 року на вторинному ринку державних боргових зобов'язань).

Як ставка дисконтування для визначення нижчого значення справедливої вартості кредитів використовувалася облікова ставка Національного банку, яка діяла на кінець 2005 року, – 9,5% річних (у 2004 році – 11,7% річних, а саме, дохідність за реалізованими Міністерством фінансів України 14 грудня 2004 року середньостроковими державними облігаціями на останньому в 2004 році аукціоні з їх первинного розміщення).

Грошові потоки для розрахунку справедливої вартості кредитів, наданих Урядом в національній валюті на кінець 2005 року, включають суми процентів у розмірі 5 % річних за обслуговування кредитів, починаючи з 2010 року.

Справедлива вартість кредитів, наданих банкам та іншим позичальникам. Для визначення вищого значення справедливої вартості використовувалася процентна ставка за депозитами (вкладами), що фактично залучені та пролонговані банками від юридичних осіб у національній валюті 30 грудня 2005 року, а саме – 10,45% річних (у 2004 році використовувалася ставка дисконтування в розмірі 10,36% річних, а саме, фактична ставка за довгостроковими депозитами суб'єктів господарської діяльності та фізичних осіб у національній валюті за станом на 31 грудня 2004 року).

Для визначення нижчого значення справедливої вартості використовувалася ставка дисконтування в розмірі 12,84% річних, а саме, середньозважена дохідність за наданими банкам кредитами рефінансування на середньостроковому тендері 14 грудня 2005 року.

Грошові потоки для розрахунку справедливої вартості кредитів, наданих банкам та іншим позичальникам, включають суми процентів за обслуговування.

У нижченаведеній таблиці подано балансову та розрахункову справедливу вартість фінансових активів, які не відображаються в балансі Національного банку за їх справедливою вартістю:

	Балансова вартість	2005		Балансова вартість	(у мільйонах гривень)	
		Розрахункова справедлива вартість			2004	
		Вище значення	Нижче значення		Розрахункова справедлива вартість	Вище значення
Цінні папери Уряду в іноземній валюті, у тому числі нараховані доходи:						
ОЗДП 2000 року, номіновані в євро	44	46	46	88	95	94
Усього цінних паперів Уряду в іноземній валюті	44	46	46	88	95	94
Цінні папери Уряду в національній валюті, у тому числі нараховані доходи:						
ПОВДП 2000 року	–	–	–	6 388	6 327	6 320
векселі Державного казначейства України	395	300	266	395	217	217
Усього цінних паперів Уряду в національній валюті	395	300	266	6 783	6 544	6 537
Усього цінних паперів Уряду	439	346	312	6 871	6 639	6 631
Внутрішній державний борг за кредитами в іноземній валюті	5 726	4 914	4 535	6 281	5 228	4 676
Внутрішній державний борг у національній валюті (1991–1993 роки)	129	не розраховувалася		129	не розраховувалася	
Внутрішній державний борг у національній валюті (1994–1996 роки)	3 370	2 382	1 715	3 370	1 204	1 197
Усього внутрішнього державного боргу	9 225	7 296	6 250	9 780	6 432	5 873
Кредити банкам та іншим позичальникам, у тому числі нараховані доходи	698	695	692	3 982	3 963	3 941

Беручи до уваги той факт, що розрахунки оціночної справедливої вартості ґрунтуються на певних припущеннях, слід ураховувати, що надана інформація може не повністю відображати вартість, яка може бути реалізована.

35. Операції з пов'язаними сторонами

Для складання цієї фінансової звітності сторони вважаються пов'язаними, якщо одна з них має можливість контролювати іншу, перебуває під спільним контролем або може мати суттєвий вплив на іншу сторону під час прийняття фінансових та управлінських рішень, як зазначено в МСБО 24 "Розкриття інформації про пов'язані сторони". Під час розгляду кожного випадку відносин, що можуть являти собою відносини між пов'язаними

сторонами, увага приділяється суті цих відносин, а не лише їх юридичній формі. До пов'язаних сторін Національного банку належать Уряд, організації, які перебувають під контролем держави, провідний управлінський персонал та інші пов'язані сторони.

Під час звичайної діяльності Національний банк проводить операції з пов'язаними сторонами. Нижче наводяться залишки за цими операціями на кінець року:

	2005		(у мільйонах гривень) 2004	
	Уряд та організації під контролем держави	Інші пов'язані сторони	Уряд та організації під контролем держави	Інші пов'язані сторони
Цінні папери Уряду	439	–	6 871	–
Кредити банкам та іншим позичальникам				
Кредити банкам в гривнях на кінець року (процентна ставка за контрактом: 31 грудня 2005 року – 7%; 31 грудня 2004 року – 7%–14%)	58	–	617	–
Внутрішній державний борг	9 225	–	9 780	–
Кошти банків	1 308	–	503	–
Кошти Уряду та інших клієнтів	18 513	30	5 318	83
Зобов'язання з перерахування прибутку до бюджету	1 065	–	377	–
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	1 734	–	–	–

У 2005 році виплати провідному управлінському персоналу становили 4,0 мільйони гривень (2004 рік – 3,6 мільйона гривень).

36. Розкриття значних сум за статтями активів і зобов'язань

На 31 грудня 2005 року 8% (2004 рік – 22%) у загальній сумі активів Національного банку, за винятком квоти МВФ, становить заборгованість Уряду за наданими кредитами та цінними паперами Уряду і 27% (2004 рік – 32%) становлять кошти та депозити, розміщені в Банку міжнародних розрахунків та облігації Банку міжнародних розрахунків. 59% (2004 рік – 64%) у загальній сумі зобов'язань (за винятком векселів на користь МВФ зі сплати внеску в рахунок квоти) – це банкноти та монети в обігу, 5% (2004 рік – 12%) – це зобов'язання перед МВФ, 17% (2004 рік – 7%) – кошти Державного казначейства України і 16% (2004 рік – 14%) – це кошти банків.

25 квітня 2006 року
м. Київ, Україна

LLC audit firm
 "PricewaterhouseCoopers (Audit)"
 38 Turgenevska Street
 Kyiv, 01054, Ukraine
 Telephone +380 44 4906777
 Facsimile +380 44 2164558

АУДИТОРСЬКИЙ ВИСНОВОК

Членам Ради та Правління Національного банку України

1. Ми провели аудит балансу Національного банку України ("Національний банк") за 31 грудня 2005 року, а також відповідних звітів про фінансові результати, про рух грошових коштів та про власний капітал за 2005 фінансовий рік. За підготовку зазначеної фінансової звітності, наведеної на сторінках 1–56, несе відповідальність керівництво Національного банку. Ця фінансова звітність була підготовлена відповідно до облікової політики, прийнятої Правлінням Національного банку і описаної у Примітці 2 на сторінках 9–17. Ми відповідаємо за надання висновку щодо цієї фінансової звітності на підставі проведеного нами аудиту.
2. Ми провели аудит відповідно до Міжнародних стандартів аудиту. Ці стандарти вимагають від нас планування і проведення аудиту таким чином, щоб забезпечити достатню впевненість щодо відсутності у фінансовій звітності суттєвих помилок. Аудит включає також оцінку застосовуваних принципів бухгалтерського обліку та основних розрахунків, здійснених керівництвом, а також загальну оцінку подання фінансової звітності. Ми вважаємо, що проведений нами аудит надає достатні підстави для формування висновку.
3. Як зазначено у Примітці 8, питання щодо погашення або обслуговування внутрішнього державного боргу за кредитами, наданими Урядом в 1991–1993 роках у сумі 129 мільйонів гривень, не врегульовано чинним законодавством України. Крім того, ми не змогли отримати підтвердження цього боргу від Уряду станом на 31 грудня 2005 року, таким чином, немає визначеності щодо того, який саме орган державного управління може прийняти відповідальність за погашення цього боргу.
4. На нашу думку, за винятком впливу на фінансову звітність питання, описаного у параграфі 3 вище, зазначена фінансова звітність, в усіх суттєвих аспектах, була належним чином складена для відображення фінансового стану Національного банку за 31 грудня 2005 року та результатів його діяльності за 2005 фінансовий рік відповідно до облікової політики, прийнятої Правлінням Національного банку і описаної у Примітці 2 до фінансової звітності.
5. Не вносячи подальших зауважень до нашого висновку, ми хотіли б привернути увагу до наступного:
 - 5.1. Як зазначено у Примітці 2 до фінансової звітності, Національний банк застосовує власні правила бухгалтерського обліку до деяких статей з метою дотримання вимог чинного законодавства України. Основні відмінності між обліковою політикою, що застосовується Національним банком, та Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ), які виникають внаслідок цих вимог, описані у Примітці 2.
 - 5.2. Національний банк створив резерви стосовно внутрішнього державного боргу в національній валюті згідно з вимогами відповідного законодавства та власної облікової політики. Якби Національний банк створював резерви під внутрішній державний борг відповідно до вимог МСФЗ і без обмежень, визначених чинним законодавством, то балансова вартість заборгованості Уряду була б іншою. В Примітці 34 розкривається оцінка Національним банком поточної справедливої вартості внутрішнього державного боргу, яка є значно нижчою за його балансову вартість. Розрахована Національним банком оціночна справедлива вартість внутрішнього державного боргу в іноземній валюті базується на припущенні, що цей борг буде повністю погашено в 2009 році. Якби графік погашення відображав фактичний стан обслуговування боргу, то погашення внутрішнього державного боргу в іноземній валюті очікувалось би значно пізніше 2009 року. В результаті оціночна справедлива вартість була б нижчою.

м. Київ, Україна
 25 квітня 2006 р.

Аудитор

Л.С. Пахуча

Сертифікат аудитора, виданий Національним банком України № 0000025

Розділ 4
ТАБЛИЧНІ МАТЕРІАЛИ

**ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ ЕКОНОМІЧНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО
СТАНУ УКРАЇНИ**

Показники	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Валовий внутрішній продукт	0.3	5	148	1204	5452	81519	93365
Темпи зростання/зниження до попереднього року у порівнянних цінах, %	91.3	90.1	85.8	77.1	87.8	90.0	97.0
Обсяг промислової продукції	0.33	6	177	1310	5882	73321	75061
Темпи зростання/зниження до попереднього року у порівнянних цінах, %	95.2	93.6	92.0	72.7	88.0	94.9	99.7
Обсяг продукції сільського господарства	0.1	1.4	58	363	1698	26746	30032
Темпи зростання/зниження до попереднього року у порівнянних цінах, %	86.8	91.7	101.5	83.5	96.4	90.5	98.2
Виробництво товарів народного споживання ¹	0.2	2	76	445	1938	22939	22669
Темпи зростання/зниження до попереднього року у порівнянних цінах, %	94.9	90.6	84.1	75.0	82.2	82.2	88.1
Інвестиції в основний капітал (капітальні вкладення)	0.05	0.9	29	228	938	12557	12401
Темпи зростання/зниження до попереднього року у порівнянних цінах, %	92.9	63.1	89.6	77.5	71.5	78.0	91.2
Роздрібний товарооборот	0.1	1.5	44	337	1196	17344	18933
Темпи зростання/зниження до попереднього року у порівнянних цінах, %	90.3	82.0	65.0	86.4	86.1	94.9	100.2
Платні послуги населенню	0.02	0.1	4	56	370	7635	9279
Темпи зростання/зниження до попереднього року у порівнянних цінах, %	73.4	78.0	77.1	96.7	67.7	85.8	94.9
Прибуток	0.1	3	93	515	1881	14418	13868
Темпи зростання/зниження до попереднього року у фактичних цінах, %	2.1 р.	23.2 р.	36.5 р.	5.5 р.	4 р.	76.7	96.2
Питома вага збиткових підприємств, %	...	9.5	8.3	11.4	22.2	43.0	45.0
Індекс споживчих цін, % грудень до грудня попереднього року	3.9 р.	21.0 р.	102.6 р.	5.0 р.	2.8 р.	139.7	110.1
Індекс цін виробників промислової продукції, % грудень до грудня попереднього року	2.6 р.	42.3 р.	97.7 р.	8.7 р.	2.7 р.	117.3	105.0

(у фактичних цінах, із 1991 по 1995 рік – трлн. укр. крб., із 1996 року – млн. грн.)

1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Показники
102593	130442	170070	204190	225810	267344	345113	424741	Валовий внутрішній продукт Темпи зростання/зниження до попереднього року у порівнянних цінах, %
98.1	99.8	105.9	109.2	105.2	109.6	112.1	102.6	
82889	107537	160755	184276	202687	259502	×	×	Обсяг промислової продукції Темпи зростання/зниження до попереднього року у порівнянних цінах, %
99.0	104.0	113.2	114.2	107.0	115.8	112.5	103.1	
32758	37683	54259	65218	65253	64780	83900	92536	Обсяг продукції сільського господарства Темпи зростання/зниження до попереднього року у порівнянних цінах, %
90.4	93.1	109.8	110.2	101.2	89.0	119.9	100.0	
17538	20996	29762	33524	37933	48336	×	×	Виробництво товарів народного споживання ¹ Темпи зростання до попереднього року у порівнянних цінах, %
100.0	107.2	124.5	117.7	108.4	120.4	×	×	
13958	17552	23629	32573	37178	51011	75714	93096	Інвестиції в основний капітал (капітальні вкладення) Темпи зростання до попереднього року у порівнянних цінах, %
106.1	100.4	114.4	120.8	108.9	131.3	128.0	101.9	
19317	22151	28757	34417	39691	49993	67556	94332	Роздрібний товарооборот Темпи зростання/зниження до попереднього року у порівнянних цінах, %
93.4	92.9	108.1	113.7	115.0	120.5	121.9	123.4	
9845	11625	26487 ²	37822	46400	56121	72933	90794	Платні послуги населенню Темпи зростання/зниження до попереднього року у порівнянних цінах, %
96.2	93.8	...	142.8	122.7	120.9	130.0	124.5	
3419	7427	13933 ³	18741	14641	19643	44578	57619	Прибуток Темпи зростання/зниження до попереднього року у фактичних цінах, %
24.7	2.2 р.	187.6	134.5	78.1	134.2	2.3 р.	129.3	
54.5	55.7	37.7	38.2	38.8	37.2	34.8	33.3	Питома вага збиткових підприємств, %
120.0	119.2	125.8	106.1	99.4	108.2	112.3	110.3	Індекс споживчих цін, % грудень до грудня попереднього року
135.3	115.7	120.8	100.9	105.7	111.1	124.1	109.5	Індекс цін виробників промислової продукції, % грудень до грудня попереднього року

¹ У 1991–1997 роках – у відпускних цінах, із 1998 року – у діючих цінах.² Із 2000 року – обсяг вироблених послуг, темпи зростання у фактичних цінах.³ Із 2000 року – фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування.

Показники	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Середньомісячна номінальна заробітна плата працівників, тис. укр. крб.	0.5	6.5	162.8	1427.7	7342.0	125.84 ¹	143.13
Темпи зростання у % до попереднього року	...	13.6 р.	25.0 р.	8.8 р.	5.2 р.	171.4	113.7
грудень до грудня попереднього року	4.2 р.	3.7 р.	121.8	108.9
Індекси реальної середньомісячної заробітної плати працівників, %	110.6	96.6	96.6
Темпи зростання/зниження у % до попереднього року	...	61.3	48.5	85.4	128.1	86.2	97.6
грудень до грудня попереднього року
Грошові доходи населення	0.2	2	63	539	2650	40311	50069
Темпи зростання до попереднього року у фактичних цінах, %	1.9 р.	11.6 р.	26.5 р.	8.6 р.	4.9 р.	152.1	124.2
Грошові витрати та заощадження населення	0.19	2	51	475	2478	38961	47933
Темпи зростання до попереднього року у фактичних цінах, %	1.8 р.	9.9 р.	27.0 р.	9.3 р.	5.2 р.	157.2	123.0
Рівень безробіття (на кінець періоду), %	...	0.03	0.25	0.3	0.29	1.27	2.33
Чисельність незайнятого населення, що знаходиться на обліку Державного центру зайнятості, тис. чол.	...	618.4	557.5	569.2	640.1	982.6	1455.1
Чисельність громадян, зареєстрованих як безробітні, тис. чол.	...	128.0	180.9	216.0	257.7	558.5	1027.8
Розмір мінімальної заробітної плати населення, на кінець періоду, укр. крб.	...	967	13642	60000	60000	15.0 ¹	15.0
Величина прожиткового мінімуму в середньому за місяць на одну особу, укр. крб. ⁴	—	—	359	2258.7	6809.5	95.03 ¹	76.10

Продовження

1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Показники
153.49	177.52	230.13	311.08	376.38	462.27	589.62	806.19	Середньомісячна номінальна заробітна плата працівників, грн. Темпи зростання у % до попереднього року грудень до грудня попереднього року
107.2	115.7	129.6	135.2	121.0	122.8	127.5	136.7	
105.6	124.3	135.4	127.7	117.0	124.4	127.7	144.9	
96.2	91.1	99.1	119.3	118.2	115.2	123.8	120.3	Індекси реальної середньомісячної заробітної плати працівників, % Темпи зростання/зниження у % до попереднього року грудень до грудня попереднього року
87.1	103.4	103.6	120.4	115.6	113.8	120.8	131.5	
54379	61865	86911	109391	185073 ²	215672	274241	370636	Грошові доходи населення Темпи зростання до попереднього року у фактичних цінах, %
108.6	113.8	140.5	125.9	117.1	116.5	127.2	135.1	
53376	59518	83777	102835	185073 ³	215672	274241	370636	Грошові витрати та заощадження населення Темпи зростання до попереднього року у фактичних цінах, %
111.4	111.5	140.8	122.7	117.1	116.5	127.2	135.1	
3.69	4.30	4.22	3.68	3.8	3.6	3.5	3.2	Рівень безробіття (на кінець періоду), %
2036.7	2475.9	2744.1	2760.2	2799.2	2835.2	2900.6	2887.7	Чисельність незайнятого населення, що знаходиться на обліку Державного центру зайнятості, тис. чол.
1588.8	2056.3	2272.1	2229.4	2236.9	2258.7	2251.4	2203.9	Чисельність громадян, зареєстрованих як безробітні, тис. чол.
55.0	74.0	118.0	118.0	165.0	205.0	237.0	310.0	Розмір мінімальної заробітної плати населення, на кінець періоду, грн.
84.99	128.17	156.42	315.15	317.73	334.35	385.9	453.95	Величина прожиткового мінімуму в середньому за місяць на одну особу, грн. ⁴

¹ Із 1996 року – у гривнях.² Із 2002 року – доходи населення.³ Із 2002 року – витрати населення.⁴ За 1993–2000 роки – величина вартості межі малозабезпеченості для непрацездатного населення, із 1997 по 2000 рік – з урахуванням житлових субсидій.

Показники	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Експорт товарів та послуг, млн. доларів США	...	8045	7817	16641	17090	20346	20355
Темпи зростання/зниження до попереднього року, %	97.2	2.1 p.	102.6	119.1	100.0
Імпорт товарів та послуг, млн. доларів США	...	7099	9533	18007	18280	21468	21891
Темпи зростання/зниження до попереднього року, %	134.3	1.9 p.	101.5	117.4	102.0
Валовий зовнішній борг, млн. доларів США ⁴	—	—	—	—	—	—	—
Коефіцієнт обслуговування довгострокових кредитних і боргових зобов'язань, % ⁵	—	—	—	11.2	8.0	6.6	7.3
Міжнародні резерви, в місяцях імпорту майбутнього періоду	—	—	—	0.4	0.6	1.1	1.5
у % до ВВП:							
Доходи Зведеного бюджету	...	24.4	33.5	43.5	38.0	37.1	30.1
Видатки Зведеного бюджету	...	38.1	38.6	52.4	44.6	41.9	36.8
Дефіцит Зведеного бюджету	—	13.8	5.1	8.9	6.6	4.9	6.6
Сальдо поточного рахунку платіжного балансу	—	—	—	-2.4	-3.2	-2.7	-2.7
Валовий зовнішній борг	—	—	—	—	—	—	—
Державний зовнішній борг ⁴	—	—	—	—	—	—	—
Експорт товарів та послуг	—	—	—	—	—	—	—
Імпорт товарів та послуг	—	—	—	—	—	—	—

Закінчення

1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004 ³	2005	Показники
17621	16332 ¹	19248 ²	21086	23351	28953	41291	44378	Експорт товарів та послуг, млн. доларів США
86.6	92.7	117.9	109.5	110.7	124.0	142.6	107.5	Темпи зростання/зниження до попереднього року, %
18828	15237	17947	20473	21494	27665	36313	43707	Імпорт товарів та послуг, млн. доларів США
86.0	80.9	117.8	114.1	105.0	128.7	131.3	120.4	Темпи зростання/зниження до попереднього року, %
—	20500	19100	20400	21645	23811	30647	38814	Валовий зовнішній борг, млн. доларів США ⁴
12.5	16.0 ¹	14.5 ²	14.6	12.0	11.8	10.7	14.7	Коефіцієнт обслуговування довгострокового зовнішнього боргу, % ⁵
0.6	0.7	0.9	1.7	1.9	2.4	2.6	4.9	Міжнародні резерви, в місяцях імпорту майбутнього періоду
28.2	25.2	28.9	26.9	27.4	28.2	26.5	31.6	у % до ВВП: Доходи Зведеного бюджету
30.4	26.7	28.3	27.2	26.7	28.4	29.4	33.4	Видатки Зведеного бюджету
2.2	1.5	0.6 ⁶	0.3	0.7 ⁶	0.2	3.2	1.8	Дефіцит Зведеного бюджету
- 3.0	3.0 ¹	3.9 ²	3.7	7.5	5.8	10.6	3.1	Сальдо поточного рахунку платіжного балансу
—	66.2	61.1	53.6	51.1	47.5	47.2	47.4	Валовий зовнішній борг
—	40.4	33.3	26.7	—	21.3	19.3	15.9	Державний зовнішній борг ⁴
—	53.1	62.4	55.4	55.1	57.8	63.6	54.2	Експорт товарів та послуг
—	49.5	57.4	53.8	50.7	55.2	56.0	53.4	Імпорт товарів та послуг

¹ Без урахування взаєморозрахунків з Росією, пов'язаних з розподілом Чорноморського флоту.

² Без урахування вартості товарів, переданих Росії в рахунок погашення боргових зобов'язань перед ВАТ "Газпром".

³ За 2004 рік були уточнені обсяги експорту/імпорту послуг у зв'язку з перерахуванням обсягів за статтею "Подорожі" згідно з новою методикою.

⁴ За методологією МВФ.

⁵ Витрати на обслуговування зовнішнього боргу (за графіком) відносно обсягів експорту товарів та послуг.

⁶ Профіцит.

За даними Держкомстату України, за винятком даних з експорту-імпорту товарів та послуг, сальдо поточного рахунку платіжного балансу, коефіцієнта обслуговування зовнішнього боргу, валових міжнародних резервів, які з 1994 року розраховані НБУ, та даних з чисельності незайнятого населення, безробіття, соціальних гарантій, розрахованих Державним центром зайнятості Міністерства праці та соціальної політики України.

НАЯВНА ГРОШОВА МАСА В ОБІГУ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РОЗМІЩЕННЯ в 1991–1997 роках

(на кінець періоду, млн. грн.)

Показники	1991*	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Наявна грошова маса в обігу							
Готівка	0.3	5	128	793	2623	4041	6132
Гроші поза банками (М0)	0.3	5	128	793	2623	4041	6132
Кошти на розрахункових і поточних рахунках у національній валюті	1.4	16	206	1067	2059	2275	2918
Грошова маса (М1)	1.7	21	334	1860	4682	6315	9050
Строкові кошти в національній валюті та валютні кошти	0.7	4	148	1356	2164	2708	3398
Грошова маса (М2)	2.4	25	482	3216	6846	9023	12448
Кошти клієнтів у довірчому управлінні	—	—	—	—	84	341	93
Грошова маса (М3)	—	—	—	—	6930	9364	12541
Розміщення грошової маси							
Кошти підприємств та організацій	0.8	15	223	1173	2117	2257	2946
у тому числі:							
<i>строкові кошти</i>	0.1	2	40	207	327	322	522
<i>кошти до запитання</i>	0.7	13	183	966	1789	1868	2309
<i>інші кошти</i>	—	—	—	—	—	67	115
Кошти домашніх господарств	1.5	8	159	1021	3153	5049	7830
із них заощадження	1.2	3	31	228	529	1008	1698
у тому числі:							
<i>строкові кошти</i>	0.5	1	8	127	260	601	1088
<i>кошти до запитання</i>	0.7	2	23	101	269	407	609
Валютні заощадження	—	2	99	1021	1577	1718	1672
Кошти клієнтів у довірчому управлінні	—	—	—	—	84	341	93
у тому числі:							
<i>юридичних осіб</i>	—	—	—	—	83	337	85
<i>фізичних осіб</i>	—	—	—	—	1	4	8
<u>Довідково</u>							
Грошова база	0.4	6	269	1523	3538	4882	7058

*Розрахунки МВФ.

Закінчення
(до попереднього року)

Показники	1992	1993 рази	1994	1995	1996 відсотки	1997
Найна грошова маса в обігу						
Готівка	16	26	6	331	154	152
Гроші поза банками (M0)	16	26	6	331	154	152
Кошти на розрахункових і поточних рахунках у національній валюті	11	13	5	193	110	128
Грошова маса (M1)	12	16	6	252	135	143
Строкові кошти в національній валюті та валютні кошти	7	33	9	160	125	125
Грошова маса (M2)	11	19	7	213	132	138
Кошти клієнтів у довірчому управлінні	—	—	—	—	406	27
Грошова маса (M3)	—	—	—	—	135	134
Розміщення грошової маси						
Кошти підприємств та організацій	19	14	5	180	107	131
у тому числі:						
<i>строкові кошти</i>	17	17	5	158	98	162
<i>кошти до запитання</i>	19	14	5	185	104	124
<i>інші кошти</i>	—	—	—	—	—	171
Кошти домашніх господарств	5	21	6	309	160	155
із них заощадження	2	12	7	232	191	168
у тому числі:						
<i>строкові кошти</i>	1.2	13	16	204	231	181
<i>кошти до запитання</i>	3	12	4	267	151	150
Валютні заощадження	—	46	10	154	109	97
Кошти клієнтів у довірчому управлінні	—	—	—	—	406	27
у тому числі:						
<i>юридичних осіб</i>	—	—	—	—	406	25
<i>фізичних осіб</i>	—	—	—	—	667	207
Довідково						
Грошова база	14	45	6	232	138	145

НАЯВНА ГРОШОВА МАСА В ОБІГУ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РОЗМІЩЕННЯ в 1998–2002 роках

(на кінець періоду, млн. грн.)

Показники	1998	1999	2000	2001	2002
Наявна грошова маса в обігу					
Готівка	7158	9583	12799	19465	26434
Гроші поза банками (M0)	7158	9583	12799	19465	26434
Кошти на поточних рахунках у національній валюті	3174	4511	7963	10331	13847
Грошова маса (M1)	10331	14094	20762	29796	40281
Строкові кошти в національній валюті та валютні кошти	5100	7620	10782	15390	24040
Грошова маса (M2)	15432	21714	31544	45186	64321
Кошти клієнтів у довірчому управлінні та цінні папери власного боргу банків	274	355	709	569	548
Грошова маса (M3)	15705	22070	32252	45755	64870
Розміщення грошової маси					
Кошти суб'єктів господарювання	5213	7869	12020	14456	18623
у тому числі:					
<i>строкові кошти:</i>	1039	1534	2700	4051	5501
у національній валюті	600	850	1315	2540	3681
в іноземній валюті	439	685	1385	1511	1820
<i>кошти до запитання:</i>	4146	6314	9314	10400	13120
у національній валюті	2593	3767	6753	8292	10356
в іноземній валюті	1553	2546	2561	2108	2764
<i>кошти у довірчому управлінні:</i>	28	21	6	5	3
у національній валюті	23	19	6	5	3
в іноземній валюті	5	3	0	0	0
Кошти фізичних осіб	10276	13903	19590	30822	45771
з них заощадження	3119	4319	6791	11357	19337
у тому числі:					
<i>строкові кошти:</i>	2255	3032	4661	8175	14301
у національній валюті	1243	1423	2222	4458	8076
в іноземній валюті	1012	1608	2439	3717	6226
<i>кошти до запитання:</i>	834	1251	2070	3094	4966
у національній валюті	581	744	1210	2039	3492
в іноземній валюті	253	507	860	1055	1475
<i>кошти у довірчому управлінні:</i>	30	37	60	88	70
у національній валюті	30	36	60	88	70
в іноземній валюті	—	0	0	0	0
Цінні папери власного боргу банків	216	298	642	477	475
у тому числі:					
у національній валюті	138	110	386	295	282
в іноземній валюті	78	188	257	181	194
Довідково					
Грошова база	8625	11988	16780	23055	30808
Мультиплікатор	1.82	1.84	1.92	1.98	2.11
Швидкість обертання грошей	7.26	6.91	6.26	5.24	4.08

Продовження

(у % до попереднього року)

Показники	1998	1999	2000	2001	2002
Наявна грошова маса в обігу					
Готівка	117	134	134	152	136
Гроші поза банками (M0)	117	134	134	152	136
Кошти на поточних рахунках у національній валюті	109	142	176	130	134
Грошова маса (M1)	114	136	147	144	135
Строкові кошти в національній валюті та валютні кошти	150	149	140	143	156
Грошова маса (M2)	124	141	145	143	142
Кошти клієнтів у довірчому управлінні та цінні папери власного боргу банків	294	130	196	80	97
Грошова маса (M3)	125	141	145	142	142
Розміщення грошової маси					
Кошти суб'єктів господарювання	133	151	153	120	129
у тому числі:					
<i>строкові кошти:</i>	109	148	175	150	136
у національній валюті	191	142	153	194	145
в іноземній валюті	140	156	202	109	120
<i>кошти до запитання:</i>	139	152	147	112	126
у національній валюті	112	145	179	123	125
в іноземній валюті	231	164	101	82	131
<i>кошти у довірчому управлінні:</i>	33	75	28	80	66
у національній валюті	27	83	32	81	66
в іноземній валюті	—	60	3	0	—
Кошти фізичних осіб	121	135	140	158	148
з них заощадження	131	138	154	168	170
у тому числі:					
<i>строкові кошти:</i>	140	134	150	176	175
у національній валюті	114	114	151	204	181
в іноземній валюті	195	159	150	152	167
<i>кошти до запитання:</i>	108	150	163	150	160
у національній валюті	95	128	159	170	171
в іноземній валюті	153	200	169	123	140
<i>кошти у довірчому управлінні:</i>	356	123	165	145	80
у національній валюті	375	120	165	145	80
в іноземній валюті	—	355	119	0	—
Цінні папери власного боргу банків	—	138	212	74	100
у тому числі:					
у національній валюті	—	80	348	76	96
в іноземній валюті	—	241	132	70	108
Довідково					
Грошова база	122	139	140	137	134
Мультиплікатор	102	101	104	104	123
Швидкість обертання грошей	85	95	91	83	77

(питома вага в загальній сумі грошової маси, %)

Показники	1998	1999	2000	2001	2002
Наявна грошова маса в обігу					
Готівка	46	43	40	43	41
Гроші поза банками (M0)	46	43	40	43	41
Кошти на поточних рахунках у національній валюті	20	20	25	23	21
Грошова маса (M1)	66	64	65	65	62
Строкові кошти в національній валюті та валютні кошти	32	35	33	33	37
Грошова маса (M2)	98	98	98	99	99
Кошти клієнтів у довірчому управлінні та цінні папери власного боргу банків	2	2	2	1	1
Грошова маса (M3)	100	100	100	100	100
Розміщення грошової маси					
Кошти суб'єктів господарювання	33	36	37	32	29
у тому числі:					
<i>строкові кошти:</i>	7	7	8	9	8
у національній валюті	4	4	4	6	6
в іноземній валюті	3	3	4	3	3
<i>кошти до запитання:</i>	26	29	29	23	20
у національній валюті	17	17	21	18	16
в іноземній валюті	10	12	8	5	4
<i>кошти у довірчому управлінні:</i>	—	—	—	—	—
у національній валюті	—	—	—	—	—
в іноземній валюті	—	—	—	—	—
Кошти фізичних осіб	65	63	61	67	70
з них заощадження	20	20	21	25	30
у тому числі:					
<i>строкові кошти:</i>	14	14	14	18	22
у національній валюті	8	6	7	10	12
в іноземній валюті	6	7	8	8	10
<i>кошти до запитання:</i>	5	6	6	7	8
у національній валюті	4	3	4	4	5
в іноземній валюті	2	2	3	2	2
<i>кошти у довірчому управлінні:</i>	—	—	—	—	—
у національній валюті	—	—	—	—	—
в іноземній валюті	—	—	—	—	—
Цінні папери власного боргу банків	1	1	2	1	1
у тому числі:					
у національній валюті	1	—	1	1	—
в іноземній валюті	—	1	1	—	—

НАЯВНА ГРОШОВА МАСА В ОБІГУ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РОЗМІЩЕННЯ в 2003—2005 роках

(на кінець періоду, млн. грн.)

Показники	2003	2004	2005
Наявна грошова маса в обігу			
Готівка	33119	42345	60231
Гроші поза банками (M0)	33119	42345	60231
Переказні кошти у національній валюті	18421	24745	38341
Грошова маса (M1)	51541	67090	98573
Переказні кошти в іноземній валюті та інші кошти	43315	58393	94573
Грошова маса (M2)	94855	125483	193145
Цінні папери власного боргу банків	188	317	925
Грошова маса (M3)	95043	125801	194071
Розміщення грошової маси			
Кошти суб'єктів господарювання	29307	41487	59623
переказні:	16090	23822	31017
у національній валюті	13168	18705	24249
в іноземній валюті	2921	5116	6769
інші:	13217	17665	28606
у національній валюті	9920	11974	20783
в іноземній валюті	3298	5691	7823
Кошти фізичних осіб	65548	83996	133522
з них заощадження:	32429	41652	73291
переказні:	7222	7951	17267
у національній валюті	5253	6040	14092
в іноземній валюті	1969	1911	3175
інші:	25207	33701	56023
у національній валюті	13655	16116	28173
в іноземній валюті	11552	17585	27851
Цінні папери власного боргу банків	188	317	925
у національній валюті	142	225	766
в іноземній валюті	46	93	160
Довідково			
Грошова база	40089	53763	82760
у тому числі:			
гроші поза банками (M0)	33119	42345	60231
резервні кошти банків	6928	11378	22440
інші кошти в НБУ	42	40	89
Грошова маса M3 за видами валют:			
у національній валюті	75258	95405	148294
в іноземній валюті	19786	30396	45777
Мультиплікатор	2.37	2.34	2.34
Швидкість обертання грошей	3.34	3.13	2.66

Продовження

(у % до попереднього року)

Показники	2003	2004	2005
Наявна грошова маса в обігу			
Готівка	125.3	127.9	142.2
Гроші поза банками (M0)	125.3	127.9	142.2
Переказні кошти національній валюті	146.8	134.3	154.9
Грошова маса (M1)	132.2	130.2	146.9
Переказні кошти в іноземній валюті та інші кошти	170.5	134.8	162.0
Грошова маса (M2)	147.3	132.3	153.9
Цінні папери власного боргу банків	39.6	168.7	291.7
Грошова маса (M3)	146.5	132.4	154.3
Розміщення грошової маси			
Кошти суб'єктів господарювання	157.4	141.6	143.7
переказні:	139.0	148.1	130.2
у національній валюті	145.4	142.0	129.6
в іноземній валюті	116.0	175.1	132.3
інші:	187.6	133.7	161.9
у національній валюті	199.1	120.7	173.6
в іноземній валюті	159.7	172.6	137.5
Кошти фізичних осіб	143.2	128.1	159.0
з них заощадження:	167.7	128.4	176.0
переказні:	145.4	110.1	217.2
у національній валюті	150.5	115.0	233.3
в іноземній валюті	133.5	97.1	166.2
інші:	175.4	133.7	166.2
у національній валюті	167.6	118.0	174.8
в іноземній валюті	185.5	152.2	158.4
Цінні папери власного боргу банків	39.6	168.7	291.7
у національній валюті	50.5	157.9	341.0
в іноземній валюті	23.7	202.0	172.2
Довідково			
Грошова база	130.1	134.1	153.9
у тому числі:			
гроші поза банками (M0)	125.3	127.9	142.2
резервні кошти банків	159.7	164.2	197.2
інші кошти в НБУ	117.5	96.5	219.6
Грошова маса M3 за видами валют:			
у національній валюті	143.6	126.8	155.4
в іноземній валюті	158.6	153.6	150.6
Мультиплікатор	112.3	98.7	100.2
Швидкість обертання грошей	81.9	93.4	83.2

Закінчення

(питома вага в загальній сумі грошової маси, %)

Показники	2003	2004	2005
Наявна грошова маса в обігу			
Готівка	34.8	33.7	31.0
Гроші поза банками (M0)	34.8	33.7	31.0
Переказні кошти у національній валюті	19.4	19.7	19.8
Грошова маса (M1)	54.2	53.3	50.8
Переказні кошти в іноземній валюті та інші кошти	45.6	46.4	48.7
Грошова маса (M2)	99.8	99.7	99.5
Цінні папери власного боргу банків	0.2	0.3	0.5
Грошова маса (M3)	100.0	100.0	100.0
Розміщення грошової маси			
Кошти суб'єктів господарювання	30.8	33.0	30.7
переказні:	16.9	18.9	16.0
у національній валюті	13.9	14.9	12.5
в іноземній валюті	3.1	4.1	3.5
інші:	13.9	14.0	14.7
у національній валюті	10.4	9.5	10.7
в іноземній валюті	3.5	4.5	4.0
Кошти фізичних осіб	69.0	66.8	68.8
з них заощадження:	34.1	33.1	37.8
переказні:	7.6	6.3	8.9
у національній валюті	5.5	4.8	7.3
в іноземній валюті	2.1	1.5	1.6
інші:	26.5	26.8	28.9
у національній валюті	14.4	12.8	14.5
в іноземній валюті	12.2	14.0	14.4
Цінні папери власного боргу банків	0.2	0.3	0.5
у національній валюті	0.1	0.2	0.4
в іноземній валюті	0.0	0.1	0.1

НАЯВНА ГРОШОВА МАСА В ОБІГУ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РОЗМІЩЕННЯ В 2004–2005 роках

Показники	на кінець року, млн. грн.		2005 рік у % до 2004 року	питома вага у загальній сумі грошової маси, %	
	2004	2005		2004	2005
Наявна грошова маса в обігу					
Готівка	42345	60231	142	34	31
Гроші поза банками (M0)	42345	60231	142	34	31
Переказні кошти національній валюті	24745	38341	155	20	20
Грошова маса (M1)	67090	98573	147	53	51
Переказні кошти в іноземній валюті та інші кошти	58393	94573	162	46	49
Грошова маса (M2)	125483	193145	154	100	100
Цінні папери власного боргу банків	317	925	292	0	0
Грошова маса (M3)	125801	194071	154	100	100
Розміщення грошової маси					
Кошти суб'єктів господарювання	41487	59623	144	33	31
переказні:	23822	31017	130	19	16
у національній валюті	18705	24249	130	15	12
в іноземній валюті	5116	6769	132	4	3
інші:	17665	28606	162	14	15
у національній валюті	11974	20783	174	10	11
в іноземній валюті	5691	7823	137	5	4
Кошти фізичних осіб	83996	133522	159	67	69
з них заощадження:	41652	73291	176	33	38
переказні:	7951	17267	217	6	9
у національній валюті	6040	14092	233	5	7
в іноземній валюті	1911	3175	166	2	2
інші:	33701	56023	166	27	29
у національній валюті	16116	28173	175	13	15
в іноземній валюті	17585	27851	158	14	14
Цінні папери власного боргу банків	317	925	292	0	0
у національній валюті	225	766	341	0	0
в іноземній валюті	93	160	172	0	0
Довідково					
Грошова база	53763	82760	154	—	—
у тому числі:					
гроші поза банками (M0)	42345	60231	142	—	—
резервні кошти банків	11378	22440	197	—	—
інші кошти в НБУ	40	89	220	—	—
Грошова маса M3 за видами валют:					
у національній валюті	95405	148294	155	—	—
в іноземній валюті	30396	45777	151	—	—
Мультиплікатор	2.34	2.34	100	—	—
Швидкість обертання грошей	3.13	2.66	83	—	—

Примітка. Складова грошового агрегату M1 "Переказні кошти в національній валюті" включає кошти в національній валюті, які за першою вимогою можуть бути обмінені на готівкові, складова грошового агрегату M2 "Переказні кошти в іноземній валюті" — кошти в іноземній валюті, які за першою вимогою можуть бути обмінені на готівкові. До складової грошового агрегату M2 "Інші кошти" віднесено непереказні кошти до запитання, строкові кошти та кошти за іменними ощадними (депозитними) сертифікатами, емітованими банками.

НАЯВНА ГРОШОВА МАСА В ОБІГУ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РОЗМІЩЕННЯ В 2005 році

(на кінець періоду, млн. грн.)

Показники	I квар- тал	I пів- річчя	9 мі- сяців	рік	Темпи зростання до початку року, %			
					I квар- тал	I пів- річчя	9 міся- ців	рік
Наявна грошова маса в обігу								
Готівка	43062	51304	55465	60231	101.7	121.2	131.0	142.2
Гроші поза банками (М0)	43062	51304	55465	60231	101.7	121.2	131.0	142.2
Переказні кошти у національній валюті	30423	32496	34607	38341	122.9	131.3	139.9	154.9
Грошова маса (М1)	73485	83800	90072	98573	109.5	124.9	134.3	146.9
Переказні кошти в іноземній валюті та інші кошти	66232	72302	80647	94573	113.4	123.8	138.1	162.0
Грошова маса (М2)	139718	156102	170719	193145	111.3	124.4	136.0	153.9
Цінні папери власного боргу банків	390	237	292	925	122.8	74.6	92.1	291.7
Грошова маса (М3)	140107	156339	171011	194071	111.4	124.3	135.9	154.3
Розміщення грошової маси								
Кошти суб'єктів господарювання	46539	49133	53591	59623	112.2	118.4	129.2	143.7
переказні:	27434	27739	29691	31017	115.2	116.4	124.6	130.2
у національній валюті	22803	22221	23258	24249	121.9	118.8	124.3	129.6
в іноземній валюті	4631	5518	6433	6769	90.5	107.8	125.7	132.3
інші:	19105	21394	23900	28606	108.2	121.1	135.3	161.9
у національній валюті	13411	14628	16564	20783	112.0	122.2	138.3	173.6
в іноземній валюті	5694	6766	7336	7823	100.1	118.9	128.9	137.5
Кошти фізичних осіб	93179	106969	117128	133522	110.9	127.3	139.4	159.0
з них заощадження:	50117	55665	61663	73291	120.3	133.6	148.0	176.0
переказні:	9921	13070	14405	17267	124.8	164.4	181.2	217.2
у національній валюті	7621	10275	11349	14092	126.2	170.1	187.9	233.3
в іноземній валюті	2300	2795	3056	3175	120.4	146.3	159.9	166.2
інші:	40196	42595	47258	56023	119.3	126.4	140.2	166.2
у національній валюті	20068	22275	24266	28173	124.5	138.2	150.6	174.8
в іноземній валюті	20128	20320	22992	27851	114.5	115.6	130.8	158.4
Цінні папери власного боргу банків	390	237	292	925	122.8	74.6	92.1	291.7
у національній валюті	168	121	170	766	74.9	53.7	75.8	341.0
в іноземній валюті	221	116	122	160	238.8	125.3	131.7	172.2
Довідково								
Грошова база	60297	65508	70471	82760	112.2	121.8	131.1	153.9
у тому числі:								
гроші поза банками (М0)	43062	51304	55465	60231	101.7	121.2	131.0	142.2
резервні кошти банків	17192	14138	14936	22440	151.1	124.3	131.3	197.2
інші кошти в НБУ	43	66	70	89	105.3	163.2	173.1	219.6
Грошова маса М3 за видами валют:								
у національній валюті	107132	120824	131072	148294	112.3	126.6	137.4	155.4
в іноземній валюті	32975	35515	39939	45777	108.5	116.8	131.4	150.6
Мультиплікатор	2.32	2.39	2.43	2.34	99.1	102.1	103.8	100.2
Швидкість обертання грошей	2.39	2.46	2.60	2.66	76.6	78.8	83.3	83.2

**ПРОЦЕНТНА СТАВКА РЕФІНАНСУВАННЯ
БАНКІВ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ (за датами)**

Дата		Встановлена облікова ставка Національного банку України, %
1992	з 25.06	30
	з 16.11	80
1993	з 1.03	100
	з 1.05	240
1994	з 1.07	190
	з 1.08	175
	з 15.08	140
	з 25.10	300
	з 12.12	252
1995	з 10.03	204
	з 29.03	170
	з 7.04	150
	з 1.05	96
	з 7.06	75
	з 15.07	60
	з 21.08	70
	з 10.10	95
1996	з 01.12	110
	з 01.01	105
	з 4.03	98.0
	з 26.03	90.0
	з 1.04	85.0
	з 8.04	75.0
	з 25.04	70.0
	з 22.05	63.0
	з 7.06	50.0
	з 1.07	40.0
1997	з 10.01	35.0
	з 8.03	25.0
	з 26.05	21.0
	з 8.07	18.0
	з 5.08	16.0
	з 01.11	17.0
	з 15.11	25.0
	з 24.11	35.0
1998	з 6.02	44.0
	з 18.03	41.0
	з 21.05	45.0
	з 29.05	51.0
	з 7.07	82.0
	з 21.12	60.0
1999	з 5.04	57.0
	з 28.04	50.0
	з 24.05	45.0
2000	з 01.02	35.0
	з 24.03	32.0
	з 10.04	29.0
	з 15.08	27.0
2001	з 10.03	25.0
	з 7.04	21.0
	з 11.06	19.0
	з 9.08	17.0
	з 10.09	15.0
	з 10.12	12.5
2002	з 11.03	11.5
	з 04.04	10.0
	з 05.07	8.0
	з 05.12	7.0
2004	з 09.06	7.5
	з 07.10	8.0
	з 09.11	9.0
2005	з 10.08	9.5

Примітка. Із 05.12.2002 р. до 09.06.2004 р. процентна ставка не змінювалася.

**ПРОЦЕНТНІ СТАВКИ РЕФІНАНСУВАННЯ БАНКІВ
НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ В 1992–2001 роках**

(середньозважені ставки в річному обчисленні, %)

Період	Облікова ставка НБУ	усього	Фактична ставка за інструментами					
			кредитні аукціони	на тендері	ломбардні кредити	кредити овернайт	операції РЕПО	інші механізми
1992	80.0*	...	—	—	—	—	—	...
1993	190.0	68.5	—	—	—	—	—	68.5
1994	225.9	124.9	264.0	—	—	—	—	115.2
1995	131.0	82.1	83.0	—	110.0	—	—	60.4
1996	62.3	51.8	52.6	—	64.4	—	—	41.0
1997	24.6	25.2	21.7	—	31.4	—	21.8	19.7
1998	61.6	52.7	—	—	54.4	—	54.1	47.8
1999	50.0	44.0	—	—	61.1	—	59.7	33.0
2000	30.6	29.6	—	—	30.9	—	28.0	—
2001	19.7	20.2	—	16.5	—	20.4	22.0	21.0

* На кінець року.

**ПРОЦЕНТНІ СТАВКИ РЕФІНАНСУВАННЯ БАНКІВ
НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ В 2002–2005 роках**

(середньозважені ставки в річному обчисленні, %)

Період	Облікова ставка НБУ	усього	Фактична ставка за інструментами				
			кредити, надані шляхом проведення тендера	кредити овернайт	операції РЕПО	кредити, надані для підтримання довгострокової ліквідності банків	стабілізаційні кредити
2002	9.5	9.2	9.2	10.7	11.7	8.0	—
2003	7.0	8.0	8.3	8.0	8.0	7.0	—
2004	7.5	16.1	13.0	17.1	13.5	7.0	14.9
2005	9.2	14.7	12.9	14.9	12.0	—	15.0
січень	9.0	18.8	—	20.0	14.0	—	15.0
лютий	9.0	15.0	15.0	—	—	—	—
березень	9.0	—	—	—	—	—	—
квітень	9.0	13.0	13.0	—	—	—	—
травень	9.0	15.0	—	15.0	—	—	—
червень	9.0	15.0	—	15.0	—	—	—
липень	9.0	15.0	—	15.0	—	—	—
з 10.08	9.5	—	—	—	—	—	—
серпень	9.4	14.7	13.5	14.9	12.0	—	—
вересень	9.5	14.4	9.5	14.9	12.0	—	—
жовтень	9.5	14.9	14.0	14.9	12.0	—	—
листопад	9.5	14.7	12.0	14.8	12.0	—	—
грудень	9.5	14.1	12.8	15.0	—	—	—

**РІВЕНЬ СПОЖИВЧИХ ЦІН, ЦІН ВИРОБНИКІВ ПРОМИСЛОВОЇ ПРОДУКЦІЇ,
ОБЛІКОВОЇ СТАВКИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ І ПРОЦЕНТНИХ СТАВОК БАНКІВ**

(у відсотках)

Період	Зміни рівня цін до попереднього місяця		Середньозважена процентна ставка в місячному обчисленні		
	споживчих	виробників промислової продукції	встановлена облікова ставка НБУ	за кредитами банків*	за депозитами банків*
2003					
січень	1.5	0.5	0.6	1.6	0.6
лютий	1.1	0.7	0.6	1.5	0.6
березень	1.1	2.1	0.6	1.5	0.6
квітень	0.7	0.3	0.6	1.5	0.6
травень	0.0	0.3	0.6	1.5	0.6
червень	0.1	0.0	0.6	1.4	0.6
липень	-0.1	1.0	0.6	1.5	0.5
серпень	-1.7	1.0	0.6	1.5	0.6
вересень	0.6	0.9	0.6	1.4	0.6
жовтень	1.3	0.7	0.6	1.5	0.6
листопад	1.9	1.5	0.6	1.5	0.7
грудень	1.5	1.7	0.6	1.5	0.7
2004					
січень	1.4	1.6	0.6	1.5	0.7
лютий	0.4	2.9	0.6	1.5	0.7
березень	0.4	2.2	0.6	1.4	0.7
квітень	0.7	3.3	0.6	1.5	0.7
травень	0.7	2.1	0.6	1.4	0.6
червень	0.7	1.5	0.6	1.4	0.8
липень	0.0	0.1	0.6	1.4	0.6
серпень	-0.1	1.6	0.6	1.4	0.5
вересень	1.3	1.9	0.6	1.4	0.6
жовтень	2.2	1.6	0.7	1.4	0.5
листопад	1.6	2.2	0.7	1.5	0.6
грудень	2.4	1.0	0.8	1.5	0.7
2005					
січень	1.7	0.2	0.8	1.5	0.8
лютий	1.0	2.7	0.8	1.4	0.8
березень	1.6	1.9	0.8	1.4	0.8
квітень	0.7	2.5	0.8	1.4	0.8
травень	0.6	1.6	0.8	1.3	0.7
червень	0.6	-0.8	0.8	1.3	0.6
липень	0.3	-1.6	0.8	1.3	0.7
серпень	0.0	0.7	0.8	1.3	0.7
вересень	0.4	1.9	0.8	1.3	0.6
жовтень	0.9	0.0	0.8	1.3	0.6
листопад	1.2	-0.1	0.8	1.3	0.7
грудень	0.9	0.3	0.8	1.4	0.7

* Процентні ставки банків наведено за кредитами й депозитами в національній валюті без міжбанківського ринку.

ПРОЦЕНТНІ СТАВКИ БАНКІВ УКРАЇНИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ВАЛЮТІ

(середньозважені ставки в річному обчисленні, %)

Період	Кредити											
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003*	2004*
січень	76.6	310.2	205.3	110.5	63.6	43.8	55.3	56.2	37.4	29.7	18.6	17.8
лютий	88.2	383.4	198.8	110.9	62.6	48.7	58.4	49.4	35.6	29.4	17.6	18.0
березень	87.1	389.8	182.6	102.5	53.2	48.9	68.0	42.5	33.8	27.6	18.0	17.2
квітень	110.5	327.9	136.1	91.2	52.4	47.7	66.9	41.9	33.0	27.1	18.3	18.1
травень	144.3	299.4	117.0	85.7	53.7	47.1	54.5	39.8	31.7	26.1	17.9	17.4
червень	231.3	254.7	86.1	73.4	50.3	48.0	47.4	39.7	32.1	25.0	17.2	16.6
липень	223.3	192.5	78.8	66.2	47.0	53.0	46.5	39.0	31.1	24.9	18.2	17.0
серпень	204.4	151.3	73.6	63.6	42.2	57.4	50.7	35.6	31.7	24.0	18.2	17.1
вересень	224.2	141.6	78.5	63.2	41.6	63.8	54.3	39.7	30.6	23.5	17.2	17.0
жовтень	246.3	141.4	93.4	63.7	38.2	71.5	50.8	39.0	30.5	22.9	17.8	17.3
листопад	279.2	201.4	116.4	66.3	42.0	63.7	54.7	38.3	30.2	22.4	17.8	17.8
грудень	295.1	204.7	105.8	61.4	42.7	60.4	51.9	37.3	29.6	21.8	17.7	17.5
за рік	221.1	201.7	107.1	77.0	49.1	54.5	53.4	40.3	31.9	24.8	17.9	17.3

Період	Депозити											
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003*	2004*
січень	62.1	224.0	158.8	56.8	23.7	19.6	22.8	21.4	11.7	10.1	6.8	8.2
лютий	84.9	284.8	129.4	45.1	22.5	18.4	21.3	16.7	9.3	9.2	6.8	8.2
березень	70.2	328.5	118.7	44.2	20.6	18.9	27.2	13.7	8.2	8.6	7.4	8.5
квітень	83.4	329.1	95.8	32.5	19.1	19.9	22.3	12.3	11.3	8.1	6.8	8.6
травень	107.6	276.2	68.1	35.8	19.3	19.8	18.5	11.9	8.6	7.8	6.8	7.7
червень	162.5	220.6	44.9	32.3	17.8	22.1	20.5	11.6	13.0	8.2	6.7	9.9
липень	225.8	179.7	36.7	25.4	17.9	22.7	15.9	11.3	11.3	7.9	6.3	7.5
серпень	170.1	140.2	30.4	27.4	13.5	23.1	20.1	10.1	14.2	7.6	6.7	6.5
вересень	186.5	126.8	30.6	26.4	14.8	27.2	17.4	17.9	10.4	7.6	6.7	6.8
жовтень	183.0	108.1	33.4	27.5	15.5	28.5	20.0	17.6	12.7	7.0	6.9	6.5
листопад	231.7	146.0	42.2	26.0	15.0	27.0	21.7	10.9	10.2	6.1	8.0	7.3
грудень	215.8	139.5	50.9	24.2	18.9	23.6	20.7	9.2	10.8	6.9	8.0	7.9
за рік	187.3	171.0	61.2	34.3	18.2	22.3	20.7	13.5	11.2	7.8	7.1	7.8

*Процентні ставки наведено без урахування операцій за овердрафтом.

ПРОЦЕНТНІ СТАВКИ БАНКІВ УКРАЇНИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ВАЛЮТІ

(середньозважені ставки в річному обчисленні, %)

Період	Кредити		Депозити	
	з урахуванням овердрафту	без урахування овердрафту		
2005				
січень		18.3	18.1	9.9
лютий		17.4	16.8	10.0
березень		17.4	17.0	9.3
квітень		16.9	16.4	9.1
травень		16.4	15.9	8.3
червень		15.7	15.4	7.6
липень		15.6	15.2	8.7
серпень		15.6	15.2	8.3
вересень		15.8	15.4	7.7
жовтень		16.3	16.1	7.7
листопад		16.4	16.2	8.2
грудень		16.4	16.4	8.0
за рік		16.4	16.0	8.5

ВИМОГИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ ЗА НАДАНИМИ КРЕДИТАМИ
(без урахування рефінансування банків)

(на кінець періоду, млн. грн.)

Період	Усього	у тому числі					
		усього	уряду		суб'єктам господарювання		
			у національній валюті	у іноземній валюті	усього	у національній валюті	у іноземній валюті
1991	1	1	1	—	—	—	—
1992	18	18	18	—	0	0	—
1993	130	129	129	—	1	1	—
1994	1416	1411	1411	—	5	5	—
1995	4393	4393	3144	1249	0	0	—
1996	5805	5804	3568	2236	1	1	—
1997	5851	5816	3568	2248	35	1	34
1998	7732	7625	3568	4057	107	4	103
1999	9908	9743	3568	6176	164	15	150
2000	10904	10726	3568	7158	178	20	159
2001	10725	10547	3568	6979	179	27	152
2002	10778	10591	3568	7023	187	34	153
2003	10780	10590	3568	7022	190	38	152
2004	10050	9849	3568	6281	201	50	151
2005	9504	9294	3568	5726	210	68	142

У відсотках до попереднього року

1992	34 р.	34 р.	34 р.	—	—	—	—
1993	7 р.	7 р.	7 р.	—	60 р.	60 р.	—
1994	11 р.	11 р.	11 р.	—	7 р.	7 р.	—
1995	310	311	223	—	2	2	—
1996	132	132	113	179	12 р.	12 р.	—
1997	101	100	100	101	2975	116	—
1998	132	131	100	180	305	310	304
1999	128	128	100	152	154	344	146
2000	110	110	100	116	102	134	99
2001	98	98	100	97	100	138	95
2002	100	100	100	101	104	125	101
2003	100	100	100	100	102	113	99
2004	93	93	100	89	106	131	99
2005	95	94	100	91	105	138	94

**ВИМОГИ БАНКІВ ЗА КРЕДИТАМИ,
НАДАНИМИ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ (за видами валют та строками)**

(на кінець періоду, млн. грн.)

Період	у тому числі за видами кредитів								
	валют			у тому числі за видами кредитів					
	Усього	у націо- нальній	в іно- земній	короткострокових			довгострокових		
				усього	у націо- нальній валюті	в іно- земній валюті	усього	у націо- нальній валюті	в іно- земній валюті
1991	1	1	—	1	1	—	0	0	—
1992	27	24	3	26	23	3	1	1	—
1993	406	385	21	396	374	21	11	11	—
1994	1558	1199	359	1381	1022	359	176	176	—
1995	4078	3029	1049	3643	2664	980	434	365	69
1996	5452	4102	1350	4845	3653	1192	607	449	158
1997	7295	5195	2100	6522	4682	1840	773	513	260
1998	8873	5117	3756	7240	4438	2801	1633	679	954
1999	11787	5716	6071	9142	4714	4428	2645	1002	1643
2000	19574	10568	9006	16060	8903	7157	3514	1665	1848
2001	28373	15845	12528	22218	13034	9184	6156	2811	3344
2002	42035	24463	17572	30185	18689	11497	11849	5774	6076
2003	67835	39563	28272	37282	24737	12545	30553	14826	15727
2004	88579	51207	37372	40575	26864	13711	48003	24343	23660
2005	143418	81274	62144	54819	39474	15346	88599	41801	46798

У відсотках до попереднього року

1992	28 p.	25 p.	—	30 p.	27 p.	—	10 p.	10 p.	—
1993	15 p.	16 p.	8 p.	15 p.	16 p.	8 p.	9 p.	9 p.	—
1994	4 p.	3 p.	17 p.	3 p.	3 p.	17 p.	16 p.	16 p.	—
1995	262	253	292	264	261	273	246	207	—
1996	134	135	129	133	137	122	140	123	228
1997	134	127	156	135	128	154	127	114	165
1998	122	99	179	111	95	152	211	132	366
1999	133	112	162	126	106	158	162	148	172
2000	162	179	147	172	183	160	129	160	111
2001	145	150	139	138	146	128	175	169	181
2002	148	154	140	136	143	125	192	205	182
2003	161	162	161	124	132	109	258	257	259
2004	131	129	132	109	109	109	157	164	150
2005	162	159	166	135	147	112	185	172	198

Питома вага в загальному обсязі, %

1992	100	90.6	9.4	95.4	86.1	9.3	4.6	4.6	—
1993	100	94.8	5.2	97.4	92.2	5.2	2.6	2.6	—
1994	100	77.0	23.0	88.7	65.6	23.0	11.3	11.3	—
1995	100	74.3	25.7	89.3	65.3	24.0	10.7	8.9	1.7
1996	100	75.2	24.8	88.9	67.0	21.9	11.1	8.2	2.9
1997	100	71.2	28.8	89.4	64.2	25.2	10.6	7.0	3.6
1998	100	57.7	42.3	81.6	50.0	31.6	18.4	7.7	10.8
1999	100	48.5	51.5	77.6	40.0	37.6	22.4	8.5	13.9
2000	100	53.5	46.5	82.1	45.1	37.0	17.9	8.4	9.5
2001	100	55.5	44.5	78.3	45.8	32.6	21.7	9.8	11.9
2002	100	58.0	42.0	71.7	44.3	27.3	28.3	13.7	14.6
2003	100	58.3	41.7	55.0	36.5	18.5	45.0	21.9	23.2
2004	100	57.8	42.2	45.8	30.3	15.5	54.2	27.5	26.7
2005	100	56.7	43.3	38.2	27.5	10.7	61.8	29.1	32.6

**ОФІЦІЙНИЙ КУРС УКРАЇНСЬКОГО КАРБОВАНЦЯ ЩОДО ІНОЗЕМНИХ ВАЛЮТ,
ВСТАНОВЛЕНИЙ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ (на кінець періоду*)**

(укр. крб.)

Назви валют	1992	1993	1994	1995
I група				
1 австралійський долар	440	8588	81040	133330
1 австрійський шилінг	56	1052	9400	17790
1 англійський фунт стерлінгів	961	18797	161210	277020
10 бельгійських франків	192	3563	32190	60930
1 німецька марка	394	7398	66130	125150
1 нідерландський гульден	350	6607	59080	111800
1 датська крона	102	1893	16860	32310
100 італійських лір	43	756	6350	11320
1 канадський долар	503	9375	74460	131230
1 норвезька крона	93	1705	15150	28360
1 долар США	638	12610	104200	179400
1 фінська марка	121	2207	21790	41200
1 французький франк	116	2172	19130	36610
1 шведська крона	90	1514	13910	26900
1 швейцарський франк	435	8706	78330	155860
10 японських ен	51	1132	10390	17410
1 ЕКЮ	771	14309	126230	235820
10 іспанських песет	56	902	7830	14760
10 грецьких драхм	30	516	4280	7560
1 ірландський фунт	1040	17969	159130	286530
1 ісландська крона	—	175	1510	2760
10 португальських ескудо	44	724	6430	12000
1 СПЗ	—	17476	151140	266740
II група				
100 російських рублів	—	456	2940	3870
1 азербайджанський манат	—	1	50	40
1000 білоруських рублів	—	4	9160	15080
1 вірменський драм	—	1	250	450
1 естонська крона	49	925	8270	15640
1 казахстанський тенге	—	1796	1720	2830
1 киргизький сом	—	1566	9740	16380
1 латвійський лат	—	21158	190490	335330
1 литовський літ	—	3231	26050	44850
1 молдавський лей	—	3417	24360	39520
1 туркменський манат	—	—	10420	70
1 узбецький сум	—	2	4170	5180
1 грузинський ларі	—	—	—	—

* Встановлений на останній календарний день.

**ОФІЦІЙНИЙ КУРС ГРИВНІ ЩОДО ІНОЗЕМНИХ ВАЛЮТ,
ВСТАНОВЛЕНИЙ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ (на кінець періоду*)**

(грн.)

Назви валют	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
100 австралійських доларів	150.71	124.18	209.45	339.79	301.54	270.23	299.95
100 австрійських шилінгів	17.27	15.06	29.12	38.08	36.75	33.94	—
100 англійських фунтів стерлінгів	319.13	315.99	573.15	842.90	810.26	767.39	853.84
10000 азербайджанських манатів	4.61	4.88	8.84	11.93	11.91	11.12	10.90
1000 бельгійських франків	58.97	51.37	99.31	129.90	125.35	115.76	—
10 білоруських рублів	0.82	0.46	—	0.06	0.04	0.03	0.03
1000 грецьких драхм	7.64	6.72	12.17	15.87	14.84	13.70	—
100 датських крон	31.76	27.81	53.79	70.40	67.76	62.79	74.50
100 доларів США	188.90	189.90	342.70	521.63	543.45	529.85	533.24
100 естонських крон	15.19	13.25	25.60	33.49	32.32	29.84	35.36
100 ісландських крон	2.83	2.65	4.94	7.26	6.42	5.10	6.52
100 ірландських фунтів	316.06	273.23	508.72	665.38	642.08	592.91	—
1000 іспанських песет	14.42	12.52	24.08	31.49	30.39	28.06	—
10000 італійських лір	12.36	10.78	20.69	27.06	26.12	24.12	—
100 канадських доларів	137.97	131.87	220.61	358.73	362.11	331.72	339.98
100 казахстанських тенге	2.56	2.50	4.09	3.77	3.76	3.53	3.43
100 латвійських латів	337.32	321.86	602.28	894.73	879.37	830.49	897.71
100 литовських літів	47.23	47.48	85.68	130.41	135.86	132.46	158.59
100 молдавських лейв	40.62	40.75	41.18	45.01	43.89	40.47	38.55
100 нідерландських гульденів	108.23	94.03	181.80	237.79	229.47	211.90	—
100 німецьких марок	121.49	105.97	204.84	267.93	258.55	238.75	—
100 норвезьких крон	29.30	25.81	45.33	64.88	61.42	58.73	75.73
100 польських злотих	66.08	54.30	98.46	126.46	131.35	133.60	138.60
100 португальських ескудо	1.21	1.04	2.00	2.61	2.52	2.33	—
10 російських рублів	3.40	3.19	1.66	1.93	1.93	1.76	1.68
100 сингапурських доларів	134.97	113.61	207.07	312.73	313.58	286.37	306.55
100 словацьких крон	5.94	5.50	9.39	12.32	11.51	10.92	13.24
10000 турецьких лір	0.18	0.09	0.11	0.10	0.08	0.04	0.03
10000 туркменських манатів	4.64	4.56	6.59	10.03	10.45	10.19	10.25
1000 угорських форинтів	11.74	9.39	15.85	20.70	19.08	19.05	23.47
100 узбецьких сумів	3.45	2.37	3.12	3.73	1.67	0.77	0.55
100 фінських марок	40.65	35.02	67.38	88.14	85.05	78.54	—
100 французьких франків	36.01	31.67	61.08	79.89	77.09	71.19	—
100 чеських крон	6.90	5.55	11.38	14.60	14.43	14.61	17.65
100 шведських крон	27.50	24.03	42.41	61.20	57.26	50.20	60.44
100 швейцарських франків	139.72	130.60	250.32	326.48	331.99	314.89	379.82
1000 японських ен	16.29	14.66	29.71	51.01	47.30	40.49	44.46
100 євро (до 1999 року – ЕКЮ)	236.26	209.59	401.33	524.03	505.68	466.96	553.29
100 СПЗ	271.66	255.10	481.62	714.55	708.07	665.29	720.64

* Встановлений на останній календарний день.

Продовження

Назви валют	2003	2004	2005					
			січень	лютий	березень	квітень	травень	червень
100 австралійських доларів	397.94	411.51	410.38	414.65	407.08	392.80	384.37	384.97
100 англійських фунтів стерлінгів	946.88	1018.27	998.29	1011.40	993.88	962.21	919.54	913.67
10000 азербайджанських манатів	10.83	10.82	10.82	10.83	10.87	10.50	10.60	10.73
10 білоруських рублів	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02
100 датських крон	89.49	97.03	92.90	93.74	91.75	87.51	84.62	81.80
100 доларів США	533.15	530.54	530.39	529.90	528.08	505.00	505.00	505.50
100 естонських крон	42.58	46.13	44.19	44.59	43.68	41.65	40.25	38.94
100 ісландських крон	7.43	8.62	8.56	8.69	8.62	7.92	7.82	7.71
100 канадських доларів	406.73	437.87	427.64	426.47	435.76	402.98	401.71	409.94
100 казахстанських тенге	3.70	4.08	4.07	4.07	3.98	3.83	3.81	3.74
100 латвійських латів	987.31	1028.18	984.03	996.05	972.52	930.02	900.18	867.07
100 литовських літів	193.02	209.33	200.22	202.55	198.19	189.00	183.20	176.26
100 молдавських леїв	40.33	42.58	42.49	42.23	41.86	40.07	40.07	40.18
100 норвезьких крон	79.11	87.55	83.80	84.44	83.50	80.01	79.14	77.16
100 польських злотих	142.11	177.16	170.58	177.81	166.23	152.58	151.99	150.37
10 російських рублів	1.81	1.91	1.89	1.91	1.90	1.82	1.80	1.76
100 сингапурських доларів	313.10	323.87	324.36	324.17	319.78	306.68	303.97	299.96
100 словацьких крон	16.19	18.65	18.03	18.43	17.58	16.35	16.09	15.87
10000/100* турецьких лір	0.04	0.04	397.86	409.40	383.00	364.22	367.59	374.65
10000 туркменських манатів	10.25	10.20	10.20	10.19	10.16	9.71	9.71	9.72
1000 угорських форинтів	25.46	29.38	28.20	28.79	27.66	25.85	24.80	24.60
100 узбецьких сумів	0.54	0.50	0.50	0.50	0.49	0.46	0.46	0.45
100 чеських крон	20.46	23.75	22.88	23.47	22.72	21.35	20.67	20.29
100 шведських крон	73.40	80.06	76.08	76.89	74.84	71.29	68.63	64.59
100 швейцарських франків	427.23	467.45	447.17	452.23	440.59	423.27	407.74	393.85
100 юанів женьміньбі (Китай)	–	64.10	64.08	64.02	63.80	61.02	61.02	61.08
1000 японських єн	49.82	51.18	51.33	50.28	49.13	47.70	46.77	45.80
100 євро	666.22	721.75	691.36	697.61	683.49	651.70	629.84	609.33
100 СПЗ	792.25	823.93	806.45	811.80	797.84	765.97	744.85	736.32

* Із січня 2005 року – 100 турецьких лір.

Закінчення

Назви валют	2 0 0 5					
	липень	серпень	вересень	жовтень	листопад	грудень
100 австралійських доларів	382.48	377.41	384.80	380.40	373.78	368.69
100 англійських фунтів стерлінгів	884.68	900.97	892.44	900.23	870.30	867.59
10000 азербайджанських манатів	10.77	10.91	11.00	10.99	10.99	11.00
10 білоруських рублів	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02
100 датських крон	81.90	82.48	81.63	82.15	79.88	80.06
100 доларів США	505.00	505.00	505.00	505.00	505.00	505.00
100 естонських крон	39.05	39.31	38.93	39.18	38.06	38.17
100 ісландських крон	7.85	7.95	8.05	8.33	7.97	7.93
100 канадських доларів	409.00	420.52	430.36	431.33	431.96	432.85
100 казахстанських тенге	3.72	3.73	3.77	3.77	3.77	3.77
100 латвійських латів	867.70	878.26	866.21	872.19	850.17	851.60
100 литовських літів	176.35	178.76	176.47	177.11	173.09	173.53
100 молдавських лейв	40.14	40.17	40.13	40.05	39.45	39.36
100 норвезьких крон	77.36	77.52	77.94	78.50	74.92	74.49
100 польських злотих	149.43	152.14	156.16	153.65	152.56	154.70
10 російських рублів	1.76	1.77	1.77	1.78	1.76	1.75
100 сингапурських доларів	303.24	299.38	299.18	298.54	298.73	303.36
100 словацьких крон	15.63	15.86	15.67	15.69	15.73	15.77
10000/100* турецьких лір	377.84	372.07	374.42	373.65	372.12	374.09
10000 туркменських манатів	9.71	9.71	9.71	9.71	9.71	9.71
1000 угорських форинтів	24.93	25.10	24.49	24.39	23.68	23.65
100 узбецьких сумів	0.45	0.45	0.44	0.44	0.43	0.43
100 чеських крон	20.24	20.81	20.57	20.65	20.54	20.58
100 шведських крон	65.01	65.87	65.00	64.32	62.68	63.46
100 швейцарських франків	391.07	396.56	391.05	396.51	384.82	383.16
100 юанів женьміньбі (Китай)	62.28	62.37	62.40	62.47	62.50	62.57
1000 японських єн	44.93	45.29	44.82	43.77	42.37	42.83
100 євро	611.05	615.14	609.18	612.97	595.55	597.16
100 СПЗ	733.19	737.22	731.98	730.13	719.19	721.78

* Із січня 2005 року – 100 турецьких лір.

**ОФІЦІЙНИЙ КУРС УКРАЇНСЬКОГО КАРБОВАНЦЯ ЩОДО ІНОЗЕМНИХ ВАЛЮТ,
ВСТАНОВЛЕНИЙ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ (середній за період)**

(укр. крб.)

Назви валют	1992	1993	1994	1995
I група				
1 австралійський долар	138	2872	23684	109268
1 австрійський шилінг	20	388	2851	14641
1 англійський фунт стерлінгів	346	6834	49356	232150
10 бельгійських франків	65	1467	9745	50017
1 німецька марка	135	2731	20250	102886
1 нідерландський гульден	120	2433	17886	91858
1 датська крона	35	691	5118	26336
100 італійських лір	16	287	1979	9057
1 канадський долар	168	3479	23158	107551
1 норвезька крона	33	633	4601	23271
1 долар США	208	4539	31700	147463
1 фінська марка	44	793	6378	33854
1 французький франк	40	795	5852	29564
1 шведська крона	35	571	4197	20777
1 швейцарський франк	150	3096	23833	124999
10 японських єн	17	420	3145	15663
1 ЕКЮ	267	5270	38487	192790
10 іспанських песет	20	347	2413	11853
10 грецьких драхм	8	158	1318	6352
1 ірландський фунт	345	6571	48477	236271
1 ісландська крона	3	53	460	2279
10 португальських ескудо	15	275	1960	9828
1 СПЗ	—	5259	45929	223233
II група				
100 російських рублів	—	456	1257	3244
1 азербайджанський манат	—	—	39	34
1000 білоруських рублів	—	—	3903	12745
1 вірменський драм	—	—	215	363
1 естонська крона	15	341	2531	12861
1 казахстанський тенге	—	—	834	2390
1 киргизький сом	—	—	2980	13689
1 латвійський лат	—	5657	57384	277690
1 литовський літ	—	863	7924	36828
1 молдавський лей	—	—	7635	32850
1 туркменський манат	—	—	4124	5360
1 узбецький сум	—	—	1208	5040
1 грузинський ларі	—	—	—	—

**ОФІЦІЙНИЙ КУРС ГРИВНІ ЩОДО ІНОЗЕМНИХ ВАЛЮТ,
ВСТАНОВЛЕНИЙ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ (середній за період)**

(грн.)

Назви валют	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
100 австралійських доларів	143.14	138.17	153.82	266.50	316.89	278.16	289.63
100 австрійських шилінгів	17.29	15.29	20.00	31.93	36.55	34.98	—
100 англійських фунтів стерлінгів	285.64	305.08	406.89	668.45	824.99	773.94	799.84
10000 азербайджанських манатів	4.11	4.66	6.33	10.04	12.19	11.56	10.97
1000 бельгійських франків	59.11	52.15	68.20	108.91	124.66	119.33	—
10 білоруських рублів	1.18	0.55	0.39	0.13	0.06	0.04	0.03
1000 грецьких драхм	7.60	6.83	8.36	13.48	14.95	14.13	—
100 датських крон	31.56	28.25	36.95	59.09	67.47	64.59	67.70
100 доларів США	182.95	186.17	244.95	413.04	544.02	537.21	532.66
100 естонських крон	15.20	13.45	17.59	28.08	32.14	30.76	32.15
100 ісландських крон	2.75	2.63	3.46	5.71	6.94	5.54	5.84
100 ірландських фунтів	292.76	282.72	352.14	557.85	638.53	611.20	—
1000 іспанських песет	14.45	12.74	16.57	26.40	30.22	28.93	—
10000 італійських лір	11.85	10.95	14.25	22.69	25.97	24.86	—
100 канадських доларів	134.13	134.50	164.34	278.21	366.48	347.12	339.33
100 казахстанських тенге	2.71	2.46	3.10	3.54	3.83	3.66	3.48
100 латвійських латів	332.82	320.65	416.80	706.54	898.66	855.96	862.33
100 литовських літів	45.73	46.54	61.24	103.26	136.01	134.30	145.40
100 молдавських леїв	39.84	40.26	45.94	39.43	43.77	41.80	39.27
100 нідерландських гульденів	108.56	95.62	124.81	199.37	228.20	218.43	—
100 німецьких марок	121.64	107.61	140.69	224.63	257.12	246.11	—
100 норвезьких крон	28.33	26.38	32.49	52.90	61.97	59.78	67.10
100 польських злотих	68.02	57.18	70.13	104.42	125.53	131.24	130.60
100 португальських ескудо	1.19	1.07	1.37	2.19	2.51	2.40	—
10 російських рублів	3.58	3.22	2.87	1.67	1.94	1.84	1.70
100 сингапурських доларів	129.43	126.22	146.94	243.99	315.98	300.00	297.51
100 словацьких крон	5.97	5.54	6.93	10.01	11.86	11.11	11.79
10000 турецьких лір	0.23	0.13	0.09	0.10	0.09	0.05	0.04
10000 туркменських манатів	5.58	4.49	5.00	7.94	10.46	10.33	10.24
1000 угорських форинтів	12.29	10.06	11.42	17.43	19.43	18.75	20.72
100 узбецьких сумів	4.64	2.86	2.57	3.31	2.59	1.35	0.70
100 фінських марок	39.84	35.95	46.30	73.89	84.58	80.96	—
100 французьких франків	35.80	31.96	41.96	66.98	76.67	73.38	—
100 чеських крон	6.73	5.92	7.71	11.99	14.16	14.13	16.34
100 шведських крон	27.27	24.43	30.83	49.92	59.57	52.09	54.91
100 швейцарських франків	148.25	128.45	171.01	274.53	322.46	318.71	342.88
1000 японських ен	16.84	15.41	19.03	36.61	50.52	44.27	42.59
100 євро (до 1999 року – ЕКЮ)	232.19	211.29	276.76	439.33	502.89	481.36	503.01
100 СПЗ	265.58	256.19	333.90	564.43	717.59	684.20	689.82

Продовження

Назви валют	2 0 0 5									
	2003	2004	січень	лютий	березень	I квартал	квітень	травень	червень	I півріччя
100 австралійських доларів	347.14	391.63	406.15	413.47	415.25	411.63	401.14	387.84	387.20	401.84
100 англійських фунтів стерлінгів	871.28	973.91	998.52	999.11	1007.98	1001.87	982.26	940.51	919.91	974.71
10000 азербайджанських манатів	10.86	10.83	10.82	10.82	10.86	10.83	10.74	10.55	10.67	10.74
10 білоруських рублів	0.03	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02
100 датських крон	81.07	88.84	93.94	92.63	93.77	93.45	90.16	86.39	82.63	89.92
100 доларів США	533.27	531.92	530.46	530.00	529.20	529.89	519.20	505.00	505.48	519.89
100 естонських крон	38.50	42.24	44.67	44.06	44.63	44.45	42.93	41.10	39.31	42.78
100 ісландських крон	6.96	7.58	8.49	8.53	8.81	8.61	8.35	7.79	7.75	8.29
100 канадських доларів	380.93	409.10	433.78	427.19	434.30	431.75	420.94	402.16	406.78	420.86
100 казахстанських тенге	3.57	3.91	4.08	4.07	4.06	4.07	3.95	3.84	3.78	3.96
100 латвійських латів	933.76	984.96	998.44	981.08	995.80	991.77	955.95	915.74	875.44	953.74
100 литовських літів	174.54	191.50	202.80	199.75	202.35	201.63	194.66	186.41	178.41	194.06
100 молдавських леїв	38.27	43.17	42.55	42.39	42.00	42.31	41.17	40.09	40.14	41.39
100 норвезьких крон	75.40	78.99	85.04	82.85	85.26	84.38	82.10	79.50	77.86	82.10
100 польських злотих	137.09	146.22	171.22	172.71	173.70	172.55	162.15	153.82	151.41	164.17
10 російських рублів	1.74	1.85	1.90	1.89	1.92	1.90	1.87	1.81	1.77	1.86
100 сингапурських доларів	306.03	314.69	323.72	323.20	324.47	323.80	314.19	306.01	302.54	315.69
100 словацьких крон	14.53	16.51	18.10	18.12	18.23	18.15	17.16	16.46	15.95	17.34
10000/100* турецьких лір	0.04	0.04	391.27	402.40	403.03	398.90	381.45	368.75	371.13	386.34
10000 туркменських манатів	10.26	10.23	10.20	10.19	10.18	10.19	9.98	9.71	9.72	10.00
1000 угорських форинтів	23.78	26.26	28.38	28.28	28.51	28.39	27.10	25.55	24.67	27.08
100 узбецьких сумів	0.55	0.52	0.50	0.50	0.49	0.50	0.48	0.46	0.46	0.48
100 чеських крон	18.92	20.72	23.04	23.00	23.43	23.16	22.32	21.28	20.47	22.26
100 шведських крон	66.07	72.45	77.30	75.87	76.85	76.67	73.31	70.01	66.47	73.30
100 швейцарських франків	396.14	428.18	451.93	444.62	450.71	449.08	433.91	416.37	399.99	432.92
100 юанів женьміньюбі (Китай)	—	64.28	64.09	64.04	63.94	64.02	62.73	61.02	61.07	62.82
1000 японських єн	46.03	49.21	51.29	50.47	50.32	50.69	48.34	47.42	46.58	49.07
100 євро	602.44	660.94	698.98	689.42	698.26	695.55	671.69	643.14	615.13	669.44
100 СПЗ	746.82	787.82	810.93	804.47	807.82	807.74	784.12	757.53	741.97	784.47

* Із січня 2005 року – 100 турецьких лір.

Закінчення

Назви валют	2 0 0 5							
	липень	серпень	вересень	9 місяців	жовтень	листопад	грудень	рік
100 австралійських доларів	380.67	385.08	386.44	395.92	381.18	371.72	374.40	390.88
100 англійських фунтів стерлінгів	886.82	905.67	914.55	950.59	890.98	877.97	880.89	933.76
10000 азербайджанських манатів	10.75	10.83	11.00	10.78	10.99	10.99	11.00	10.83
10 білоруських рублів	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02
100 датських крон	81.65	83.22	83.13	87.50	81.36	79.90	80.27	85.75
100 доларів США	505.32	505.00	505.00	514.96	505.00	505.00	505.00	512.47
100 естонських крон	38.92	39.67	39.62	41.66	38.80	38.10	38.24	40.84
100 ісландських крон	7.76	7.92	8.12	8.17	8.27	8.18	7.94	8.16
100 канадських доларів	412.92	418.22	427.94	420.47	429.29	426.97	434.23	422.89
100 казахстанських тенге	3.73	3.73	3.76	3.89	3.77	3.77	3.77	3.86
100 латвійських латів	866.37	883.71	882.01	928.28	864.37	849.04	851.38	909.94
100 литовських літів	176.35	179.93	179.51	188.91	175.93	172.90	173.39	185.20
100 молдавських леїв	40.17	40.15	40.18	40.98	40.10	39.89	39.35	40.68
100 норвезьких крон	76.88	78.42	79.42	80.81	77.51	76.22	75.02	79.67
100 польських злотих	148.60	153.48	158.03	160.57	154.69	150.04	155.22	158.76
10 російських рублів	1.76	1.77	1.78	1.83	1.77	1.76	1.75	1.81
100 сингапурських доларів	300.38	304.07	300.49	311.01	298.64	297.38	301.31	308.03
100 словацьких крон	15.67	16.05	16.13	16.87	15.60	15.39	15.80	16.55
10000/100* турецьких лір	377.07	375.74	376.70	383.06	371.42	371.47	373.04	380.29
10000 туркменських манатів	9.72	9.71	9.71	9.90	9.71	9.71	9.71	9.86
1000 угорських форинтів	24.70	25.40	25.26	26.43	24.11	23.76	23.67	25.78
100 узбецьких сумів	0.45	0.45	0.44	0.47	0.44	0.44	0.43	0.46
100 чеських крон	20.18	20.97	21.15	21.76	20.46	20.34	20.65	21.44
100 шведських крон	64.61	66.46	66.42	70.81	64.53	62.30	63.38	68.96
100 швейцарських франків	391.18	399.79	400.32	420.98	391.75	385.87	386.60	412.75
100 юанів женьміньбі (Китай)	61.34	62.33	62.41	62.55	62.42	62.47	62.53	62.53
1000 японських єн	45.21	45.66	45.55	47.87	44.05	42.72	42.61	46.68
100 євро	608.97	620.76	619.98	651.81	607.14	596.06	598.33	638.99
100 СПЗ	733.25	740.97	740.97	769.12	730.18	721.43	722.60	758.02

* Із січня 2005 року – 100 турецьких лір.

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО	
ГОЛОВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ	. 3
ЧЛЕНИ РАДИ	
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ	. 4
ЧЛЕНИ ПРАВЛІННЯ	
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ	. 6
СТРУКТУРА НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ	. 8
ВСТУП	. 11
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ	. 15
1.1. ВАЛОВИЙ ВНУТРІШНІЙ ПРОДУКТ	. 16
1.2. ДИНАМІКА ЦІН СПОЖИВЧОГО РИНКУ ТА ВИРОБНИКІВ ПРОМИСЛОВОЇ ПРОДУКЦІЇ. ІНФЛЯЦІЯ, ОСНОВНІ ЇЇ ЧИННИКИ	. 19
1.3. РЕАЛЬНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ	. 21
1.3.1. ПРОМИСЛОВЕ ВИРОБНИЦТВО	. 21
1.3.2. СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО	. 23
1.3.3. ІНВЕСТИЦІЇ	. 25
1.3.4. ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ	. 27
1.3.5. СТАН РИНКУ ПРАЦІ	. 29
1.3.6. ДОХОДИ ТА ВИТРАТИ НАСЕЛЕННЯ	. 31
1.4. ДЕРЖАВНІ ФІНАНСИ	. 34
1.5. ЗОВНІШНІЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ	. 37
1.5.1. ПЛАТІЖНИЙ БАЛАНС УКРАЇНИ	. 37
1.5.2. ВАЛОВИЙ ЗОВНІШНІЙ БОРГ УКРАЇНИ	. 41
1.6. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ	. 43
РОЗДІЛ 2. ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ	. 51
2.1. ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА	. 52
2.1.1. ВИКОНАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСАД ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ В 2005 РОЦІ. ОСНОВНІ ІНСТРУМЕНТИ РЕГУЛЮВАННЯ ГРОШОВО-КРЕДИТНОГО РИНКУ	. 52
2.1.2. БЕЗГОТІВКОВА ЕМІСІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ	. 55
2.1.3. ГРОШОВИЙ ОБІГ	. 56
2.1.4. ГОТІВКОВИЙ ОБІГ	. 59
2.2. ВАЛЮТНО-КУРСОВА ПОЛІТИКА	. 61
2.2.1. ДИНАМІКА ВАЛЮТНОГО КУРСУ ГРИВНІ. РЕАЛЬНИЙ ЕФЕКТИВНИЙ ОБМІННИЙ КУРС	. 61
2.2.2. РОЗВИТОК ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ	. 63
2.2.3. СИСТЕМА ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	. 65
2.2.4. МІЖНАРОДНІ РЕЗЕРВИ	. 67
2.3. РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ	. 69
2.3.1. ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ	. 69
2.3.2. ДЕПОЗИТНИЙ РИНОК	. 73
2.3.3. КРЕДИТНИЙ РИНОК	. 76
2.3.4. РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ	. 80
2.3.5. НАГЛЯД ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ БАНКІВ	. 82
2.3.6. РЕЄСТРАЦІЯ ТА ЛІЦЕНЗУВАННЯ БАНКІВ	. 84
2.3.7. ПРИПИНЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ	. 85
2.4. ВАЛЮТНИЙ КОНТРОЛЬ ТА ЛІЦЕНЗУВАННЯ	. 87
2.5. ПЛАТІЖНА СИСТЕМА УКРАЇНИ, СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ	. 88
2.6. СТАН РОЗРАХУНКІВ В УКРАЇНІ, НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ РОЗРАХУНКІВ	. 91
2.7. РОЗРАХУНКОВО-КАСОВЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ	. 94
2.8. ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ І БАНКІВ УКРАЇНИ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ. ОБСЛУГОВУВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО БОРГУ УКРАЇНИ	. 95
2.9. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ	. 96

ЗМІСТ

2.10. УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ	98
2.11. ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ВИКОРИСТАННЮ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ДЛЯ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЯ) ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ	100
2.12. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО	101
2.12.1. ВІДНОСИНИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ З ЦЕНТРАЛЬНИМИ БАНКАМИ КРАЇН СВІТУ ТА ІНШИМИ МІЖНАРОДНИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ	101
2.12.2. СПІВРОБІТНИЦТВО НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ФІНАНСОВИМИ ТА ІНШИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ	102
2.13. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЕКОНОМІЧНОЇ РОБОТИ	106
2.14. УДОСКОНАЛЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	109
2.15. ЕКОНОМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ	110
2.16. НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ	111
2.17. АУДИТ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ	111
2.18. РЕЗУЛЬТАТИ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ	112
2.19. ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКНОТНО-МОНЕТНОГО ДВОРУ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ	113
2.20. РОЗВИТОК МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ	115
2.21. КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, НАВЧАННЯ ТА ПЕРЕПІДГОТОВКА ПЕРСОНАЛУ	116
КАЛЕНДАР ОСНОВНИХ ПОДІЙ, ЩО ВІДБУЛИСЬ У 2005 РОЦІ	120
МЕТОДОЛОГІЧНІ КОМЕНТАРІ ДО РІЧНОГО ЗВІТУ	125
РОЗДІЛ 3. ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЗА 2005 РІК	129
БАЛАНС	130
ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ	131
ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ	132
ЗВІТ ПРО ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ	134
ПРИМІТКИ ДО ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	135
1. ОСНОВНА ДІЯЛЬНІСТЬ	135
2. ОСНОВИ СКЛАДАННЯ ЗВІТНОСТІ ТА ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА	136
3. ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН ТА РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ	144
4. КОШТИ ТА ДЕПОЗИТИ В ІНОЗЕМНІЙ ВАЛЮТІ	144
5. ЦІННІ ПАПЕРИ НЕРЕЗИДЕНТІВ	145
6. ЦІННІ ПАПЕРИ УРЯДУ	147
7. КРЕДИТИ БАНКАМ ТА ІНШИМ ПОЗИЧАЛЬНИКАМ	148
8. ВНУТРІШНІЙ ДЕРЖАВНИЙ БОРГ	149
9. ВНЕСКИ В РАХУНОК КВОТИ МВФ	150
10. ОСНОВНІ ЗАСОБИ ТА НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ	151
11. ІНШІ АКТИВИ	152
12. КОШТИ БАНКІВ	154
13. КОШТИ УРЯДУ ТА ІНШИХ КЛІЄНТІВ	154
14. ДЕПОЗИТНІ СЕРТИФІКАТИ, ЩО ЕМІТОВАНІ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ	155
15. КРЕДИТИ ОТРИМАНІ	155
16. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ПЕРЕД МВФ	155
17. ІНШІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	155
18. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ З ПЕРЕРАХУВАННЯ ПРИБУТКУ ДО БЮДЖЕТУ	156
19. СТАТУТНИЙ КАПІТАЛ	156
20. ГРОШОВІ КОШТИ ТА ЇХ ЕКВІВАЛЕНТИ	157
21. ПРОЦЕНТНІ ДОХОДИ ТА ВИТРАТИ	157
22. КОМІСІЙНІ ДОХОДИ ТА ВИТРАТИ	158

ЗМІСТ

Річний звіт Національного банку України за 2005 рік

Редакційна колегія:

Шаповалов А.В. (голова)
Галь В.М. (заступник голови)
Гребеник Н.І.
Ричаківська В.І.
Мельничук М.О.
Дорофєєва Н.В.
Гальчинська Т.А.

23. ІНШІ ДОХОДИ	158
24. ВИТРАТИ НА УТРИМАННЯ ПЕРСОНАЛУ	158
25. АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКІ ТА ІНШІ ВИТРАТИ	159
26. ЧИСТЕ ЗМЕНШЕННЯ РЕЗЕРВІВ	159
27. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ	159
28. АНАЛІЗ АКТИВІВ І ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У РОЗРІЗІ РЕЗИДЕНТНОСТІ	161
29. КРЕДИТНИЙ РИЗИК	163
30. ВАЛЮТНИЙ РИЗИК	164
31. ПРОЦЕНТНИЙ РИЗИК	165
32. РИЗИК ЛІКВІДНОСТІ	169
33. ПОЗАБАЛАНСОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ПОХІДНІ ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ	171
34. СПРАВЕДЛИВА ВАРТІСТЬ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ	171
35. ОПЕРАЦІЇ З ПОВ'ЯЗАНИМИ СТОРОНАМИ	174
36. РОЗКРИТТЯ ЗНАЧНИХ СУМ ЗА СТАТТЯМИ АКТИВІВ І ЗОБОВ'ЯЗАНЬ	175
АУДИТОРСЬКИЙ ВИСНОВОК	176

РОЗДІЛ 4. ТАБЛИЧНІ МАТЕРІАЛИ

Річний звіт підготовлено
департаментом статистики та звітності
Національного банку України

Над річним звітом працювали:
Бойчук М.І., Горбань Н.В., Понур Л.О.

Відповідальна за випуск –
начальник відділу з випуску
статистичних видань Національного
банку України редакції періодичних
видань Національного банку України
Бойчук М.І.

Оператор **Литвинова Н.В.**

Фото **Негребецького В.С.**

Адреса редакції:

просп. Науки, 7
Київ-028, 03028, Україна
тел. (044) 527-30-27
тел./факс: (044) 524-96-25
E-mail: litvinova@bank.gov.ua

Оригінал-макет і друк виконані
у відділі видавничого обслуговування
господарсько-експлуатаційного
управління Національного банку України

Комп'ютерна верстка та підготовка
графічних матеріалів:
Юркін О.М., Васильченко М.В.

Художнє оформлення:
Горбатовська О.Ю.

Підписано до друку 13.07.2006 р.
Формат 60x84/8. Друк офсетний.
Тираж 200 прим. Зам. № 6-0598.

ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ ЕКОНОМІЧНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО СТАНУ УКРАЇНИ	178
НАЯВНА ГРОШОВА МАСА В ОБІГУ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РОЗМІЩЕННЯ В 1991–1997 РОКАХ	184
НАЯВНА ГРОШОВА МАСА В ОБІГУ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РОЗМІЩЕННЯ В 1998–2002 РОКАХ	186
НАЯВНА ГРОШОВА МАСА В ОБІГУ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РОЗМІЩЕННЯ В 2003–2005 РОКАХ	189
НАЯВНА ГРОШОВА МАСА В ОБІГУ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РОЗМІЩЕННЯ В 2004–2005 РОКАХ	192
НАЯВНА ГРОШОВА МАСА В ОБІГУ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РОЗМІЩЕННЯ В 2005 РОЦІ	193
ПРОЦЕНТНА СТАВКА РЕФІНАНСУВАННЯ БАНКІВ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ (ЗА ДАТАМИ)	194
ПРОЦЕНТНІ СТАВКИ РЕФІНАНСУВАННЯ БАНКІВ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ В 1992–2001 РОКАХ	195
ПРОЦЕНТНІ СТАВКИ РЕФІНАНСУВАННЯ БАНКІВ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ В 2002–2005 РОКАХ	195
РІВЕНЬ СПОЖИВЧИХ ЦІН, ЦІН ВИРОБНИКІВ ПРОМИСЛОВОЇ ПРОДУКЦІЇ, ОБЛІКОВОЇ СТАВКИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ І ПРОЦЕНТНИХ СТАВОК БАНКІВ	196
ПРОЦЕНТНІ СТАВКИ БАНКІВ УКРАЇНИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ВАЛЮТІ	197
ПРОЦЕНТНІ СТАВКИ БАНКІВ УКРАЇНИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ВАЛЮТІ	197
ВИМОГИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ ЗА НАДАНИМИ КРЕДИТАМИ	198
ВИМОГИ БАНКІВ ЗА КРЕДИТАМИ, НАДАНИМИ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ	199
ОФІЦІЙНИЙ КУРС УКРАЇНСЬКОГО КАРБОВАНЦЯ ЩОДО ІНОЗЕМНИХ ВАЛЮТ, ВСТАНОВЛЕНИЙ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ (НА КІНЕЦЬ ПЕРІОДУ)	200
ОФІЦІЙНИЙ КУРС ГРИВНІ ЩОДО ІНОЗЕМНИХ ВАЛЮТ, ВСТАНОВЛЕНИЙ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ (НА КІНЕЦЬ ПЕРІОДУ)	201
ОФІЦІЙНИЙ КУРС УКРАЇНСЬКОГО КАРБОВАНЦЯ ЩОДО ІНОЗЕМНИХ ВАЛЮТ, ВСТАНОВЛЕНИЙ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ (СЕРЕДНІЙ ЗА ПЕРІОД)	204
ОФІЦІЙНИЙ КУРС ГРИВНІ ЩОДО ІНОЗЕМНИХ ВАЛЮТ, ВСТАНОВЛЕНИЙ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ (СЕРЕДНІЙ ЗА ПЕРІОД)	205